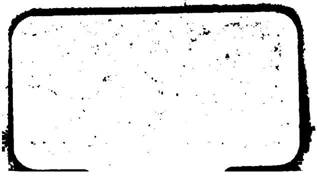

M. ACCII PLAVTI
QVAE SVPERSVNT
COMOEDIAE.

AD

OPTIMORVM LIBRORVM FIDEM

ACCVRATE EDITAE.

EDITIO STEREOTYPA.

M. ACCII PLAUTI
QUAE SUPERSUNT
COMOEDIAE

CUM
FRAGMENTIS PRIORUM
EDITORUM
ET NOVIS A. MAII.

AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
ACCURATE EDITAE.

EDITIO STEREOTYPA.

TOMUS II.

LIPSIAE
SUMTIBUS ET TYPIS CAROLI TAUCHNITII.
1829.

Ladenpreis 9 Groschen.

M. ACCI PLAVTI

MILES GLORIOSVS

DRAMATIS PERSONAE.

Pyrgopolinices, miles.
Artotrogvs, parasitus.
Palaestrio, servos.
Periplectomenes, senex.
Sceledrvs, servos.
Philocomasivm, meretrix.
Plevsides, adolescens.
Lvcrio, puer.
Milphidippa, ancilla.
Acroteleutivm, mermeretrix.
Pver.
Cario, cocus.

ARGVMENTVM.

Meretricem ingenuam deperibat mutuo
Atheniensis iuvenis. Naupactum is domo
Legatus abiit: miles in eandem incidit.
Deportat Ephesum invitam. servos Attici
Vt nunciaret domino factum, navigat,
Capitur, donatur illic captus militi.
Ad herum, ut veniret Ephesum, scribit. advolat
Adolescens, atque in proxumo divortitur
Apud hospitem paternum. medium parietem
Perfodit servos, commeatus clanculum
Qua foret amantum. geminam fingit: mulieris
Sororem ait esse. mox ei dominus aedium
Suam clientam sollicitandum ad militem
Subornat. capitur ille, sperat nuptias.
Dimittit concubinam, et moechus vapulat.

ARGVMENTVM
(ut quibusdam videtur)
PRISCIANI.

Meretricem Athenis Ephesum miles avehit.
Id hero dum amanti servos nunciare volt,
Legato peregre, captu'st ipsus in mari,
Et illi eidem militi dono datu'st.

A 2

Suum arcessit herum Athenis; et forat
Geminis communém clam parietem in aedibus,
Licere ut quiret convenire amantibus.
Obhaerentes custos hos vidit de tegulis.
Ridiculus autem, quasi sit alia, luditur.
Itemque impellit militem Palaestrio,
Omissam faciat concubinam, quando ei
Senis vicini cupiat uxor nubere:
Ultro abeat, orat, donat multa. ipse in domo
Senis prehensus, poenas pro moecho luit.

ALIVD ARGVMENTVM

CAMERARII.

In hac Fabula hoc non solum ratione et arte factum esse a Poeta videri possit, quod respondet καταστροφή, id est, finis ad principium: ut maximae gloriae et intolerabilis cuiusdam fastus exitus sit turpis et pudendus. Est autem in hac Fabula praecipuum, pictura imperitae superbiae: quam Poeta omnibus suis coloribus deformatam expressit: ut liceat hic quasi in speculo contemplari ridiculam illam vanitatis imaginem, qua tument et efferuntur animi feroces hominum indoctorum, in aliqua praesertim Fortunae benignitate. Hoc vitium peculiare est adolescentiae: quod haec aetas in quodam quasi impetu decurrentis vitae et in fiducia virium exsultare soleat, et efferri, atque esse indomita. Ideoque negat prudentissimus vir Aristoteles, idoneos esse iuvenes ad praecepta virtutis. nam de voluntate et intelligentia illorum haec quasi cautibus impacta resiliunt, neque possunt adhaerescere, etc. Nomen Fabulae est, Miles Gloriosus: *de persona et re factum. nam* Gloriosus. *gloriatorem significat: qui*

est ἀλαζών, ostentator et vanus. Tale autem est genus hoc militare hominum; qualis et Terentianus Thraso producitur, et alii a Plauto alibi. Argumentum *Fabulae hoc est. Avexerat amicam adolescentis Attici Miles. hoc factum indicare hero absenti servus dum vult, capitur a piratis, et illi eidem forte Militi dono datur. statim agnoscit mulierem servus: negotium occultat: rem omnem hero suo Atheniensi litteris exponit: quid fieri oporteat, demonstrat. Advenit ille adolescens Ephesum: ad senem hospitem vicinum Militis divertitur. Erat utriusque domus paries communis, quo perforato copia fit amantibus congrediendi. Sed Militis alter servus forte mulierem in amatoris complexu viderat. Id ne vidisse crederet, dolis servi Attici perficitur, qui illi persuadet, adesse geminam herilis amicae sororem. Postea Militi persuadetur, amari ipsum mirifice ab uxore senis vicini: itaque dimittit concubinam: et mox deprehensus per insidias, pro moecho plectitur. Res geritur Ephesi.*

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA.

PYRGOPOLINICES, ARTOTROGVS.

Curate, ut splendor meo sit clypeo clarior,
Quam Solis radii esse olim, cum sudum'st, solent:
Vt, ubi usus veniat, contra conserta manu
Oculorum praestringat aciem in acie hostibus.
Nam ego hanc machaeram mihi consolari volo,
Ne lamentetur, neve animum despondeat,
Quia se iam pridem feriatam gestitem,
Quae misera gestit fratrem facere ex hostibus.
Sed ubi Artotrogus? Ar. hic est. stat propter virum
Fortem atque fortunatum, et forma regia;
Tum bellatorem. Mars haud ausit dicere,

Neque aequiparare suas virtutes ad tuas.
PY. Quemne ego servavi in campis Gurgustidoniis,
Vbi Bombomachides Cluninstaridysarchides
Erat imperator summus, Neptuni nepos?
AR. Memini, nempe illum dicis cum armis aureis,
Quoius tu legiones difflavisti spiritu,
Quasi ventus folia, aut panniculam tectoriam.
PY. Istuc quidem edepol nihil est. AR. nihil hercle quidem hoc,
Prae ut alia dicam, tu quae nunquam feceris.
Periuriorem hoc hominem si quis viderit,
Aut gloriarum pleniorem, quam illic est:
Me sibi habeto, et ego me mancupio dabo
Epityro, ut apud illum esuriem insane bene.
PY. Vbi tu es? AR. eccum. edepol vel elephanto in India
Quo pacto pugno perfregisti brachium?
PY. Quid, brachium? AR. illud dicere volui, femur.
PY. At indiligenter hic eram. AR. pol si quidem
Connisus esses, per corium, per viscera,
Perque os elephanto brachium transmitteres.
PY. Nolo istaec hic nunc. AR. ne hercle operae pretium quidem
Mihi te enarrare, tuas qui virtutes sciam.
Venter creat omnes has aerumnas. auribus
Peraudienda sunt, ne dentes dentiant.
Et assentandum est, quicquid hic mentibitur.
PY. Quid illud quod dico? AR. hem, scio iam quid vis dicere.
Factum est hercle: memini fieri. PY. quid id est? AR. quicquid est.
PY. Habes tabellas? AR. vis rogare? habeo et stilum.
PY. Facete advortis animum tuum ad animum meum.
AR. Novisse mores me tuos meditate decet,
Curamque adhibere, ut praevolet mihi quo tu velis.
PY. Ecquid meministi? AR. memini, centum in Cilicia
Et quinquaginta, centum Sycolatronidae,

Triginta Sardi, sexaginta Macedones,
Sunt homines, tu quos occidisti uno die.
PY. Quanta istaec hominum summa est? AR. septem millia.
PY. Tantum esse oportet: recte rationem tenes.
AR. At nullos habeo scriptos; sic memini tamen.
PY. Edepol memoria est optuma. AR. offa me monet.
PY. Dum talem facies, qualem adhuc, assiduo edis:
Communicabo te semper mensa mea.
AR. Quid in Cappadocia, ubi tu quingentos simul,
Ni hebes machaera foret, uno ictu occideres.
At peditatus reliquiae erant, si viverent.
Quid tibi ego dicam, quod omnes mortales sciunt,
Pyrgopolinicem te unum in terra vivere
Virtute, et forma, et factis invictissumis.
Amant te omnes mulieres, neque hercle iniuria,
Qui sis tam pulcher, ut vel illae, quae here pallio
Me reprehenderunt. PY. quid here dixerunt tibi?
AR. Rogitabant: hiccine Achilles est, inquit, tibi?
Imo eius frater, inquam. innuit illarum altera:
Ergo mecastor pulcher est, inquit, mihi
Et liberalis visus. caesaries quam decet!
Nae illae sunt fortunatae, quae cum isto cubant!
PY. Itane aiebat tandem? AR. quae me ambae obsecraverint,
Vt te hodie quasi pompam illa praeterducerem.
PY. Nimia est miseria pulchrum esse hominem nimis.
AR. Molestae sunt mihi, orant, ambiunt, obsecrant,
Videre ut liceat: ad sese arcessi iubent.
Vt tuo non liceat operam dare negotio.
PY. Videtur tempus esse, ut eamus ad forum;
Vt, in tabellis quos consignavi hic heri
Latrones, ibus dinumerem stipendium.
Nam Rex Seleucus me opere oravit maxumo,
Vt sibi latrones cogerem et conscriberem.
Regi hunc diem mihi operam decretum est dare.
AR. Age eamus ergo. PY. sequimini satellites.

ACTVS SECVNDVS. SCENA PRIMA.

PALAESTRIO.

Mihi ad enarrandum hoc argumentum est comitas,
Si ad auscultandum vostra erit benignitas.
Qui autem auscultare nolit, exsurgat foras,
Vt sit ubi sedeat ille, qui auscultare volt.
Nunc, qua assedistis caussa in festivo loco,
Comoediai, quam modo acturi sumus,
Et Argumentum, et Nomen vobis eloquar.
Alazon Graece huic nomen est Comoediae,
Id nos Latine Gloriosum dicimus.
Hoc oppidum Ephesu'st: inde Miles meus herus,
Qui hinc ad forum abiit, gloriosus, impudens,
Stercoreus, plenus periurii atque adulterii.
Ait sese ultro omnes mulieres sectarier.
Is deridiculu'st, quaqua incedit omnibus.
Itaque hic meretrices, labiis dum ductant eum,
Maiorem partem videas valgis saviis.
Nam ego haud diu apud hunc servitutem servio.
Id volo vos scire, quomodo ad hunc devenerim
In servitutem, ab eo quoi servivi prius.
Date operam. nam nunc argumentum exordiar.
Erat herus Athenis mihi adolescens optumus,
Is amabat meretricem matre Athenis Atticis,
Et illa illum contra, qui est amor cultu optumus.
Is publice legatus Naupactum hinc fuit,
Magnai reipublicai gratia.
Interibi ut hic miles forte Athenas advenit,
Insinuat sese ad illam amicam heri mei,
Occoepit eius matri suppalparier
Vino, ornamentis, opiparisque obsoniis.
Itaque intimum ibi se miles apud lenam facit.
Vbi primum evenit Militi huic occasio,
Sublinit os illi lenae, matri mulieris.
Quam herus meus amabat. nam is illius filiam

Coniicit in navem Miles, clam matrem suam,
Eamque invitam huc mulierem in Ephesum advehit.
Ego quantum vivus possum, mihi navem paro,
Vt amicam herilem Athenis avectam scio.
Inscendo, ut eam rem Naupactum ad herum nunciem.
Vbi sumus provecti in altum, id quod volunt,
Capiunt praedones navem illam ubi vectus fui.
Prius perii, quam ad herum veni, quo ire occoeperam.
Ille, qui me cepit, dat me huic dono Militi.
Hic postquam in aedes me ad se duxit domum,
Video illam amicam herilem, Athenis quae fuit.
Vbi contra aspexit me, oculis mihi signum dedit,
Ne se appellarem: deinde, postquam occasio est,
Conqueritur mecum mulier fortunas suas.
Ait sese Athenas fugere cupere ex hac domu,
Sese illum amare meum herum, Athenis qui fuit:
Neque peius quenquam odisse, quam istum Militem.
Ego, quoniam inspexi mulieris sententiam,
Cepi tabellas, consignavi clanculum:
Dedi mercatori, qui ad illum deferat
Meum herum, qui Athenis fuerat, qui hanc amaverat,
Vt is huc veniret. is non sprevit nuncium;
Nam et venit, et is in proxumo hic devortitur
Apud suum paternum hospitem, lepidum senem.
Itaque ille amanti suo hospiti morem gerit.
Nosque opera consilioque adhortatur, iuvat.
Itaque ego paravi hic intus magnas machinas,
Qui amanteis una inter se facerem convenas:
Nam unum conclave, concubinae quod dedit
Miles, quo nemo nisi eapse inferret pedem,
In eo conclavi ego perfodi parietem,
Qua commeatus esset huic mulieri.
Et sene sciente hoc feci: is consilium dedit.
Nam meus conservos est homo haud magni pretii,
Quem concubinae Miles custodem addidit.
Ei nos facetis fabricis, et doctis dolis
Glaucomam ob oculos obiiciemus: eumque ita

Faciemus, ut, quod viderit, non viderit.
Et mox, ne erretis, haec duarum hodie vicem
Et hic et illic mulier feret imaginem:
Atque eadem erit, verum alia esse assimulabitur.
Ita sublinitum est os custodi mulieris.
Sed foris concrepuit hinc a vicino sene.
Ipse exit: hic ille est lepidus, quem dixi, senex.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SECVNDA.

PERIPLECTOMENES, PALAESTRIO.

Nisi hercle defregeritis talos, posthac quemque in tegulis
Videritis alienum; ego vostra faciam latera lorea.
Mihi quidem iam arbitri vicini sunt, meae quid fiat domi.
Ita per impluvium intro spectant. nunc adeo edico omnibus,
Quemque a milite hoc videritis hominem in nostris tegulis,
Extra unum Palaestrionem, huc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam se sectari aut simiam
Dicat, disperistis ni usque ad mortem male mulcassitis.
Atque adeo, ut ne legi fraudem faciant Talariae,
Accuratote, ut sine talis domi agitent convivium.
PA. Nescio quid malefactum a nostra huic familia est, quantum audio,
Ita hic senex talos elidi iussit conservis meis.
Sed me excepit. nihilo facio, quid illis faciat ceteris.
Aggrediar hominem. estne advorsum? est quasi collaturus pedem.
Quid agis, Periplectomene? PE. haud multos homines, si optandum fuerit,

Nunc videre et convenire, quam te, mavellem. PA. quid est?
Quid negotii est? PE. res palam est. PA. quae res palam est? PE. de tegulis
Modo nescio quis inspectavit vostrorum familiarium
Per nostrum impluvium intus apud nos Philocomasium atque hospitem
Osculanteis. PA. quis homo vidit? PE. tuus conservos est. PA. quis is homo est?
PE. Nescio, ita abripuit repente sese subito. PA. suspicor
Me periisse. PE. ubi abiit, conclamo: heus quid agis tu, inquam, in tegulis?
Ille, mihi abiens ita respondit, se sectari simiam.
PA. Vae mihi misero, cui pereundum est propter nihili bestiam.
Sed Philocomasium hiccine etiam nunc est? PE. cum exibam, hic erat.
PA. Sis, iube transire huc, quantum possit; se ut videant domi
Familiares: nisi quidem illa nos volt, qui servi sumus,
Propter amorem suum omneis crucibus contubernaleis dari.
PE. Dixi ego istuc: nisi quid aliud vis. PA. volo. hoc dicito,
Paret artem et disciplinam: obtineat colorem. PE. et quemadmodum?
PA. Vt eum, qui hic se vidit, vero vincat, ut ne viderit:
Siquidem centies hic visa sit, tamen inficias eat.
Os habet, linguam, perfidiam, malitiam, atque audaciam,
Confidentiam, confirmitatem, fraudulentiam:
Qui arguet se, eum contra vincat iureiurando suo.
Domi habet animum falsiloquom, falsificum, falsiiurium:
Domi dolos, domi delenifica facta, domi fallacias.
Nam mulier olitori nunquam supplicat, si qua est mala,

Domi habet hortum et condimenta ad omnes mores maleficos.
PE. Ego istaec, si erit hic, nunciabo. sed quid est, Palaestrio,
Quod volutas tute tecum in corde? PA. paulisper tace,
Dum ego mihi consilia in animum convoco, et dum consulo,
Quid agam: quem dolum doloso contra conservo parem,
Qui illam hic vidit osculantem. id visum ut ne visum siet.
PE. Quaere: ego hinc abscessero abs te huc interim. illuc sis vide,
Quemadmodum astitit, severa fronte curas cogitans.
Pectus digitis pultat, cor credo evocaturn'st foras.
Ecce autem avortit, nisus laeva, in femine habet laevam manum,
Dextera digitis rationem computat, feriens femur
Dexterum ita vehementer, quod tactu aegre suppetit.
Concrepuit digitis; laborat, crebro commutat status.
Eccere autem capite nutat: non placet quod repperit.
Quicquid est, incoctum non expromit: bene coctum dabit.
Ecce autem aedificat: columnam mento suffulsit suo.
Apage, non placet profecto mihi illa inaedificatio.
Nam os columnatum Poetae esse inaudivi barbaro,
Quoi bini custodes semper totis horis accubant.
Euge, euge, euscheme hercle astitit, et dulice et comoedice:
Nunquam hodie quiescet, priusquam id, quod petiit, perficit.
Habet, opinor. age, si quid agis: vigila, ne somno stude:
Nisi quidem hic agitari mavis varius virgis. vigila:
Tibi ego dico. au! feriatus ne sis. hem te alloquor, Palaestrio:

Vigila inquam: expergiscere, inquam: lucet hoc, inquam. PA. audio.
PE. Viden' hostis tibi adesse? tuoque tergo obsidium? consule.
Arripe opem auxiliumque ad hanc rem. propere hoc, non placide decet.
Antevenito aliqua aliquos, aut tu circumduce exercitum,
Curre in obsidium perduelleis, nostris praesidium para.
Intercludito inimicis commeatum, tibi muni viam;
Qua cibatus commeatusque ad te et legiones tuas
Tuto possit pervenire. hanc rem age. res subitaria est.
Reperi, comminiscere, cedo calidum consilium cito.
Quae hic sunt visa, ut visa ne sint: facta infecta uti sient.
Magnam illic homo rem incipissis: magna munis moenia?
Tute unus si recipere hoc ad te dicis, confidentia est
Nos inimicos profligare posse. PA. dico et recipio
Ad me. PE. et ego impetraturum dico id quod petis. PA. at te Iuppiter
Bene amet. PE. at imperti, amice, me, quod commentu's. PA. tace:
Dum in regionem astutiarum mearum te induco, ut scias
Iuxta mecum mea consilia. PE. salva sumes indidem.
PA. Herus meus elephanti corio circumtentus est, non suo:
Neque habet plus sapientiae, quam lapis. PE. egomet istuc scio.
PA. Nunc sic rationem incipissam, hanc instituam astutiam,
Vt Philocomasio hanc sororem geminam germanam alteram
Dicam Athenis advenisse cum amatore aliquo suo,
Tam similem, quam lacte lacti est: apud te eos hic devortier

Dicam hospitio. PE. euge, euge, lepide: laudo commentum tuum.
PA. Vt si illic concriminatus sit advorsum Militem
Meus conservos, eam vidisse cum alieno oscularier,
Eum arguam vidisse apud te contra conservom meum
Cum suo amatore amplexantem atque osculantem. PE. imo ut optume.
Idem ego dicam, si me exquiret Miles. PA. sed simillumas
Dicito esse: et Philocomasio id praecipiendum est, ut sciat,
Ne titubet, si quaeret ex ea miles. PE. nimis doctum dolum!
Sed si ambas videre in uno Miles concilio volet,
Quid agimus? PA. facile est: trecentae possunt caussae colligi:
Non domi est, abiit ambulatum, dormit, ornatur, lavat,
Prandet, potat, occupata'st: operae non est: non potest.
Quantum vis prolationum, dum modo nunc prima via
Inducamus, vera ut esse credat quae mentibitur.
PE. Placet, ut dicis. PA. intro abi ergo, et si isti est mulier, eam iube
Cito domum transire, atque haec ei monstra: praecipe,
Vt teneat consilia nostra, quemadmodum exorsi sumus
De gemina sorore. PE. docte tibi illam perdoctam dabo.
Nunquid aliud? PA. intro ut abeas. PE. abeo. PA. et quidem ego ibo domum,
Atque hominem investigando sumam operam, hinc dissimulavero.
Qui fuerit conservos, qui hodie siet sectatus simiam.
Nam ille non potuit, quin sermoni suo aliquem familiariu
Participaverit de amica heri, sese vidisse eam
Hic in proxumo osculantem cum alieno adolescentulo.
Novi morem ego: et tacere nostrorum solus scio.
Si invenio qui vidit, ad eum vineas pluteosque agam.

Res parata est, vi pugnandoque hominem capere certa res est.
Si ita non rèperio, ibo odorans quasi canis venaticus,
Vsque donec persecutus volpem ero vestigiis.
Sed fores concrepuerunt nostrae: ego voci moderabo me.
Nam illic est Philocomasio custos meus conservos, atque it foras.

ACTVS SECVNDVS. SCENA TERTIA.

SCELEDRVS, PALAESTRIO.

Nisi quidem ego hodie ambulavi dormiens in tegulis,
Certo edepol scio me vidisse hic proxumae viciniaè
Philocomasium herilem amicam sibi alium quaerere.
PA. Hic illam vidit osculantem, quantum hunc audivi loqui.
SC. Quis hic est? PA. tuus conservos. quid agis, Sceledre? SC. te, Palaestrio,
Volupe'st convenisse. PA. quid iam? aut quid negotii, fac sciam.
SC. Metuo. PA. quid metuis? SC. ne hercle hodie, quantum hic familiarium est,
Maxumum in malum cruciatum insiliamus. PA. tu sali
Solus: nam ego istam insulturam et desulturam nihil hic moror.
SC. Nescis tu fortasse, apud nos facinus quod natum est novom.
PA. Quod id est facinus? SC. impudicum. PA. tute scis soli tibi,
Mihi ne dixis, scire nolo. SC. non enim faciam, quin scias.
Simiam hodie sum sectatus nostram in horum tegulis.
PA. Edepol, Sceledre, homo sectatu's nihili nequam bestiam.

SC. Dii te perdant. PA. te istuc aequom: quoniam occoepisti eloqui.
SC. Forte fortuna per impluvium huc despexi in proxumum:
Atque ego illa aspicio osculantem Philocomasium cum altero
Nescio quo adolescente. PA. quod ego, Sceledre, scelus ex te audio?
SC. Profecto vidi. PA. tuten? SC. egomet duobus his oculis meis.
PA. Abi, non verisimile dicis, neque vidisti. SC. num tibi
Lippus videor? PA. medicum istuc tibi melius percontarier.
Verum enim tu istam, si te dii amant, temere haud tollas fabulam.
Tuis nunc cruribus capitique fraudem capitalem hinc creas.
Nam tibi iam, ut pereas, paratum est dupliciter: nisi supprimis
Tuum stultiloquium. SC. qui vero dupliciter? PA. id dicam tibi.
Primum dum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris:
Iterum, si id verum est, tu ei custos additus perieris.
SC. Quid fuat me, nescio: haec me vidisse ego certo scio.
PA. Pergin' infelix? SC. quid tibi vis dicam, nisi quod viderim?
Quin etiam nunc intus hic in proxumo est. PA. eho, an non domi est?
SC. Vise, abi intro tute. nam ego mihi nihil credi postulo.
PA. Certum est facere id. SC. hic te opperiar: eadem illi insidias dabo,
Quam mox horsum ad stabulum iunix recipiat se a pabulo.

Quid ego nunc faciam? custodem me illi miles tradidit.
Nunc si indicium facio, interii: si taceo, interii tamen,
Si hoc palam fuerit. quid peius muliere atque audacius!
Dum ego in tegulis sum, illac haec se hospitio edit foras.
Edepol facinus fecit audax. hocine si miles sciat?
Credo hercle has sustollat aedes totas, atque hinc in crucem.
Hercle quicquid est, mussitabo potius, quam inteream male.
Non ego possum, quae ipsa sese venditat, tutarier.
PA. Sceledre, Sceledre. SC. quis homo interminat? PA. est te alter audacior?
Quis magis diis inimicis natus, quam tu, atque iratis? SC. quid est?
PA. Iuben' tibi oculos effodiri, quibus id, quod nusquam est, vides?
SC. Quid, nusquam? PA. non ego nunc emam vitam tuam vitiosa nuce.
SC. Quid negotii est? PA. quid negotii sit, rogas? SC. cur non rogem?
PA. Nonne tibi istam praetruncari linguam largiloquam iubes?
SC. Quamobrem iubeam? PA. Philocomasium eccam domi, quam in proxumo
Vidisse aiebas te osculantem atque amplexantem cum altero.
SC. Mirum est lolio victitare te, tam vili tritico.
PA. Quid iam? SC. quia luscitiosus. PA. vae verbero! edepol tu quidem
Caecus, non luscitiosus. nam illam quidem eccam domi.
SC. Quid, domi? PA. domi hercle vero. SC. abi: ludis me, Palaestrio.
PA. Tum mihi sunt manus inquinatae. SC. qui dum? PA. quia ludo luto.

SC. Vae capiti tuo. PA. tuo istuc, Sceledre, promitto fore,
Nisi oculos orationemque aliam commutas tibi.
Sed fores concrepuerunt nostrae. SC. at ego illas observo fores.
Nam nihil est, qua hinc huc transire ea possit, nisi recto ostio.
PA. Quin domi eccam. nescio, quae te, Sceledre, scelera suscitant.
SC. Mihi ego video, mihi ego sapio, mihi ego credo plurimum:
Me homo nemo deterruerit, quin ea sit in his aedibus:
Hic obsistam, ne imprudenti huc ea se surrepsit mihi.
PA. Meus illic homo est: deturbabo iam ego illum de pugnaculis.
Vin' iam faciam, ut stultividum te fatearis? SC. age face.
PA. Neque te quicquam sapere corde, neque oculis uti? SC. volo.
PA. Nempe tu istic ais esse herilem concubinam? SC. atque arguo
Eam me vidisse osculantem hic intus cum alieno viro.
PA. Scin' tu nullum commeatum hinc esse a nobis? SC. scio.
PA. Neque solarium, neque hortum, nisi per impluvium? SC. scio.
PA. Quid nunc, si ea domi est, si faciam ut eam exire hinc videas domo,
Dignus es verberibus multis? SC. dignus. PA. serva istas fores:
Ne tibi clam se subterducat istinc, atque huc transeat.
SC. Consilium est ita facere. PA. pedes ego iam illam huc tibi sistam in viam.
SC. Agedum ergo face: volo scire utrum ego id quod vidi, viderim:
An illic faciat, quod facturum dixit, ut ea sit domi.

Nam ego quidem meos oculos habeo, nec rogo utendos foris.
Sed hic illi supparasitatur semper, hic ei proxumus est;
Primus ad cibum vocatur, primo pulmentum datur:
Nam illic noster est fortasse circiter triennium.
Neque cuiquam, quam illi, in nostra melius famulo familia.
Sed ego hoc quod ago, id me agere oportet, hoc observare ostium.
Hic obsistam hac quidem. pol certo verba mihi numquam dabunt.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVARTA.

PALAESTRIO, PHILOCOMASIVM, SCELEDRVS.

Praecepta facito ut memineris. PH. toties monere mirum est.
PA. At metuo, ut satis sis subdola. PH. cedo vel decem, docebo:
Memini malas, ut sint malae: mihi solae e quo superfit.
PA. Age iam nunc insiste in dolos: ego abs te procul recedam.
Quid astas, Sceledre? SC. hanc rem gero: habeo auris, loquere quidvis.
PA. Credo ego istoc exemplo tibi esse eundum actutum extra portam,
Dispessis manibus patibulum cum habebis. SC. quamnam ob rem?
PA. Respice dum ad laevam: quis illaec est mulier? SC. pro dii immortales!
Heri concubina est haec quidem. PA. mihi quoque pol ita videtur.

Age nunc iam, quando lubet. SC. quid agam? PA. peri perpropere.

PH. Vbi iste bonus servos, qui propudii me maxume innocentem

Falso insimulavit? PA. hem tibi. hic mihi id dixit. SC. tibi. PH. quem dixti

Tu te vidisse in proxumo hic, sceleste, me osculantem?

PA. Atque cum alieno adolescentulo, dixit. SC. dixi hercle vero.

PH. Tun' me vidisti? SC. atque his quidem oculis. PH. carebis, credo,

Qui plus vident, quam quod vident. SC. nunquam hercle deterrebor,

Quin viderim id quod viderim. PH. ego stulta et mora multum,

Quae cum hoc insano fabulem: quem pol ego capitis perdam.

SC. Noli minitari: scio crucem futuram mihi sepulchrum:

Ibi mei maiores sunt siti; pater, avos, proavos, abavos.

Non possunt mihi minaciis tuis hisce oculi fodiri.

Sed paucis verbis te volo, Palaestrio, obsecro, unde

Exit haec huc? PA. unde, nisi domo? SC. domo? PA. me vidente. SC. video.

Nimis mirum est facinus, quomodo haec hinc potuerit transire!

Nam certo neque solarium est apud nos, neque hortus ullus,

Neque fenestra, nisi clatrata: nam certo ego te hic intus vidi.

PA. Pergin', sceleste, intendere, atque hanc arguere? PH. ecastor ergo

Mihi haud falsum eveniat somnium, quod noctu hac somniavi.

PA. Quid somniasti? PH. ego eloquar. sed, amabo, advortito animum.

Hac nocte in somnis mea soror gemina germana visa
Venisse Athenis in Ephesum cum suo amatore quodam:
Hi ambo hospitio huc in proxumum mihi devorti sunt visi.
SC. Palaestrionis somnium narratur. PA. perge porro.
PH. Ego laeta visa, quia soror venisset, propter eandem
Suspicionem maxumam sum visa sustinere,
Nam arguere in somnis me familiaris meus mihi visu'st
Me cum alieno adolescentulo, quasi nunc est, osculatam esse,
Cum illa osculata mea soror gemina esset suumpte amicum.
Ita me insimulatam perperam falsam esse somniavi.
PA. Satin' eadem in vigilantes expetunt, quae in somnis visa memoras?
Heus hercle praesentia omnia! abi intro, et comprecare.
Narrandum ego istuc Militi censebo. PH. facere certum.
Neque me quidem patiar probri falso impune insimulatam.
SC. Timeo quid rerum gesserim: ita dorsus totus prurit.
PA. Scin' te periisse? SC. nunc quidem domi certo: certa res est
Nunc nostrum observare ostium, ubi ubi sit. PA. at, Sceledre, quaeso,
Vt ad id exemplum somnium quam simile somniavit!
Atque, ut tu suspicatus es eam vidisse osculantem?
SC. Me eam non vidisse arbitraris? PA. nae tu hercle, opinor, (obsecro,
Resipisce) si ad herum haec res pervenerit, peristi pulchre.
SC. Nunc demum experior, prius ob oculos mihi caliginem obstitisse.
PA. Dudum edepol hoc planum quidem: quae hic usque fuerit intus.

SC. Nihil habeo certi quid loquar: non vidi eam, etsi vidi.
PA. Nae, tu edepol stultitia tua nos paene perdidisti.
Dum te fidelem facere hero voluisti, absumtus es paene.
Sed fores vicini proxumi crepuerunt. conticiscam.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVINTA.
PHILOCOMASIVM, PALAESTRIO, SCELEDRVS.

Inde ignem in aram, ut Ephesiae Dianae lauta laudes
Grateque agam, eique ut Arabico fumificem odore amoene:
Quae me in locis Neptuniis templisque turbulentis
Servavit, saevis fluctibus ubi sum afflictata multum.
SC. Palaestrio, o Palaestrio. PA. o Sceledre, Sceledre, quid vis?
SC. Haec mulier, quae hinc exit modo, estne herilis concubina
Philocomasium? an non est ea? PA. hercle opinor, ea videtur.
Sed facinus mirum est, quomodo haec hinc nunc potuerit transire:
Siquidem ea est. SC. an dubium tibi est eam esse hanc? PA. ea videtur.
Adeamus, appellemus. SC. heus, quid istuc est, Philocomasium?
Quid tibi istic hisce in aedibus debetur? quid negotii est?
Quid nunc taces? tecum loquor. PA. imo edepol tute tecum;
Nam haec nihil respondet. SC. te alloquor, vitii probrique plena,
Quae circum vicinos vaga es. PH. quicum tu fabulare?

SC. Quicum, nisi tecum? PH. quis tu homo es, aut mecum quid negotii est?
SC. Men' rogas, hem, qui sim? PH. quin ego hoc rogem, quod nesciam?
PA. Quis ego sum igitur, si tu hunc ignoras? PH. mihi odiosus quisquis es
Et tu, et hic. SC. nos non novisti? PH. neutrum. SC. metuo maxume.
PA. Quid metuis? SC. enim me nosmet perdiderimus uspiam.
Nam neque te, neque me novisse ait haec. PA. perscrutari hic volo,
Sceledre, nos nostri an alieni simus: ne dum quispiam
Nos vicinorum imprudenteis aliquis immutaverit.
SC. Certe equidem noster sum. PA. et pol ego. quaeris tu, mulier, malum.
Tibi dico, heus Philocomasium. PH. quae te intemperiae tenent,
Qui me perperam perplexo nomine appelles? PA. eho,
Quis igitur vocare? PH. Glycere nomen est. SC. iniuria est.
Falsum nomen possidere, Philocomasium, postulas.
At istuc non decet, et meo adeo hero facis iniuriam.
PH. Egone? PA. tute. PH. quae heri Athenis Ephesum adveni vesperi
Cum meo amatore, adolescente Atheniensi. PA. dic mihi,
Quid hic tibi in Epheso est negotii? PH. geminam germanam meam
Hic sororem esse inaudivi: eam veni quaesitum. PA. mala es.
PH. Imo ecastor stulta multum, quae vobiscum fabuler.
Abeo. SC. abire non sinam te. PH. mitte. SC. manifestaria
Res est, non mitto. PH. at mihi iam crepabunt manus, malae tibi;

Nisi me omittis. SC. quid, malum, astas? quin retines altrinsecus?
PA. Nihil moror negotiosum mihi esse tergum. qui scio
An ista non sit Philocomasium, atque alia eius similis sit?
PH. Mittis me, an non mittis? SC. imo vi atque invitam, ingratiis,
Nisi voluntate ibis, rapiam te domum. PH. ostium hoc mihi
Domicilium est, Athenis domus ac herus. ego istam domum
Neque moror: neque vos, qui homines sitis, novi, neque scio.
SC. Lege agito: te nusquam mittam, nisi das firmatam fidem;
Te huc, si omisero, intro ituram. PH. vi me cogis, quisquis es.
Do fidem, si omittis, istoc me intro ituram, quo iubes.
SC. Ecce omitto. PH. at ego abeo missa. SC. muliebri fecisti fide.
PA. Sceledre, manibus amisisti praedam. tam ea est quam potis
Nostra herilis concubina. vin' tu facere hoc strenue?
SC. Quid faciam? PA. affer mihi machaeram huc intus. SC. quid facies ea?
PA. Intro rumpam recta in aedes, quemque hic intus videro
Cum Philocomasio osculantem, eum ego obtruncabo extempulo.
SC. Visane est ea esse? PA. imo edepol plane ea est. sed quomodo
Dissimulabat! abi, machaeram huc effer. SC. iam faxo hic erit.
PA. Neque eques, neque pedes profecto quisquam tanta audacia,
Qui aeque faciat confidenter quicquam, quam quae mulieres

Faciunt. ut utrobique orationem docte edidit!
Vt sublinitur os custodi cauto conservo meo!
Nimis beat, quod commeatus transtinet trans parietem.
SC. Heus Palaestrio, machaera nihil opus. PA. quid iam, aut quid opus est?
SC. Domi eccam herilem concubinam. PA. quid? domi? SC. in lecto cubat.
PA. Edepol nae tu tibi malam rem repperisti, ut praedicas.
SC. Quid iam? PA. quia hanc attingere ausus mulierem hic in proximo.
SC. Magis hercle metuo, sed nunquam quisquam faciet, quin soror
Ista sit germana huius. PA. eam pol tu osculantem hic videras.
Et quidem palam est eam esse, ut dicis. SC. quid propius fuit,
Quam ut perirem, si locutus fuissem hero! PA. ergo si sapis,
Mussitabis. plus oportet scire servom, quam loqui.
Ego abeo a te, ne quid tecum consilii commisceam,
Atque apud hunc vicinum. tuae mihi turbae non placent.
Herus si veniet, si me quaerit, hic ero: hinc me arcessito.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SEXTA.

SCELEDRVS, PERIPLECTOMENES.

Satin' abiit ille, neque herile negotium
Plus curat, quam si non servitute serviat?
Certo quidem illa haec nostra intus est in aedibus.
Nam ego et cubantem eam modo offendi domi.
Certum est nunc observationi operam dare.

PE. Non hercle hice homines me marem, sed foeminam
Vicini rentur esse servi Militis:
Ita me ludificant. meamne hic in via hospitam,
Quae heri huc Athenis cum hospite advenit meo,
Tractatam, et ludificatam, ingenuam et liberam?
SC. Perii hercle! hic ad me recta habet rectam viam.
Metuo illaec mihi res ne magno malo fuat,
Quantum hunc audivi facere verborum senem.
PE. Accedam ad hominem. tun' Sceledre hic, scelerum caput,
Meam ludificasti hospitam ante aedis modo?
SC. Vicine ausculta quaeso. PE. ego auscultem tibi?
SC. Expurgare volo me. PE. tun' te expurges mihi,
Qui facinus tantum tamque indignum feceris?
An quia latrocinamini, arbitramini
Quidvis licere facere vobis, verbero?
SC. Licetne? PE. at ita me di deaeque omnes ament,
Nisi mihi supplicium virgarum de te datur
Longum diutinumque a mane ad vesperum:
Quod meas confregisti imbrices et tegulas,
Ibi dum condignam te sectatus simiam,
Quodque inde inspectavisti meum apud me hospitem
Amplexum amicam cum osculabatur suam,
Quodque concubinam herilem insimulare ausus es
Probri, pudicam, meque summi flagitii:
Tum quod tractavisti hospitam ante aedes meas;
Nisi tibi supplicium stimuleum datur,
Dedecoris pleniorem herum faciam tuum,
Quam magno vento plenum est undarum mare.
SC. Ita sum coactus, Periplectomene, ut nesciam
Vtrumne postulare prius tecum aequom siet,
An me expurgare hic tibi videatur aequius;
Nisi istaec non est haec, neque ista sit mihi:
Sicut etiam nunc nescio quid viderim:
Ita est istaec huius similis nostrae tua,

Siquidem non eadem est. PE. vise ad me intro, iam scies.
SC. Licetne? PE. quin te iubeo. at placide noscita.
SC. Ita facere certum est. PE. heus Philocomasium, cito
Transcurre curriculo ad nos, ita negotium est.
Post, quando exierit Sceledrus a nobis, cito
Transcurrito ad vos rursum curriculo domum.
Nunc pol ego metuo, ne quid infuscaverit.
Si hic non videbit mulierem, aperitur dolus.
SC. Pro di immortales! similiorem mulierem,
Magisque eandem, utpote quae non sit eadem, non reor
Deos facere posse. PE. quid nunc? SC. commerui malum.
PE. Quid igitur, ean' est? SC. etsi ea est, non est ea.
PE. Vidistin' istam? SC. vidi et illam, et hospitem
Complexam atque osculantem. PE. ean' est? SC. nescio.
PE. Vin' scire plane? SC. cupio. PE. abi intro ad vos domum
Continuo, vide sitne ista haec vostra intus domum.
SC. Licet; pulchre admonuisti: iam ego ad te exibo foras.
PE. Nunquam edepol hominem quenquam ludificarier
Magis facete vidi, et magis miris modis.
Sed eccum egreditur. SC. Periplectomene, te obsecro
Per deos atque homines, perque stultitiam meam,
Perque tua genua. PE. quid obsecras me. SC. inscitiae
Meae et stultitiae ignoscas, nunc demum scio
Me fuisse excordem, caecum, incogitabilem.
Nam Philocomasium eccam intus. PE. quid nunc, furcifer,
Vidistin' ambas? SC. vidi. PE. herum exhibeas volo.
SC. Meruisse equidem me maxumum fateor malum,
Et tuae fecisse me hospitae aio iniuriam:
Sed meam esse herilem concubinam censui,
Quoi me custodem herus addidit Miles meus.
Nam ex uno puteo similior nunquam potest

Aqua aquae sumi, quam haec est, atque ista hospita.
Et me despexe ad te per impluvium tuum
Fateor. PE. quid ni fateare, ego quod viderim?
SC. Sed Philocomasium me vidisse censui.
PE. Ratusne me istic hominem esse omnium minimi pretii,
Si ego me sciente paterer vicino meo
Eam fieri apud me tam insignite iniuriam?
SC. Nunc demum a me insipienter factum esse arbitror,
Cum rem cognosco: at non malitiose tamen
Feci. PE. imo indigne namque hominem servom suos
Domitos habere oportet oculos et manus
Orationemque. SC. egone? si post hunc diem
Muttivero, etiam quod egomet certo sciam,
Dato excruciatum me: egomet dedam me tibi.
Nunc hoc mihi ignoscas quaeso. PE. vincam animum meum,
Ne malitiose factum id esse abs te arbitrer.
Ignoscam tibi istuc. SC. at dii tibi faciant bene.
PE. Nae tu hercle, si te dii ament, linguam comprimes
Posthac: etiam illud quod scies, nesciveris:
Ne videris, quod videris. SC. bene me mones.
Ita facere certum est. sed satine oratus abis?
Nunquid nunc aliud me vis? PE. ne me noveris.
SC. Dedit hic mihi verba, quam benigne gratiam
Fecit, ne iratus esset! scio quam rem gerat;
Vt miles, cum extemplo a foro adveniat domum,
Domi comprehendat. una hic et Palaestrio
Me habent venalem: sensi, et iamdudum scio.
Nunquam hercle ex ista nassa ego hodie escam petam.
Nam iam aliquo aufugiam, et me occultabo aliquos dies,
Dum hae consilescunt turbae, atque irae leniunt.
Nam iam nunc satis et plus nimio merui mali.
Veruntamen de me quicquid est, ibo hinc domum.
PE. illic hinc abscessit. sat edepol certo scio,
Occisam saepe sapere plus multo suem,

Cum manducatur, ne id, quod vidit, viderit!
Nam illius oculi atque aures atque opinio
Transfugere ad nos; usque adhuc actum est probe.
Nimium festivam mulier operam praebuit.
Redeo in senatum rursus. nam Palaestrio
Domi nunc apud me: Sceledrus nunc autem foras.
Frequens senatus poterit nunc haberier.
Ibo intro: ne, dum absum, illis sortito fuam.

ACTVS TERTIVS. SCENA PRIMA.

PALAESTRIO, PLEVSIDES, PERIPLECTOMENES.

Cohibete intra limen etiam vos parumper, Pleusides.
Sinite me prius prospectare, ne uspiam insidiae sient,
Concilium quod habere volumus. nam opus est nunc tuto loco,
Vnde inimicus ne quis nostris spolia capiat consiliis,
Vnde inimicus ne quis nostra spolia capiat auribus:
Nam bene consultum, inconsultum est; si inimicis sit usui:
Neque potest, quin, si id inimicis usui est, obsit mihi.
Nam bonum consilium surripitur saepissume,
Si minus cum cura aut cate locus loquendi lectus est,
Quippe si resciverint inimici consilium tuum,
Tuopte tibi consilio occludunt linguam, et constringunt manus:
Atque eadem, quae illis voluisti facere, faciunt tibi.
Sed speculabor, ne quis aut hinc a laeva, aut a dextera
Nostro consilio venator assit cum auritis plagis.
Sterilis hinc prospectus usque ad ultimam plateam est probe.
Evocabo: heus Periplectomene et Pleusides, progredimini.
PE. Ecce nos tibi obedienteis. PA. facile est imperium in bonis.

Sed volo scire, eodem consilio, quod intus meditati sumus,
Si gerimus rem. PE. magis ad rem esse non potest uuhile.
PA. Imo quid tibi, Pleusides? PL. quodne vobis placeat displiceat mihi?
Quis homo sit magis meus, quam tu es? PE. loquere lepide et commode.
PA. Pol ita decet hunc facere. PL. at hoc me facinus miserum macerat,
Meumque cor corpusque cruciat. PE. quid id est, quod cruciat? cedo.
PL. Me tibi istuc aetatis homini facinora puerilia
Obiicere, neque te decora; neque tuis virtutibus,
Ea te expetere: te ex opibus summis mei honoris gratia,
Mihique amanti ire opitulatum; atque ea te facere facinora,
Quae istaec aetas fugere facta magis quam sectari solet.
Eam pudet me tibi in senecta obiicere solicitudinem.
PE. Novo modo tu homo amas: siquidem te quicquam, quod faxis, pudet.
Nihil amas: umbra es amantum magis, quam amator, Pleusides.
PL. Hanccine aetatem exercere me mei amoris gratia?
PE. Quid ais tu? itane tibi ego videor oppido Acheruntícus,
Tam capularis, tamne tibi diu videor vita vivere?
Nam equidem haud sum annos natus praeter quinquaginta et quattuor:
Clare oculis video, pernix sum manibus, sum pedes mobilis.
PA. Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio est senex.
Inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.
PL. Pol id quidem experior ita esse, ut praedicas, Palaestrio.

Nam benignitas quidem huius oppido ut adolescentuli est!
PE. Imo, hospes, magis cum periculum facies, magis nosces meam
Comitatem erga te amantem. PL. quid opus nota noscere?
PE. Vt apud te exemplum experiundi habeas, ne petas foris:
Nam qui ipse haud amavit, aegre amantis ingenium inspicit.
Et ego amoris aliquantulum habeo humorisque meo etiam in corpore:
Neque dum exarui ex amoenis rebus et voluptariis.
Vel cavillator facetus, vel conviva commodus
Item ero: neque ego unquam oblocutor sum alteri in convivio.
Incommoditate abstinere me apud convivas commode
Commemini, et meae orationis iustam partem persequi:
Et meam partem itidem tacere, cum aliena est oratio.
Minime sputator, screator sum, itidem minime muccidus.
Post Ephesi sum natus, non in Apulis, non sum in Vmbria.
PL. O lepidum senicem, si quas memorat, virtutes habet:
Atque equidem plane eductum in nutricatu Venerio!
PE. Plus dabo, quam praedicabo ex me venustatis tibi.
Neque ego ad mensam publicas res clamo, neque Leges crepo:
Neque ego unquam alienum scortum subigito in convivio.
Neque praeripio pulpamentum, neque praevorto poculum,
Neque per vinum unquam ex me exoritur dissidium in convivio.

Si quis ibi est odiosus, abeo domum, sermonem segrego.
Venerem, amorem, amoenitatemque accubans exerceo.
PL. Tui quidem edepol omnis mores ad venustatem valent.
Cedo treis mihi homines aurichalco contra cum istis moribus.
PA. At quidem illuc aetatis qui sit, non invenies alterum
Lepidiorem ad omnes res, nec qui amicus amico sit magis.
PE. Tute me ut fateare, faciam esse adolescentem moribus:
Ita apud omnes comparebo tibi res benefactis frequens:
Opusne erit tibi advocato tristi, iracundo? ecce me.
Opus leni? leniorem dices, quam mutum est mare.
Liquidiusculusque ero, quam ventus est favonius.
Vel hilarissumum convivam hinc indidem expromam tibi,
Vel primarium parasitum, atque obsonatorem optumum:
Tum ad saltandum non cinaedus malacus aeque est atque ego.
PA. Quid ad illas artes optassis, si optio eveniat tibi?
PL. Huius pro meritis ut referri pariter possit gratia:
Tibique, quibus nunc me esse experior summae sollicitudini.
At tibi tanto sumtui esse mihi molestum est. PE. morus es.
Nam in mala uxore atque inimico si quid sumas, sumptus est:
In bono hospite atque amico, quaestus est, quod sumitur:
Et, quod in divinis rebus sumas, sapienti lucro est.
Deum virtute ut transeuntem hospitio accipiam, apud me est comitas.
Es, bibe, animo obsequere mecum, atque onera te hilaritudine.

Liberae sunt aedis: liber sum autem ego: me uti volo libere.
Nam mihi, deum virtute dicam, propter divitias meas
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere:
Sed nolo mihi oblatratricem in aedis intromittere.
PL. Cur non vis? nam procreare liberos lepidum est onus.
PE. Hercle vero, liberum esse, id multo est lepidius.
PA. Tute homo et alteri sapienter potis es consulere, et tibi.
PE. Nam bona uxor, si ea deducta est usquam gentium,
Vbi eam possim invenire? verum egone eam ducam domum?
Quae mihi nunquam hoc dicat: eme mi vir lanam, unde tibi pallium
Malacum et calidum conficiatur, tunicaeque hibernae bonae,
Ne algeas hac hieme. hoc nunquam verbum ex uxore audias.
Verum priusquam galli cantent, quae me somno suscitet,
Dicat: da mihi, vir, Calendis meam quod matrem iuverit:
Da qui farciat, da qui condiat: da quod dem quinquatribus
Praecantatrici, coniectrici, hariolae atque aruspicae:
Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit!
Tum piatricem clementer non potest quin munerem.
Iampridem, quia nihil abstulerit, succenset ceraria.
Tum obstetrix expostulavit mecum, parum missum sibi.
Quid? nutrici non missurus quicquam, quae vernas alit?
Haec atque huius similia alia damna multa mulierum,
Me uxore prohibent, mihi quae huius similes sermones serat.

PA. Dii tibi propitii sunt hercle: nam si istam semel amiseris
Libertatem, haud facile te in eundem rursus restitues locum.
PL. At illa laus est, magno in genere et in divitiis maxumis,
Liberos hominem educare, generi monumentum et sibi.
PE. Quando habeo multos cognatos, quid opus sit mihi liberis?
Nunc bene vivo, et fortunate, atque ut volo, atque animo ut lubet:
Mea bona mea morte cognatis dicam, inter eos partiam.
Illi apud me edunt, me curant, visunt quid agam, ecquid velim.
Priusquam lucet, assunt, rogitant, noctu ut somnum ceperim.
Eos pro liberis habeo, quin mihi mittunt munera.
Sacrificant? dant inde partem mihi maiorem, quam sibi:
Abducunt ad exta: me ad se, ad prandium, ad coenam vocant.
Ille miserrimum se retur, minimum qui misit mihi.
Illi inter se certant donis. ego haec mecum mussito:
Bona mea inhiant: certatim dona mittunt et munera.
PA. Nimis bona ratione nimiumque, ad te et tua tu multum vides.
Et tibi sunt gemini, et trigemini, si te bene habes, filii.
PE. Pol, si habuissem, satis cepissem miseriarum liberis.
Censerem emori: cecidissetne ebrius, aut de equo uspiam:
Metuerem, ne ibi defregisset crura aut cervices sibi.
Tum ne uxor mihi insignitos pueros pariat postea,
Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut broncum filium.
PA. Huic homini dignum est divitias esse, et diu vitam dari,

Qui et rem servat, et qui bene habet, suisque amicis est volup.
PL. O lepidum caput! ita me dii deaeque ament, aequom fuit
Deos paravisse, uno exemplo ne omnes vitam viverent:
Sicuti merci pretium statui, pro virtute ut veneat:
Quae improba est, pro mercis vitio dominum pretio pauperet.
Itidem divos dispertisse vitam humanam aequom fuit.
Qui lepide ingeniatus esset, vitam longinquam darent:
Qui improbi essent et scelesti, iis adimerent animam cito.
Si hoc paravissent, homines essent minus multi mali,
Et minus audacter scelesta facerent facta: et postea
Qui probi homines essent, esset his annona vilior.
PE. Qui deorum consilia culpet stultus inscitusque sit,
Quique eos vituperet. nunc iam istis rebus desisti decet.
Nunc volo obsonare, ut, hospes, tua te ex virtute et mea
Meae domi accipiam benigne, lepide, et lepidis victibus.
PL. Nihil me poenitet iam quanto sumtui fuerim tibi.
Nam hospes nullus tam in amici hospitium devorti potest;
Quin ubi triduum continuum fuerit, iam odiosus siet.
Verum ubi dies decem continuos immorabitur,
Tametsi dominus non invitus patitur, servi murmurant.
PE. Servientes servitute ego servos introduxi mihi,
Hospes, non qui mihi imperarent, quibus ego essem obnoxius:
Si illis aegre est, mihi quod volupe est, meo remigio rem gero.
Tamen id quod odio est, faciundum est cum malo atque ingratiis.
Nunc, quod occepi, obsonatum pergam. PL. si certum est tibi,

Commodulum obsona, ne magno sumptu: mihi quidvis sat est.
PE. Quin tu istanc orationem hinc veterem atque antiquam amoves,
Nam proletario sermone nunc quidem, hospes, utere.
Nam hi solent, quando accubuere, ubi coena apposita est, dicere:
Quid opus fuit hoc sumptu tanto nostra gratia?
Insanivisti hercle: nam idem hoc hominibus sat erat decem.
Quod eorum caussa obsonatum est, culpant; et comedunt tamen.
PA. Fit pol illud ad illud exemplum. ut docte et perspecte sapit!
PE. Sed iidem homines nunquam dicunt, quanquam appositum est ampliter:
Iube illud demi: tolle hanc patinam: remove pernam: nihil moror.
Aufer illam offam penitam: probus hic conger frigidus:
Remove, abi, aufer. neminem eorum haec asseverare audias:
Sed procellunt se, et procumbunt dimidiati, dum appetunt.
PA. Bonus bene ut malos descripsit mores! PE. haud centesimam
Partem dixi, atque, otium rei si sit, possim expromere.
PA. Igitur id, quod agitur hic, primum praevorti decet.
Nunc huc animum advortite ambo. mihi opus est opera tua,
Periplectomene: nam ego inveni lepidam sycophantiam,
Qui admutiletur Miles usque caesariatus: atque uti
Huic amanti ac Philocomasio hanc efficiamus copiam,
Vt hic eam abducat, abeatque. PE. dari istanc rationem volo.

PA. At ego mihi anulum dari istum tuum volo. PE. quam ad rem usui est?
PA. Quando habebo, igitur rationem mearum fabricarum dabo.
PE. Vtere, accipe. PA. accipe a me rursum rationem doli,
Quam institui. PL. perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.
PA. Herus meus ita magnus moechus mulierum est, ut neminem
Fuisse adaeque, neque futurum credam. PE. credo ego istuc idem.
PA. Itaque Alexandri praestare praedicat formam suam:
Itaque omnis se ultro sectari in Epheso memorat mulieres.
PE. Edepol quin te de isto multi cupiunt non mentirier:
Sed ego ita esse, ut dicis, teneo pulchre. proin, Palaestrio,
Quam potes, tam verba confer maxume ad compendium.
PA. Ecquam tu potes reperire forma lepida mulierem,
Cui facetiarum cor corpusque sit plenum et doli?
PE. Ingenuamne, an libertinam? PA. aeque istuc facio, dummodo
Eam des, quae sit quaestuosa, quae alat corpus corpore:
Cuique sapiat pectus: nam cor non potest, quod nulla habet.
PE. Lautam vis, an quae nondum sit lauta? PA. siccam succidam,
Quam lepidissumam potes, quamque adolescentem maxume.
PE. Habeo eccillam meam clientam, meretricem adolescentulam.
Sed quid ea usus est? PA. ut ad te eam iam deducas domum,

Vtique eam huc ornatam adducas matronarum modo.
Capite compto, crines vittasque habeat, assimuletque se
Tuam esse uxorem. ita praecipiendum est. PL. erro, quam insistas viam.
PA. At scietis, sed ecqua ancilla est illi? PE. est primaria.
PA. Ea quoque opus est: ita praecipito mulieri, atque ancillulae,
Vt simulet se tuam esse uxorem, et deperire hunc militem.
Quasique hunc anulum faveae suae ancillae dederit: ea porro mihi,
Militi ut darem: quasique ego rei sim interpres. PE. audio:
Ne me surdum verbera. PA. tu si audis, ego recte meis
Dabo: a tua mihi uxore dicam delatum et datum,
Vt sese ad eum conciliarem. ille ejusmodi est, cupiet miser.
Qui nisi adulterio, studiosus rei nullae aliae est, improbus.
PE. Non potuit reperire, si ipsi Soli quaerendas dares,
Lepidiores duas ad hancce rem, quam ego. habe animum bonum.
PA. Ergo accurato et properato opus est. nunc tu ausculta Pleusides.
PL. Tibi sum obediens. PA. hoc facito: miles domum ubi advenerit,
Memineris ne Philocomasium nomines. PL. quam nominem?
PA. Glyceram. PL. nempe eandem, quae dudum constituta est. PA. pax, abi.
PL. Meminero, sed quid meminisse id refert? ego te tamen.
PA. Ego enim dicam tum, quando usus poscet: interea tace.

Vt nunc etiam hic agit, actutum partes defendas tuas.
PL. Ego eo intro igitur. PA. et praecepta sobrie ut cures, face.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

PALAESTRIO, LVCRIO.

Quantas res turbo! quantas moveo machinas!
Eripiam ego hodie concubinam Militi,
Si centuriati bene sunt manipulares mei.
Sed illum vocabo. heus Sceledre, nisi negotium,
Progredere ante aedis: te vocat Palaestrio.
LV. Non operae est Sceledro. PA. quid iam? LV. sorbet dormiens.
PA. Quid, sorbet? LV. illud stertit volui dicere.
Sed quia consimile est, quod stertas, quasi sorbeas.
PA. Eho an dormit Sceledrus intus? LV. non naso quidem:
Nam eo magnum clamat. tetigit calicem clanculum.
Demisit nardini unam amphoram cellarius.
PA. Eho tu sceleste, qui illi suppromus es, eho!
LV. Quid vis? PA. qui libitum est illi condormiscere?
LV. Oculis opinor. PA. non te istuc rogito, scelus.
Procede huc: periisti iam, nisi verum scio.
Promsisti tu illi vinum? LV. non promsi. PA. negas?
LV. Nego hercle vero: nam ille me vetuit dicere.
Neque equidem heminas octo expromsi in urceum;
Neque ille hic calidum exbibit in prandium.
PA. Neque tu bibisti? LV. dii me perdant, si bibi,
Si bibere potui. PA. qui iam? LV. quia enim obsorbui.
Nam nimis calebat, amburebat gutturem.
PA. Alii ebrii sunt, alii poscam potitant.
Bono suppromo et promo cellam creditam!
LV. Tu hercle idem faceres, si tibi esset credita
Quoniam aemulari non licet, nunc invides.

PA. Eho-an nunquam promsit antehac? responde, scelus.
Atque ut tu scire possis, edico tibi,
Si falsa dixis cocio excruciabere.
LV. Ita vero, ut tu ipse me dixisse delices,
Postea sagina ego eiiciar cellaria,
Vt tibi qui promat, alium suppromum pares.
PA. Non edepol faciam, age loquere audacter mihi.
LV. Nunquam edepol vidi promere. verum hoc erat:
Mihi imperabat, ego promebam postea.
PA. Hui! illecebrose! capite sistebas cadum?
LV. Non hercle tam istoc valide casabant cadi.
Sed in cella est paulum nimis loculi lubrici,
Ibi erat bilibris aqualis, hic propter cados.
Ea saepe decies complebatur die.
Eam plenam atque inanem fieri maxumam
Vidi. bacchabatur hama, casabant cadi.
PA. Abi abi intro iam, vos in cella vinaria
Bacchanal facitis, iam hercle ego herum adducam a foro.
LV. Perii, excruciabit me herus, domum si venerit,
Quom haec facta scibit, quia sibi non dixerim.
Fugiam hercle aliquo, atque hoc in diem extollam malum.
Ne dixeritis, obsecro, huic vostram fidem.
PA. Quo tu agis? LV. missus sum alio: iam huc revenero.
PA. Quis misit? LV. Philocomasium. PA. abi, actutum redi.
LV. Quaeso tamen tu meam partem infortunii,
Si dividetur, me absente accipito tamen.
PA. Modo intellexi, quam rem mulier gesserit:
Quia Sceledrus dormit, hunc subcustodem suum
Foris ablegavit, dum ab se huc transiret. placet.
Sed Periplectomenes, quam ei mandavi, mulierem
Nimis lepida forma ducit. dii hercle hanc rem adiuvant.
Quam digne ornata incedit, haud meretricie!
Lepide hoc succedit sub manus negotium.

ACTVS TERTIVS, SCENA TERTIA.

PERIPLECTOMENES, MILPHIDIPPA, ACROTELEVTIVM, PALAESTRIO.

Rem omnem Acroteleutium tibi, tibique mea Milphidippa,
Domi demonstravi ordine, hanc fabricam fallaciasque.
Minus si tenetis, denuo volo percipiatis plane.
Satis si intellegitis, aliud est quod potius fabulemur.
AC. Stultitia atque insipientia insulsa atque maxuma haec sit,
Me ire in opus alienum, aut tibi meam operam polliceri,
Si ea in opificina nesciam aut mala esse aut fraudulenta.
PE. At melius est monerier. AC. meretricem commoneri,
Quam sane magni referat, mihi clam est! quin ego me frustro,
Postquam adbibere aures meae tuam moram orationis.
Tibi dixi, Miles quemadmodum potis esset deasciari.
PE. At nemo solus satis sapit. nam ego multos saepe vidi
Regionem fugere consilii, prius quam repertam habuere.
AC. Si quid faciundum est mulieri male atque malitiose,
Ea sibi immortalis memoria est meminisse et sempiterna:
Sin bene quid aut fideliter faciundum est, eo deveniunt;
Obliviosae extemplo uti fiant, meminisse nequeunt,
PE. Ergo istuc metuo, quo venit vobis faciundum utrumque:
Nam id proderit mihi, militi male quod facietis ambae.
AC. Dum ne inscientes quid bonum faciamus, ne formida,
Mala nulla meretrix est, ne pave, peiora ubi conveniunt.

PE. Ita vos decet. consequimini. PA. cesso ego illis obviam ire.
Venire salvom gaudeo, lepido hercle ornatu incedit.
PE. Bene opportuneque obviam es, Palestrio. hem tibi assunt,
Quas me iussisti adducere, et quo ornatu. PA. heus, noster esto.
Palaestrio Acroteleutium salutat. AC. quis hic amabo est,
Qui tam pro nota me nominat? PE. hic noster architectus est.
AC. Salve architecte. PA. salva sis. sed dic mihi, ecquid hic te
Oneravit praeceptis? PE. probe meditatam utramque duco.
PA. Audire cupio, quemadmodum, ne quid peccetis paveo.
PE. At tua praecepta: de meo nihil his novom apposivi.
AC. Nempe ludificari Militem tuum herum vis? PA. elocuta es.
AC. Lepide et sapienter, commode et facete res parata est.
PA. Atque huius uxorem esse te volo assimulare. AC. fiet.
PA. Quasi militi animum adieceris, simulare. AC. sic futurum est.
PA. Quasique haec res per me interpretem et tuam ancillam geratur.
AC. Bonus vates poteras esse: nam quae sunt futura, dicis.
PA. Quasique anulum hunc ancillula tua abs te detulerit ad me,
Quem ego Militi darem tuis verbis. AC. vera dicis.
PE. Quid istis nunc memoratis opus est, quae commeminere? AC. meliu'st.
Nam, mi patrone, hoc cogitato: ubi probus est architectus,
Bene lineatam si semel carinam collocavit,

Facile esse navem facere, ubi fundata et constituta est.
Nunc haec carina satis probe fundata et bene statuta est.
Assunt fabri architectique a me, a te haud imperiti.
Si non nos materiarius remoratur, quod opu'st, qui det,
Novi indolem nostri ingenii; cito erit parata navis.
PA. Nempe tu novisti Militem meum herum? AC. rogare mirum est,
Populi odium quidni noverim? magnidicum, cincinnatum,
Moechum unguentatum. PA. num ille etiam te novit? AC. nunquam vidit,
Qui noverit me," quis ego sim? PA. nimis lepide fabulare.
Eo potuerit lepidius pol fieri. AC. potine ut hominem
Mihi des? quiescas cetera. ni lepide ludificata
Ero, culpam omnem in me imponito. PA. agite igitur intro, abite,
Insistite hoc negotium sapienter. AC. alia cura.
PA. Age, Periplectomene, has nunc iam duc intro, ego ad forum illum
Conveniam, atque illi hunc anulum dabo, atque praedicabo
A tua uxore mihi datum esse, eamque illum deperire.
Hanc ad nos, cum extemplo a foro veniemus, mittito tu;
Quasi clanculum ad me missa sit. PE. faciemus. alia cura.
PA. Vos modo curate. ego illum probe iam oneratum huc accibo.
PE. Bene ambula, bene rem gere. at egone hoc si efficiam plane,
Vt concubinam Militis meus hospes habeat hodie,
Atque hinc Athenas abeat, si hodie hunc dolum dolamus,
Quid tibi ego mittam muneris? AC. datne ab se mulier operam?

PA. Lepidissume et comissume. AC. confido confuturum.
Vbi facta erit collatio nostrarum malitiarum,
Haud vereor, ne nos subdola perfidia pervincámur.
PE. Abeamus ergo intro, haec uti meditemur cogitate:
Ne quid, ubi Miles venerit, titubetur. AC. tu morare,
Vt accurate et commode, hoc quod agendum est, exequamur.

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

PYRGOPOLINICES, PALAESTRIO.

Volup est quod agas, si id procedit lepide et ex sententia.
Nam ego hodie ad Seleucum regem misi parasitum meum;
Vt latrones, quos conduxi, hinc ad Seleucum duceret,
Qui eius regnum tutarentur, mihi dum fieret otium.
PA. Quin tu tuam rem cura potius, quam Seleuci: quae tibi
Conditio nova et luculenta fertur per me interpretem.
PY. Imo omnes res posteriores pono, atque operam do tibi.
Loquere: aures meas profecto dedo in ditionem tuam.
PA. Circumspicito dum, ne quis nostro hic auceps sermoni siet.
Nam hoc negotii clandestino ut agerem, mandatum'st mihi.
PY. Nemo adest. PA. hunc arrhabonem amoris primum a me accipe.
PY. Quid hic? unde est? PA. a luculenta atque a festiva foemina,
Quae te amat, tuamque expetissit pulchram pulchritudinem,

Eius nunc mihi anulum ad te ancilla porro ut deferrem, dedit.
PY. Quid? ean' ingenua an festuca facta e serva libera est?
PA. Vah, egone ut ad te ab libertina esse auderem internuncius,
Qui ingenuis satis respondere nequeas, quae cupiunt tui!
PY. Nupta ea est, an vidua? PA. et nupta et vidua. PY. quo pacto potis
Vidua et nupta esse eadem? PA. quia adolescens nupta est cum sene.
PY. Euge! PA. lepida et liberali forma est. PY. cave mendacium.
PA. Ad tuam formam illa una digna est. PY. hercle pulchram praedicas.
Sed quis ea est? PA. senis huius uxor Periplectomeni in proxumo,
Ea demoritur te, atque ab illo incipit abire: odit senem.
Nunc te orare atque obsecrare iussit, uti tui copiam
Sibi potestatemque facias. PY. cupio hercle equidem, si illa volt.
PA. Quae cupit! PY. quid illa faciemus concubina, quae domi est?
PA. Quin tu illam iube abs te abire, quo lubet: sicut soror
Eius huc gemina venit Ephesum, et mater, arcessuntque eam.
PY. Ain tu, advenit Ephesum mater eius? PA. aiunt, qui sciunt.
PY. Hercle occasionem lepidam, ut mulierem excludam foras.
PA. Imo vin' tu lepide facere? PY. loquere, et consilium cedo.
PA. Vin' tu illam actutum amovere, a te ut abeat per gratiam?

PY. Cupio. PA. tum te hoc facere oportet. tibi divitiarum affatim est:
Iube sibi aurum atque ornamenta, quae illi instruxisti mulieri,
Dono habere, auferreque abs te quo lubeat sibi.
PY. Placet uti dicis. sed ne istanc amittam, et haec mutet fidem,
Vide modo. PA. vah delicatus, quae te tanquam oculos amet.
PY. Venus me amat. PA. st, tace! aperiuntur fores: concede huc clanculum.
Haec celox illius est, quae hic egreditur internuncia.
PY. Quae haec celox? PY. ancillula illius est, quae hic egreditur foras,
Quae anulum istunc attulit, quem tibi dedi. PY. edepol haec quidem
Bellula est. PA. pithecium haec est prae illa et spinturnicium.
Viden' tu illam oculis venaturam facere, atque aucupium auribus?

ACTVS QVARTVS. SCENA SECVNDA.
MILPHIDIPPA, PYRGOPOLINICES, PALAESTRIO.

Iam est ante aedis circus, ubi sunt ludi faciendi mihi?
Dissimulabo: hoc quasi non videam, neque esse hic etiam dum sciam.
PY. Tace: subauscultemus, ecquid de me fiat mentio.
MI. Num quis nam hic prope adest, qui rem alienam potius curet quam suam?
Qui aucupet me quid agam? qui de vesperi vivat suo?
Eos nunc homines metuo mihi ne obsint, neve obstent uspiam,

Domo si ibit, ac dum huc transibit, quae huius cupiens corporis est,
Quae amat hunc hominem nimium lepidum et nimia pulchritudine
Militem Pyrgopolinicem. PY. satin' haec quoque me deperit?
Meam laudat speciem. edepol huius sermones haud cinerem quaeritant.
PA. Quo argumento? PY. quia enim loquitur laute et minime sordide:
Tum autem illa ipsa est nimium lepida, nimisque nitida foemina.
Hercle vero iam allubescit primulum, Palaestrio.
PA. Priusne, quam illam oculis? PY. tuis video id, quod credo tibi.
Cum haec locuta, illam autem absentem subigit me ut amem? PA. hercle hanc quidem
Nihil tu amassis, mihi haec desponsa est: tibi si illa hodie nupserit,
Ego hanc continuo uxorem ducam. PY. quid ergo hanc dubitas colloqui?
PA. Sequere hac me ergo. PY. pedissequus tibi sum. MI. utinam, cuius caussa
Foras sum egressa, conveniendi mihi potestas eveniat!
PA. Erit, et tibi exoptatum obtinget: bonum habe animum, ne formida:
Homo quidam est, qui scit, quod quaeris, ubi sit. MI. quem ego hic audivi?
PA. Socium tuorum consiliorum, et participem consiliarium.
MI. Tum pol ego, id quod celo, haud celo. PA. imo, etiamsi non celas.
MI. Quo argumento? PA. infidos celas: ego sum tibi firma fide.
MI. Cedo signum, si harunc Baccharum es. PA. amat mulier quaedam quendam.

MI. Pol istuc quidem multae. PA. at non multae de digito donum mittunt.
MI. Enim cognovi nunc. fecisti modo mihi ex proclivo palám rem.
Sed hic nunquis adest? PA. vel adest, vel non. MI. cedo te mihi solae solum.
PA. Brevin' an longinquo sermone? MI. tribus verbis. PA. iam ad te redeo.
PY. Quid? ego hic astabo tantisper cum hac forma et factis sic frustra?
PA. Patere, atque asta. tibi ego hanc do operam. PY. properando excrucior.
PA. Pedetentim. tu haec scis, tractari ita solere hasce huiusmodi merces.
PY. Age, age, ut tibi maxume concinnum est. PA. nullum est hoc stolidius saxum.
Redeo ad te. quid me voluisti? MI. quo pacto hoc dudum accepi,
Istuc fero ad te consilium. PA. quasi hunc depereat. MI. teneo istuc.
PA. Collaudato formam et faciem, et virtutes commemorato.
MI. Ad eam rem habeo omnem aciem, tibi ut dudum demonstravi.
PA. Tu cetera cura et contempla, et de meis venator verbis.
PY. Aliquam mihi partem hodie operae des denique: iam tandem ades illico.
PA. Assum: impera, si quid vis. PY. quid illaec narrat tibi? PA. lamentari
Ait illam miseram, cruciari, et lacrumantem se afflictare,
Quia tis egeat, quia te careat, ob eam rem huc ad te missa'st.
PY. Iube adire. PA. at scin', quid tu facias? face te fastidii plenum,
Quasi non habeat me inclamato, quia sic te volgo volgem.

PY. Memini, et praeceptis parebo. PA. voco ergo hanc, quae te quaerit?
PY. Adeat, si quid volt. PA. Si quid vis, adi mulier. MI. Pulcher salve.
PY. Meum cognomentum quis commemoravit? dii tibi dent quae optes.
MI. Tecum aetatem exigere ut liceat. PY. nimium optas. MI. non me dico,
Sed heram meam, quae te demoritur. PY. multae aliae idem istuc cupiunt,
Quibus non est copia. MI. ecastor haud mirum, si te habeas carum
Hominem tam pulchrum, et praeclara virtute, et forma, et factis.
Ecquis dignior fuit, homo qui esset? PA. non hercle humanum est ergo:
Nam volturio' plus humani credo est. PY. magnum me faciam
Nunc, quoniam illaec me collaudat. PA. viden' ignavum, ut sese inferat!
Quin tu huic responde? haec illaec est ab illa quam dudum.
PY. Qua nam ab illarum? nam ita me occursant multae: meminisse haud possum.
MI. Ab illa, quae digitos despoliat suos, et tuos digitos decorat.
Nam hunc anulum ab tui cupiente huc detuli huic, qui porro.
PY. Quid nunc tibi vis, mulier? memora. MI. ut, quae te cupit, eam ne spernas.
Quae per tuam nunc vitam vivit. sit, nec ne sit, spes in te uno est.
PY. Quid nunc volt? MI. te compellare, et complecti, et contrectare.
Nam nisi tu illi fers suppetias, iam illa animum despondebit.

Age, mi Achilles, fiat quod te oro. serva illam pulchram pulchre:
Exprome benignum ex tete ingenium, urbicape, occisor regum.
PY. Heu Hercle odiosas res! quoties hoc tibi, verbero, ego interdixi,
Meam ne sic volgo polliciteris operam? PA. audin' tu mulier?
Dixi hoc tibi dudum, et nunc dico: nisi huic verri affertur merces,
Non hic suo seminio quamquam porculam impertiturus est.
MI. Dabitur quantum ipsus pretii poscet. PA. talentum Philippum huic opus auri est.
Minus ab nemine accipiet. MI. heu ecastor nimis vile est tandem!
PY. Non mihi avaritia unquam innata est: satis est divitiarum.
Plus mihi auri mille est modiorum Philippei. PA. praeter thesaurum.
Tum argenti montes non massas habet. Aetna mons non aeque altus.
MI. Heu ecastor hominem periurum. PA. ut ludo! MI. quid ego? ut sublecto os! PA. scite.
MI. Sed amabo, mitte me actutum. PA. quin tu huic respondes aliquid,
Aut facturum, aut non facturum. quid illam miseram animi excrucias,
Quae nunquam male de te merita est? PY. at iube eampse exire huc ad nos,
Dic me omnia quae volt facturum. MI. facis nunc ut facere aequom;
Quod quae te volt, eandem tu vis. PA. non hic insulsum habet ingenium.
MI. Quomque me oratricem haud sprevisti, sivistique exorare ex te.

Quid est? ut ludo! PA. nequeo hercle quidem risu me admoderarier.
Ob eam causam huc abs te avorti. PY. non edepol tu scis mulier,
Quantum ego honorem nunc illi habeo. MI. scio, et istuc illi dicam.
PA. Contra auro alii hanc vendere potuit operam. MI. istuc pol tibi credo.
PA. Meri bellatores gignuntur, quas hic praegnantes fecit.
Et pueri annos octingentos vivunt. MI. vae tibi nugator.
PY. Quin mille annorum perpetuo vivunt, ab seculo ad seclum.
PA. Eo minus dixi, ne haec censeret me advorsum se mentiri.
MI. Perii, quot hic ipse annos vivet, quoius filii tam diu vivunt?
PY. Postriduo natus sum ego, mulier, quam Iuppiter ex Ope natus est.
PA. Si hic pridie natus foret, quam ille est, hic haberet regnum in coelo.
MI. Iam iam sat amabo est, sinite abeam, si possum, viva a vobis.
PA. Quin ergo abis, quando responsum est. MI. ibo atque illam huc adducam,
Quam propter opera est mihi. numquid vis? PY. ne magis sim pulcher, quam sum:
Ita me mea forma sollicitum habet. PA. quid hic nunc stas, quin abis? MI. abeo.
PA. Atque adeo, audin' tu? dicito docte et cordate. MI. ut cor ei saliat.
PA. Philocomasio dic, si est hic, domum ut transeat: hunc hic esse.
MI. Hic cum mea hera est, clam nostrum hunc sermonem sublegerunt.
PA. Lepide factum est: iam ex sermone hoc gubernabunt doctius porro

Rem. MI. me morare. PA. abeo; neque te moror, neque te tango, neque te. taceo.
PY. Iube maturate illam exire huc. iam isti rei praevortemur.

ACTVS QVARTVS. SCENA TERTIA.

PYRGOPOLINICES, PALAESTRIO.

Quid mihi nunc es auctor, ut faciam, Palaestrio,
De concubina? nam nullo pacto potest
Prius haec in aedes recipi, quam illam omiserim.
PA. Quid me consultas, quid agas? dixi equidem tibi,
Quo pacto id fieri possit clementissume.
Aurum atque vestem omnem muliebrem habeat sibi,
Quae illi instruxisti: sumat, habeat, auferat.
Dicasque tempus maxumum esse, ut eat domum:
Sororem geminam adesse et matrem, dicito,
Quibus concomitata recte deveniat domum.
PY. Qui tu scis eas adesse? PA. quia oculis meis
Vidi hic sororem esse eius. PY. conveniitne eam?
PA. Convenit. PY. ecquid fortis visa est? PA. omnia
Vis obtinere. PY. ubi matrem esse aiebat soror?
PA. Cubare in navi lippam atque oculis turgidis,
Nauclerus dixit, qui illas advexit, mihi.
Is ad hos nauclerus hospitio divortitur.
PY. Quid is? ecquid fortis? PA. abi sis hinc: nam tu quidem
Ad equas fuisti scitus admissarius,
Qui consectare qua mares, qua foeminas.
PY. Hoc age nunc. PA. istuc. PY. quod das consilium mihi:
Tecum illa verba facere de ista te volo;
Nam cum illa sane congruus sermo tibi.
PA. Quin potius, quom tute ades, tuam rem tute agas.
Dicas uxorem tibi necessum esse ducere,

Cognatos persuadere, amicos cogere.
PY. Itane tu censes? PA. quid ego ni ita censeam?
PY. Ibo igitur intro: tu hic ante aedis interim
Speculare, ut ubi illaec prodeat, me provoces.
PA. Tu modo istuc cura, quod agis. PY. curatum id quidem est.
Quin si voluntate nolet, vi extrudam foris.
PA. Istuc cave faxis: quin potius per gratiam
Bonam abeat abs te, atque illaec, quae dixi, dato.
Aurum, ornamentaque, quae illi instruxisti, ferat.
PY. Cupio hercle. PA. credo te facile impetrassere.
Sed abi intro, noli stare. PY. tibi sum obediens.
PA. Nunquid videtur demutare, atque uti ego
Dixi esse vobis dudum hunc moecchum Militem?
Nunc ad me ut veniat, usu'st, Acroteleutium,
Ancillula eius et Pleusides. pro Iuppiter,
Satin' ut commoditas usquequaque me adiuvat!
Nam quos videre exoptabam me maxume,
Vna exeunteis video hinc e proxumo.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVARTA.

ACROTELEVTIVM, MILPHIDIPPA, PLEVSIDES, PALAESTRIO.

Sequimini, simul circumspicite, ne quis adsit arbiter.
MI. Neminem pol video, nisi hunc, quem volumus conventum. PA. et ego vos.
MI. Quid agis, noster architecte? PA. egone architectus? vah! MI. quid est?
PA. Qui enim non sum dignus prae te, ut figam palum in parietem.
AC. Eia vero. PA. nimis facete, nimisque facunde mala est.
Vt lepide deruncinavit Militem! AC. at etiam parum

PA. Bono animo es, negotium omne iam succedit sub manus.
Vos modo porro, ut occepistis, date operam adiutabilem.
Nam ipse Miles concubinam intro abiit oratum suam,
Ab se ut abeat cum sorore et matre Athenas. AC. eu, probe!
PA. Quin etiam aurum atque ornamenta, quae ipse instruxit, mulieri
Omnia dat dono, se ut abeat, ita ego consilium ei dedi.
PL. Facile istuc quidem est, si et illa volt, et ille autem cupit.
PA. Non tu scis, cum ex alto puteo sursum ad summum escenderis,
Maxumum periculum inde esse, a summo ne rursum cadas?
Nunc haec res apud summum puteum geritur: si prosenserit
Miles, nihil hinc ferri poterit huius. nunc quam maxume
Opus est dolis. PL. domi esse ad rem video silvae satis:
Mulieres tres: quartus tute es, quintus ego, sextus senex.
PA. Quot apud nos fallaciarum est excisum! certo scio
Oppidum quodvis videtur posse expugnari dolis.
Date modo operam. AC. id nos ad te, si quid velles, venimus.
PA. Lepide facitis. nunc hanc tibi ego impero provinciam.
AC. Impetrabis, Imperator, quod ego potero, quod voles.
PA. Militem lepide et facete et laute ludificarier
Volo. AC. voluptatem mecastor mihi imperas. PA. et scin' tu quemadmodum?
AC. Nempe ut assimulem me amore istius differri. PA rem tenes.

AC. Quasique istius caussa amoris ex hoc matrimonio
Abierim, cupiens istius summe nuptiarum. PA. ordine is:
Nisi modo unum hoc: hasce esse aedes dicas dotalis tuas:
Hinc senem abs te abiisse, postquam feceris divortium:
Ne ille mox vereatur introire in alienam domum.
AC. Bene mones. PA. sed ubi ille exierit intus, istic te procul
Ita volo assimulare, prae illius forma, quasi spernas tuam,
Quasique eius opulentitatem verearis, et simul
Formam amoenitatis illius, faciem, pulchritudinem
Collaudato. satin' praeceptum'st? AC. teneo. satin' est, si tibi
Meum opus ita dabo expolitum, ut improbare non queas?
PA. Sat habeo. nunc tibi vicissim quae imperabo. PL. dicito.
PA. Quam extemplo hoc erit factum, ubi intro haec abierit, tu illico
Facito ut venias huc ornatu nauclerico,
Causiam habeas ferrugineam, culcitam ob oculos laneam,
Palliolum habeas ferrugineum: (nam is colos thalassicu'st)
Id connexum in humero laevo, expapillato brachio,
Praecinctus aliqui, assimulato quasi gubernator sies.
Atque apud hunc senem omnia haec sunt: nam is piscatores habet.
PL. Quid? ubi ero exornatus, quin tu dicis, quid facturus sim?
PA. Huc venito, et matris verbis Philocomasium arcessito,
Vt, si itura iam est Athenas, eat tecum ad portum cito:
Atque adiubeat ferri in navim, si quid imponi velit.

Nisi eat, te soluturum esse navim: ventum operam dare.
PL. Satis placet pictura, perge. PA. ille extemplo illam hortabitur
Vt eat, ut properet, ne morae sit matri. PL. multimodis sapis.
PA. Ego illi dicam, ut me adiutorem, qui onus feram ad portum, roget,
Ille iubebit me ire cum illa ad portum. ego adeo, ut tu scias,
Prorsum Athenas protinus abibo tecum. PL. atque ubi illo veneris,
Triduum servire nunquam te, quin liber sis, sinam.
PA. Abi cito, atque orna te. PL. nunquid aliud? PA. haec ut memineris.
PL. Abeo. PA. et vos abite hinc intro actutum, nam illum hinc sat scio
Iam exiturum esse intus. AC. celebre apud nos imperium tuum est.
PA. Agite, abscedite ergo. ecce autem commodo aperitur foris.
Hilarus exit, impetravit; inhiat, quod nusquam est, miser.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVINTA.

PYRGOPOLINICES, PALAESTRIO.

Quod volui, ut volo, impetravi per amicitiam et gratiam
A Philocomasio. PA. quidnam tam intus fuisse te dicam diu?
PY. Nunquam ego me tam sensi amari, quam nunc ab illa muliere.
PA. Quid iam? PY. ut multa verba fecit, ut lenta materies fuit!

Verum postremo impetravi ut volui, donavique ei
Quae voluit, quae postulavit: te quoque ei dono dedi.
PA. Etiam me? quomodo ego vivam sine te? PY. age, es animo bono:
Idem ego te liberabo; nam si posset ullo modo
Impetrari ut abiret, ne te abduceret, operam dedi:
Verum oppressit. PA. deos sperabo, teque postremo, tamen
Etsi istuc mihi acerbum'st, quia hero te carendum est optumo,
Saltem id volupe est, cum ex virtute formae evenit tibi
Mea opera super hanc vicinam, quam ego nunc concilio tibi.
PY. Quid opu'st verbis? libertatem tibi ego et divitias dabo,
Si impetras. PA. reddam impetratum. PY. at gestio. PA. at modice decet;
Moderare animo: ne sis cupidus. sed eccam ipsam, egreditur foras.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEXTA.

MILPHIDIPPA, ACROTELEVTIVM, PYRGOPOLINICES, PALAESTRIO.

Hera, eccum praesto Militem. AC. ubi est? MI. ad laevam, videto,
Aspicito limis oculis, ne ille nos se videre sentiat.
AC. Video. edepol nunc nos tempus est malas peiores fieri.
MI. Tuum est principium. AC. obsecro, tute ipsum convenisti?
Ne parce voci, ut audiat. MI. cum ipso pol sum sequuta
Placide ipsa dum libitum est mihi, otiose, meo arbitratu, ut volui.

PY. Audin' quae loquitur? PA. audio. quam laeta est, quia adit ad te!

AC. O fortunata mulier! PY. ut amari videor! PA. dignus es.

AC. Permirum ecastor praedicas, te adiisse atque exorasse.

Per epistolam, aut per nuncium, quasi regem, adiri eum aiunt.

MI. Namque edepol vix fuit copia adeundi atque impetrandi.

PA. Vt tu inclitus apud mulieres! PY. patiar, quando ita Venus volt.

AC. Veneri pol habeo gratiam, eandemque et oro et quaeso,

Vt eius mihi sit copia quem amo, quemque expetesso;

Benignusque erga me ut siet, quod cupiam ne gravetur.

MI. Spero ita futurum, quanquam illum multae sibi expetessunt:

Ille illas spernit segregatque ab se omnes, extra te unam.

AC. Ergo iste metus me macerat, quod ille fastidiosus est,

Ne oculi eius sententiam mutent, ubi viderit me.

Atque eius elegantia meam extemplo speciem spernat.

MI. Non faciet, bonum animum habe. PY. ut ipsa se contemnit!

AC. Metuo, ne praedicatio tua nunc meam formam exsuperet.

MI. Istuc curavi, ut opinione illius pulchrior sis.

AC. Si pol me nolet ducere uxorem, genua amplectar,

Atque obsecrabo alio modo: si non quibo impetrare,

Consciscam letum. vivere sine illo scio me non posse.

PY. Prohibendam mortem video mulieri. adibon'? PA. minime.

Nam tu te vilem feceris, si te ultro largiere,

Sine ultro veniat, quaeritet, desideret, exspectet.

Summovere istam vis gloriam quam habes? cave sis faxis.
Nam nulli mortali scio obtigisse hoc, nisi duobus,
Tibi et Phaoni Lesbio, tam misere ut amarentur.
AC. Eo intro. abi tu: illum evocato foras, mea Milphidippa.
MI. Imo opperiamur, dum exeat aliquis. AC. durare nequeo,
Quin eam intro. MI. occlusae sunt fores. AC. effringam. MI. sana non es.
AC. Si amavit unquam, aut si parem sapientiam hic habet ac formam,
Per amorem si quid fecero, clementi animo ignoscet.
PA. Vt, quaeso, amore perdita est haec misera? PY. mutuum fit.
PA. Tace: ne audiat. MI. quid astitisti obstupida? cur non pultas?
AC. Quia non est intus, quem ego volo. PA. qui scis? AC. scio edepol, scio.
Nam odore nasum sentiat, si intus siet. PY. ariolatur.
Quia me amat, propterea Venus fecit eam ut divinaret.
AC. Nescio, ubi hic prope adest, quem expeto videre: olet profecto.
PY. Naso pol iam haec quidem videt plus, quam oculis. PA. caeca amore est.
AC. Tene me obsecro. MI. cur? AC. ne cadam. MI. quid ita? AC. quia astare
Nequeo, ita animus per oculos meos defit. MI. Militem pol
Tu aspexisti. AC. ita. MI. non video, ubi est? AC. videres pol, si amares.
MI. Non edepol tu illum magis amas, quam egomet, si per te liceat.
PA. Omnes profecto mulieres te amant, ut quaeque aspexit.
PY. Nescio tun' ex me hoc audieris, an non: nepos sum Veneris.

AC. Mea Milphidippa, adi obsecro, et congredere. PY. ut me veretur!
PA. Illa ad nos pergit. MI. vos volo. PY. et nos te. MI. ut iussisti,
Heram meam eduxi foras. PY. video. MI. iube ergo adire.
PY. Induxi animum ne oderim, item ut alias, quando hoc orasti.
MI. Verbum hercle facere non potis, si accesserit prope ad te.
Dum te obtuetur, interim linguam oculi praeciderunt.
PY. Levandum morbum mulieri video. MI. viden' ut tremit atque ex-
Timuit, postquam te aspexit? PY. viri quoque armati idem istuc faciunt:
Ne tu mirere plus mulierem. sed quid volt med agere?
MI. Ad sed eas: tecum vivere volt atque aetatem exigere.
PY. Egon' ad illam eam, quae nupta sit? vir eius est metuendus.
MI. Quin tua caussa exegit virum a se. PY. quid? qui id facere potuit?
MI. Quia aedes dotales huius sunt. PY. itane? MI. ita pol. PY. iube eam domum ire.
Iam ego illic ero. MI. vide ne sis in exspectatione,
Ne illam animi excrucies. PY. non ero profecto. abite. MI. abimus.
PY. Sed quid ego video? PA. quid vides? PY. nescio quis eccum incedit
Ornatu quidem thalassico. PA. iam nos volt hic profecto:
Nauclerus est hic quidem. PY. videlicet arcessit hanc hinc. PA. credo.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEPTIMA.
PLEVSIDES, PALAESTRIO, PYRGOPOLINICES.

Alium alio pacto propter amorem ni sciam
Fecisse multa nequiter, verear magis
Me amoris caussa hoc ornatu incedere.
Verum cum multos multa admisse acceperim
Inhonesta, propter amorem, atque aliena a bonis:
Mitto iam, ut occidi Achilles cives passus est.
Sed eccum Palaestrionem, stat cum milite:
Oratio alio mihi demutanda est mea.
Mulier profecto nata est ex ipsa mora.
Nam quaevis alia quae mora est aeque, mora
Minor ea videtur, quam quae propter mulierem est.
Hoc adeo fieri credo consuetudine.
Nam ego hanc arcesso Philocomasium. sed fores
Pultabo. heus, ecquis hic est? PA. adolescens, quid est?
Quid tu ais? quid pultas? PL. Philocomasium quaerito,
A matre illius venio: si itura est, eat:
Omnes moratur: navim cupimus solvere.
PY. Iam dudum res parata est. heus, Palaestrio,
Aurum, ornamenta, vestem, pretiosum omne ut ferat.
Duc adiutores tecum ad navim qui ferant.
Omnia composita sunt, quae donavi, ut ferat.
PE. Eo. PL. quaeso hercle propera. PY. non morabitur.
Quid istuc, quaeso, quid oculo factum est tuo?
PL. Habeo equidem hercle oculum. PY. at laevum dico.
PL. eloquar.
Maris caussa hercle istoc ego oculo utor minus.
Nam si abstinuissem amare: tanquam hoc uterer.
Sed nimis morantur me diu. PY. eccos, exeunt.

ACTVS QVARTVS. SCENA OCTAVA.

PALAESTRIO, PHILOCOMASIVM, PLEVSIDES, PYRGOPOLINICES.

Quid modi flendo, quaeso, hodie facies? PH. quid ego-ni fleam?
Vbi pulcherrume egi aetatem, inde abeo. PA. viden' hominem tibi,
Qui a matre et sorore venit? PH. video. PY. audistin', Palaestrio?
PA. Quid vis? PY. quin tu intus iubes efferri omnia, quae isti dedi?
PL. Philocomasium, salve. PH. et tu salve. PL. materque et soror
Tibi salutem iusserunt dicere. PH. salvae sient.
PL. Orant te ut eas, ventus operam dum dat, ut velum explicent.
Nam matri oculi si valerent, mecum venisset simul.
PH. Ibo, quanquam invita facio omnia: pietas sic cohibet. PL. sapis.
PY. Si non mecum aetatem egisset, hodie stulta viveret.
PH. Istuc crucior, a viro me tali abalienarier.
Nam tu quamvis potis es facere uti fluat facetiis:
Et quia tecum eram, propterea animo eram ferocior.
Eam nobilitatem amittendam video. PY. nimium haec flet. PH. nequeo,
Cum te video. PA. habe bonum animum: scio ego, et quid doleat mihi.
Nam nihil miror, si libenter, Philocomasium, hic eras.
Forma huius, mores, virtus, animum attinuere hic tuum.
Quin ego servos, quando aspicio hunc, fleo, quia diiungimur.
PH. Obsecro licet complecti, priusquam proficisco? PY. licet.

PH. O mei oculi, o mi anime! PA. obsecro tene mulierem:
Ne affligatur. PY. quid istuc? PA. postquam abs te abit, animo male
Factum est huic repente miserae. PY. accurrite intro, atque afferte aquam.
PA. Nihil aquam moror. PY. cur? PA. malo, ne interveneris,
Quaeso, dum resipiscit. PY. capita inter se nimis nexa hice habent.
Non placet: labra labellis ferruminant. PL. acre malum:
Tentabam spiraret an non. PY. aurem admotam oportuit.
PL. Sin' magis vis, ambos mittam. PY. nolo: retineat. PA. fleo miser.
PY. Exite, atque afferte huc intus omnia, isti quae dedi.
PA. Etiam nunc saluto te, Familiaris, priusquam eo.
Conservi conservaeque omnes bene valete et vivite.
Bene, quaeso, inter vos dicatis et mihi absenti tamen.
PY. Age, Palaestrio, bono animo es. PA. eheu! nequeo, quin fleam,
Quom abs te abeam. PY. fer aequo animo. PA. scio ego, quid doleat mihi.
PH. Sed quid hoc? quae res? quid video? lux salve.
PL. Iam resipisti? PH. obsecro, quem amplexa sum
Hominem? perii! sumne ego apud me? PL. ne time, voluptas mea.
PY. Quid istuc est negotii? PA. animus hanc modo hic reliquerat.
Metuoque et timeo, ne hoc tandem propalam fiat nimis.
PY. Quid id est? PA. nos secundum ferre nunc per urbem haec omnia,
Ne quis tibi hoc vitio vortat. PY. mea, non illorum dedi;
Parvi ego illos facio: agite, ite cum diis benevolentibus.

PA. Tua ego hoc caussa dico. PY. credo. PA. iam vale.
PY. et tu bene vale.
PA. Ite cito: iam ego assequar vos: cum hero pauca etiam loquar.
Quanquam alios fideliores semper habuisti tibi
Quam me, tamen tibi habeo magnam gratiam rerum omnium:
Et si ita sententia esset, tibi servire mavelim
Multo, quam alii libertus esse. PY. habe bonum animum. PA. hau mihi!
Cum venit mihi in mentem, ut mores mutandi sient,
Muliebres mores discendi, obliviscendi stratiotici.
PY. Fac sis frugi. PA. iam non possum, amisi omnem libidinem.
PY. I, sequere illos, ne morere. PA. bene vale. PY. et tu bene vale.
PA. Quaeso, ut memineris, si forte liber fieri occeperim,
Mittam nuncium ad te, ne me deseras. PY. non est meum.
PA. Cogitato identidem, tibi quam fidelis fuerim.
Si id facies, tum demum scibis, tibi qui bonus sit, qui malus.
PY. Scio et perspexi saepe: verum cum antehac, tum hodie maxume.
PA. Scies: imo hodie verum factum faxo post dices magis.
PY. Vix reprimor, quin te manere iubeam. PA. cave istuc feceris.
Dicent te mendacem, nec verum esse, fide nulla esse te:
Dicant servorum praeter me esse fidelem neminem.
Nam si honeste censeam te facere posse, suadeam:
Verum non potest: cave faxis. PY. abi, iam patiar quicquid est.
PA. Bene vale igitur. PY. ire melius est strenue. PA. etiam nunc vale.

PY. Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servom pessumum:
Eum fidelem mihi esse invenio. cum egomet mecum cogito,
Stulte feci, qui hunc amisi. ibo hinc intro nunc iam
Ad amores meos. et sensi, hinc sonitum fecerunt fores.

ACTVS QVARTVS. SCENA NONA.

PVER, PYRGOPOLINICES.

Ne me moneatis: memini ego officium meum.
Ego iam conveniam illunc. ubi ubi est gentium,
Investigabo: operae non parco meae.
PY. Me quaerit illic, ibo huic puero obviam.
PV. Ehem te quaero: salve, vir lepidissume,
Cumulate commoditate: praeter ceteros
Duo di quem curant. PY. qui duo? PV. Mars et Venus.
PY. Facetum puerum. PV. intro te ut eas obsecrat.
Te volt, te quaerit, teque exspectans deperit:
Amanti fer opem: quid stas? quin intro is? PY. eo.
PV. Ipsus illic sese iam impedivit in plagas.
Paratae insidiae sunt. in statu stat senex,
Vt adoriatur moechum, qui forma est ferox:
Qui omnes se amare credit, quaeque aspexerit,
Mulieres, eum odere qua viri, qua mulieres.
Nunc in tumultum ibo: intus clamorem audio.

ACTVS QVINTVS.

PERIPLECTOMENES, PYRGOPOLINICES, CARIO, SCELEDRVS.

Ducite istum: si non sequitur, rapite sublimem foras:
Facite inter terram atque coelum ut medius sit: discindite.

PY. Obsecro hercle, Pariplectomene, te. PE. nequicquam hercle obsecras.
Vide ut istic tibi sit acutus, Cario, culter probe.
CA. Quin iamdudum gestit moecho hoc abdomen adimere,
Vt faciam quasi puero in collo pendeant crepundia.
PY. Perii! CA. haud etiam, numero hoc dicis. iam in hominem involo?
PE. Imo etiam prius verberetur fustibus. CA. multum quidem.
PE. Cur es ausus subagitare alienam uxorem, impudens?
PY. Ita me dii ament, ultro ventum est ad me. PE. mentitur: feri.
PY. Mane, dum narro. PE. quid cessatis? PY. non licet mihi dicere?
PE. Dic. PY. oratus sum ad te venire huc. PE. quare ausus? hem tibi.
PY. Oh, hei! sum satis verberatus, obsecro. CA. quam mox secc?
PE. Vbi lubet: distendite hominem divorsum, et dispennite.
PY. Obsecro hercle te, ut mea verba audias, priusquam secat.
PE. Loquere: nondum nihili factus. PY. viduam esse censui:
Itaque ancilla, conciliatrix quae erat, dicebat mihi.
PE. Iura, te nociturum esse homini nunc hac de re nemini,
Quod tu hodie hic verberatus, aut quod verberabere,
Si te salvom hinc mittimus Venereum nepotulum.
PY. Iuro per Dianam et Martem, me nociturum nemini,
Quod ego hic hodie vapulo: sed mihi id aeque factum arbitror.
Et si intestatus non abeo, bene agitur pro noxia.
PE. Quid si id non faxis? PY. ut vivam semper intestabilis.

CA. Verberetur etiam, post tibi amittendum censeo.
PY. Dii tibi benefaciant semper, cum advocatus mihi bene es.
CA. Ergo des minam auri nobis. PY. quamobrem? CA. salvis testibus
Vt te hodie hinc amittamus Venereum nepotulum:
Aliter hinc a nobis; ne sis frustra. PY. dabitur. CA. magis sapis.
De tunica, et chlamyde, et machaera ne quid speres, non feres.
Verberone etiam, antequam amittis? PY. mitis sum equidem fustibus.
Obsecro vos. PE. solvite istum. PY. gratiam habeo tibi.
PE. Si posthac prehendero ego te hic, arcebo testibus.
PY. Caussam haud dico. PE. eamus intro, Cario. PY. servos meos
Eccos video. Philocomasium iam profecta est? dic mihi.
SC. Iam dudum. PY. hei mihi! SC. magis dicas, si scias, quod ego scio:
Namque ille, qui lanam ob oculum habebat, nauta non erat.
PY. Quis erat igitur? SC. Philocomasio amator. PY. qui tu scis? SC. scio.
Nam postquam exierunt porta, nihil cessarunt illico
Osculari atque amplexari inter se. PY. Vae misero mihi!
Verba mihi data esse video. scelus viri Palaestrio:
Is me in hanc illexit fraudem. iure factum iudico.
Si sic aliis moechis fiat, minus hic moechorum siet:
Magis metuant, minus has res studeant. eamus ad me. Plaudite.

M. ACCI PLAVTI

MERCATOR.

DRAMATIS PERSONAE.

Charinvs, adolescens.

Acanthio, servos.

Demipho, } senes.
Lysimachvs, }

Lorarii.

Evtychvs, adolescens.

Pasicompsa, meretrix.

Dorippa, uxor.

Syra, anus serva.

Cocvs.

ARGVMENTVM
(ut quibusdam videtur)
PRISCIANI.

*M*issus mercatum ab suo adolescens patre
*E*mit atque apportat scita forma mulierem.
*R*equirit quae sit, postquam eam vidit, senex.
*C*onfingit servos emptam matri pedisequam.
*A*mat senex hanc, ad se simulans vendere.
*T*radit vicino. eum putat uxor illius
*O*bduxe scortum. tum Charinum ex fuga
*R*etrahit sodalis, postquam amicam invenerat.

ARGVMENTVM.

Mercatorem a se, dum filium extrudit pater,
Is peregre unius redimit ancillam hospitis
Amore captus. ut venit, navi exilit.
Pater advolat, visam ancillam deperit.
Quoius sit, percontatur. servos, pedisequam
Ab adolescente matri emptam ipsius.
Senex sibi prospiciens, ut amico suo
Vaeniret, natum orabat: natus, ut suo.
Hic filium subdiderat vicini; pater
Vicinum. praemercatur ancillam senex.
Eam domi deprehensam coniunx illius
Vicini scortum insimulat: protelat virum.
Mercator exspes patria fugere destinat:
Prohibetur a sodale, qui patrem illius
Orat suo cum patre, nato ut cederet.

ALIVD ARGVMENTVM

CAMERARII.

Argumentum huius Fabulae futile et flagitiosum est. Quemadmodum autem prodest, venena nota esse, ut respuantur: ita talia dum legimus, exsecrari debemus. Sed neque venena nulli prorsus usui sunt; et haec ad turpitudinem fugiendam et convertendos animos ad timorem Dei, adsumi possunt. Producitur *Senex immitis, et tamen dissolutus: itemque alter levis atque iners. Hic iniquior in filium iuveniliter peccantem saevis dictis illum in mercatum abigit. Qui reversus ancillulam adduxerat, quam animi caussa sibi paraverat. Hanc visam amare Senex cepit, et amatam praeripit astute filio, allegato Sene amico, qui illam praemercaretur. Nam et suum sodalem Adolescens subornarat, ut illam emeret. Postea adducta muliere in aedes Senis vicini, et conductis cocis ad coenam coquendam, advenit illius Senis uxor, et turbas movet: et tandem res per Adolescentes componitur.*

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA

PROLOGVS

CHARINVS.

Duas res simul nunc agere decretum est mihi,
Et argumentum et meos amores eloquar.
Non ego idem facio, ut alios in Comoediis
Vidi facere amatores, qui aut nocti, aut die,
Aut Soli, aut Lunae miserias narrant suas.

Quos pol ego credo humanas querimonias
Non tanti facere, quid velint, quid non velint.
Vobis narrabo potius meas nunc miserias.
Graece haec vocatur Emporos Philemonis,
Eadem Latine Mercator Marci Accii.
Pater ad mercatum hic me meus misit Rhodum.
Biennium iam factum est, postquam abii domo.
Ibi amare occoepi forma eximia mulierem.
Sed, ea ut sim implicitus, dicam; si opera est auribus,
Atque ad advortendum huc animum adest benignitas.
Et hoc parum etiam more maiorum instititi:
Prius, ac percontatus sum vos, sumpsi indicium illico.
Nam amorem haec cuncta vitia sectari solent,
Cura, aegritudo, nimiaque elegantia:
Haec non illum modo qui amat, sed quemque attigit,
Magno atque solido multat infortunio.
Nec pol profecto quisquam sine grandi malo,
Praequam res patitur, studuit elegantiae;
Sed amori accedunt etiam haec, quae dixi minus,
Insomnia, aerumna, error, terror, et fuga,
Ineptia, stultitiaque adeo, et temeritas,
Incogitantia, excors immodestia,
Petulantia, cupiditas et malevolentia:
Inhaeret etiam aviditas, desidia, iniuria,
Inopia, contumelia, et dispendium,
Multiloquium, pauciloquium. hoc ideo fit, quia
Quae nihil attingunt ad rem, nec sunt usui, haec
Amatór profert saepe advorso tempore.
Hoc pauciloquium rursum iccirco praedico,
Quia nullus unquam amator adeo'st callide
Facundus, quae in rem sint suam, ut possit loqui.
Nunc vos mihi irasci ob multiloquium non decet:
Eodem quo amorem Venus mihi hoc legavit die.
Illuc revorti certum, ut conata eloquar.
Principio atque animus ephebis aetate exiit,
Atque animus studio amotus puerili est meus,
Amare valide coepi hic meretricem: illico

Res exulatum ad illam abibat clam patris.
Leno importunus, dominus eius mulieris,
Vi summa quidque ut poterat, rapiebat domum.
Obiurgare pater haec me noctes et dies,
Perfidiam, iniustitiam lenonum expromere:
Lacerari valide suam rem, illius augerier.
Summo haec clamore; interdum mussans, colloqui,
Abnuere: negitare adeo me natum suum:
Conclamitare tota urbe et praedicere,
Omnes tenerent mutitanti credere.
Amorem multos illexe in dispendium.
Intemperantem, non modestum, iniurium,
Trahere, exhaurire me quod quirem ab se domo,
Rationem pessumam esse; ea, quae ipsus optuma
Omnes labores invenisset perferens,
Amoris vi diffunditari ac deteri.
Convitium tot me annos iam se pascere.
Quod nisi puderet, ne luberet vivere.
Sese extemplo ex ephebis postquam excesserit,
Non, ut ego, amori, neque desidiae in otio
Operam dedisse; neque potestatem sibi
Fuisse; adeo arcte cohibitum esse se a patre:
Multo opere immundo rustico se exercitum:
Neque nisi quinto anno quoque posse tum visere
Vrbem, atque extemplo inde, ut spectavisset peplum,
Rus rursum confestim exigi solitum a patre.
Ibi multo primum se familiarium
Laboravisse: quom haec pater sibi diceret:
Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis;
Tibi denique iste pariet laetitiam labos.
Postquam recesset vita patrio corpore,
Agrum se vendidisse, atque ea pecunia
Navim, metretas quae trecentas tolleret
Parasse, atque eapse merces vectatum undique;
Adeo dum, quae tum haberet, peperisset bona.
Me idem decere, si ut deceret me, forem.
Ego me ubi invisum meo patri esse intellego,

Atque odio esse me quoi placere aequom fuit,
Amens amansque ut ut animum offirmo meum,
Dico esse iturum me mercatum, si velit:
Amorem missum facere me, dum illi obsequar.
Agit gratias mihi, atque ingenium allaudat meum.
Sed mea promissa non neglexit persequi.
Aedificat navim Cercurum et merces emit:
Parata navi, imponit: praeterea mihi
Talentum argenti ipsus sua annumerat manu:
Servom una mittit, qui olim a puero parvulo
Mihi paedagogus fuerat, quasi uti mihi foret
Custos. iisce confectis navim solvimus:
Rhodum venimus. ubi, quas merces vexeram,
Omnes, ut volui, vendidi ex sententia;
Lucrum ingens facio, praeterquam mihi meus pater
Dedit aestimatas merces. ita peculium
Conficio grande. sed, dum in portu illi ambulo,
Hospes me quidam agnovit, ad coenam vocat.
Venio, decumbo, acceptus hilare atque ampliter.
Discubitum noctu ut imus, ecce ad me advenit
Mulier, qua mulier alia nulla est pulchrior.
Ea nocte mecum illa hospitis iussu fuit.
Vosmet videte, quam mihi valde placuerit!
Postridie hospitem adeo, oro ut vendat mihi.
Dico eius pro meritis gratum me et munem fore.
Quid verbis opus est? emi, atque advexi heri.
Eam me advexisse nolo resciscat pater.
Modo eam reliqui ad portum in navi, et servolum.
Sed quid currentem servom a portu conspicor?
Quem navi abire vetui: timeo quid siet.

ACTVS PRIMVS. SCENA SECVNDA.
ACANTHIO, CHARINVS.

Ex summis opibus viribusque usque experire, nitere,
Herus ut minor opera tua servetur: agedum, Acanthio

Abige abs te lassitudinem, cave pigritiae praevorteris:
Simul enicat suspiritus, vix suffero hercle anhelitum.
Simul autem plenissume eos, qui adversum eunt, aspellito.
Detrude, deturba in viam. haec hic disciplina pessuma est.
Currenti, properanti haud quisquam dignum habet decedere.
Ita tres simitu res agendae sunt, quando unam occeperis:
Et currendum, et pugnandum, et autem iurgandum est in via.
CH. Quid illud est, quod ille tam expedite exquirit cursuram sibi?
Cura est, negotii quid sit, aut quid nunciet. AC. nugas ago,
Quam maxume resisto, tam res in periculo vortitur.
CH. Mali nescio quid nunciat. AC. genua hunc cursorem deserunt.
Perii! seditionem facit lien, occupat praecordia.
Perii! animam nequeo vortere. nimis nihili tibicen siem!
CH. At tu edepol sume laciniam, atque absterge sudorem tibi.
AC. Nunquam edepol omnes balineae mihi hanc lassitudinem eximent.
Domin' an foris dicam esse herum Charinum? CH. ego animi pendeo,
Quid illud sit negotii; lubet scire ex hoc me, ut sim certior.
AC. At etiam adsto? at etiam cesso foribus facere hisce assulas?
Aperite aliquis. ubi Charinus herus? domin' est an foris?
Num quisquam adire ad ostium dignum arbitratur? CH. ecce me,

Acanthio, quem quaeris. AC. nusquam est disciplina ignavior.
CH. Quae te res male agitant? AC. multae, here, te atque me. CH. quid est negotii?
AC. Periimus. CH. principium inimicis dato. AC. at tibi sortito id obtigit.
CH. Loquere id negotii, quicquid est. AC. placide: volo acquiescere,
Tua caussa rupi ramices, iamdudum sputo sanguinem.
CH. Resinam ex melle Aegyptiam vorato, salvom feceris.
AC. At tu edepol calidam picem bibito, aegritudo abscesserit.
CH. Hominem ego iracundiorem, quam te, novi neminem.
AC. At ego maledicentiorem, quam te, novi neminem.
CH. Sin saluti quod tibi esse censeo, id consuadeo.
AC. Apage istiusmodi salutem, cum cruciatu quae advenit.
CH. Dic mihi an boni quid usquam est, quod quisquam uti possiet
Sine malo omni: aut ne laborem capias, cum illo uti voles?
AC. Nescio ego istaec: philosophari nunquam didici, neque scio.
Ego bonum, malum quo accedit, mihi dari haud desidero.
CH. Cedo tuam mihi dexteram, agedum, Acanthio. AC. hem, dabitur: tene.
CH. Vin' tu te mihi ob esse sequentem, an nevis? AC. opera licet
Experiri, qui me rupi caussa currendo tua,
Vt quae scirem, scire actutum tibi liceret. CH. liberum
Caput tibi faciam, paucos cis menses. AC. palpo percutis.
CH. Egon' ausim tibi usquam quicquam facinus falsum proloqui?

Quin iam priusquam sim elocutus, scis, si mentiri volo. AC. ah,
Lassitudinem hercle verba tua mihi addunt, enicas.
CH. Siccine mihi obsequens es? AC. quid vis faciam? CH. tun'? id quod volo.
AC. Quid est igitur, quod vis? CH. dicam. AC. dice. CH. at enim placide volo.
AC. Dormientes spectatores metuis ne e somno excites.
CH. Vae tibi. AC. tibi equidem a portu apporto hoc. CH. quid fers? dic mihi.
AC. Vim, metum, cruciatum, curam iurgiumque atque inopiam.
CH. Perii! tu quidem thesaurum huc mihi apportavisti mali.
Nullus sum. AC. imo es. CH. scio iam miserum dices. AC. tu dixti, ego taceo.
CH. Quid istuc est mali? AC. ne rogites: maxumum infortunium est.
CH. Obsecro, dissolve iam me: nimis diu animi pendeo.
AC. Placide, multa exquirere etiam prius volo, quam vapulem.
CH. Hercle vero vapulabis, nisi iam loquere, aut hinc abis.
AC. Hoc sis vide, ut palpatur! nullus est, quando occoepit, blandior.
CH. Obsecro hercle oroque, ut, istuc quid sit, actutum indices:
Quandoquidem mihi supplicandum servolo video meo.
AC. Tandem indignus videor. CH. imo dignus. AC. equidem credidi.
CH. Obsecro, num navis periit? AC. salva est navis, ne time.
CH. Quid alia armamenta? AC. salva et sana sunt. CH. quin tu expedis,
Quid siet, quod me per urbem currens quaerebas modo.

AC. Tu quidem ex ore orationem mihi eripis. CH. taceo. AC. taceo.
Credo, si boni quid ad te nunciem, instes acriter;
Qui nunc, cum malum audiundum'st, flagitas me ut eloquar.
CH. Obsecro hercle te, istuc uti tu mihi malum facias palam.
AC. Eloquar, quandoquidem me oras. tuus pater. CH. quid meus pater?
AC. Tuam amicam. CH. quid eam? AC. vidit. CH. vidit? vae misero mihi!
Hoc, quod te interrogo, responde. AC. quin tu, si quid vis, roga.
CH. Qui potuit videre? AC. oculis. CH. quo pacto. AC. hiantibus.
CH. I hinc dierectus; nugare in re capitali mea.
AC. Qui, malum, ego nugor, si tibi, quod me rogas, respondeo?
CH. Certen' vidit? AC. tam hercle certe, quam ego te, ac tu me, vides.
CH. Vbi eam vidit? AC. intus intra navim, uti prope astitit,
Et cum ea confabulatus est. CH. perdidisti me pater!
Eho tu, eho tu, quin cavisti ne eam videret verbero?
Quin, sceleste, abstrudebas, ne eam conspiceret pater?
AC. Quia negotiosi eramus nos nostris negotiis:
Armamentis complicandis et componendis studuimus.
Dum haec aguntur, lembo advehitur tuus pater pauxillulo:
Neque quisquam hominem conspicatu'st, donec in navi super.
CH. Nequicquam mare subterfugi saevis tempestatibus.
Equidem iam me censebam esse in terra atque in tuto loco:
Verum video me ad saxa ferri saevis fluctibus.
Loquere porro quid sit actum. AC. postquam aspexit mulierem,

Rogitare occoepit quoia esset. CH. quid respondit? AC. illico
Occucurri atque interpello, matri te ancillam tuae
Emisse illam. CH. visu'st tibi credere id? AC. etiam rogas?
Sed scelestus subigitare occoepit. CH. illamne, obsecro?
AC. Mirum, quin me subigitaret. CH. edepol cor miserum meum,
Quod guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem.
Perii! AC. hem istuc unum verbum dixisti verissumum:
Stultitia istaec est. CH. quid faciam? credo, non-credet pater,
Si illam matri meae emisse dicam. post autem mihi
Scelus videtur, me parenti proloqui mendacium.
Neque ille credet, neque credibile est forma eximia mulierem,
Eam me emisse ancillam matri. AC. non taces, stultissume?
Credet hercle: nam credebat iam mihi. CH. metuo miser,
Ne patrem prehendat, ut sit gesta res, suspicio.
Hoc quod te rogo responde, quaeso. AC. quid rogas?
CH. Num esse amicam suspicari visus est? AC. non visus est.
Quin quicque ut dicebam, mihi credebat. CH. verum ut tibi quidem
Visus est. AC. non; sed credebat. CH. vae mihi misero, nullus sum.
Sed quid ego hic in lamentando pereo, ad navim non eo?
Sequere. AC. si istac ibis, commodum obviam venies patri:
Posteaquam aspiciet te timidum esse atque exanimatum, illico
Retinebit, rogitabit, unde illam emeris, quanti emeris;

Timidum tentabit te. CH. quin hac ibo potius. iam censes patrem
Abiisse a portu? AC. quin ea ego huc praecucurri gratia,
Ne te opprimeret imprudentem, atque electaret. CH. optume.

ACTVS SECVNDVS. SCENA PRIMA.

DEMIPHO.

Miris modis dii ludos faciunt hominibus,
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt.
Velut ego nocte hac, quae praeteriit, proxuma
In somnis egi satis, et fui homo exercitus.
Mercari visus mihi sum formosam capram,
Ei ne noceret, quam domi ante habui capram,
Neu discordarent, si ambo in uno essent loco;
Posterius quam mercatus fueram, visus sum
In custodiam eam simiae concredere.
Ea simia adeo post haud multo ad me venit,
Male mihi precatur, et facit convitium:
Ait sese illius opera atque adventu caprae,
Flagitium et damnum fecisse haud mediocriter.
Dicit capram, quam dederam servandam sibi,
Suae uxoris dotem ambadedisse. oppido
Mihi illud videri mirum, ut una illaec capra
Vxoris simiae dotem ambadederit.
Instare factum simia: atque hoc denique
Respondet, ni properem illam ab sese abducere,
Ad me domum intro ad uxorem ducturum meam,
Atque oppido, hercle, bene velle illi visus sum.
Ast non habere quoi commendarem capram.
Quo magis, quid facerem, cura cruciabar miser.
Interea ad me hoedus visus est aggredirier,
Infit mihi praedicare, sese ab simia

Capram abduxisse, et coepit irridere me.
Ego enim lugere, atque illam abductam conqueri.
Hoc quam ad rem credam pertinere somnium,
Nequeo invenire. nisi capram illam suspicor
Iam me invenisse quae sit, aut quid voluerit.
Ad portum hic abii mane cum luci simul,
Postquam hic, quod volui, transegi, atque ego conspicor
Navem ex Rhodo, qua est heri advectus filius,
Collibitum est illud mihi, nescio qui, visere:
Escendi in lembum, atque ad navim advehor: atque ego
Illam conspicio forma eximia mulierem,
Filius quam advexit meus matri ancillam suae.
Quam ego postquam aspexi, non ita amo ut sani solent
Homines: sed eodem pacto ut insani solent.
Amavi hercle equidem ego olim in adolescentia:
Verum ad hoc exemplum nunquam, ut nunc insanio.
Vnum quidem hercle iam scio, periisse me.
Vosmet videte ceterum quanti siem.
Nunc hoc profecto sic est: haec illa est capra.
Sed simia illa atque hoedus timeo quid velint.
Sed conticescam. vicinum eccum, exit foras.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SECVNDA.

LYSIMACHVS, DEMIPHO, LORARII.

Profecto ego illunc hircum castrari volo,
Ruri qui nobis exhibet negotium.
DE. Nec omen illud mihi, nec auspicium placet.
Quasi hircum, metuo, ne uxor me castret mea,
Atque illius haec nunc simiae parteis ferat.
LY. I tu hinc ad villam, atque istos rastros willico
Pisto ipsi facito coram ut tradas in manum.
Vxori facito ut nuncies, negotium
Mihi esse in urbe, ne me exspectet: nam mihi

Tres hodie lites iudicandas dicito.
I, et hoc memento dicere. LO. nunquid amplius?
LY. Tantum est. DE. Lysimache, salve. LY. euge, Demipho,
Salve. o quid agis? quid fit? DE. quod miserrumus.
LY. Dii melius faxint. DE. dii hoc quidem faciunt. LY. quid est?
DE. Dicam, si videam tibi esse operam aut otium.
LY. Quanquam negotium est, si quid vis, Demipho,
Non sum occupatus unquam amico operam dare.
DE. Benignitatem tuam mihi experto praedicas,
Quid tibi ego aetatis videor? LY. Acherunticus,
Senex, vetus, decrepitus. DE. pervorse vides.
Puer sum, Lysimache, septuennis. LY. sanun' es,
Qui puerum te esse dicas? DE. vera praedico.
LY. Modo hercle in mentem venit, quid tu diceres:
Senex cum extemplo est, iam nec sentit; nec sapit;
Aiunt solere eum rursum repuerascere.
DE. Imo bis tanto valeo, quam valui prius.
LY. Bene hercle factum, et gaudeo. DE. imo si scias,
Oculis quoque etiam plus iam video, quam prius.
LY. Bene est. DE. malam rem dico. LY. iam istuc non bonum est.
DE. Sed ausimne ego tibi eloqui, si quid velim?
LY. Audacter. DE. animum advorte. LY. fiet sedulo.
DE. Hodie ire in ludum occoepi litterarium,
Lysimache: ternas scio iam. LY. quid, ternas? DE. amo.
LY. Tun' capite cano amas, senex nequissume?
DE. Seu canum, seu istuc rutilum, sive atrum est, amo,
LY. Ludificas nunc tu me hic, opinor, Demipho.
DE. Decide collum, si falsum est uti loquar:
Vel, ut scias me amare, cape cultrum, seca
Digitum vel aurem, vel tu nasum, vel labrum:
Si movero me, seu secari sensero,
Lysimache, auctor sum uti me amando hic enices.
LY. Si unquam vidisti pictum amatorem, hem illic est.
Nam meo quidem animo vetulus, decrepitus senex

Tantidem est, quasi sit signum pictum in pariete.
DE. Nunc tu me, credo, castigare cogitas.
LY. Egon' te? DE. nihil est iam quod tu mihi succenseas:
Fecere tale ante alii spectati viri.
Humanum amare est, humanum autem ignoscere est.
Ne sis me obiurga. hoc non voluntas me impulit.
LY. Quin non obiurgo. DE. at ne deteriorem tamen
Hoc facto ducas. LY. egone te? ah, ne di siverint!
DE. Vide sis modo etiam. LY. visum'st. DE. certen'?
LY. perdis me.
Hic homo ex amore insanit. nunquid vis? DE. vale.
LY. Ad portum propero: nam ibi mihi negotium est.
DE. Bene ambulato. LY. bene valeto. DE. bene sit tibi.
Quin mihi quoque etiam est ad portum negotium.
Nunc adeo ibo illuc. sed optume gnatum meum
Video, eccum operiar hominem: hoc nunc mihi viso est opus.
Huic persuadere, quomodo potis siem,
Vt illam vendat, neve det matri suae:
Nam ei dono advexe audivi. sed praecauto est opus,
Ne ad illam me animum adiecisse aliqua sentiat.

ACTVS SECVNDVS. SCENA TERTIA.

CHARINVS, DEMIPHO.

Homo me miserior nullus est aeque, opinor,
Neque advorsa quoi sint plura sempiterna.
Santin' quicquid est ut quam rem agere occoepi,
Proprium nequit mihi evenire quod cupio?
Ita mihi mala res obiicitur aliqua,
Bonum quae meum comprimit consilium:
Miser amicam mihi paravi, animi caussa, pretio;
Ratus clam patrem meum posse habere.
Is rescivit, et vidit, et perdidit me.
Neque is, cum roget, quid loquar cogitatum est,

Ita animi decem in pectore incerti certant.
Nec, quid corde nunc consilii capere possim
Scio, tantus cum cura meo est error animo.
Dum servi mei perplacet mihi consilium,
Dum rursum haud placet: nec pater potis videtur
Induci, ut putet matri ancillam emptam esse illam.
Nunc si dico ut res est, atque illam mihi me
Emisse indico, quemadmodum existimet me?
Atque illam abstrahat, trans mare hinc venum asportet.
Scio, saevos quam sit, domo doctus. igitur hoccine est
Amare? arare mavelim, quam sic amare.
Iam hinc olim invitum domo extrusit ab sese,
Mercatum iussit ire: ibi hoc malum inveni. ubi
Voluptatem aegritudo vincat, quid ibi inest amoeni?
Nequicquam abdidi, abscondidi, abstrusam habebam.
Musca est meus pater, nihil potest clam illum haberi.
Nec sacrum, nec tam profanum quicquam est, quin
Ibi illico adsit. nec, qui rebus meis
Confidam, mihi ulla spes in corde certa est.
DE. Quid illuc est, quod solus secum fabulatur filius?
Sollicitus mihi nescio quare videtur. CH. attate!
Meus pater hic quidem est, quem video. ibo, alloquar. quid fit, pater?
DE. Vnde incedis, quid festinas, gnate mi? CH. recte, pater.
DE. Ita volo. sed istuc quid est, tibi quod commutatu'st color?
Nunquid tibi dolet? CH. nescio quid meo animo est aegre, pater.
Postea hac nocte non quievi satis mea ex sententia.
DE. Per mare ut vectus, nunc oculi terram mirantur tui.
CH. Magis opinor. DE. id est profecto. verum aetatum abscesserit.
Ergo edepol palles: si sapias, eas ac decumbas domi.
CH. Otium non est, mandatis rebus praevorti volo.

DE. Cras agito, perendie agito. CH. saepe ex te audivi, pater:
Rei mandatae omnes sapientes primum praevorti decet.
DE. Age igitur, nolo adversari tuam advorsus sententiam.
CH. Salvos sum, siquidem isti docto solida et perpetua est fides.
DE. Quid illuc est, quod ille solus se in consilium sevocat?
Iam non vereor, ne illam me amare hic potuerit rescìscere.
Quippe haud etiam quicquam inepte feci, amantes ut solent.
CH. Res adhuc quidem hercle in tuto'st: nam hunc nescire sat scio
De illa amica. quod si sciret, esset alia oratio.
DE. Quin ego hunc aggredior de illa? CH. quin ego hinc me amolior?
Eo ego, ut quae mandata, amicus amicis tradam. DE. imo mane.
Paucula etiam sciscitare prius volo. CH. dic quid velis.
DE. Vsquene valuisti? CH. perpetuo recte, dum quidem illic fui.
Verum in portum huc ut sum advectus, nescio qui animus mihi dolet.
DE. Nausea edepol factum credo; verum actutum abscesserit.
Sed quid ais? ecquam tu advexti tuae matri ancillam Rhodo?
CH. Advexi. DE. quid? ea ut videtur mulier? CH. non edepol mala.
DE. Vt morata est? CH. nullam vidi melius mea sententia.
DE. Mihi quidem edepol visa est, cum illam vidi. CH. eho, an vidisti, pater?
DE. Vidi: verum non ex usu nostro est, neque adeo placet.

CH. Qui vero? DE. quia non nostra formam habet dignam domo.
Nihil opus nobis ancilla, nisi quae texat, quae molat,
Lignum caedat, pensum faciat, aedis verrat, vapulet.
Quaeque habeat cotidianum familiae coctum cibum.
Horunc illa nihilum quicquam facere poterit admodum.
CH. Ea caussa equidem illam emi, dono quam darem matri meae.
DE. Ne duis, neu te advexisse dixeris. CH. dii me adiuvant!
DE. Labefacto paulatim. verum quod praeterii dicere,
Neque illa matrem satis honeste tuam sequi poterit comes,
Neque sinam. CH. qui vero? DE. quia illa forma matremfamilias
Flagitium sit, si sequatur, quando incedat per vias:
Contemplent, conspiciant omnes, nutent, nictent, sibilent,
Vellicent, vocent, molesti sint, occentent ostium.
Impleantur meae fores elogiorum carbonibus.
Atque ut nunc sunt maledicentes homines, uxori meae
Mihique obiectent lenocinium facere. nam quid eo est opus?
CH. Hercle quin tu recte dicis: et tibi assentior ego.
Sed quid illa nunc fiet? DE. recte. ego emero matri tuae
Ancillam viraginem aliquam non malam, forma mala,
Vt matrem addecet familias, aut Syram, aut Aegyptiam:
Ea molet, conficiet pensum, pinsetur flagro, neque
Propter eam quicquam eveniet nostris foribus flagitii.
CH. Quid si igitur reddatur illi unde empta est? DE. minime gentium.
CH. Dixit se redhibere, si non placeat. DE. nihil istoc opu'st;

Ligitare nolo ego vos. quam tuam autem accusari fidem
Multo edepol, si quid faciendum est, facere damni mavolo,
Quam opprobramentum aut flagitium muliebre efferri domo.
Me tibi illam posse opinor luculente vendere.
CH. Dum quidem hercle ne minoris vendas, quam ego emi, pater.
DE. Tace modo: senex est quidam, qui illam mandavit mihi
Vt emerem ad istanc faciem. CH. at mihi quidam adolescens, pater,
Mandavit ad illam faciem, ita ut illa est, emerem sibi.
DE. Viginti minis, opinor, posse me illam vendere.
CH. At ego, si velim, iam dantur septem et viginti minae.
DE. At ego. CH. quin ego, inquam. DE. at nescis quid dicturus sum: tace.
Treis minas accudere etiam possum, ut triginta sient.
CH. Quo vortisti? DE. ad illum, qui emit. CH. ubinam est is homo gentium?
DE. Eccillum video, iubet quinque me addere etiam nunc minas.
CH. Hercle illunc dii infelicent, quisquis est. DE. ibidem mihi
Etiam nunc adnutat, addam sex minas. CH. septem, mihi.
Nunquam edepol me vincet hodie; commodis poscit, pater.
DE. Nequicquam poscit: ego habebo. CH. at illic pollicitus est prior.
DE. Nihili facio. CH. quinquaginta poscit. DE. non centum datur.
Potine ut ne licitere advorsum animi mei sententiam?
Maxumam hercle habebis praedam: ita ille est, quoi emitur senex.

Sanus non est, ex amore illius. quod posces, feres.
CH. Certo edepol adolescens ille, quoi ego emo, efflictim perit
Eius amore. DE. multo hercle ille magis senex, si tu scias.
CH. Nunquam edepol fuit neque fiet ille senex insanior
Ex amore, quam ille adolescens, quoi ego do hanc operam, pater.
DE. Quiesce, inquam, istanc rem ego recte videro. CH. quid agis? DE. quid est?
CH. Non ego illam mancupio accepi. DE. sed ille illam accipit. sine.
CH. Non potes tu lege vendere illam. DE. ego aliquid videro.
CH. Post autem communis est illa mihi cum alio. qui scio
Quid sit ei animi, vaenirene eam velit, an non velit?
DE. Ego scio velle. CH. at pol ego esse credo aliquem qui non velit.
DE. Quid id mea refert? CH. quia illi suam rem esse aequom est in manu.
DE. Quid ais? CH. communis mihi illa est cum alio; is nunc hic non adest.
DE. Prius respondes, quam rogo. CH. prius tu emis, quam vendo, pater.
Nescio, inquam, velit ille illam, necne abalienarier.
DE. Quid illic quidam, qui mandavit, cum ille nolet? nihil agis.
Nunquam edepol quisquam illam habebit potius, quam ille quem ego volo.
Certum est. CH. censen' certum esse? DE. quin ad navim iam hinc eo.
Ibi vaenibit. CH. vin' me tecum illo ire? DE. nolo. CH. non placet.
DE. Meliu'st te, quae sunt mandatae res tibi, praevortier.
CH. Tu prohibes. DE. at tu excusato, te fecisse sedulo.

Ad portum ne bitas, dico iam tibi. CH. auscultabitur.
DE. Ibo ad portum, et ne hic resciscat cauto opu'st. non ipse emam,
Sed Lysimacho amico mandabo: is se ad portum dixerat
Ire dudum. me moror, cum hic asto. CH. nullus sum, occidi.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVARTA.

CHARINVS, EVTYCHVS.

Pentheum diripuisse aiunt Bacchas. nugas maxumas
Fuisse credo, praeut quo pacto ego divorsus distrahor.
Cur ego vivo? cur non morior? quid mihi est in vita boni?
Certum est, ibo ad medicum, atque ibi me toxico morti dabo.
Quando id mihi adimitur, qua caussa vitam cupio vivere.
EV. Mane, mane obsecro, Charine. CH. qui me revocat. EV. Eutychus
Tuus amicus et sodalis, simul vicinus proxumus.
CH. Non tu scis, quantum malarum rerum sustineam. EV. scio.
Omnia ego istaec auscultavi ab ostio: omnem rem scio.
CH. Quid id est, quod scis? EV. tuus pater volt vendere. CH. omnem rem tenes.
EV. Tuam amicam. CH. nimium multum scis. EV. tuis ingratiis.
CH. Plurimum tu scis; sed qui scis esse amicam illam meam?
EV. Tute heri ipsus mihi narrasti. CH. satin' ut oblitus fui,
Tibi me narravisse? EV. haud mirum factum est. CH. te nunc consulo.

Responde, quo leto censes me ut peream potissumum?
EV. Nunc taces? cave istuc dixis. CH. quid vis me igitur dicere?
EV. Vin' patri sublinere pulchre me os tuo? CH. sane volo.
EV. Visne eam ad portum? CH. qui potius, quam voles? EV. atque eximam
Mulierem pretio? CH. qui potius, quam auro expendas? EV. unde at erit id?
CH. Achillem orabo, aurum mihi det, Hector qui expensus fuit.
EV. Sanun' es? CH. pol sanus si sim, non te medicum mihi expetam.
EV. Tanti quanti poscit, vin' tanti illam emi? CH. auctarium
Adiicito, vel mille nummum plus quam poscet. EV. iam tace.
Sed quid ais? unde erit argentum, quod des, cum poscet pater?
CH. Invenietur, exquiretur, aliquid fiet. EV. enicas.
Iam istuc, aliquid fiet, metuo. CH. quin taces? EV. muto imperas.
CH. Satin' istuc mandatu'st? EV. potin' ut aliud cures? CH. non potest.
EV. Bene vale. CH. non edepol possum, priusquam tu ad me redieris.
EV. Melius sanus sis. CH. vale, et vince, et me serva; EV. ego fecero.
Domi maneto me. CH. ergo actutum face cum praeda recipias.

ACTVS TERTIVS, SCENA PRIMA.

LYSIMACHVS, PASICOMPSA.

Amice amico operam dedi: vicinus quod rogavit,
Hoc emi mercimonium. mea es tu: sequere sane:

Ne plora: nimis stulte facis, oculos corrumpis tales.
Quid? tibi quidem, quod rideas magis est, quam ut lamentere.
PA. Amabo ecastor, mi senex, eloquere. LY. exquire quidvis.
PA. Cur emeris me? LY. tene ego? ut quod imperetur facias.
Item quod tu mihi imperes ego faciam. PA. facere certum est,
Pro copia et sapientia, quae te velle arbitrabor.
LY. Laboriose nihil tibi quicquam operis imperabo.
PA. Namque edepol quidem, mi senex, non didici baiulare,
Nec pecua ruri pascere, neque pueros nutricare.
LY. Bona si esse vis, bene erit tibi. PA. tum pol ego perii misera.
LY. Qui? PA. quia illim unde advecta huc sum, malis bene esse solitum'st:
Nec mos meu'st ut praedicem quod ego omnes scire credam.
LY. Oratio edepol pluris est huius, quam quanti haec emta est:
Quasi dicas, nullam mulierem bonam esse. PA. haud equidem dico.
LY. Rogare hoc unum te volo. PA. roganti respondebo.
LY. Quid ais tu? quod nomen tibi dicam esse? PA. Pasicompsae.
LY. Ex forma nomen inditum est. sed quid ais, Pasicompsa:
Possin' tu, si usus venerit, subtemen tenue nere?
PA. Possim. LY. si tenue scis, scio, te uberius posse nere.
PA. De lanificio neminem metuo, una aetate quae sit.
LY. Bonam hercle te et frugi arbitror, matura iam inde aetate,
Quoniam scis facere officium tuum, mulier. PA. pol docta didici,
Operam accusari non sinam meam. LY. hem, istaec hercle res est,

Ovem tibi ancillam dabo natam annos sexaginta
Peculiarem. PA. mi senex, tam vetulam? LY. generis Graeci est.
Eam si curabis, perbona est, tondetur nimium scite.
PA. Honoris caussa quicquid est, quod dabitur, gratum habebo.
LY. Nunc, mulier, ne tu frustra sis, mea non es ne arbitrere.
PA. Dic igitur, quaeso, quoia sum? LY. tuo hero redempta es rursum.
Ego redemi te: ille me oravit. PA. animus rediit,
Si mecum servatur fides. LY. bono animo es, liberavit
Ille te homo: edepol deperit atque hodie primum vidit.
PA. Ecastor iam biennium est, cum mecum rem coepit,
Nunc, quando amicum te scio esse illius, indicabo.
LY. Quid ais tu? iam biennium est cum tecum habet rem? PA. certo.
Et inter nos coniuravimus, ego cum illo, et ille mecum,
Ego cum viro, et ille cum muliere: nisi cum illo, aut ille mecum,
Neuter stupri caussa caput limaret. LY. dii immortales,
Etiam cum uxore non cubet? PA. amabo, an maritus est?
Neque est, neque erit. LY. nolim quidem. homo hercle periuravit.
PA. Nullam adolescentem plus amo. LY. puer est ille quidem, stulta.
Nam illi quidem haud sane diu est, cum dentes exciderunt.
PA. Quid, dentes? LY. nihil est; sequere sis huc me diem unum oravit
Vt apud me praehiberem locum: ideo, quia uxor ruri est.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

DEMIPHO.

Tandem impetravi, ut egomet me corrumperem.
Empta est amica clam uxore mea et filio.
Certum est, antiqua recolam, et servibo mihi.
Decurso in spatio, breve quod vitae reliquum est.
Voluptate, vino et amore delectavero.
Nam hanc se bene habere aetatem nimio est aequius.
Adolescens cum sis, tum cum est sanguis integer,
Rei tuae quaerendae convenit operam dare:
Demum igitur cum senex sis, tunc in otium
Te colloces, dum potestur: id iam lucro est
Quod vivis. hoc ut dico, factis persequar.
Interea tamen huc intro ad me invisam domum.
Vxor me exspectat iamdudum esuriens domi.
Iam iurgio enicabit, si intro rediero.
Verum hercle postremo ut ut est, non ibo tamen,
Sed hunc vicinum prius conveniam, quam domum
Redeam, ut mihi aedeis aliquas conducat volo,
Vbi habitet istaec mulier. atque eccum it foras.

ACTVS TERTIVS. SCENA TERTIA.

LYSIMACHVS, DEMIPHO.

Adducam ego illum iam ad te si convenero.
DE. Me dicit. LY. quid ais, Demipho? DE. est mulier domi?
LY. Quid censes? DE. quid si visam? LY. quid properas? mane.
DE. Quid faciam? LY. quod opus est facto, facito ut cogites.
DE. Quid cogitem? equidem hercle opus hoc facto existumo

Vt illuc introeam. LY. itane vero, vervex, intro eas?
DE. Quid aliud faciam? LY. prius hoc ausculta, atque ades.
Prius etiam est, quod te facere ego aequom censeo.
Nam nunc si illo introieris, amplecti voles,
Confabulari, atque osculari. DE. tu quidem
Meum animum gestas: scis quid acturus siem.
LY. Pervorse facies. DE. quodne ames? LY. tanto minus.
Ieiunitatis plenus, anima foetida,
Senex hircosus, tu osculere mulierem?
Vtine adveniens vomitum excutias mulieri?
Scio pol te amare, quom istaec praemonstras mihi.
DE. Quid si igitur (unum factum hoc si censes) coquum
Aliquem arripiamus, prandium qui percoquat
Apud te hic usque ad vesperum? LY. hem istuc censeo.
Nunc tu sapienter loquere atque amatorie.
DE. Quid stamus? quin ergo imus, atque obsonium
Curamus, pulchre ut simus? LY. equidem te sequor.
Atque hercle invenies tu locum illi, si sapis.
Nullum hercle, praeter hunc diem, illa apud me erit:
Metuo ego uxorem, cras si rure redierit,
Ne illam hic offendat. DE. res parata est, sequere me.

ACTVS TERTIVS. SCENA QVARTA.

CHARINVS, EVTYCHVS.

Sumne ego homo miser, qui nusquam bene queo quiescere?
Si domi sum, foris est animus: sin foris sum, animus domi est.
Ita mihi in pectore atque in corde facit amor incendium:
Ni oculos lacrimae defendant, iam ardeat, credo, caput.
Spem teneo, salutem amisi: redeat an non, nescio.

Si opprimit pater, quod dixit; exulatum abiit salus:
Sin sodalis, quod promisit, fecit; non abiit salus.
Sed tandem si podagrosis pedibus esset Eutychus,
Iam a portu rediisse potuit. id illi vitium maxumum'st,
Quod nimis tardus est, advorsum mei animi sententiam.
Sed isne est, quem currentem video? ipsus est, ibo obviam.
Divum atque hominum quae spectatrix atque Hera eadem es hominibus,
Spem speratam cum obtulisti hanc mihi, tibi grates ago.
Nunquid restat? eheu disperii! voltus neutiquam huius placet:
Tristis incedit, pectus ardet: haeret, quassat caput.
Eutyche. EV. heu, Charine. CH. priusquam recipias anhelitum,
Vno verbo eloquere: ubi ego sum? hiccine an apud mortuos?
EV. Neque apud mortuos, neque hic es. CH. salvos sum, immortalitas
Mihi data est: hic emit illam: pulchre os sublevit patri.
Impetrabilior qui vivat nullus est. dic, obsecro:
Si neque hic, neque Acherunti sum, ubi sum? EV. nusquam gentium.
CH. Disperii! illaec interemit me modo oratio.
Odiosa est oratio, cum rem agas, longinquom loqui.
Quicquid est, ad capita rerum perveni. EV. primum omnium
Periimus. CH. quin tu illud potius nuncias, quod nescio.
EV. Mulier alienata est abs te. CH. Eutyche, capital facis.
EV. Qui? CH. quia aequalem et sodalem civem liberum enicas.
EV. Ne dii sirint. CH. demisisti gladium in iugulum: iam cadam.

EV. Quaeso, hercle, animum ne desponde. CH. nullus est quem despondeam.
Loquere porro aliam malam rem. quoi est empta? EV nescio.
Iam addicta, atque abducta erat, cum ad portum venio. CH. vae mihi,
Montes tu quidem mali in me ardentes iamdudum iacis.
Perge, excrucia carnufex, quandoquidem occoepisti semel.
EV. Nec tibi istuc magis dividiae est, quam mihi hodie fuit.
CH. Dic, quis emit? EV. nescio hercle. CH. hem, istuccine est operam dare
Bonum sodalem? EV. quid me facere vis? CH. idem quod me vides,
Vt pereas. quin percontatu's, hominis quae facies foret,
Qui illam emisset: eo si pacto posset indagarier
Mulier? EV. heu me miserum! CH. flere omitte, istuc quod nunc agis.
EV. Quid ego feci? CH. perdidisti me et fidem mecum tuam.
EV. Dii sciunt, culpam meam istanc non esse ullam. CH. euge, papae!
Deos absentes testes memoras: qui ego istuc credam tibi?
EV. Quin tibi in manu est, quod credas: ego quod dicam, id mihi mea in manu est.
CH. De istac re argutus es, ut par pari respondeas:
Ad mandata claudus, coecus, mutus, mancus, debilis.
Promittebas te os sublinere meo patri; egomet credidi
Homini docto rem mandare, is lapidi mando maxumo.
EV. Quid ego facerem? CH. quid tu faceres? men' rogas? requireres,
Rogitares, quis esset, aut unde esset, qua prosapia,
Civisne esset, an peregrinus. EV. civem esse aiebant Atticum.

CH. Vbi habitaret, invenires saltem, si nomen nequis.
EV. Nemo aiebat scire. CH. at saltem hominis faciem exquireres.
EV. Feci. CH. qua forma esse aiebant? EV. ego dicam tibi:
Canum, varum, ventriosum, bucculentum, breviculum,
Subnigris oculis, oblongis malis, pansam aliquantulum.
CH. Non hominem mihi, sed thesaurum nescio quem memoras mali.
Nunquid est, quod dicas aliud de illo? EV. tantum, quod sciam.
CH. Edepol nae ille oblongis malis dedit mihi magnum malum.
Non possum durare, certum est exulatum hinc ire me.
Sed quam capiam civitatem, cogito potissumum:
Megara, Eretriam, Corinthum, Chalcidem, Cretam, Cyprum,
Sicyonem, Gnidum, Zacynthum, Lesbiam, Boeotiam.
EV. Cur istuc coeptas consilium? CH. quia enim me afflictat amor.
EV. Quid tu ais? quid, cum illuc, quo nunc ire paritas, veneris?
Si ibi amare forte occipias, atque item eius sit inopia,
Iam inde porro aufugies? deinde item illinc, si item evenerit:
Quis modus tibi exilio tandem eveniet? qui finis fugae?
Quae patria aut domus tibi stabilis esse poterit? dic mihi.
Cedo, si hac urbe abis, amorem te hic relicturum putas?
Si id forte ita sat animo acceptum est: id pro certo si habes:
Quanto te satiu'st rus aliquo abire, ibi esse, ibi vivere:
Adeo dum illius te cupiditas atque amor missum facit?
CH. Iam dixisti? EV. dixi. CH. frustra dixti. hoc mihi certissumum est.

Eo domum, patrem atque matrem ut meos salutem: postea
Clam patrem patria hac effugiam, aut aliquid capiam consilii.

EV. Vt corripuit se repente, atque abiit! heu misero mihi!
Si ille abierit, mea factum omnes dicent esse ignavia.
Certum est praeconum iubere iam quantum est conducier,
Qui illam investigent, qui inveniant. post ad Praetorem illico
Ibo, orabo ut conquisitores det mihi in vicis omnibus:
Nam mihi, nihil relicti quicquam aliud iam esse intellego.

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

DORIPPA, SYRA.

Quoniam a viro ad me rus advenit nuncius,
Rus non iturum, feci ego ingenium meum,
Reveni, ut illum persequar, qui me fugit.
Sed anum non video consequi nostram Syram.
Atque eccam incedit tandem. quin is ocius?
SY. Nequeo mecastor, tantum hoc oneris est, quod fero.
DO. Quid oneris? SY. annos octoginta et quatuor:
Et eodem accedit servitus, sudor, sitis:
Simul haec, quae porto, deprimunt. DO. aliquid cedo
Qui hanc vicini nostri aram augeam, Syra.
SY. Da sane hanc virgam lauri. DO. abi iam tu intro.
SY. eo.
DO. Apollo, quaeso te, ut des pacem propitius,
Salutem et sanitatem nostrae familiae,
Meoque ut parcas gnato pace propitius.
SY. Disperii, perii misera, vae miserae mihi!
DO. Satin' tu sana es, obsecro? quid eiulas?

SY. Dorippa mea, Dorippa! DO. quid clamas, obsecro?
SY. Nescio quae est mulier intus hic in aedibus.
DO. Quid mulier? SY. mulier meretrix. DO: veron' serio?
SY. Nimium scis sapere, ruri quae non manseris:
Quamvis insipiens poterat persentiscere
Illam esse amicam tui viri bellissumi.
DO. Credo mecastor. SY. i hac mecum, ut videas simul
Tuam Alcumenam pellicem, Iuno mea.
DO. Ecastor vero istuc eo quantum potest.

ACTVS QVARTVS. SCENA SECVNDA.

LYSIMACHVS.

Parum ne est malae rei, quod amat Demipho,
Ni sumptuosus insuper etiam siet?
Decem vocasset si ad coenam summos viros,
Nimium obsonavit. sed coquos, quasi in mari
Solet hortator remiges hortarier,
Ita hortabatur. egomet conduxi coquom.
Sed eum demiror non venire ut iusseram.
Sed qui hinc nam a nobis exit? aperitur foris.

ACTVS QVARTVS. SCENA TERTIA.

DORIPPA, LYSIMACHVS.

Miserior mulier, me nec fiet, nec fuit,
Tali viro quae nupserim. heu miserae mihi!
'Hem, quoi te, et tu quae habeas, commendes viro!
Hem, quoi decem talenta dotis detuli,
Haec ut viderem, ut ferrem has contumelias!
LY. Perii hercle! rure iam rediit uxor mea:
Vidisse eam credo mulierem in aedibus.

Sed quae loquatur, exaudire hinc non queo.
Accedam propius. DO. vae miserae mihi! LY. imo mihi.
DO. Disperii! LY. ego quidem hercle oppido perii miser!
Vidit. ut omnes te Demipho di perduint,
DO. Pol hoc est ire quod rus meus vir noluit,
LY. Quid nunc ego faciam nisi ut adeam, atque alloquar?
Iubet salvere suus vir uxorem suam.
Vrbani fiunt rustici. DO. pudicius
Faciunt illi quam qui non fiunt rustici.
LY. Num quid delinquunt rustici? DO. ecastor minus
Quam urbani, et multo minus mali quaerunt sibi.
LY. Quid autem urbani deliquerunt? dic mihi.
DO. Quoia illa mulier intus est. LY. vidistine eam?
DO. Vidi. LY. quoia ea sit, rogitas? DO. resciscam tamen:
Cupio hercle scire. sed tu me tentas sciens.
LY. Vin' dicam quoia est? illa, illa. edepol! vae mihi,
Nescio quid dicam. DO. haeres? LY. haud vidi magis.
DO. Quin dicis? LY. quin, si liceat. DO. dictum oportuit.
LY. Non possum, ita instas: urges quasi pro noxio.
DO. Scio, innoxius. LY. audacter quamvis dicito.
DO. Dic igitur. LY. ego dicam. DO. atqui dicundum est tamen.
LY. Illa est. num etiam vis nomen dicam? DO. nihil agis.
Manifesto teneo, in noxia es. LY. qua noxia?
Ista quidem illa est. DO. quae illa est? LY. illa. DO. iohia!
LY. Iam si nihil usus esset, iam non dicerem.
DO. Non tu scis quae sit illa? LY. imo etiam scio:
De istac sum iudex captus. DO. iudex? iam scio:
Huc tu in consilium istam advocavisti tibi.
LY. Imo sic sequestro mihi data est. DO. intellego.
LY. Nihil hercle istius quicquam est. DO. numero purgitas.
LY. Nimium negotii reperi. enim vero haereo.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVARTA.

COCVS, LYSIMACHVS, DORIPPA, SYRA.

Agite, ite actutum. nam mihi amatori seni
Coquenda'st coena: atque equidem cum recogito,
Nobis coquenda est, non quoi conducti sumus.
Nam qui amat, quod amat, si id habet, id habet pro cibo:
Videre, amplecti, osculari, alloqui.
Sed nos confido onustos redituros domum.
Ite hac. sed eccum qui nos conduxit, senex.
LY. Ecce autem, perii! coquus adest. CO. advenimus.
LY. Abi. CO. quid? abeam? LY. st, abi. CO. abeamne? LY. abi.
CO. Non estis coenaturi? LY. iam saturi sumus.
Sed interii! DO. quid ais tu? etiamne haec illi tibi
Iusserunt ferri, quos inter iudex datus?
CO. Haeccine tua est amica, quam dudum mihi
Te amare dixti, cum obsonabas? LY. non taces?
CO. Satis scitum filum mulieris: virum hercle avet.
LY. Abin' directus? CO. haud mala est. LY. at tu malus.
CO. Scitam hercle opinor satis concubinam hanc. LY. non abis?
Non ego sum, qui te dudum conduxi. CO. quid est?
Imo hercle tu ictne ipsus. LY. vae misero mihi!
CO. Nempe uxor ruri est tua, quam dudum dixeras
Te odisse aeque atque angueis. LY. egon' istuc dixi tibi?
CO. Mihi quidem hercle. LY. ita me amabit Iuppiter,
Vxor, ut ego illud nunquam dixi. DO. etiam negas?
CO. Non te odisse aiebat, uxorem verum suam.
DO. Palam istaec fiunt, te me odisse. LY. quin nego.
CO. Et uxorem suam ruri esse aiebat. LY. haec ea est.
Quid mihi molestus? CO. quia me non novisse ais.
Ni metuis tu istanc. LY. sapio: nam mihi unica est.
CO. Vin' me experiri? LY. nolo. CO. mercedem cedo.

LY. Cras petito, dabitur. nunc abi. DO. heu miserae mihi!
LY. Nunc ego verum illud verbum esse experior vetus:
Aliquid mali esse propter vicinum malum.
CO. Cur hic astamus? quin abimus? incommodi
Si quid tibi evenit, id non est culpa mea.
LY. Quin me eradicas miserum. CO. scio iam quid velis,
Nempe hinc me abire vis. LY. volo, inquam. CO. abibitur,
Drachmam dato. LY. dabitur. CO. dari ergo sis iube.
Dari potest interea dum illi ponunt. LY. quin abis?
Potin ut molestus ne sis? CO. agite, apponite
Obsonium istuc ante pedes illi seni.
Haec vasa aut mox, aut cras iubebo abs te peti:
Sequimini. LY. fortasse te illum mirari coquom,
Quod venit, atque haec attulit. dicam quid est.
DO. Non miror, si quid damni facis, aut flagitii.
Nec pol ego patiar, sic me nuptam tam male,
Measque in aedes sic scorta obductarier.
Syra, i, rogato meum patrem verbis meis,
Vt veniat ad me iam simul tecum. SY. eo.
LY. Nescis, negotii quid sit, uxor, obsecro:
Conceptis verbis iam iusiurandum dabo,
Me nunquam quicquam cum illa. iamne abiit Syra?
Perii hercle! ecce autem haec abiit. vae misero mihi!
At te vicine, dii deaeque perduint,
Tua cum amica cumque amationibus.
Suspicione implevit me indignissume:
Concivit hostes: domi uxor est accerruma.
Ibo ad forum, atque Demiphoni haec eloquar,
Me istanc capillo protracturum esse in viam,
Nisi hinc abducit, quo volt, ex hisce aedibus.
Vxor, heus uxor, quanquam tu irata es mihi,
Iubeas, si sapias, haec intro hinc auferrier:
Eadem licebit mox coenare rectius.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVINTA.

SYRA, EVTYCHVS.

Hera quo me misit ad patrem, non est domi:
Rus abiisse aiebant. nunc domum renuncio.
EV. Defessus sum urbem totam pervenarier,
Nihil investigo quicquam de illa muliere.
Sed mater rure rediit, nam video Syram
Astare ante aedeis. Syra, SY. quis est, qui me vocat?
EV. Herus atque alumnus tuus sum. SY. salve, alumne mi.
EV. Iam mater rure rediit? responde mihi.
SY. Sua quidem salute ac familiae maxuma.
EV. Quid istuc negotii est? SY. tuus pater bellissumus
Amicam adduxit intro in aedeis. EV. quomodo?
SY. Adveniens mater rure eam offendit domi.
EV. Pol haud censebam istarum esse operarum patrem.
Etiam nunc mulier intu'st. SY. etiam. EV. sequere me.
Hisce vett. Editiones continuo ista attexunt:
Quid? Peristratam hic Demiphonis contuor?
Gradus grandit, emittit oculos, circumfert se, obstipat verticem.
Asservabo hinc rerum quid gerat. magnum est, quicquid quaeritat.

Quam SCENAM statim excipiunt duae aliae.

PERISTRATA, SYRA, LYCISSA.

Diva Astarte hominum deorumque vis, vita, salus: rursus eadem quae est
Pernicies, mors, interitus, mare, tellus, coelum, sidera.
Iovis quaecunque templa colimus, eius ducuntur nutu, illi obtemperant.
Eam spectant: quod illi displicet, facile excludunt ceteri.

Quicquid complacitum, id sequontur, quae vivont omnia, atque sentiunt.
Alios enicat, extinguit, alios suo lacte fovet, atque erigit: sed quos enicat,
Hi vivont, et sapiunt: quos properat alere, ac erigere,
Hi quidem confestim pereunt, atque male sapiunt miseri.
Iacent benevolentes, odiosi humum mordent, caput reptant,
Fremunt, perstrepuntque; cumque putant vivere, tunc ruunt maxume,
Tunc, tunc student persequi, labant iuvenes, itidem rapiuntur senes.
Illi se amant: quod amant, amatum volunt atque cognitum.
Illi vero si amare ea aetate coeperunt, multo insaniunt acrius.
Verum si non amant, oderunt, molesti itidem, atque difficiles;
Garruli, acres, infensi, iracundi, sibi suisque invidi.
Quod in se olim admisere turpiter, id si fiat modestius,
Nec tolerant, ut aequom est patres; sed clamant, indecenter obstrepunt.
SY. *Quantum intellego, et hanc male habet Demipho.* PE. *id verum.*
Amat filius et perit, id quom resciscit pater, insanit vehementius.
Quae istaec intemperies? abegit vir meus olim ipse ad mercatum Rhodum filium:
Nunc ut fert Acanthio, ipse sibimet faciet exilium.
O iniquom patrem, o infortunatum filium, quo te recipies?
Vbi matrem relinques? sola degam? filium amittam? non patiar.
Vendidit pater? ubi ubi erit inventa, mater redimet.
Dic tu Lycissa, num in hanc viciniam adductam autumant?

LY. *In hanc opinor, in amici senis quoiusdam aedeis.* PE. *hic, praeter Lysimachum,*
Nullus quem sciam. SY. *Lysimachum nominant.*
Mirum ni senes vicini in unum nidum conspiraverint.
PE. *Dorippam eius uxorem conveniam.* LY. *quid, convenias? non eam vides?*
PE. *Video equidem: auscultemus nescio. quid secum iracunda mussitat.*

DORIPPA, SYRA, LYCISSA, PERISTRATA.

Syra non redit, quam accersitum patrem iamdiu est quod miseram:
Tarda nimium aut lapis obriguit, aut angue demorsa cessavit turgida.
SY. *Nulla sum, adest hera, me quaerit.* DO. *domi manere nequeo:*
Bellulam istanc pellicem mei non patiuntur oculi. exclusissem foras,
At me meus continuit Eutychus. sed omnino quod fert non creduam.
LY. *Audin' hera?* PE. *audio: sine pergat.* LY. *sino.* DO. *amici inquit senis,*
Gratia huc ad nos venisse. habet venalem, amanti dum detrahat filio.
Haec quidem aut viri aut gnati fallacia: dissident sententiae.
Sequestro vir ait datam: eandem vero venalem dicit filius.
SY. *Ibo de improviso obviam, ne cessasse intellegat.* DO. *istaec filio*
Non credam, qui obsequitur patri: huic vero ut mero cuculo,
Id certumest mentiri ampliter: equidem coquo creduam.
Eccam Syram, ut currit venefica. Syra! SY. *quis me vocat?*

DO. *Malum quod di tibi danunt.* SY. *hera, si sapis, hoc potius*
Tuae pellici, et marito dato. DO. *istuc dictum tibi non amplius irascor.*
Sed ubi pater? quid cessat? an hominem podagra impedit?
SY. *Nec podagricus nec articularius est, quem rus ducunt pedes.*
DO. *Non domi?* SY. *non.* DO. *ubi?* SY. *ruri esse autumant.*
Atque nunquid redeat incertum hodie: cum villico rationis satis.
DO. *Omnia mihi hodie eveniunt praeter sententiam. non vivam vesperi,*
Nisi illanc a me scelestam abigam: eo domum. LY. *hera abit.*
PE. *Hem, abit? compella.* LY. *Dorippa, Dorippa.* DO. *quid molestiae*
Hoc est? quis me revocat? PE. *non sum molesta: sed benevolens,*
Et amica te compellat tua Peristrata: mane quaeso.
DO. *Hem Peristrata, te pol non noram: mala bilis cruciat*
Me atque exagitat. PE. *istuc volo, quaeso, ne neges,*
Te audivi modo: dic mihi, quae te nunc habet sollicitudo?
DO. *Peristrata, sic di tibi unicum gnatum sospitent, da mihi benignius operam,*
Nulla dari mihi poterit melius: par est aetas: una crevimus,
Pares aetate habemus viros: nulli colloquor lubentius.
Sollicitor merito quidem, quid tibi animi esse nunc possiet,
Si amicam hac aetate ante oculos tuus adduxerit Demipho?
PE. *Adduxit?* DO. *factum.* PE. *domi est?* DO. *domi imo coqui*

Conducti. parabatur convivium, ni meus disturbasset adventus omnia.
Senem miserum Venus et Cupido alieno satis vexunt tempore.
PE. *Sed ista levia sunt, Dorippa. utinam non ego essem miserior!*
DO. *Levia?* PE. *levia quidem.* DO. *quae peiora tibi tuus faceret?*
PE. *Imo peioribus peiora.* DO. *quae istaec sunt? quaeso loquere:*
Vt tu mihi, ego tibi, quae facto opus sunt demus consilium.
Vetus id dictum est, feliciter is sapit, qui periculo alieno sapit.
PE. *Vnicus mihi, Dorippa, est gnatus: scis:* DO. *scio.* PE. *hunc pater*
Olim a se extrusit Rhodum. DO. *quare?* PE. *quoniam amaret.*
DO. *Ob id ipsum?* PE. *id quidem nunc quoque, quom ancillam domum*
Adduxisset, hanc resciscens pater produxit, venalem praebuit.
DO. *Atat novi; verum dixerat filius: ego mariti amicam putabam mei.*
Quoi data est? PE. *seni quoidam in hac amico vicinia.*
Credo hic alium, praeter tuum, amicum habere neminem.
DO. *Ea quidem est. quid filius?* PE. *urbem hanc se deserturum autumat.*
DO. *In portu res est. quid si invenerit?* PE. *mansurum credito.*
DO. *Praeter spem salvae sumus, ne dubita: apud me ea est.*
PE. *Apud te? ea erat opinor, de qua loqui te audivi modo.*
DO. *Ea.* PE. *o factum bene. merito te amo, restituisti filium.*

Fac videam. DO. *eamus intro.* PE. *eamus. Lycisce ades,*
Acanthioni haec nuncia: ego ad Dorippam huc devortam.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEXTA.

S Y R A.

Ecastor lege dura vivunt mulieres,
Multoque iniquiore miserae, quam viri.
Nam si vir scortum duxit clam uxorem suam,
Id si rescivit uxor, impune est viro.
Vxor viro si clam domo egressa est foras,
Viro fit caussa, exigitur matrimonio.
Vtinam lex esset eadem, quae uxori est, viro!
Nam uxor contenta est, quae bona est, uno viro.
Qui minus vir una uxore contentus siet?
Ecastor, faxim, si itidem plectantur viri,
Si quis clam uxorem duxerit scortum suam,
Vt illae exiguntur, quae in se culpam commerent;
Plures viri sint vidui, quam nunc mulieres.

ACTVS QVINTVS. SCENA PRIMA.

C H A R I N V S.

Limen superum inferumque salve, simul autem vale.
Hunc hodie postremum extollo mea domo patria pedem.
Vsus, fructus, victus, cultus iam mihi harunc aedium
Interemptu'st, interfectu'st, alienatu'st. occidi!
Dii penates meum parentum, familiae Lar pater,
Vobis mando, meum parentum rem bene ut tutemini.
Ego mihi alios deos penates persequar, alium Larem,
Aliam urbem, aliam civitatem: ab Atticis abhorreo:
Nam ubi mores deteriores increbescunt indies,

Vbi, qui amici, qui infideles sint, nequeas pernoscere,
Vbique id eripiatur, animo tuo quod placeat maxume.
Ibi quidem si regnum detur, non est cupita civitas.

ACTVS QVINTVS. SCENA SECVNDA.
EVTYCHVS, CHARINVS.

Divum atque hominum quae Spectatrix atque Hera eadem es hominibus,
Spem speratam quoniam obtulisti hanc mihi, grates ago.
Ecquis nam deus est, qui mea nunc laetus laetitia fuat?
Domi erat quod quaeritabam. ibi sex sodales repperi,
Vitam, Amicitiam, Civitatem, Laetitiam, Ludum, Iocum.
Eorum inventu res decem simitu pessimas pessundedi,
Iram, Inimicitiam, Stultitiam, Exitium, Pertinaciam,
Moerorem, Lacrimas, Exilium, Inopiam, Solitudinem.
Date di, quaeso, conveniendi mihi eius celerem copiam.
CH. Apparatus sum, ut videtis: abiicio superbiam.
Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger:
Egomet sum mihi imperator, idem egomet mihi obedio:
Egomet mihi fero, quod usu'st. o cupido quantus es!
Nam tu quemvis confidentem facile tuis factis facis,
Eundem ex confidente actutum diffidentem denuo.
EV. Cogito, quonam ego illum curram quaeritatum. CH. certa re'st.
Me usque quaerere illam, quoquo hinc abducta est gentium.
Neque mihi ulla obsistet amnis, neque mons, neque adeo mare;
Nec calor, nec frigus metuo, neque ventum, neque grandinem.
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, Solem, sitim.
Non concedam, neque quiescam usquam noctu, neque interdius.

Prius profecto, quam aut amicam aut mortem investigavero.
EV. Nescio quoia vox ad aurem mihi advolavit. CH. invoco
Vos Lares viales, ut me bene iuvetis. EV. Iuppiter!
Estne illic Charinus? CH. cives bene valete. EV. illico
Sta, Charine. CH. qui me revocat? EV. Spes, Salus, Victoria.
CH. Quid me voltis? EV. ire tecum. CH. alium comitem quaerite.
Non amittunt hi me comites, qui tenent. EV. qui sunt ei?
CH. Cura, Miseria, Aegritudo, Lacrimae, Lamentatio.
EV. Repudia istos comites, atque hoc respice, et revortere.
CH. Si quidem mecum fabulari vis, subsequere. EV. sta illico.
CH. Male facis, properantem qui me commorare. Sol abit.
EV. Si huc item properes, ut istuc properas, facias rectius:
Huc secundus ventus nunc est, cape modo vorsoriam.
Hic favonius serenu'st, istic auster imbricus:
Hic facit tranquillitatem, iste omnes fluctus conciet.
Recipe te ad terram, Charine, huc. non ex adversu vides?
Nubis ater imberque instat, aspice nunc ad sinistram.
* Coelum ut est splendore plenum, ex adverso vides.
CH. Religionem illic obiecit: recipiam me illuc. EV. sapis.
O Charine, contra pariter fer gradum, et confer pedem,
Porrige brachium, prehende. iam tenes? CH. teneo. EV. tene.
Quo nunc ibas? CH. exulatum. EV. quid ibi facere vis? CH. quod miser.
EV. Ne pave, restituam iam ego te in gaudia, antequam is. CH. eo.
EV. Maxume quod vis audire, id audies quod gaudeas.

Sta illico, amicus advenio multum benevolens. CH. quid est?
EV. Tuam amicam. CH. quid eam? EV. ubi sit ego scio. CH. tun' obsecro?
EV. Sanam et salvam. CH. ubi eam salvam? EV. quo ego scio. CH. ego me mavelim.
EV. Potin' ut animo sis tranquillo? CH. quid si animus fluctuat?
EV. Ego istum in tranquillo et tuto sistam, ne time.
CH. Obsecro te, loquere ubi sit, ubi eam videris.
Quid taces? dic, enicas me miserum tua reticentia.
EV. Non longe hinc abest a nobis. CH. quin ergo commonstras, si tu vides?
EV. Non video hercle nunc, sed vidi modo. CH. quin ego videam, facis?
EV. Faciam. CH. longinquom istuc amanti est. EV. etiam metuis? omnia
Commonstrabo. amicior mihi nullus vivit, atque is est,
Qui illam habet: neque est quoi magis me velle melius aequom siet.
CH. Non curo istuc, illam quaero. EV. de illa ergo ego dico tibi.
Sane hoc non in mentem venit dudum, uti tibi.
CH. Dic igitur, ubi illa est? EV. in nostris aedibus. CH. aedis probas,
Si tu vera dicis, pulchre aedificatas arbitror.

Sed quid ego istuc credam? vidistin'? an de audito nuncias?
EV. Egomet vidi. CH. quis eam adduxit ad vos? EV. inique rogas.
CH. Vera dicis. EV. nihil, Charine, te quidem quicquam pudet.
Quid tua refert, qui cum istac venerit? CH. dum istuc siet.
EV. Est profecto. CH. opta ergo ob istunc nuncium quid vis tibi.

EV. Quid, si optabo? CH. deos orato, ut eius faciant copiam.
EV. Derides. CH. servata res est demum, si illam videro.
Sed quin ornatum hunc reiicio. heus aliquis, heus actutum huc foras
Exite, illinc pallium mihi huc ferte. EV. hem nunc tu mihi ut places!
CH. Optume adveniens puere, cape chlamydem atque haec. istinc sta illico:
Vt, si haec non sint vera, inceptum hoc itiner perficere exsequar.
EV. Non mihi credis? CH. omnia equidem credo, quae dicis mihi.
Sed quin introducis me ad eam, ut videam? EV. paulisper mane.
CH. Quid manebo? EV. tempus non est intro eundi. CH. enicas.
EV. Non opus est, inquam, nunc intro te ire. CH. responde mihi,
Qua caussa? EV. operae non est. CH. cur? EV. quia non est illi commodum.
CH. Itane commodum illi non est, quae me amat, quam ego contra amo?
Omnibus hic ludificatur me modis. ego stultior,
Qui isti credam. commoratur: chlamydem sumam denuo.
EV. Mane parumper, atque hoc audi. CH. cape sis, puer, hoc pallium.
EV. Mater irata est patri vehementer, quia scortum sibi
Ob oculos adduxerit in aedis, dum ruri ipsa abest:
Suspicatur illam amicam esse illi. CH. zonam sustuli.
EV. Eam rem nunc exquirit intus. CH. iam machaera est in manu.
EV. Nam si eo te introducam. CH. tollo ampullam, atque hinc eo.
EV. Mane, mane Charine. CH. erras, me decipere haud potes.

EV. Neque edepol volo. CH. quin tu ergo itiner exsequi meum me sinis?
EV. Non sino. CH. ego me moror, tu puere, abi hinc intro ocius.
Iam in currum escendi, iam lora in manus cepi meas.
EV. Sanus non es. CH. quin, pedes, vos in curriculum conjicitis
In Cyprum recta? quandoquidem pater mihi exilium parat.
EV. Stultus es, noli istuc quaeso dicere. CH. certum exsequi'st,
Operam ut sumam ad pervestigandum ubi sit illaec. EV. quin domi est.
CH. Nam hic quod dixit, id mentitu'st. EV. vera dixi equidem tibi.
CH. Iam Cyprum veni. EV. quin sequere, ut illam videas quam expetis.
CH. Percontatus non inveni. EV. matris iam iram neglego.
CH. Porro proficiscor quaesitum. nunc perveni Chalcidem:
Video ibi hospitem Zacyntho: dico quid eo advenerim:
Rogito quis eam vexerit, quis habeat, si ibi inaudiverit.
EV. Quin tu istas omittis nugas, ac mecum huc intro ambulas?
CH. Hospes respondit, Zacyntho ficos fieri non malas.
EV. Nihil mentitus est. CH. sed de amica sese inaudisse autumat,
Hic Athenis esse. EV. Calchas iste quidem Zacynthiu'st.
CH. Navem conscendo, proficiscor illico, iam sum domi,
Iam redii exilio. salve mi sodalis Eutyche:
Vt valuisti? quid, parentes mei valent? coena dabitur.
Bene vocas, benigne dicis: cras apud te, nunc domi.
Sic decet, sic fieri oportet. EV. eho, quae tu somnias!
Hic homo non sanus est. CH. medicari amicus quin properas?
EV. Sequere sis. CH. sequor. EV. clementer quaeso, calces deteris.

Audin' tu? CH. iamdudum audivi. EV. pacem componi volo
Meo patri cum matre: nam nunc est irata. CH. i modo.
EV. Propter istanc. CH. i modo. EV. ergo cura. CH. quin tu ergo i modo.
Tam propitiam reddam, quam cum propitia est Iuno Iovi.

ACTVS QVINTVS. SCENA TERTIA.

DEMIPHO, LYSIMACHVS.

Huic Scenae:

Quasi tu nunquam quicquam, etc.

Praescripserant Vett. Edd. versus XI. sequentes:

LY. *Demipho: Sapientum illud dictum te audisse reor saepius:*
Voluptas est malorum esca: quod ea non minus homines
Quam hamo capiantur pisces. hanc quando fugiant senes,
Tu tamen senectuti gratiam non habeas: quoniam haec tibi
Non abstulit modo, sed in amorem coniecit fortius.
Quo te consiliumque tuum atque mentem perdit funditus,
Atque oculorum tibi praestringit aciem. me quoque
In magnum coniecisti malum, nec quid faciam scio.
DE. *Lysimache, deum hoc arbitrium est, non hominum: tute hoc tecum*
Si cogites, non aequom te facere arbitrabere,
Quom amico homini, tuique conscio, ita succenseas misere.

Quasi tu nunquam quicquam assimile huius facti feceris.

LY. Edepol nunquam, cavi ne quid facerem. vix vivus sum miser!
Nam mea uxor propter illam tota in fermento iacet.
DE. At ego expurgationem habebo, ut ne succenseat.
LY. Sequere me. sed exeuntèm filium video meum.

ACTVS QVINTVS. SCENA QVARTA.
EVTYCHVS, LYSIMACHVS, DEMIPHO.

Ad patrem ibo, ut matris iram sibi esse sedatàm sciat.
Iam redeo. LY. placet principium. quid agis? quid fit, Eutyche?
EV. Optuma opportunitate ambo advenistis. LY. quid rei est?
EV. Vxor tibi placida et placata'st. certe dextras nunc iam.
LY. Dii me servant. EV. tibi amicam nullam esse nuncio.
DE. Dii te perdant. qui negotii est nam quaeso istuc? EV. eloquar.
Animum advortite igitur ambo. LY. quin tibi ambo operam damus.
EV. Qui bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,
Suapte culpa genere capiunt genus, ingenium improbant.
DE. Verum dicit hic. LY. tibi ergo dicit. EV. eo illud verum est magis.
Nam te istac aetate haud aequom fuerat filio tuo,
Adolescenti amanti amicam emptam argento eripere suo.
DE. Quid tu ais? Charini amica'st illa? EV. ut dissimulat malus!
DE. Ille quidem illam sese ancillam matri emisse dixerat.
EV. Propterea igitur tu mercatus, novos amator, vetus puer?
LY. Optume hercle: perge: ego assistam hinc altrinsecus.

Quibus est dictis dignus, usque oneremus ambo. DE. nullus sum.
LY. Filio suo qui innocenti fecit tantam iniuriam.
EV. Quem quidem hercle ego, in exilium cum iret, reduxi domum:
Nam ibat exulatum. DE. an abiit? LY. etiam loquere, larva?
Temperare istac aetate istis decebat artibus.
DE. Fateor: deliqui profecto. EV. etiam loquere larva?
Vacuom esse istac ted aetate iis decebat noxiis:
Itidem, ut tempus anni, aetatem aliam aliud factum convenit.
Nam si istuc ius est, senecta aetate scortari senes,
Vbi loci res summa nostra est publica? DE. hei, perii miser!
EV. Adolescentes rei agendae isti magis solent operam dare.
DE. Iam obsecro vobis hercle habete cum porcis; cum fiscina.
EV. Redde filio: sibi habeat. DE. iam ut volt, per me sibi habeat licet.
EV. Temperi edepol! quoniam, ut aliter facias, non est copiae.
DE. Supplicii sibi sumat quid volt ipse ob hanc iniuriam.
Modo pacem faciatis, oro ut ne mihi iratus siet.
Si hercle scivissem, sive adeo ioculo dixisset mihi,
Se illam amare, nunquam facerem, ut illam amanti abducerem.
Eutyche, ted oro, sodalis eius es, serva et subveni.
Hunc senem para me clientem. memorem dices beneficii.
LY. Ora ut ignoscat delictis tuis atque adolescentiae.
DE. Pergin', tu autem, eia superbe, invehere? spero ego mihi quoque
Tempus tale eventurum, ut tibi gratiam referam parem.
LY. Missas iam ego istas artes feci. DE. et quidem ego dehinc iam. LY. nihil.
Consuetudine animus rursus te huc inducet. DE. obsecro,

Satis iam ut habeatis. quin loris caedite etiam, si lubet.
LY. Recte dicis: sed istuc uxor faciet, cum hoc resciverit.
DE. Nihil opu'st resciscat. EV. quid istuc? non resciscet, ne time.
Eamus intro, non utibilis hic locus factis tuis,
Dum memoramus, arbitri ut sint, qui praetereant per vias.
DE. Hercle quin tu recte dicis: eadem brevior Fabula
Erit. eamus. EV. hic est intus filius apud nos tuus.
DE. Optume est. illac per hortum nos domum transibimus.
LY. Eutyche, hanc volo prius rem agi, quam meum intro refero pedem.
EV. Quid istuc est? LY. suam quisque homo rem meminit. responde mihi:
Certon' scis non succensere mihi tuam matrem? EV. scio.
LY. Vide. EV. me vide. LY. satis habeo. at quaeso hercle, etiam vide.
EV. Non mihi credis? LY. imo credo, sed tamen metuo miser.
DE. Eamus intro. EV. imo dicamus senibus leges censeo,
Prinsquam abeamus, quas leges teneant, contentique sint.
Annos natus sexaginta qui erit, si quem scibimus,
Seu maritum seu hercle adeo coelibem scortarier,
Cum eo nos hic lege agemus: inscitum arbitrabimur.
Et per nos quidem hercle egebit, qui suum prodegerit.
Neu quisquam posthac prohibeto adolescentem filium
Quin amet, et scortum ducat: quod bono fiat modo.
Si quis prohibuerit, plus perdet clam, quam si prachibuerit palam.
Haec adeo, ut ex hacce nocte primum lex teneat senes.
Bene valete, atque adolescentes, haec si vobis lex placet,
Ob senum hercle industriam, vos aequom est clare plaudere.

M. ACCI PLAVTI

PSEVDOLVS

PERSONAE

ns.

s.

x.

ARGVMENTVM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

Praesentes numerat quindecim Miles minas.
Simul consignat symbolum, ut Phoenicium
Ei det Leno, qui eum cum reliquo afferat.
Venientem Caculam intervortit symbolo,
Dicens Syrum se Ballionis, Pseudolus:
Opemque herili ita tetulit: nam Simiae
Leno mulierem, quem is supposuit, tradidit.
Venit Harpax verus: res palam cognoscitur,
Senexque argentum, quod erat pactus, reddidit.

ALIVD ARGVMENTVM

CAMERARII.

Huius Fabulae laudatio exstat Ciceroniana: in cuius Catone ipse Cato dicit: Quam gaudebat bello suo Punico Naevius; quam Truculento PLAVTVS, quam PSEVDOLO! *Ac est Truculentus quidem ita depravatus, ut nulla alia Fabula Fabularum Plautinarum magis, tam in expressis, quam in Mss. libris.* PSEVDOLVS *autem et beneficio veterum librorum, et nostra diligentia, maxima patre restitutus integritati, facile probat lectori, se non sine caussa tantopere placuisse Ciceroni.* Argumentum *est varium et plane mirificum. Senes duo satis commodi. Adolescens amore perditus. Servus veterator et fraudulentus. Leno sceleratus et perfidus; a quo per fallacias subitae occasionis abducitur amica filii herilis consilio servuli. Haec exponuntur admodum copiose et luculente, cum actione multiplici,*

PROLOGVS

Studete hodie mihi: bona in Scenam affero:
Nam bona bonis ferri reor aequom maxume;
Vt mala malis: ut, qui mali sunt, habeant mala:
Qui boni, bona. bonos quod oderint mali,
Sunt mali: malos quod oderint boni, bonos
Esse oportet. vosque ideo estis boni: quandoquidem
Semper odistis malos; et lege et legionibus
Hos fugitastis, Quirites, successis bonis.
Huic vos nunc pariter bonam boni operam date gregi,
Qui bonus est, et hodie ad bonos affert bona.
Aures, oculi, animus, ampliter fient saturi.
In Scenam qui ieiunus venerit, aut sitiens,
Is risu et ventre raso vigilabit sedulo:
Dum ridebunt saturi, mordebunt famelici,
Nunc si sapitis, exdite ieiuni, atque discedite.
Vos saturi state, imo sedete, atque attendite:
Non argumentum, neque huius nomen Fabulae
Nunc proloquar ego: satis id faciet Pseudolus;
Satis id dictum vobis puto iam atque deputo.
Vbi lepos, ioci, risus, vinum, ebrietas decent:
Gratiae, decor, hilaritas, atque delectatio;
Qui quaerit alta, is malum videtur quaerere.
Curas malas abiicite iam, ut otiosi hodie.
Exporgi meliu'st lumbos, atque exsurgier.
Plautina longa Fabula in Scenam venit.

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA.

PSEVDOLVS, CALIDORVS.

Si ex te tacente fieri possem certior,
Here, quae miseriae te tam misere macerant,
Duorum labori ego hominum parsissem lubens,
Mei te rogandi, et tui respondendi mihi.
Nunc, quoniam id fieri non potest, necessitas
Me subigit, ut te rogitem. responde mihi:
Quid est, quod tu exanimatus iam hos multos dies
Gestas tabellas tecum, eas lacrumis lavis;
Neque tui participem consilii quenquam facis?
Eloquere, ut quod ego nescio, id tecum sciam.
CA. Misere miser sum, Pseudole! PS. id te Iuppiter
Prohibessit. CA. nihil hoc Iovis ad iudicium attinet.
Sub Veneris regno vapulo, non sub Iovis.
PS. Licet me id scire quid sit? nam tu me antidhac
Supremum habuisti comitem consiliis tuis.
CA. Idem animus nunc est. PS. fac me certum quid tibi est.
Iuvabo aut re, aut opera, aut consilio bono.
CA. Cape has tabellas, tute hinc narrato tibi,
Quae me miseria et cura contabefacit.
PS. Mos tibi geretur. sed quid hoc quaeso? CA. quid est?
PS. Vt opinor, quaerunt litterae hae sibi liberos,
Alia aliam scandit. CA. ludis me ludo tuo.
PS. Has quidem pol, credo, nisi Sibylla legerit,
Interpretari alium potesse neminem.
CA. Cur inclementer dicis lepidis literis,
Lepidis tabellis, lepida conscriptis manu?
PS. An obsecro hercle, habent quoque gallinae manus?
Nam has quidem gallina scripsit. CA. odiosus mihi es.
Lege, vel tabellas redde. PS. imo enim pellegam:
Advortito animum. CA. non adest. PS. at tu cita.
CA. Imo ego tacebo, tu hinc ex cera cita:
Nam istic meus animus nunc est, non in pectore.

PS. Tuam amicam video, Calidore. CA. ubi ea est, obsecro?
PS. Eccam in tabellis porrectam: in cera cubat.
CA. At te dii deaeque quantus es. PS. servassint quidem.
CA. Quasi solstitialis herba, paulisper fui:
Repente exortus sum, repentino occidi.
PS. Tace, dum tabellas pellego. CA. ergo quin legis?
PS. Phoenicium Calidoro amatori suo
Per ceram et linum literasque interpretes
Salutem mittit, et salutem abs te expetit,
Lacrumans titubanti animo, corde, et pectore.
CA. Perii! salutem nusquam invenio, Pseudole,
Quam illi remittam. PS. quam salutem? CA. argenteam.
PS. Pro lignean' salute vis argenteam
Remittere illi? vide sis, quam tu rem geras.
CA. Recita modo: ex tabellis iam faxo scies,
Quam subito argento mihi usus invento siet.
PS. Leno me peregre militi Macedonico
Minis viginti vendidit, voluptas mea:
Et priusquam hinc abiit, quindecim Miles minas
Dederat, nunc unae quinque remorantur minae:
Ea caussa Miles hic reliquit symbolum:
Expressam in cera ex anulo suam imaginem,
Vt qui huc afferret eius similem symbolum,
Cum eo simul me mitteret. ei rei dies
Haec praestituta est, proxuma Dionysia.
CA. Cras ea quidem sunt. prope adest exitium mihi,
Nisi quid mihi in te est auxilii. PS. sine pellegam.
CA. Sino, nam mihi videor cum ea fabularier,
Lege, dulce amarumque una nunc misces mihi.
PS. Nunc nostri amores, mores, consuetudines,
Iocus, ludus, sermo, suavis saviatio,
Compressiones arctae amantum comparum,
Teneris labellis molles morsiunculae,
Papillarum horridularum oppressiunculae,
Harum voluptatum mihi omnium, atque itidem tibi

Distractio, discidium, vasticies venit,
Nisi quae mihi in te'st aut tibi est in me salus.
Haec quae ego scivi, ut scires curavi omnia:
Nunc ego te experiar quid ames, quid simules. vale.
CA. Est misere scriptum, Pseudole! PS. o miserrume!
CA. Quin fles? PS. pumiceos oculos habeo: non queo
Lacrumam exorare ut exspuant unam modo.
CA. Quid ita? PS. genus nostrum semper siccoculum fuit.
CA. Nihilne adiuvare me audes? PS. quid faciam tibi? CA. heu!
PS. Heu? id quidem tibi hercle, ne parsis, dabo.
CA. Miser sum, argentum nusquam invenio mutuom,
Pseudole. PS. heu! CA. neque intus nummus ullus est. PS. eheu!
CA. Ille abducturus est mulierem cras. PS. eheu!
CA. Istoccine pacto me adiutas? PS. do id quod mihi est:
Nam is mihi thesaurus iugis in nostra est domo.
CA. Actum hodie de me est. sed potes nunc mutuam
Drachmam dare mihi unam, quam cras reddam tibi?
PS. Vix hercle opinor, si me opponam pignori.
Sed quid de drachma facere vis? CA. restim volo
Mihi emere. PS. quamobrem? CA. qui me faciam pensilem.
Certum est mihi ante tenebras persequi tenebras.
PS. Quis mihi igitur drachmam reddet, si dederim tibi?
An tu te ea caussa vis sciens suspendere,
Vt me defraudes drachma, si dederim tibi?
CA. Profecto nullo pacto possum vivere,
Si illa a me abalienatur atque abducitur.
PS. Quid fles, cucule? vives. CA. quid ego ni fleam?
Cui nec paratus nummus argenti siet:
Neque cui libellae spes sit usquam gentium.
PS. Vt literarum ego harum sermonem audio,
Nisi tu illi drachmis fleveris argenteis,
Quod tu istis lacrumis te probare postulas,

Huc adhibete aures, quae ego loquar, plagigera genera hominum.
Nunquam edepol vostrum durius tergum erit, quam terginum hoc meum.
Qui nunc? doletne? hem, sic datur, si quis herum servos spernit.
Assistite omnes contra me, et quae loquor, advortite animum.
Tu qui urnam habes, aquam ingere, face plenum aenum sit cito.
Te, cum securi, caudicali praeficio provinciae.
LO. At haec retunsa est. LE. sine siet: itidem vos quoque estis plagis omnes.
Num qui minus ea gratia tamen omnium opera utor?
Tibi hoc praecipio, ut niteant aedes. habes quod facias: propera, abi intro.
Tu esto lectisterniator. tu argentum eluito, idem exstruito.
Haec, cum ego a foro revortor, facite, ut offendam parata,
Vorsa, praesterga, strata, lautaque coctaque omnia uti sint.
Nam mihi hodie natalis dies est, decet eum omnes vos concelebrare.
Pernam, callum, glandium, sumen, facito in aqua iaceant. satin' audis?
Magnifice volo enim summos viros accipere, ut mihi rem esse reantur.
Intro abite, atque haec cito celebrate, ne mora quae sit, cocus cum veniat.
Mihi. ego eo in macellum, ut piscium quicquid est pretio praestinem.
I puere prae, ne quisquam pertundat crumenam cautio est.
Vel opperire: est quod domi dicere paene fui oblitus.
Auditin'? vobis mulieres hanc habeo edictionem:
Vos quae in mundiciis, molliciis, deliciisque aetatulam agitis.

ACTVS PRIMVS. SCENA SECVNDA.

LENO, LORARII IV, PSEVDOLVS, CALIDORVS.

Exite, agite, ite ignavi, male habiti, et male conciliati,
Quorum nunquam quicquam quoiquam venit in mentem, ut recte faciant.
Quibus nisi ad hoc exemplum experior, non potest usurpari usura,
Neque ego homines magis asinos unquam vidi, ita plagis costae callent.
Quos dum ferias, tibi plus noceas: eo enim ingenio hi sunt flagritribae,
Qui haec habent consilia, ubi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga,
Bibe, es, fuge, hoc est eorum opus.
Vt mavelis lupos apud oves linquere, quam hos domi custodes.
At faciem cum aspicias eorum haud mali videntur, opera fallunt.
Nunc adeo hanc edictionem nisi animum advortitis omnes:
Nisi somnum socordiamque ex pectore oculisque amovetis:
Ita ego vostra latera loris faciam, ut valide varia sint;
Vt ne peristromata quidem aeque picta sint Campanica,
Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia.
Atque heri ante dixeram omnibus, dederamque eas provincias:
Verum ita vos estis perditi, negligentes, ingenio improbo,
Officium vostrum ut vos malo cogatis commonerier.
Nempe ita animati estis vos. vincite hoc duritia ergo atque me.
Hoc vide sis, ut alias res agunt: hoc agite, hoc animum advortite.

Quae loquitur? satin' magnificus tibi videtur? PS. pol iste,
Atque etiam maleficus. sed tace, atque hanc rem gere.
LE. Aeschrodora tu, quae amicos tibi habes lenonum aemulos
Lanios, qui item ut nos iurando iure malo quaerunt rem, audi:
Nisi carnaria tria grandia tergoribus oneri uberi hodie
Mihi erunt, cras te quasi Dircam olim, ut memorant, duo
Gnati Iovis devinxere ad taurum, item, hodie stringam ad carnarium: id tibi
Profecto taurus fiet. PS. nimis sermone huius ira incendor.
Hunccine hic hominem pati colere iuventutem Atticam?
Vbi sunt, ubi latent, quibus aetas integra est, qui amant a lenone?
Quin conveniunt, quin una omnes peste hac populum hunc liberant?
Sed nimis sum stultus, nimium fui indoctus, ne illi audeant
Id facere: quibus ut serviant suus amor cogit, simul
Prohibet, faciant advorsum eos quod volunt. CA. vah, tace. PS. quid est?
CA. Male morigerus male facis mihi, cum sermone huic obsonas. PS. taceo.
CA. At taceas malo multo, quam tacere te dicas. LE. tu autem
Xystylis, fac ut animum advortas, quoius amatores olivi
Dynamin domi habent maxumam.
Si mihi non iam huc culleis oleum deportatur,
Te ipsam culleo ego cras faciam ut deportere in pergulam.
Ibi tibi adeo lectus dabitur, ubi tu haud somnum capias,
Sed ubi usque ad languorem. tenes quorsum haec tendant, quae loquor?

En excetra tu, quae tibi amicos tot habes, tam probe oleo onustos,
Num quoipiam est hodie tua tuorum opera conservorum
Nitidiusculum caput? aut num ipse pulmento utor magis
Vnctiusculo? sed scio, tu oleum haud magni pendis, vino te
Devincis. sine modo. reprehendam ego cuncta hercle una opera, nisi
Quidem hodie tu omnia facis, scelesta, haec uti loquor.
Tu autem quae pro capite argentum mihi iam iamque saepe numeras,
Ea pacisci modo scis: sed quae pacta es, non scis solvere.
Phoenicium, tibi haec ego loquor, deliciae summatum virum:
Nisi hodie mihi ex fundis tuorum amicorum omne huc penus affertur:
Cras Phoenicium Phoenicio corio invises pergulam.

ACTVS PRIMVS. SCENA TERTIA.

CALIDORVS, PSEVDOLVS, BALLIO.

Pseudole, non audis quae hic loquitur? PS. audio, here equidem atque animum advorto.
CA. Quid mihi es auctor, huic ut mittam, ne amicam hic meam prostituat?
PS. Bene curassis. liquido es animo: ego pro me et pro te curabo.
Iam diu ego huic bene et hic mihi volumus, et amicitia est antiqua.
Mittam hodie huic suo die natali malam rem magnam et maturam.
CA. Quid opus est? PS. potin' aliam rem ut cures? CA. at. PS. bat. CA. crucior. PS. cor dura

CA. Non possum. PS. fac possis. CA. quonam pacto possim vincere animum?
PS. In rem quod sit praevortaris, quam re advorsa animo auscultes.
CA. Nugae istaec sunt: non iucundum est, nisi amans facit stulte. PS. pergin'?
CA. O Pseudole mi, sine sim nihili: mitte me sis. PS. sine, modo ego
Abeam. CA. mane, mane: iam ut voles me esse, ita ero. PS. nunc tu sapis.
BA. It dies: ego mihi cesso. i prae, puere. CA. heus, abiit. quin revocas?
PS. Quid properas? placide. CA. at priusquam abeat.
BA. Quod hoc malum? tam placide is, puere.
PS. Hodie nate heus, hodie nate, tibi ego dico, heus hodie nate, redi et
Respice ad nos, tametsi occupatus, moramur, mane: sunt colloqui
Qui volunt te. BA. quid hoc est? quis est qui moram occupato molestam obtulit?
CA. Qui tibi sospitalis fuit. BA. mortuus est, qui fuit qui est, vivos est.
PS. Nimis superbe. BA. nimis molestus. CA. reprehende hominem: assequere.
BA. I, puere. PS. accedamus hac obviam. BA. Iuppiter te perdat, quisquis es.
PS. Te volo. BA. at vos ego ambos. vorte hac te, puere. PS. non licet
Colloqui te? BA. at mihi non lubet. CA. sin tuam est quippiam in rem? BA. licet —
Ne obsecro vivere, an non licet? PS. vah, manta. BA. omitte. CA. Ballio,
Audi. BA. surdus sum: profecto inanilogus es. CA dedi, dum fuit.
BA. Non peto quod dedisti. CA. dabo, quando erit. BA. ducito,
Quando habebis. CA. heu heu, quam ego malis perdidi modis,

Quod tibi detuli et quod dedi! BA. mortua re, verba nunc facis.
Stultus es, rem actam agis. PS. nosce saltem hunc qui est. BA. iam diu
Scio qui fuit: nunc quis est is, ipsus sciat. ambula tu.
PS. Potin' ut semel modo, Ballio, huc cum lucro respicias?
BA. Respiciam istoc pretio: nam si sacruficem summo Iovi,
Atque in manibus exta teneam, ut porriciam, interea loci
Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.
PS. Non potest pietate obsisti huic, ut res sunt ceterae!
Deos quidem, quos maxume aequom est metuere, eos minimi facit.
BA. Compellabo, salve multum, serve Athenis pessume.
PS. Di te deaeque ament vel huius arbitratu, vel meo;
Vel si dignus alio pacto, neque ament, neque faciant bene.
BA. Quid agitur, Calidore? PS. amatur, atque egetur acriter.
BA. Misereat, si familiam alere possim misericordia.
PS. Eia scimus nos quidem te qualis sis; ne praedices.
Sed scin' quid nos volumus? BA. pol ego propemodo: ut male sit mihi.
PS. Et id, et hoc quod te revocamus, quaeso animum advorte. BA. audio.
Atque in pauca, ut occupatus nunc sum, confer, quid velis.
PS. Hunc pudet quod tibi promisit: quaque id promisit die,
Quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit.
BA. Nimio id quod pudet facilius fertur, quam illud quod piget:
Non dedisse, istum pudet: me, quia non accepi, piget.
PS. At dabit, parabit: aliquot hos dies manta modo.

Nam hic id metuit, ne illam vendas ob simultatem suam.
BA. Fuit occasio, si vellet, iampridem argentum ut daret.
CA. Quid, si non habui? BA. amabas? invenires mutuom,
Ad Danistam devenires, adderes foenusculum;
Surripuisses patri. PS. surriperet hic patri, audacissume?
Non periculum est, ne quid recte monstres? BA. non lenonium est.
CA. Egon' patri surripere possim quicquam, tam cauto seni?
Atque adeo, si facere possem, pietas prohibet. BA. audio.
Pietatem ergo istam amplexator noctu, pro Phoenicio.
Sed quoniam pietatem amori video tuo praevortere,
Omnes tibi patres sunt? nullus est tibi quem roges mutuum
Argentum? CA. quin nomen quoque iam interiit Mutuum.
BA. Heus tu, postquam hercle isti a mensa surgunt saturi, poti,
Qui suum repetunt, alienum reddunt nato nemini,
Ab alienis cautiores sunt, ne credant alteri?
CA. nimis miser sum, nummum nusquam reperire argenti queo.
Ita miser et amore pereo, et inopia argentaria.
BA. Eme die coeca hercle olivom, id vendito oculata die.
Iam hercle vel ducentae fieri possunt praesentes minae.
CA. Perii! an non tum Lex me perdit quina vicenaria?
Metuunt credere omnes. BA. eadem est mihi lex, metuo credere.
PS. Credere autem? eho an poenitet te, quanto hic fuerit usui?
BA. Non est iustus quisquam amator, nisi qui perpetuat data.

Datque usque. quando nihil sit, simul amare desinat.
CA. Nihilne te mei miseret? BA. inanis cedis: dicta non sonant.
Atque ego te vivom salvomque vellem. PS. eho, an iam mortuus est?
BA. Vt ut est: mihi quidem profecto cum istis dictis mortuus est.
Illico vixit amator, ubi lenoni placet.
Semper tu ad me cum argentata accedito querimonia.
Nam istoc, quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,
Apud novercam querere. PS. eho, an unquam tu huius nupsisti patri?
BA. Dii melius faciant. PS. fac hoc, quod te rogamus, Ballio,
Mea fide, si isti formidas credere, ego in hoc triduo
Aut terra aut mari alicunde evolvam id argentum tibi.
BA. Tibi ego credam? PS. cur non? BA. quia pol, qua opera credam tibi,
Vna opera alligem fugitivam canem agninis lactibus.
CA. Siccine mihi abs te bene merenti male refertur gratia?
BA. Quid nunc vis? CA. ut opperiare hos sex dies saltem modo,
Ne illam vendas, neu me perdas hominem amantem. BA. animo bono es.
Vel sex menses opperibor. CA. euge, homo lepidissume.
BA. Imo vin' etiam te faciam ex laeto laetantem magis?
CA. Quid iam? BA. quia enim non venalem habeo Phoenicium.
CA. Non habes? BA. non hercle vero. CA. Pseudole, arcesse hostias,
Victimas, lanios: ut ego huic sacrufficem summo Iovi;
Nam hic mihi nunc est multo potior Iuppiter, quam Iuppiter.
BA. Nolo victimas: agninis me extis placari volo.

CA. Propera, quid stas? arcesse agnos. audin' quid ait Iuppiter?
PS. Iam hic ero: verum extra portam Metiam currendum est prius.
CA. Quid eo? PS. lanios inde arcessam duos cum tintinnabulis.
Eadem duo greges virgarum inde ulmearum adegero,
Vt hodie ad litationem huic suppetat satias Iovi.
In malam crucem istic ibit Iuppiter lenonius.
BA. Ex tua re non est, ut ego emoriar. PS. qui dum? BA. ego dicam tibi:
Quia edepol dum ego vivos vivam, numquam eris frugi bonae.
PS. Ex tua re non est, ut ego emoriar. BA. qui dum? PS. sic, quia
Si ego emortuus sim, Athenis te sit nemo nequior.
CA. Dic mihi, obsecro, hercle verum serio, hoc quod te rogo.
Non habes venalem amicam tu meam Phoenicium?
BA. Non edepol habeo profecto; nam iampridem vendidi.
CA. Quomodo? BA. sine ornamentis, cum intestinis omnibus.
CA. Meam tu amicam vendidisti? BA. valde, viginti minis.
CA. Viginti minis? BA. utrum vis, vel quater quinis minis,
Militi Macedonio. et iam quindecim habeo minas.
CA. Quid ego ex te audio? BA. amicam tuam esse factam argenteam.
CA. Cur id ausus facere? BA. libuit, mea fuit. CA. eho, Pseudole,
I, gladium affer. PS. quid opus gladio? CA. qui hunc occidam, atque me.
PS. Quin tu te occidis potius? nam hunc fames iam occiderit.

CA. Quid ais; quantum terra tegit, hominum periurissume,
Iuravistin' te illam nulli venditurum, nisi mihi?
BA. Fateor. CA. Nempe conceptis verbis. BA. etiam consultis quoque.
CA. Periuravisti, sceleste. BA. at argentum intro condidi.
Ego scelestus nunc argentum promere possum domo:
Tu, qui pius es istoc genere gnatus, nummum non habes.
CA. Pseudole, assiste altrinsecus, atque onera hunc maledictis. PS. licet.
Nunquam ad praetorem aeque cursim curram, ut emittar manu.
CA. Ingere mala multa. PS. iam ego te differam dictis meis,
Impudice. BA. ita est. PS. sceleste. BA. dicis vera. PS. verbero.
BA. Quippini. CA. bustirape. BA. certe. CA. furcifer! BA. factum optume.
CA. Sociofraude. BA. sunt mea haec ista. PS. parricida. BA. perge tu.
PS. Sacrilege. BA. fateor. CA. periure. BA. vetera vaticinamini.
CA. Legirupa. BA. valide. PS. pernicies adolescentum. BA. acerrume.
CA. Fur. BA. babae. PS. fugitive. BA. bombax. CA. fraus populi. BA. planissume.
PS. Fraudulente. CA. impure leno. PS. coenum. BA. cantores probos!
CA. Verberavisti patrem atque matrem. BA. atque occidi quoque,
Potius quam cibum praehiberem: num peccavi quippiam?
PS. In pertusum ingerimus dicta dolium: operam ludimus.
BA. Nunquid alium etiam voltis dicere? CA. ecquid te pudet?

BA. Te de amatorem inventum esse inanem, quasi cassam nucem.
Sed quamquam multa, malaque in me dicta dixistis mihi,
Nisi mihi attulerit Miles quinque, quas debet, minas,
Sicut haec est praestituta summae argento dies:
Si is non aderit, posse opinor facere officium me meum.
CA. Quid id est? BA. si tu argentum attuleris, cum illo perdiderim fidem.
Hoc meum est officium: ego, operae si sit, plus tecum loquar:
Sed sine argento frustra est, quod me tui misereri postulas.
Haec mea est sententia, ut tu hinc porro, quid agas, consulas.
CA. Iamne abis? BA. negotii nunc sum plenus. PS. paulo post magis.
Illic homo meus est: nisi omnes di me atque homines deserunt,
Exossabo ego illum similiter itidem ut muraenam cocus.
Sed nunc, Calidore, operam te mihi volo dare. CA. ecquid imperas?
PS. Hoc ego oppidum admoenire, ut hodie capiatur, volo.
Ad eam rem usu'st hominem astutum, doctum, scitum, et callidum,
Qui imperata effecta reddat; non qui vigilans dormiat.
CA. Cedo mihi, quid es facturus? PS. tempori ego faxo, scies:
Nolo bis iterare: sat sic longae fiunt Fabulae.
CA. Optumum atque aequissumum oras. PS. propera, adduc hominem cito.
Pauci ex multis sunt amici, homini qui certi sient.
CA. Ego scio istuc. PS. ergo utrimque tibi nunc delectum para:
Ex multis exquire illis unum, qui certus siet.
CA. Iam hic faxo aderit. PS. potin' ut abeas? tibi moram dictis creas.

ACTVS PRIMVS, SCENA QVARTA.

PSEVDOLVS.

Postquam illic hinc abiit, tu astas solus, Pseudole:
Quid nunc acturus, postquam herili filio
Largitus dictis dapsilis? ubi sunt ea?
Quoi neque parata gutta certi consilii,
Neque adeo argenti: neque nunc quid faciam scio,
Neque exordiri primum, unde occipias, habes,
Neque ad detexundam telam certos terminos.
Sed quasi Poeta tabulas cum cepit sibi,
Quaerit quod nusquam est gentium, reperit tamen,
Facit illud verisimile, quod mendacium est.
Nunc ego Poeta fiam: viginti minas
Quae nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen:
Atque ego huic iam pridem me daturum dixeram,
At volui iniicere tragulam in nostrum senem:
Verum is, nescio quo pacto, praesensit prius,
Sed comprimenda est mihi vox atque oratio.
Herum eccum video huc, una Simonem simul,
Cum suo vicino Caliphone incedere.
Ex hoc sepulchro vetere viginti minas
Effodiam ego hodie, quas dem herili filio.
Nunc huc concedam, ut horum sermonem legam.

ACTVS PRIMVS. SCENA QVINTA.

SIMO, CALIPHO, PSEVDOLVS.

Si de damnosis aut de amatoribus
Dictator fiat nunc Athenis Atticis,
Nemo antecedat filio, credo, meo:
Ita nunc per urbem solus sermo est omnibus,
Eum velle amicam liberare, et quaerere
Argentum ad eam rem. hoc alii mihi renunciant:

Atque id iam pridem sensi, et subolet mihi.
PS. Occisa est haec res, haeret hoc negotium.
Quo in commeatum volui argentarium
Proficisci, ibi nunc oppido obsepta est via.
Praesensit: nihil est praedae praedatoribus.
CA. Homines qui gestant, quique auscultant crimina,
Si meo arbitratu liceat, omnes pendeant,
Gestores linguis, auditores auribus.
Nam istaec quae tibi renunciantur: filium
Te velle amantem argento circumducere,
Forsitan ea tibi dicta sunt mendacia.
Sed si vera ea sunt, ut nunc mos est, maxume,
Quid mirum fecit? quid novum? adolescens homo
Si amat, si amicam liberat? PS. lepidum senem!
SI. Vetus nolo faciat. CA. at enim nequicquam nevis.
Vel tu ne faceres tale in adolescentia.
Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum
Esse probiorem, quam ipsus fuerit, postulet.
Nam tu quod damni, et quod fecisti flagitii,
Populo viritim potuit dispertirier.
Id ne tu mirare, si patrissat filius?
PS. Ὦ Ζεῦ, quam pauci estis homines commodi!
Ehem, illuc est patrem esse, ut aequum est, filio!
SI. Quis hic loquitur? meus hic est quidem servos Pseudolus:
Hic mihi corrumpit filium, scelerum caput.
Hic dux, hic ille est paedagogus: hunc ego
Cupio excruciari. CA. Iam istaec insipientia est,
Sic iram in promtu gerere. quanto satius est,
Adire blandis verbis, atque exquirere,
Sint illa, necne sint, quae tibi renunciant?
Bonus animus in mala re dimidium est mali.
SI. Tibi auscultabo. PS. itur ad te, Pseudole:
Orationem tibi para advorsum senem.
Herum saluto primum, ut aequom est: postea
Si quid supersit, vicinos impertio.
SI. Salve. quid agitur? PS. statur hic ad hunc modum.

SI. Statum vide hominis, Callipho, quam Basilicum!
CA. Bene confidenterque astitisse intellego.
PS. Decet innocentem, qui sit, atque innoxius,
Servom superbum esse apud herum potissumum.
CA. Sunt quae te volumus percontari, quae quasi
Per nebulam nosmet scimus atque audivimus.
SI. Conficiet iam te hic verbis: ut tu censeas
Non Pseudolum, sed Socratem tecum loqui.
PS. Ita est. iampridem tu me spernis, sentio,
Parvam esse apud te mihi fidem ipse intellego:
Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonae.
SI. Fac sis vacivas, Pseudole, aedis aurium,
Mea ut migrare dicta possint quo volo.
PS. Age, loquere quid vis, tametsi tibi succenseo.
SI. Mihin' domino servos tu succenses? PS. iam tibi
Mirum id videtur? SI. hercle qui, ut tu praedicas,
Cavendum est mihi abs te irato: atque alio tu modo
Me verberare, atque ego te soleo, cogitas.
CA. Quid censes? edepol merito esse iratum arbitror,
Cum apud te parum stet fides. SI. iam sic sino,
Iratus sit: ego ne quid noceat, cavero.
Sed quid ais? quid hoc, quod te rogo? PS. si quid
vis, roga.
Quod scibo, Delphis tibi responsum dicito.
SI. Advorte ergo animum, et fac sis promissi memor.
Quid ais? ecquam scis filium tibicinam
Meum amare? PS. negare meum est. SI. liberare
quam velit?
PS. *Καὶ τοῦτο καὶ τοῦτο* nego. SI. ecquas viginti minas
Per sycophantiam atque per doctos dolos
Paritas, ut auferas a me? PS. abs te ego auferam?
SI. Ita: quas meo gnato des, qui amicam liberet.
PS. Fateri *δεῖ καὶ τοῦτο ναὶ, καὶ τοῦτο ναί.*
CA. Fatetur. SI. dixin', Callipho, dudum tibi?
CA. Memini. SI. cur haec, ubi tu rescivisti illico,
Caelata me sunt? cur non rescivi? PS. eloquar.
Quia nolebam ex me morem praegigni malum;

Herum ut servos suum criminaret apud herum.
SI. Iuberes hunc praecipitem in pistrinum trahi.
CA. Nunquid peccatum est Simo? SI. imo maxume
PS. Desiste; recte ego rem meam sapio, Callipho,
Peccata mea sunt. animum advorte nunc iam.
Quapropter te expertem amoris nati habuerim,
Pistrinum in mundo scibam, si id faxem, mihi.
SI. Non a me scibas pistrinum in mundo tibi,
Cum ea mussitabas? PS. scibam. SI. cur non dictum est mihi?
PS. Quia illud malum aderat, istuc aberat longius.
Illud erat praesens, huic erant dieculae.
SI. Quid nunc agetis? nam hinc quidem a me non potest
Argentum auferri, qui praesertim senserim.
Ne quisquam credat nummum, iam edicam omnibus.
PS. Nunquam edepol quoiquam supplicabo, dum quidem
Tu vives: tu mihi hercle argentum dabis:
Abs te equidem sumam. SI. tu a me sumes? PS. strenue.
SI. Excludito mihi hercle oculum, si dedero. PS. dabis.
Iam dico, ut a me caveas. CA. certe edepol scio:
Si abstuleris, mirum et magnum facinus feceris.
PS. Faciam. SI. si non abstuleris? PS. virgis caedito.
Sed quid, si abstulero? SI. do Iovem testem tibi,
Te aetatem impune habiturum. PS. facito ut memineris.
SI. Egon' ut cavere nequeam quoi praedicitur?
PS. Praedico, ut caveas; dico, inquam, ut caveas: cave.
Hem, istis mihi tu hodie manibus argentum dabis.
CA. Edepol mortalem graphicum, si servat fidem!
PS. Servitum tibi me abducito, ni fecero.
SI. Bene atque amice dicis: nam nunc iam meus es.
PS. Vin' etiam dicam, quod vos magis miremini?
CA. Studeo hercle audire, nam ted ausculto libens.
SI. Agedum, nam satis libenter te ausculto loqui.
PS. Priusquam istam pugnam pugnabo, ego etiam prius

Dabo aliam pugnam claram et commemorabilem.
si. Quam pugnam? ps. hem, ab hoc lenone vicino tuo
Per sycophantiam atque per doctos dolos
Tibicinam illam, tuus quam gnatus deperit,
Ea circumducam lepide lenonem. si. quid est?
ps. Effectum hoc hodie reddam utrumque ad vesperum.
si. Siquidem istaec opera, ut praedicas, perfeceris,
Virtute regi Agathocli antecesseris.
Sed si non faxis, nunquid caussae est, illico
Quin te in pistrinum condam? ps. non unum quidem
Diem modo, verum hercle in omnis, quantum est. sed si effecero,
Dabin' mihi argentum quod dem lenoni illico
Tua voluntate? ca. ius bonum orat Pseudolus:
Dabo, inque. si. at enim scin' quid mihi in mentem venit?
Quid si hice inter se consenserunt, Callipho,
Aut de compacto faciunt consutis dolis,
Qui me argento circumvortant? ps. quis me audacior
Sit, si istuc facinus audeam facere? imo sic, Simo,
Si sumus compecti, sive consilium unquam inivimus
De istac re, aut si de ea re unquam inter nos convenimus:
Quasi in libro cum scribuntur calamo literae,
Stilis me totum usque ulmeis conscribito.
si. Indice ludos nunc iam, quando lubet.
ps. Da in hunc diem operam, Callipho, quaeso mihi,
Ne quo te ad aliud occupes negotium.
ca. Quin rus uti irem, iam heri constitueram.
ps. At nunc disturba quas statuisti machinas.
ca. Nunc non abire certum est istac gratia.
Lubido est ludos tuos spectare, Pseudole.
Etsi hunc videbo non dare argentum tibi,
Quod dixit, potius quam id non fiat, ego dabo.
si. Non demutabo. ps. namque edepol, si non dabis,
Clamore magno et multum flagitabere.

Agite, amolimini hinc vos intro nunc iam,
Ac meis vicissim date locum fallaciis.
SI. Fiat, geratur mos tibi. PS. sed te volo
Domi usque adesse. SI. quin tibi hanc operam dico.
CA. At ego ad forum ibo. iam hic adero. SI. actutum redi.
PS. Suspicio est mihi nunc vos suspicarier,
Me iccirco haec tanta facinora promittere,
Qui vos oblectem, hanc Fabulam dum transigam,
Neque sim facturus, quod facturum dixeram.
Non demutabo, atque etiam certum, quod sciam;
Quo sim facturus pacto, nihil etiam scio,
Nisi quia futurum est. nam qui in Scenam provenit
Novo modo, novom aliquid inventum afferre addecet.
Si id facere nequeat, det locum illi qui queat.
Concedere aliquantisper hinc mihi intro libet,
Dum concenturio in corde sycophantias.
Tibicen vos interea hic delectaverit.

ACTVS SECVNDVS. SCENA PRIMA.

PSEVDOLVS.

Pro Iuppiter, ut mihi, quicquid ago, lepide omnia prospereque eveniunt!
Neque quod dubitem, neque quod timeam, meo in pectore conditum est consilium.
Nam ea stultitia est, facinus magnum timido cordi credere. nam omnes
Res perinde sunt, ut agas, ut eas magnifacias. nam ego in meo
Pectore prius ita paravi copias duplicis, triplicis dolos,
Perfidias: ubi ubicumque cum hostibus congrediar, malorum meorum
Fretus virtute dicam, mea industria et malitia, fraudulentia,

Facile ut vincam, facile ut spoliem meos perduelles meis perfidiis.
Nunc inimicum ego hunc communem, meum atque vostrum omnium
Ballionem, exballistabo lepide; date operam modo. hoc ego oppidum
Admoenire, ut hoc die capiatur, volo: atque ad hoc meas legiones
Adducam. si hoc expugno, facilem ego hanc rem meis civibus faciam.
Post ad oppidum hoc vetus continuo mecum exercitum protinus obducam.
Inde me et simul participes omnes meos praeda onerabo, atque opplebo:
Metum et fugam perduellibus meis iniiciam, me esse ut sciant natum,
Quo sum genere gnatus. magna me facinora decet efficere,
Quae post mihi clara, et diu clueant. sed hunc quem video, quis hic est,
Qui oculis meis obviam ignorabilis obiicitur? libet scire
Quid hic velit, cum machaera: et huic, quam rem agat, hinc dabo insidias.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SECVNDA.

HARPAX, PSEVDOLVS.

Hi loci sunt, atque hae regiones, quae mihi ab hero sunt demonstratae,
Vt ego oculis rationem capio, quam mihi ita dixit herus meus miles,
Septimas esse aedes a porta, ubi ille habitat leno, cui iussit
Symbolum me ferre, et hoc argentum. nimis velim, certum qui

Mihi faciat, Ballio leno ubi hic habitat. PS. st. tace, tace,
Meus hic est homo, ni omnes di atque homines deserunt, novo consilio
Nunc mihi opus est: nova res subito mihi haec obiecta est:
Hoc praevortar principio: illa omnia missa habeo quae ante agere occoepi.
Iam pol ego hunc stratioticum nuncium advenientem probe perentiam.
HA. Ostium pultabo, atque intus evocabo aliquem foras.
PS. Quisquis es, compendium ego te facere pultandi volo;
Nam ego precator et patronus foribus processi foras.
HA. Tune es Ballio? PS. imo vero ego eius sum Subballio.
HA. Quid istuc verbi est? PS. condus promus sum, procurator peni.
HA. Quasi te dicas atriensem. PS. imo atriensi ego impero.
HA. Quid tu, servusne es, an liber? PS. nunc quidem etiam servio.
HA. Ita videre, et non videre dignus qui liber sies.
PS. Non soles respicere te, cum dicas iniuste alteri?
HA. Hunc hominem malum esse oportet. PS. di me servant atque amant.
Nam haec mihi incus est: procudam ego hodie hinc multos dolos.
HA. Quid illic secum solus loquitur? PS. quid ais tu adolescens? HA. quid est?
PS. Esne tu, an non es, ab illo Milite Macedonio,
Servos eius qui hinc a nobis est mercatus mulierem?
Qui argenti hero meo Lenoni quindecim dederat minas,
Quinque debet? HA. sum. sed ubi tu me novisti gentium,
Aut vidisti, aut collocutus? nam equidem Athenas antidhac
Nunquam adveni, neque te vidi ante hunc diem unquam oculis meis.

PS. Quia videre inde esse: nam olim cum abiit, argento haec dies
Praestituta est, quoad referret nobis; neque dum rettulit.
HA. Imo adest. PS. tun' attulisti? HA. egomet. PS. quid dubitas dare?
HA. Tibi ego dem? PS. mihi hercle vero, qui res rationesque heri
Ballionis curo, argentum accepto, expenso, et cui debet dato.
HA. Siquidem hercle etiam supremi promptas thesauros Iovis,
Tibi libellam argenti nunquam credam. PS. dum tu strenuas,
Res erit soluta. HA. vinctam potius sic servavero.
PS. Vae tibi! tu inventus vero, meam qui focilles fidem!
Quasi mihi non sexcenta tanta soli soleant credier!
HA. Potest ut alii ita arbitrentur, et ego ut ne credam tibi.
PS. Quasi tu dicas me te velle argento circumducere.
HA. Imo vero quasi tu dicas, quasique ego autem id suspicer.
Sed quid est tibi nomen? PS. servos est huic lenoni Syrus,
Eum esse me dicam. Syrus sum. HA. Syrus? PS. id est nomen mihi.
HA. Verba multa facimus: herus si tuus domi est, quin provocas:
Vt id agam, quod missus huc sum? quicquid est nomen tibi.
PS. Si intus esset, evocarem: verum si dare vis mihi,
Magis erit solutum, quam ipsi dederis. HA. at enim scin' quid est?
Reddere hoc, non perdere, herus me misit. nunc certe scio
Hoc, febrim tibi esse, quia non licet hoc iniicere ungulas

Ego, nisi ipsi Ballioni, nummum credam nemini.
PS. At illic nunc negotiosus est: res agitur apud iudicem.
HA. Di bene vortant, at ego quando eum esse censebo domi,
Rediero. tu epistolam hanc a me accipe, atque illi dato.
Nam istic symbolum est inter herum meum et tuum de muliere.
PS. Scio equidem, ut qui argentum afferret, atque expressam imaginem
Suam huc ad nos, cum eo aiebat velle mitti mulierem.
Nam hic quoque exemplum reliquit eius. HA. omnem rem tenes.
PS. Quid ego ni teneam? HA. dato ergo istum symbolum illi. PS. licet.
Sed quid est tibi nomen? HA. Harpax. PS. apage te Harpax, haud places.
Huc quidem hercle haud ibis intro, ne quid Harpax feceris.
HA. Hostes vivos rapere soleo ex acie: ex hoc nomen mihi est.
PS. Pol te multo magis, opinor, vasa ahena ex aedibus.
HA. Non ita est. sed scin' quid te orem, Syre? PS. sciam si dixeris.
HA. Ego devortor extra portam huc in tabernam tertiam,
Apud anum illam doliarem, cludam, crassam, Chrysidem.
PS. Quid nunc vis? HA. inde ut me arcessas, herus tuus ubi venerit.
PS. Tuo arbitratu, maxume. HA. nam ut lassus veni de via,
Me volo curare. PS. sane sapis, et consilium placet:
Sed vide sis ne in quaestione sis, quando arcessam, mihi.
HA. Quin ubi prandero, dabo operam somno. PS. sane censeo.

HA. Nunc quid vis? PS. dormitum ut abeas. HA. abeo.
PS. atque audin' Harpage:
Iube sis te opperiri: beatus eris si consudaveris.

ACTVS SECVNDVS. SCENA TERTIA.

PSEVDOLVS.

Di immortales! conservavit me illic homo adventu suo,
Suo viatico reduxit me usque ex errore in viam.
Nam ipsa mihi Opportunitas non potuit opportunius
Advenire, quam haecc' allata est mihi opportune epistola:
Nam haec allata cornucopiae est, ubi inest quicquid volo.
Hic doli, hic fallaciae omnes sunt: hic sunt sycophantiae,
Hic argentum, hic amica amanti herili filio.
Atque ego nunc me ut gloriosum faciam, ut copi pectore,
Quo modo quicque agerem, ut Lenoni surriperem mulierculam,
Iam instituta, ornata, cuncta in ordine animo ut volueram,
Certa, deformata habebam: sed profecto hoc sic erit.
Centum doctum hominum consilia sola haec devincit dea
Fortuna. atque hoc verum est: proinde ut quisque fortuna utitur,
Ita praecellet; atque exinde sapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quod consilium discimus accidisse, hominem catum
Eum esse declaramus: stultum autem illum, quoi vortit male.
Stulti haud scimus, frustra ut simus, cum quod cupienter dari

Petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere.
Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc evenit
In labore atque in dolore, ut mors obrepat interim.
Sed iam satis est philosophatum, nimis diu et longum loquor.
Di immortales, aurichalco contra non carum fuit
Meum mendacium! hic modo quod subito commentus fui.
Quia Lenonis me esse dixi. nunc ego hac epistola
Tres deludam; herum et Lenonem, et qui hanc mihi dedit epistolam.
Euge par pari! aliud autem quod cupiebam contigit.
Venit eccum Callidorus, ducit nescio quem secum simul.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVARTA.

CALLIDORVS, CHARINVS, PSEVDOLVS.

Dulcia atque amara apud te sum elocutus omnia.
Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam.
CH. Commemini omnia: id tu modo quid me vis facere, fac sciam.
CA. Cum haec tibi alia sum elocutus, ut scires, si scis de symbolo.
CH. Omnia, inquam, tu modo quid me facere vis, fac ut sciam.
CA. Pseudolus mihi ita imperavit, ut aliquem hominem strenuum,
Benevolentem adducerem ad se. CH. servas imperium probe;
Nam et amicam et benevolentem ducis. sed istic Pseudolus
Novos mihi est. CA. nimium est mortalis graphicus heuretes mihi est:

Is mihi haec esse effecturum dixit, quae dixi tibi.
PS. Magnifice hominem compellabo. CA. cuia vox sonat? PS. io, io, io:
Te te te tyranne, te rogo, qui imperitas Pseudolo,
Quaero: quoi ter, trina, triplicia, tribus modis, tria gaudia,
Artibus tribus, ter demeritas dem laetitias; de tribus
Fraude partas; per malitiam, et per dolum et fallaciam,
In libello hoc obsignato ad te attuli pauxillulo.
CA. Illic homo est. CH. ut paratragoedat carnufex! CA. confer gradum
Contra pariter. PS. porrige audaciter ad salutem brachium.
CH. Dic, utrum Spemne an Matrem te salutem, Pseudole?
PS. Imo utrumque. CH. utrumque salve. sed quid actum est? PS. quid times?
CA. Attuli hunc. PS. quid, attulisti? CA. adduxi, volui dicere.
PS. Quis istic est? CA. Charinus. PS. euge! iam Χαρῖνον ϙιωνὸν ποιῶ.
CH. Quin tu quicquid opu'st, audacter imperas. PS. tam gratia est.
Bene sit, Charine: nolo tibi molestos esse nos.
CH. Vos molestos mihi? molestum est id quidem. PS. tum tu igitur mane.
CH. Quid istuc est? PS. epistolam modo hanc intercepi, et symbolum.
CH. Symbolum? quem symbolum? PS. qui a milite allatu'st modo,
Eius servo, qui hunc ferebat cum quinque argenti minis,
Tuam qui amicam hinc arcessebat: ei os sublevi modo.
CA. Quomodo? PS. horum caussa haec agitur spectatorum Fabula.
Hi sciunt, qui hic affuerunt, vobis post narravero.

CA. Quid nunc agimus? PS. liberam, hodie tuam amicam amplexabere.
CA. Egone? PS. tute. CA. ego? PS. ipsus, inquam: siquidem hoc vivet caput.
Si modo mihi hominem invenietis propere. CH. qua facie? PS. malum,
Callidum, doctum, qui quando principium prehenderit,
Porro sua virtute teneat, quid se facere oporteat.
Atque eum qui non hic usitatus saepe sit. CH. si servos est,
Nunquid refert? PS. imo multo mavolo quam liberum.
CH. Posse opinor me dare hominem tibi malum et doctum, modo
Qui a patre advenit Carysto: nec dum exiit aedibus
Quoquam, neque Athenas advenit, unquam ante hesternum diem.
PS. Bene iuvas. sed quinque inventis opus est argenti minis
Mutuis, quas hodie reddam: nam unam huius mihi debet pater.
CH. Ego dabo, ne quaere aliunde. PS. o hominem opportunum mihi!
Etiam opu'st chlamyde et machaera, et petaso. CH. possum a me dare.
PS. Di immortales, non Charinus mihi hic quidem est, sed copia!
Sed istic servos, ex Carysto huc qui advenit, quid sapit?
CH. Hircum ab alis. PS. manuleatam tunicam habere hominem decet.
Ecquid habet is homo aceti in pectore? CH. atque acidissumi.
PS. Quid, si opus sit, ut dulce promat indidem, ecquid habet? CH. rogas?
Murrhinam, passum, defrutum, melinam, mel quoiusmodi.
Quin in corde instruere quondam coepit thermopolium.

PS. Eugepae! lepide, Charine, me meo ludo lamberas.
Sed quid nomen esse dicam ego isti servo? CH. Simiae.
PS. Scitne in re advorsa vorsari? CH. turbo non aeque citus est.
PS. Ecquid argutus est? CH. malorum facinorum saepissume.
PS. Quid, cum manifesto tenetur? CH. anguilla'st, elabitur.
PS. Ecquid is homo scitus est? CH. plebiscitum non est scitius.
PS. Probus homo est, ut praedicare te audio. CH. imo si scias,
Vbi te aspexerit, narrabit ultro quid sese velis.
Sed quid es acturus? PS. dicam, ubi hominem exornavero,
Subditicium fieri ego illum militis servom volo:
Symbolum hunc ferat lenoni cum quinque argenti minis:
Mulierem ab lenone abducat. hem tibi omnem fabulam.
Ceterum quo quicque pacto faciat, ipsi dixero.
CA. Quid nunc igitur stamus? PS. hominem cum ornamentis omnibus
Exornatum adducite ad me, iam ad trapezitam Aeschinum.
Sed properate. CH. prius illic erimus, quam tu. PS. abite ergo ocius.
Quicquid incerti mihi in animo prius, aut ambiguum fuit
Nunc liquet, nunc defaecatum est; cor mihi nunc pervium'st.
Omnes ordines sub signis ducam legiones meas,
Avi sinistra, auspicio liquido, atque ex sententia:
Confidentia est inimicos meos me posse perdere.
Nunc ibo ad forum, atque onerabo meis praeceptis Simiam,
Quid agat, ne quid titubet, docte ut hanc ferat fallaciam.
Iam ego hoc ipsum oppidum expugnatum faxo erit lenonium.

ACTVS TERTIVS. SCENA PRIMA.

PVER.

Cui servitutem di danunt lenoniam
Puero, atque eidem si addunt turpitudinem,
Nae illi, quantum ego nunc corde conspicio meo,
Malam rem magnam, multasque aerumnas danunt.
Velut haec mihi evenit servitus, ubi ego omnibus
Parvis magnisque miseriis praefulcior:
Neque ego amatorem mihi invenire ullum queo:
Qui amet me, ut curet tandem nitidiuscule.
Nunc huic lenoni est hodie natalis dies,
Interminatus est a minimo ad maxumum,
Si quis non hodie munus misisset sibi,
Eum cras cruciatu maxumo perbitere.
Nunc nescio hercle rebus quid faciam meis.
Neque ego illud possum, quod illi qui possunt, solent:
Nunc nisi lenoni munus hodie misero,
Cras mihi potandus fructus est fullonius.
Eheu! quam illae rei ego etiam nunc sum parvulus!
Atque edepol ut nunc male eum metuo miser!
Si quispiam det, quoi manus gravior siet,
Quanquam illud aiunt magno gemitu fieri,
Comprimere dentes videor posse aliquo modo:
Sed comprimenda est mihi vox atque oratio,
Herus eccum recipit se domum, et ducit coquom.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

BALLIO, COCVS, PVER.

Forum coquinum qui vocant, stulte vocant,
Nam non coquinum est, verum furinum est forum:
Nam si ego iratus peiorem hominem quaererem,
Coquum non potui, quam hunc quem duco, ducere.

Multiloquum, gloriosum, insulsum inutilem:
Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad se noluit,
Vt esset hic, qui mortuis coenam coquat.
Nam hic solus illis coquere, quod placeat, potest.
CO. Si me arbitrabare isto pacto, ut praedicas,
Cur conducebas? BA. inopia: alius non erat.
Sed cur sedebas in foro, si eras coquus
Tu solus praeter alios? CO. ego dicam tibi:
Hominum avaritia ego sum factus improbior coquus,
Non meopte ingenio. BA. qua istuc ratione? CO. eloquar:
Quia enim cum extemplo veniunt conductum coquom,
Nemo illum quaerit qui optumus, et carissumu'st:
Illum conducunt potius, qui vilissumu'st.
Hoc ego fui hodie solus obsessor fori.
Illi drachmis issent miseri: me nemo potest
Minoris quisquam nummo ut surgam, subigere.
Non ego item coenam condio, ut alii coqui,
Qui mihi condita prata in patinis proferunt,
Boves qui convivas faciunt, herbasque oggerunt;
Eas herbas herbis aliis porro condiunt,
Indunt coriandrum, foeniculum, allium, atrum olus:
Apponunt rumicem, brassicam, betam, blitum,
Eo laserpicii libram pondo diluunt:
Teritur sinapis scelerata cum illis: qui terunt,
Priusquam triverunt, oculi ut exstillent, facit.
Ei homines coenas sibi coquint. cum condiunt,
Non condimentis condiunt, sed strigibus,
Vivis convivis intestina quae exedint.
Hoc hic quidem homines tam brevem vitam colunt.
Cum hasce herbas huiusmodi in suum alvum congerunt,
Formidolosas dictu, non esu modo:
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.
BA. Quid tu? divinis condimentis uteris,
Qui prorogare vitam possis hominibus,
Qui ea culpes condimenta? CO. audacter dicito:
Nam vel ducenos annos poterunt vivere,

Meas qui esitabunt escas, quas condivero.
Nam ego cicilendrum quando in patinas indidi,
Aut sipolindrum, aut macidem, aut sancaptidem,
Eae ipsae sese patinae fervefaciunt illico.
Haec ad Neptuni pecudes condimenta sunt:
Terrestres pecudes cicimandro condio,
Aut happalopside, aut cataracta. BA. at te Iuppiter
Diique omnes perdant, cum condimentis tuis,
Cumque tuis omnibus mendaciis.
CO. Sine sis loqui me. BA. loquere, atque i in malam crucem.
CO. Vbi omnes patinae fervent, omnis aperio,
Is odos demissis pedibus in coelum volat:
Eum in odorem coenat Iuppiter cotidie.
BA. Odor demissis pedibus? CO. peccavi insciens.
BA. Quid est? CO. quia enim demissis manibus volui dicere.
BA. Si nusquam is coctum, quidnam coenat Iuppiter?
CO. It incoenatus cubitum. BA. i in malam crucem.
Istaccine caussa tibi hodie nummum dabo?
CO. Fateor equidem esse me coquom carissumum:
Verum pro pretio facio, ut opera appareat
Mea, quo conductus veni. BA. ad furandum quidem.
CO. An invenire postulas quemquam coquum,
Nisi milvinis aut aquilinis ungulis?
BA. An tu coquinatum te ire quoquam postulas,
Quin ibi constrictis ungulis coenam coquas?
Nunc adeo tu qui meus es, iam edico tibi,
Vt nostra properes amoliri omnia:
Tum ut huius oculos in oculis habeas tuis:
Quoquo hic spectabit, eo tu spectato simul:
Si quo hic gradietur, pariter progrediminor.
Manum si protollet, pariter proferto manum.
Suum si quid sumet, id tu sinito sumere:
Si nostrum sumet, tu teneto altrinsecus.
Si iste ibit, ito; stabit, astato simul.
Si conquiniscet istic, ceveto simul.

Item his discipulis privos custodes dabo.
CO. Habe modo bonum animum. BA. quaeso, qui possim, doce,
Animum bonum habere, qui te ad me adducam domum?
CO. Quia sorbitione faciam ego te hodie mea,
Item ut Medea Peliam concoxit senem:
Quem medicamento, et suis venenis dicitur
Fecisse rursus ex sene adolescentulum:
Item ego te faciam. BA. eho, an tu etiam veneficus?
CO. Imo edepol vero hominum servator magis.
BA. Hem mane. quanti istuc unum me coquinare perdoces?
CO. Quid? BA. ut te servem, ne quid surripias mihi.
CO. Si credis, nummo; si non, ne mina quidem.
Sed utrum amicis hodie, an inimicis tuis
Daturus coenam? BA. pol ego amicis, scilicet.
CO. Quin tu illos inimicos potius, quam amicos vocas:
Nam ego ita convivis coenam conditam dabo
Hodie, atque ita suavitate condiam,
Vt quisque quicque conditum gustaverit,
Ipsos sibi faciam ut digitos praerodat suos.
BA. Quaeso hercle prinsquam quicquam convivis dabis,
Gustato tute prius, et discipulis dato,
Vt praerodatis vostras furtificas manus.
CO. Fortasse haec tu nunc mihi non credas quae loquor.
BA. Molestus ne sis, nimium iam tinnis, non places.
Hem, illic ego habito. intro huc abi, et coenam coque.
Propere. CO. quin is accubitum, et convivas cedo.
Corrumpitur iam coena. BA. hem, subolem sis vide!
Iam hic quoque scelestus, est coqui sublingio.
Profecto quid nunc primum caveam nescio,
Ita in aedibus sunt fures: praedo in proxumo est.
Iam a me hic vicinus apud forum paulo prius
Pater Calidori opere petivit maxumo,
Vt mihi caverem a Pseudolo servo suo,

Neu fidem ei haberem. nam eum circumire in hunc diem,
Vt me si posset muliere intervorteret.
Eum promisisse firmiter, dixit sibi,
Sese abducturum a me dolis Phoenicium.
Nunc ibo intro, atque edicam familiaribus,
Profecto ne quis quicquam credat Pseudolo.

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

PSEVDOLVS, SIMIA.

Si unquam quenquam di immortales voluere esse auxilio adiutum,
Tum me et Calidorum servatum volunt esse, et lenonem extinctum.
Cum te adiutorem genuere mihi, tam doctum hominem atque astutum.
Sed ubi illic est? sumne ego homo insipiens, qui haec mecum egomet loquor solus?
Dedit verba mihi hercle, ut opinor, malus cum malo stulte cavi.
Tum pol ego interii, homo si ille abiit: neque hoc opus quod volui, ego hodie efficiam.
Sed eccum video verbeream statuam: ut magnifice infert sese!
Hem, te hercle ego circumspectabam: nimis metuebam male, ne abiisses.
SI. Fuit meum officium ut facerem, fateor. PS. ubi restiteras? SI. ubi mihi libitum est.
PS. Istuc ego iam satis scio. SI. cur ergo quod scis, me rogas? PS. at hoc volo monere te.
SI. Monendus ne me moneat. PS. nimis tandem ego abs te contemnor.
SI. Quippe ego te ni contemnam, stratioticus homo qui cluear? PS. iam

Hoc volo quod occeptum'st, agi. SI. nunquid agere aliud me vides?
PS. Ambula ergo cito. SI. imo otiose volo. PS. haec ea occasio est, dum ille dormit,
Volo tu prior ut occupes adire. SI. quid properas? placide.
Ne time. ita ille faxit Iuppiter, ut ille palam ibidem assiet,
Quisquis ille est, qui adest a Milite. nunquam edepol erit ille potior
Harpax, quam ego. habe animum bonum: pulchre ego hanc explicatam tibi rem dabo.
Sic ego illum dolis atque mendaciis in timorem dabo
Militarem advenam, ipse sese ut neget eum esse qui siet,
Meque ut esse autumet, qui ipsus est. PS. qui potest? SI. occidis me
Cum istuc rogitas. PS. o hominem lepidum! te quoque etiam dolis
Atque etiam mendaciis, Iuppiter te mihi servet.
SI. Imo mihi. sed vide, ornatus hic, satis me condecet?
PS. Optume habet. SI. esto. PS. tantum tibi boni di immortales duint,
Quantum tu tibi optes. nam si exoptem quantum dignus, tantum dent,
Minus nihilo est. neque ego hoc homine quenquam vidi magis malum,
Et maleficum. SI. tun' id mihi? PS. taceo. sed ego quae tibi dona
Dabo et faciam, si hanc rem sobrie accurassis! SI. potin' ut taceas?
Memorem immemorem facit, qui monet quod memor meminit. teneo omnia.
In pectore condita sunt, meditati sunt doli docte. PS. probus hic est
Homo. SI. neque hic est, neque ego. PS. at vide ne titubes. SI. potin' ut taceas?

PS. Ita me dii ament. SI. ita non facient, mera iam mendacia funde[illegible]
PS. Vt ego ob tuam, Simia, perfidiam te amo et metuo, et magnifico!
SI. Ego istuc aliis dare condidici. mihi obtrudere non potes palpum.
PS. Vt ego te hodie accipiam lepide, ubi effeceris hoc opus! SI. ha ha he!
PS. Lepido victu, vino, unguentis, et inter pocula pulpamentis,
Ibidem una aderit mulier lepida, tibi savia super savia quae det.
SI. Lepide accipis me. PS. imo si efficis, tum faxo magis dicas.
SI. Nisi effecero, cruciabiliter carnufex me accipito.
Sed propera mihi monstrare ubi ostium lenonis aedium.
PS. Tertium hoc est. SI. st! tace, aedes hiscunt. PS. credo animo male'st
Aedibus. SI. quid iam? PS. quia edepol ipsum Lenonem evomunt.
SI. Illiccine est? PS. illic est. SI. mala merx est. PS. illuc sis vide:
Non prorsus, verum ex transvorso cedit, quasi cancer solet.

ACTVS QVARTVS, SCENA SECVNDA.

BALLIO, PSEVDOLVS, SYCOPHANTA.

Minus malum hunc hominem esse opinor, quam esse censebam coquum:
Nam nihil etiam dum harpagavit, praeter cyathum et cantharum.
PS. Heus tu, nunc occasio est et tempus. SY. tecum sentio.
PS. Ingredere in viam dolose. et ego hic in insidiis ero.

SY. Habui numerum sedulo, hoc est sextum a porta proxumum
Angiportum, in id angiportum me devorti iusserat;
Quotumas aedes dixerit, id ego admodum incerto scio.
BA. Quis hic homo chlamydatus est, aut unde est, aut quem quaeritat?
Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.
SY. Sed eccum, qui ex incerto faciet mihi, quod quaero, certius.
BA. Ad me adit recta: unde ego hominem hunc esse dicam gentium!
SY. Heus tu, qui cum hirquina astas barba, responde quod rogo.
BA. Eho, an non prius salutas? SY. nulla est mihi salus dataria.
BA. Nam pol hinc tantundem accipies. PS. iam inde a principio probi.
SY. Ecquem in angiporto hoc hominem tu novisti? te rogo.
BA. Egomet me. SY. pauci istuc faciunt homines, quod tu praedicas.
Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus sese noverit.
PS. Salvos sum: iam philosophatur. SY. hominem ego hic quaero malum,
Legirupam, impium, periurum, atque improbum. BA. me quaeritat;
Nam illa mea sunt cognomenta, nomen si memoret modo.
Quid est ei homini nomen? SY. Leno Ballio. BA. scivin' ego?
Ipse ego is sum, adolescens, quem tu quaeritas. SY. tune es Ballio?
BA. Ego enimvero is sum. SY. ut vestitus est perfossor parietum!
BA. Credo in tenebris conspicatus si sis me, abstineas manum.
SY. Herus meus tibi me salutem multam voluit dicere,

Hanc epistolam accipe a me, hanc me tibi iussit dare.
BA. Quis is homo'st qui iussit? PS. perii, nunc homo in medio luto est,
Nomen nescit. haeret haec res. BA. quem hanc misisse ad me autumas?
SY. Nosce imaginem, tute eius nomen memorato mihi,
Vt sciam te Ballionem esse ipsum. BA. cedo mihi epistolam.
SY. Accipe: cognosce signum. BA. oho! Polymachaeroplacides,
Purus putus est ipsus; novi: heus! SY. Polymachaeroplacides
Nomen est. scio iam tibi me recte dedisse epistolam:
Postquam Polymachaeroplacidae elocutus nomen es.
BA. Sed quid agit is? SY. quod homo edepol fortis, atque bellator probus.
Sed propera hanc pellegere quaeso epistolam, ita negotium est,
Atque accipere argentum actutum, mulieremque mihi emittere.
Nam necesse hodie Sicyoni me esse, aut cras mortem exequi,
Ita herus meus est imperiosus. BA. novi, notis praedicas.
SY. Propera pellegere epistolam ergo. BA. id ago, si taceas modo.
Miles lenoni Ballioni epistolam
Conscriptam mittit Polymachaeroplacides,
Imaginem obsignatam: quae inter nos duo
Convenit olim. SY. symbolum est in epistola.
BA. Video, et cognosco signum. sed in epistola
Nullam salutem mittere ne scriptam solet?
SY. Ita militaris disciplina est, Ballio:
Manu salutem mittunt benevolentibus;
Eadem malam rem mittunt malevolentibus.
Sed ut occepisti, perge operam experirier,
Quid epistola ista narret. BA. ausculta modo.

Harpax calator meus est, ad te qui venit.
Tune is es Harpax? SY. ego sum, atque ipse Harpax quidem.
BA. Qui epistolam istam fert, ab eo argentum accipi,
Et cum eo simitu mulierem mitti volo.
Salutem scriptam dignum est dignis mittere:
Te si arbitrarem dignum, misissem tibi.
SY. Quid nunc? BA. argentum des; abducas mulierem.
SY. Vter remoratur? BA. quin sequere ergo intro. SY. sequor.

ACTVS QVARTVS. SCENA TERTIA.

PSEVDOLVS.

Peiorem ego hominem magisque vorsute malum
Nunquam edepol quenquam vidi, quam hic est Simia.
Nimisque ego illum hominem metuo et formido male,
Ne malus item erga me sit, ut erga illum fuit,
Ne in re secunda nunc mihi obvortat cornua,
Si occasionem capsit, qui siet malus.
Atque edepol equidem nolo: nam illi bene volo.
Nunc in metu sum maxumo, triplici modo.
Primum omnium iam hunc comparem metuo meum,
Ne deserat me, atque ad hostis transeat.
Metuo autem ne herus redeat etiam dum a foro,
Ne capta praeda capti praedones fuant.
Cum haec metuo, metuo ne ille huc Harpax adveniat,
Priusquam hinc hic Harpax abierit cum muliere.
Perii hercle! nimium tarde egrediuntur foras.
Cor colligatis vasis exspectat meum,
Si non educat mulierem secum simul,
Vt exulatum ex pectore aufugiat meo.
Victor sum: vici cautos custodes meos.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVARTA.

SYCOPHANTA, PSEVDOLVS.

Ne plora: nescis ut res sit, Phoenicium,
Verum haud multo post faxo scibis accubans.
Non ego te ad illum duco dentatum virum
Macedoniensem, qui te nunc flentem facit.
Quoiam esse te vis maxume ad eum duco te:
Calidorum haud multo post faxo amplexabere.
PS. Quid tu intus quaeso desedisti? quamdiu
Mihi cor retunsum'st oppugnando pectore!
SY. Occasionem repperisti, verbero,
Vbi perconteris me insidiis hostilibus:
Quin hinc metimur gradibus militariis.
PS. Atque edepol, quanquam nequam homo es, recte mones.
Ite hac triumphi ad cantharum recta via.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVINTA.

BALLIO.

Ha hae! nunc demum mihi animus in tuto est loco,
Postquam iste hinc abiit, atque abduxit mulierem.
Mihi libet nunc venire Pseudolum, scelerum caput,
Et abducere a me mulierem fallaciis.
Conceptis hercle verbis satis certo scio
Ego periurare mavellem me millies,
Quam mihi illum verba per deridiculum dare.
Nunc deridebo hercle hominem, si convenero.
Verum in pistrinum, credo, ut convenit, fore.
Nunc ego Simonem mihi obviam veniat velim,
Vt mea laetitia laetus promiscam siet.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEXTA.

SIMO, BALLIO.

Viso quid rerum meus Vlysses egerit,
Iamne habeat signum ex arce Balliónia.
BA. O fortunate, cedo fortunatam manum,
Simo! SI. quid est? BA. iam. SI. quid iam? BA. nihil est quod metuas. SI. quid est,
Venitne homo ad te? BA. non. SI. quid est igitur boni?
BA. Minae viginti sanae ac salvae sunt tibi,
Hodie quas abs te inde est instipulatus Pseudolus.
SI. Velim quidem hercle. BA. roga me viginti minas.
Si ille hodie illa sit potitus muliere,
Sive eam tuo gnato hodie, ut promisit, dabit:
Rogato hercle obsecro: gestio promittere.
Omnibus modis tibi esse rem ut salvam scias,
Atque etiam habeto mulierem dono tibi.
SI. Nullum periclum est, quod sciam, stipularier.
Vt concepisti verba, Viginti minas
Dabin? BA. dabuntur. SI. hoc quidem actum'st haud male.
Sed hominem convenistin'? BA. imo ambos simul.
SI. Quid ait? quid narrat? quaeso, quid dicit tibi?
BA. Nugas theatri, verba quae in Comoediis
Solent Lenoni dici, quae pueri sciunt:
Malum et scelestum et periurum aiebat esse me.
SI. Pol haud mentitu'st. BA. ergo haud iratus fui,
Nam quanti refert te nec recte dicere,
Qui nihili faciat, quique inficias non eat?
SI. Quid est quod non metuas ab eo? id audire expetó.
BA. Quia nunquam ab me abducet mulierem iam, nec potest.
Meministine tibi me dudum dicere,
Eam venisse militi Macedonio?
SI. Memini. BA. hem', illius servos huc ad me argentum attulit,

Et obsignatum symbolum. SI. quid postea?
BA. Qui inter me atque illum militem convenerat:
In secum abduxit mulierem haud multo prius.
SI. Bonan' fide istuc dicis? BA. unde ea sit mihi?
SI. Vide modo ne illic sit contechnatus quippiam.
BA. Epistola atque imago me certum facit.
Quin iam quidem illam in Sicyonem ex urbe adduxit modo.
SI. Bene hercle factum. quid ego cesso Pseudolum
Facere, ut det nomen ad molarum coloniam?
Sed quis hic homo est chlamydatus? BA. non edepol scio,
Nisi ut observemus quo eat, aut quam rem gerat.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEPTIMA.

HARPAX, SIMO, BALLIO.

Malus et nequam est homo, qui nihili imperium heri
Sui servos facit. nihili est autem, suum
Qui officium facere immemor est, nisi adeo monitus.
Nam qui liberos esse illico se arbitrantur,
Ex conspectu heri si sui se abdiderunt,
Luxuriantur, lustrantur, comedunt quod
Habent, ii nomen diu servitutis ferunt;
Nec boni ingenii quicquam in his inest, nisi ut im-
Probis se artibus teneant. cum his mihi nec locus, nec sermo
Convenit, neque his unquam nobilis fui.
Ego ut mihi imperatum est, etsi abest, hic adesse herum
Arbitror. nunc ego illum metuo, cum hic non adest;
Ne cum assiet, metuam, ei rei operam dabo.
Nam me in taberna usque adhuc sineret Syrus,
Quoi dedi symbolum; mansi ut iusserat:
Leno ubi esset domi, me aiebat arcessere.

Verum ubi is non venit, nec vocat, venio huc ultro,
Vt sciam quid rei siet: ne illic homo me ludificetur,
Neque quicquam est melius, quam ut hoc pultem, atque aliquem
Evocem huc intus. Leno argentum hoc volo a me accipiat,
Atque amittat mulierem mecum simul.
BA. Heus tu? SI. quid vis? BA. hic homo meu'st. SI. qui dum. BA. quia
Praeda haec mea est: scortum quaerit, habet argentum.
Iam admordere hunc mihi lubet.
SI. Iamne illum comesurus es? BA. dum recens est,
Dum datur, dum calet, devorari decet: nam
Boni viri me pauperant, improbi alunt,
Augent rem meam mali: populi strenui
Damno mihi, improbi usui sunt. SI. malum,
Quod tibi dei dabunt, qui sic scelestus.
HA. Me nunc commoror, cum has fores non ferio,
Vt sciam sitne Ballio domi. BA. Venus mihi haec
Bona dat, cum hos huc adigit lucrifugas, damni
Cupidos, qui se suamque aetatem bene curant;
Edunt, bibunt, scortantur, illi sunt alio ingenio atque tu,
Qui neque tibi bene esse patere, et illis, quibus est, invides.
HA. Heus, ubi estis vos? BA. hic quidem ad me recta habet rectam viam.
HA. Heus, ubi estis vos? BA. heus, adolescens, quid istic debetur tibi?
Bene ego ab hoc praedatus ibo: novi: bona scaeva est mihi.
HA. Ecquis hoc aperit? BA. heus chlamydate, quid istic debetur tibi?
HA. Aedium dominum lenonem Ballionem quaerito.
BA. Quisquis es, adolescens, operam fac compendi quaerere.

HA. Quid iam? BA. quia te ipsus coram praesens praesentem videt.
HA. Tun' is es? SI. chlamydate, cave sis tibi a curio infortunio,
Atque in hunc intende digitum: hic Leno est. BA. at hic est vir probus.
Sed tu, bone vir, flagitare saepe clamore in foro,
Cum libella nusquam est, nisi quid Leno hic subvenit tibi.
HA. Quin tu mecum fabulare? BA. fabulor. quid vis tibi?
HA. Argentum accipias. BA. iamdudum, si des, porrexi manum.
HA. Accipe: hic sunt quinque argenti lectae numeratae minae.
Hoc tibi herus me iussit ferre Polimachaeroplacides,
Quod deberet, atque ut mecum mitteres Phoenicium.
BA. Herus tuus? HA. ita dico. BA. miles? HA. ita loquor. BA. Macedonius?
HA. Admodum, inquam. BA. te ad me misit Polymachaeroplacides?
HA. Vera memoras. BA. hoc argentum ut mihi dares? HA. si tu quidem es
Leno Ballio. BA. atque ut a me mulierem abduceres? HA. ita.
BA. Phoeniciumne esse dixit? HA. recte meministi. BA. mane:
Iam redeo ad te. HA. at maturate propera. nam propero: vides
Iam die multum esse? BA. video: hunc advocare etiam volo.
Mane modo istic: iam revortar ad te. quid nunc fiet, Simo?
Quid agimus? manifesto hunc hominem teneo, qui argentum attulit.
SI. Quid iam? BA. an nescis quae sit haec res? SI. iuxta cum ignarissumis.

BA. Edepol hominem verberonem Pseudolum: ut docte dolum
Commentu'st! tantundem argenti, quantum miles debuit,
Dedit huic, atque hominem exornavit, mulierem qui arcesseret.
Pseudolus tuus allegavit hunc, quasi a Macedonio
Milite esset. SI. habesne argentum ab homine? BA. rogitas, quod vides?
SI. Heus, memento ergo dimidium isthinc mihi de praeda dare:
Commune istuc esse oportet. BA. quid, malum? id totum tuum est.
BA. Quam mox mihi operam das? BA. tibi do equidem. quid nunc mihi es auctor, Simo?
SI. Exploratum hunc faciamus ludo supposititium.
BA. Adeo, donicum ipsus sese ludos fieri senserit:
Sequere. quid ais? nempe tu illius servos es? HA. planissume.
BA. Quanti te emit? HA. suarum in pugna virium victoria.
Nam ego eram domi imperator summus in patria mea.
BA. An etiam ille unquam expugnavit carcerem patriam tuam?
HA. Contumeliam si dices, audies. BA. quotumo die
Ex Sicyone huc pervenisti? HA. altero ad meridiem.
BA. Strenue me hercle isti. quamvis pernix hic est homo:
Vbi suram aspicias, scias posse eum gerere crassas compedes.
Quid ais? tune etiam cubitare solitus es in cunis puer?
SI. Scilicet. BA. etiamne facere solitus es? scin quid loquar?
SI. Scilicet solitum esse. HA. sanine estis? BA. quid hoc, quod te rogo?
Noctu in vigiliam quando ibat miles, tum tu ibas simul?

Conveniebatne in vaginam tuam machaera militis?
HA. I in malam crucem. BA. ire licebit tibi tamen hodie tempori.
HA. Quin tu mulierem mihi emittis, aut reddis argentum? BA. mane.
HA. Quid, maneam? BA. chlamydem hanc commemores quanti conducta'st. HA. quid est?
BA. Quid meret machaera? HA. helleborum hisce hominibus est opus.
BA. Eho! HA. mitte. BA. quid mercedis petasus hodie domino demeret?
HA. Quid, domino? quid somniatis? mea quidem haec habeō omnia,
Meo peculio empta. BA. nempe quod femina summa sustinet.
HA. Vncti hi sunt senes, fricari sese ex antiquo volunt.
BA. Responde obsecro hercle hoc vero serio, quod te rogo:
Quid meres? quantillo argento te conduxit Pseudolus?
HA. Qui istic Pseudolu'st? BA. praeceptor tuus, qui te hanc fallaciam
Docuit, ut fallaciis hinc a me mulierem abduceres.
HA. Quem tu Pseudolum, quas tu mihi praedicas fallacias?
Quem ego hominem nullius coloris novi. BA. non tu istinc abis?
Nihil est hodie hic Sycophantis quaestus: potin' tu Pseudolo
Nuncies, abduxisse aliam praedam, qui occurrit prior
Harpax. HA. is quidem edepol Harpax ego sum. BA. imo edepol esse via.
Purus putus hic sycophanta est. HA. ego tibi argentum dedi,
Et dudum adveniens extemplo symbolum servo tuo,
Heri imagine obsignatam epistolam hic ante ostium.
BA. Meo tu epistolam dedisti servo? cui servo? HA. Syro.

BA. Non confidit. sycophanta hic nequam est: nugis meditatur male.
Edepol hominem verberonem Pseudolum, ut docte dolum
Commentu'st! tantundem argenti, quantum miles debuit,
Dedit huic, atque hominem exornavit, mulierem qui abduceret.
Nam illam epistolam ipsus verus Harpax huc ad me attulit.
HA. Harpax ego vocor: ego servos sum Macedonis militis:
Ego nec sycophantiose quicquam ago, nec malefice,
Neque istum Pseudolum mortalis qui sit novi, neque scio.
SI. Tu, nisi mirum'st, Leno, plane perdidisti mulierem.
BA. Edepol nae istuc magis magisque metuo, cum verba audio.
SI. Mihi quoque edepol iamdudum ille Syrus cor perfrigefacit.
Symbolum qui hoc accepit: mira sunt! Pseudolus est. eho
Tu! qua facie fuit dudum, cui dedisti symbolum?
HA. Rufus quidam, ventriosus, crassis suris, subniger,
Magno capite, acutis oculis, ore rubicundo, admodum
Magnis pedibus. SI. perdidisti, postquam dixisti pedes.
Pseudolus fuit ipsus. BA. actum est de me. iam morior, Simo.
HA. Hercle haud te sinam emoriri, nisi argentum mihi redditur,
Viginti minae. SI. atque etiam mihi aliae viginti minae.
BA. Auferetur id praemium a me, quod promisi per iocum?
SI. De improbis viris auferri praemium et praedam decet.
BA. Saltem Pseudolum mihi dedas. SI. Pseudolum ego dedam tibi?

Quid deliquit? dixin' ab eo tibi ut caveres centies?
BA. Perdidit me. SI. at me viginti modicis mulctavit minis.
BA. Quid nunc faciam? HA. si mihi argentum dederis, te suspendito.
BA. Di te perdant. sequere sis me ergo hac ad forum, ut solvam. HA. sequor.
BA. Hodie ego peregrinos absolvam, cras agam cum civibus.
Pseudolus mihi centuriata habuit capitis comitia,
Qui illum ad me hodie allegavit, mulierem qui abduceret.
Sequere tu nunc, ne exspectetis dum hac domum redeam via.
Ita res gesta est: angiporta haec certum est consectarier.
HA. Si graderere tantum, quantum loquere, iam esses ad forum.
HA. Certum'st mihi emortualem facere ex natali die.

ACTVS QVARTVS. SCENA OCTAVA.

S I M O.

Bene ego illum tetigi, bene autem servos inimicum suum.
Nunc mihi certum est, alio pacto Pseudolo insidias dare,
Quam in aliis Comoediis fit, ubi cum stimulis aut flagris
Insidiantur: at ego iam inultus promam viginti minas,
Quas promisi, si effecisset, obviam ei ultro deferam.
Nimis illic mortalis doctus, nimis vorsutus, nimis malus,
Superavit Dolum Troianum atque Vlyssem Pseudolus.
Nunc ibo intro, argentum promam: Pseudolo insidias dabo.

ACTVS QVINTVS. SCENA PRIMA.

PSEVDOLVS.

Quid hoc? siccine hoc fit? pedes, statin' an non?
An id voltis, ut me hic iacentem aliquis tollat?
Nam hercle si cecidero, vostrum erit flagitium.
Pergitin' pergere? ah, saeviendum mihi
Hodie est. magnum hoc vitium vino est,
Pedes captat primum. luctator dolosu'st.
Profecto edepol ego nunc probe abeo madulsa:
Ita victu excurato, ita mundiciis digne ah!
Itaque in loco festivo sumus festive accepti.
Quid opus me multas agere ambages? hoc
Est homini quamobrem vitam amet. hic omnes
Voluptates; in hoc omnes venustates sunt:
Deis proxumum esse arbitror. nam ubi amans complexu'st
Amantem, ubi labra ad labella adiungit,
Vbi alter alterum bilingui manifesto
Inter se prehendunt: ubi mamma manicula
Opprimitur alia; aut si lubet, corpora
Conduplicant; manu candida cantharum dulciferum
Propinare amicissumam amicitiam: neque ibi esse alium alii
Odio, ibi nec molestum, nec sermonibus morologis uti:
Vnguenta, atque odores, lemniscos, corollas dari dapsiles.
Non enim parciproini victu cetero, ne quis me roget.
Hoc ego modo, atque herus minor hanc diem sumpsimus prothyme,
Postquam opus meum, ut volui, omne perpetravi, hostibus fugatis:
Illos accubantis, potantis, amantis, cum scortis
Reliqui, et meum scortum ibidem, cordi atque animo suo

Obsequentes, sed postquam exsurrexi, orant med uti saltem.
Ad hunc me modum intuli, ut illis satisfacerem ex disciplina: quippe ego
Qui probe Ionica perdidici. sed palliolatim amictus
Sic hac incessi ludibundus. plaudunt partim: clamitant me ut revortar.
Occoepi denuo hoc modo volvi. idem amicae dabam me meae,
Vt me amaret: ubi circumvortor, cado: id fuit nenia ludo.
Itaque dum enitor, pax! iam paene inquinavi pallium. nimiae tum
Voluptati edepol fui, ob casum datur cantharus, bibi, commuto
Illico pallium, illud posivi: unde huc exii, crapulam dum amoverem.
Nunc ab hero ad herum meum maiorem venio foedus commemoratum.
Aperite, aperite, heus Simoni me adesse, quis nunciate.

ACTVS QVINTVS. SCENA SECVNDA.

SIMO, PSEVDOLVS, BALLIO.

Vox viri pessumi me exciet foras. sed quid hoc? quo modo? quid tu video ego?
PS. Cum corona ebrium Pseudolum tuum. SI. libere hercle hoc quidem. sed vide statum!
Num mea gratia pertimescit? magis cogito, saeviter blanditerne alloquar.
Sed hoc me vetat vim facere nunc, quod fero, si qua in hoc spes sita'st mihi.
PS. Vir malus viro optumo obviam it. SI. di te ament, Pseudole. phui! in malam crucem.
PS. Cur ergo me afflictor? SI. quid tu, malum, ergo in os mihi ebrius irructas?

PS. Molliter siste nunc me, cave ne cadam: non vides me ut madide madeam?
SI. Quae ista haec audacia est, te sic interdius cum corolla ebrium incedere? PS. lubet.
SI. Quid, lubet? pergin' ructare in os mihi? PS. suavis ructus mihi est, sic sine modo.
SI. Credo equidem potesse te, scelus, Massici montis uberrumos quattuor
Fructus ebibere in hora una. PS. hiberna, addito. SI. haud male mones:
Sed dic tamen, unde onustam celocem agere te praedicem? PS. cum tuo filio
Perpotavi modo. sed, Simo, ut probe tactus Ballio est! quae tibi dixi, ut
Effecta reddidi! SI. derides? pessumus homo est. PS. mulier haec
Feci cum tuo filio libera accubet. SI. omnia, ut quidque egisti ordine,
Scio. PS. quid ergo dubitas dare mihi argentum? SI. ius petis, fateor.
Tene. PS. at negabas daturum esse te mihi, tamen das. onera hunc hominem, atque me
Consequere hac. SI. ego istum onerem? PS. onerabis, scio. SI. quid ego huic homini faciam?
Satin' ultro et argentum aufert, et me irridet? PS. vae victis! vorte ergo humerum.
Hem! BA. hoc ego nunquam fatus sum fore, me ut tibi fierem supplex.
Heu heu heu! PS. desine. BA. doleo. PS. ni doleres tu, ego dolerem.
BA. Quid hoc? auferrene, Pseudole, abs tuo hero? PS. lubentissumo corde atque animo.
BA. Non audes, quaeso, aliquam partem mihi gratiam facere hinc argenti?
PS. Novi, me dices avidum esse. nam hinc nunquam eris nummo divitior.
Neque te mei tergi misereret, si hoc non hodie effecissem.

BA. Erit ubi te ulciscar, si vivo. PS. quid minitare? habeo tergum.

BA. Age sane. PS. igitur redi. BA. quid redeam? PS. redi modo, non eris deceptus.

BA. Redeo. PS. simul mecum potatum. BA. egone eam? PS. fac quod te iubeo.

Si is, aut dimidium, aut plus etiam faxo hinc feres. BA. eo, duc me quo vis. PS. quid nunc?

Nunquid iratus es aut mihi, aut filio, propter has res, Simo? SI. nihil profecto.

PS. I hac. BA. te sequor. quin vocas spectatores simul? PS. hercle me isti

Haud solent vocare, neque ergo ego istos. verum si voltis applaudere

Atque approbare hunc gregem et Fabulam, in crastinum vos vocabo.

M. ACCI PLAVTI

POENVLVS

DRAMATIS PERSONAE.

Agorastocles, adulescens.
Milphio, servos.
Adelphasium, } meretrices.
Anterastilis, }
Lycus, leno.
Anthemonides, miles.
Advocati.
Collybiscus, villicus.
Syncerastus, servos.
Hanno, Poenus.
Giddeneme, nutrix.
Puer.

ARGVMENTVM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

Puer septuennis surripitur Carthagine.
Osor mulierum adoptat hunc emptum senex,
Et facit heredem. eius pueri cognatae duae,
Nutrixque earum raptae. mercatur Lycus,
Vexatque amantem. at ille cum auro villicum
Lenoni obtrudit: ita eum furto alligat.
Venit Hanno Poenus, gnatum hunc fratris repperit,
Suasque agnoscit, quas perdiderat, filias.

ALIVD ARGVMENTVM

CAMERARII.

A Poeno Poenulus est forma diminutionis. Poenus *autem* Φοῖνιξ. *In Prologo et* Patruus *memoratur. nam Poenus ille qui introducitur, patruus est adolescentis, cuius sunt primae partes in Fabula. res autem exposita, talis est. Quidam adolescens Carthaginensis furtim surreptus, avehitur Calydona in Aetoliam, et ibi venditur seni civi. hic adoptavit illum, et moriens reliquit haeredem. Amabat adolescens puellam popularem et cognatam: patrui enim ea filia erat, quod ipse nesciebat. nam praedones ruri deprehensas duas parvulas filias huius, una cum nutrice abductas, lenoni Calydonio vendiderant in Anactorio, quod nomen loci et oppidi fuit in Acarnania. Cum nihil aequi adolescens a Lenone de suis amoribus impetrare posset, usus servi sui consilio, insidias fecit Lenoni, ut ille furti manifesti condemnaretur. Interea indicium fit, puellas esse Carthaginenses ingenuas: et pater illarum, qui ubique gentium ipsas quaerebat, advenit, et eas agnoscit: et maiorem natu nuptum dat fratris filio.*

PROLOGVS.

Achillem Aristarchi mihi commentari lubet.
Inde mihi principium capiam ex ea Tragoedia.
Sileteque et tacete, atque animum advortite.
Audire iubet vos imperator histricus.
Bonoque ut animo sedeant in subselliis,
Et qui esurientes, et qui saturi venerint.
Qui edistis, multo fecistis sapientius:
Qui non edistis, saturi fite fabulis.
Nam cui paratum'st quod edit, nostra gratia,
Nimia est stultitia, sessum impransum incedere.
Exurge praeco, fac populo audientiam.
Iamdudum exspecto, si tuum officium scias.
Exerce vocem quam per vivis et colis.
Nam nisi clamabis, tacitum te obrepet fames.
Age nunc reside, duplicem ut mercedem feras.
Bonum factum'st, edicta ut servetis mea.
Scortum exoletum ne quis in proscenio
Sedeat, neu lictor verbum, aut virgae muttiant,
Neu dissignator praeter os obambulet,
Neu sessum ducat, dum histrio in Scena siet.
Diu qui domi otiosi dormierunt, decet
Animo aequo nunc stent, vel dormire temperent.
Servi ne obsideant, liberis ut sit locus,
Vel aes pro capite dent: si id facere non queunt,
Domum abeant, vitent ancipiti infortunio:
Ne et hic varientur virgis, et loris domi,
Si minus curassint, cum veniant heri domum.
Nutrices, pueros infanteis minutulos

Domi ut procurent, neu quae spectatum afferant,
Ne et ipsae sitiant, et pueri pereant fame:
Neve esurientes hic quasi hoedi obvagiant.
Matronae tacitae spectent, tacitae rideant,
Canora hic voce sua tinnire temperent.
Domum sermones fabulandi conferant,
Ne et hic viris sint et domi molestiae.
Quodque ad ludorum curatores attinet,
Ne palma detur quoiquam artifici iniuria,
Neve ambitionis caussa extrudantur foras,
Quo deteriores anteponantur bonis.
Et hoc quoque etiam, quod paene oblitus fui,
Dum ludi fiunt, in popinam pedisequi
Irruptionem facite; nunc dum occasio est,
Nunc dum scribilitae aestuant, occurrite.
Haec imperata quae sunt pro imperio histrico,
Bonum hercle factum, pro se quisque ut meminerit.
Ad Argumentum nunc vicissatim volo
Remigrare, aeque ut mecum sitis gnarures.
Eius nunc regiones, limites, confinia
Determinabo: ei rei ego sum factus finitor.
Sed nisi molestum est: nomen dare vobis volo
Comoediai: sin odio est, dicam tamen:
Siquidem licebit per illos, quibus est in manu.
Carchedonius vocatur haec Comoedia,
Latine Plautus Patruus Pultiphagonides.
Nomen iam habetis; nunc rationes ceteras
Accipite: nam argumentum hoc hic censebitur.
Locus argumento'st suum sibi proscenium.
Vos iuratores estis: quaeso, operam date.
Carthaginienses fratres patrueles duo
Fuere, summo genere et summis divitiis:
Eorum alter vivit, alter est emortuus.
Propterea apud vos dico confidentius,
Quia mihi pollinctor dixit, qui eum pollinxerat:
Sed illi seni, qui mortuus est, filius
Vnicus qui fuerat, abditivus a patre,

Puer septuennis surripitur Carthagine,
Sexennio prius quidem, quam moritur pater.
Quoniam periisse sibi videt gnatum unicum,
Coniicitur ipse in morbum ex aegritudine.
Facit illum heredem fratrem patruelem suum.
Ipse abiit ad Acheruntem sine viatico.
Ille qui surripuit puerum, Calydonem avehit,
Vendit eum domino hic diviti cuidam seni,
Cupienti liberorum, osori mulierum.
Emit hospitalem is filium imprudens senex
Puerum illum, eumque adoptat sibi pro filio:
Eumque heredem fecit, cum ipse obiit diem.
Is illic adolescens habitat in illisce aedibus.
Revortor rursus denuo Carthaginem:
Si quid mandare voltis aut curarier,
Argentum nisi qui dederit, nugas egerit.
Verum qui dederit, magis maiores egerit.
Sed illi patruo huius, qui vivit senex,
Carthaginensi duae fuere filiae:
Altera quinquennis, altera quadrimula.
Cum nutrice una periere. a Magaribus
Eas qui surripuit, in Anactorium devehit,
Venditque has omnes, et nutricem, et virgines,
Praesenti argento; homini, si leno est homo,
Quantum hominum terra sustinet, sacerrimo.
Vosmet nunc facite coniecturam ceterum,
Quid id sit hominis cui Lyco nomen siet.
Is ex Anactorio, ubi prius habitaverat,
Huc commigravit in Calydonem haud diu,
Sui quaesti causa. is in illis habitat aedibus.
Earum hic adolescens alteram efflictim perit
Suam sibi cognatam imprudens, neque scit quae ea
Sit, neque eam unquam tetigit: ita eum leno macerat.
Neque quicquam cum ea fecit etiamnum stupri,
Neque duxit unquam, neque ille voluit mittere:
Quia amare cernit, tangere hominem volt bolo.
Illam minorem in concubinatum sibi

Volt emere miles quidam, qui illam deperit.
Sed pater illarum Poenus, postquam eas perdidit,
Marique terraque usque quaque quaeritat.
Vbi quamque in urbem est ingressus, illico
Omnes meretrices, ubi quisque habitant, invenit:
Dat aurum, ducit noctem: rogitat postibi
Vnde sit, quoiatis, captane an surrepta sit,
Quo genere gnata, qui parentes fuerint.
Ita docte atque astu filias quaerit suas.
Et is omnis linguas scit: sed dissimulat sciens
Se scire. Poenus plane est: quid verbis opu'st?
Is heri huc in portum navi venit vespere.
Pater harunc idem huic patruus adulescentulo est.
Iamne hoc tenetis? si tenetis, ducite.
Cave dirumpatis: quaeso, sinite transigi.
Ehem! paene oblitus sum reliquom dicere.
Ille qui adoptavit hunc pro filio sibi,
Is illi Poeno huiusce patri hospes fuit.
Is hodie huc veniet, reperietque hic filias:
Et hunc sui fratris filium, ut quidem didici ego.
Ego ibo, ornabor: vos aequo animo noscite.
Hic qui hodie veniet, reperiet suas filias,
Et hunc sui fratris filium: dehinc ceterum
Valete, adeste. ibo: alius nunc fieri volo.
Quod restat, restant alii, qui faciant palam.
Valete, atque adiuvate, ut vos servet Salus.

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA.

AGORASTOCLES, MILPHIO.

Saepe ego res multas tibi mandavi, Milphio,
Dubias, egenas, inopiosas consilii,
Quas tu sapienter, docte, et cordate, et cate
Mihi reddidisti opiparas opera tua.
Quibus pro benefactis fateor deberi tibi
Et libertatem et multas grates gratias.

MI. Scitum'st, per tempus si obviam it, verbum vetus:
Nam tuae blanditiae mihi sunt, quod dici solet,
Gerrae germanae, atque edepol liroe liroe.
Nunc mihi blandidicus es, heri in tergo meo
Tris facile corios contrivisti bubulos.
AG. At amans per amorem si quid feci, Milphio,
Ignoscere id te mihi aequom est. MI. haud vidi magis.
Et nunc ego amore pereo. sine te verberem,
Item ut tu mihi fecisti, ob nullam noxiam!
Post id locorum tu mihi amanti ignoscito.
AG. Si tibi lubido est aut voluptati, sino,
Suspende, vinci, verbera, auctor sum, sino.
MI. Si auctoritatem postea defugeris,
Vbi dissolutus tu sies, ego pendeam.
AG. Egone istuc ausim facere praesertim tibi?
Quin si feriri video te, extemplo dolet.
MI. Mihi quidem hercle. AG. imo mihi. MI. istuc ma-
velim.
Sed quid nunc tibi vis? AG. cur ego apud te mentiar?
Amo immodeste. MI. meae istuc scapulae sentiunt.
AG. At ego hanc vicinam dico Adelphasium meam,
Lenonis huius meretricem maiusculam.
MI. Iampridem equidem istuc ex te audivi. AG. differor
Cupidine eius. sed lenone istoc Lyco
Illius dominc non lutum'st lutulentius.
MI. Vin' tu illi nequam dare nunc? AG. cupio. MI. en!
me dato.
AG. Abi dierectus. MI. dic mihi vero serio:
Vin' dare malum illi? AG. cupio. MI. hem! eundem
me dato.
Vtrumque faxo habebit, et nequam et malum.
AG. Iocare. MI. vin' tu illam hodie sine damno et dis-
pendio
Tuo, tuam libertam facere? AG. cupio, Milphio.
MI. Ego faciam ut facias. sunt tibi intus aurei
Trecenti nummi Philippii. AG. sexcenti quoque.
MI. Satis sunt trecenti. AG. quid facturus? MI. tace.

Totum lenonem tibi cum tota familia
Dabo hodie dono. AG. quid facturus? MI. iam scies.
Tuus Collybiscus nunc in urbe'st villicus,
Eum hic non novit leno. satin' intellegis?
AG. Intellego hercle: sed quo evadas nescio.
MI. Non scis? non hercle. MI. at ego iam faxo scies:
Ei dabitur aurum, ut ad lenonem deferat:
Dicatque se peregrinum esse ex alio oppido;
Se amare velle, atque obsequi animo suo.
Locum sibi velle liberum praeberier,
Vbi nequam faciat clam, ne quis sit arbiter.
Leno ad se accipiet auri cupidus illico:
Celabit hominem et aurum. AG. consilium placet.
MI. Rogato, servos veneritne ad eum tuus.
Ille me censebit quaeri. continuo tibi
Negabit. quid tu dubitas, quin extempulo
Dupli tibi auri et hominis fur leno siet?
Neque id unde efficiat, habet. ubi in ius venerit,
Addicet Praetor familiam totam tibi:
Ita decipiemus fovea lenonem Lycum.
AG. Placet consilium. MI. imo etiam, ubi expolivero,
Magis hoc tum demum dices: nunc etiam rude'st.
AG. Ego in aedem Veneris eo, nisi quid vis, Milphio.
Aphrodisia hodie sunt. MI. scio hoc. AG. oculos volo
Meos delectare munditiis meretriciis.
MI. Hoc primum agamus, quod consilium cepimus.
Abeamus intro, ut Collybiscum villicum
Hanc perdoceamus ut ferat fallaciam.
AG. Quanquam Cupido in corde vorsatur, tamen
Tibi auscultabo. MI. faciam ut facto gaudeas.
Inest amoris macula huic homini in pectore,
Sine damno magno quae elui neutiquam potest.
Itaque hic scelestus est homo leno Lycus,
Quoi iam infortunii intenta ballistā est probe,
Quam ego haud multo post mittam e ballistario.
Sed Adelphasium eccam exit, atque Anterastilis.
Haec est prior, quae meum herum dementem facit.

Sed evocabo. heus, i foras, Agorastocles!
Si vis videre ludos jucundissumos.
AG. Quid istuc tumulti'st, Milphio! MI. hem, amores tuos
Si vis spectare. AG. o multa tibi di dent bona!
Cum mihi hoc obtulisti, tam lepidum spectaculum.

ACTVS PRIMVS. SCENA SECVNDA.

ADELPHASIVM, ANTERAST. MILPHIO, AGORASTOCLES, ANCILLA.

Negotii sibi qui volet vim parare,
Navem et mulierem, haec duo comparato.
Nam nullae magis res duae plus negotii
Habent, forte si occeperis exornare.
Neque unquam satis hae duae res ornantur,
Neque eis ulla ornandi satis satietas est.
Atque haec ut loquor, nunc modo docta dico.
Nam nos usque ab aurora ad hoc quod diei est,
Ex industria ambae nunquam concessavimus
Lavari, aut fricari, aut tergeri, aut ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi: et una
Binae singulis quae datae nobis ancillae,
Eae nos lavando, eluendo, operam dederunt:
Aggerundaque aqua sunt viri duo defessi.
Apage sis, negotii quantum in muliere una est!
Sed vero duae, sat scio, maxumo uni
Populo, cui lubet, plus satis dare potis sunt.
Quae noctes diesque omni in aetate semper
Ornantur, lavantur, terguntur, poliuntur.
Postremo, modus muliebris nullus est,
Neque unquam lavando et fricando scimus
Facere * Nam quae lavata est, nisi
Perculta est, meo quidem animo, quasi illauta est.
AN. Miror equidem, soror, te istaec sic fabulari,

Quae tam callida et docta sis et faceta.
Nam cum sedulo munditer nos habemus,
Vix aegreque amatorculos invenimus.
AD. Ita est. verum hoc unum tamen cogitato:
Modus omnibus in rebus, soror, optumum est habitu.
Nimia omnia nimium exhibent negotium hominibus ex se.
AN. Soror cogita, amabo, item nos perhiberi
Quasi salsa muriatica esse autumantur:
Sine omni lepore, et sine suavitate:
Nisi multa aqua usque et diu macerantur,
Olent, salsa sunt, tangere ut non velis. item nos sumus.
Eius seminis mulieres sunt insulsae
Admodum, atque invenustae sine munditia et sumptu.
MI. Coqua est haec quidem, Agorastocles, ut ego opinor:
Scit muriatica ut maceret. AG. quid molestus?
AD. Soror parce amabo: sat est istuc alios dicere nobis,
Ne nosmet nostra etiam vitia loquamur.
AN. Quiesco. AD. ergo amo te. sed hoc nunc responde mihi.
Sunt hic omnia quae ad deum pacem oportet adesse?
AN. Omnia accuravi. AG. diem pulchrum et celebrem et venustatis plenum.
Dignum Veneri, pol, cui sunt Aphrodisia hodie!
MI. Ecquid gratiae, cum huc foras te evocavi? iam non
Me decet cado donari vini veteris? dic dari,
Nihil respondes? lingua huic excidit, ut ego opinor. quid hic malum,
Astans obstipuisti? AG. sine amem: ne obturba, ac tace.
MI. Taceo. AG. si tacuisses, iam istuc, Taceo, non natum foret.
AN. Eamus mea soror. AD. eho, amabo. quid illo nunc properas? AN. rogas?
Quia herus nos apud aedem Veneris mantat. AD. maneat pol. mane.

Turba est nunc apud aram. an te ibi vis inter istas vorsarier
Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias,
Miseras, schoeno delibutas, servolicolas sordidas?
Quae tibi olant stabulum, statumque, sellam et sessibulum merum:
Quas adeo haud quisquam unquam liber tetigit, neque duxit domum:
Servolorum sordidulorum scorta diobolaria.
MI. I in malam crucem: tun audes etiam servos spernere?
Propudium, quasi bella sit, quasi eampse reges ductitent.
En monstrum mulieris! tantilla tanta verba funditat,
Quoius ego nebulae cyatho septem noctes non emam.
AG. Dii immortales omnipotentes, quid est apud vos pulchrius?
Quid habetis, qui mage immortales vos credam esse, quam ego siem?
Qui haec tanta oculis bona concipio? nam Venus non est Venus.
Hanc equidem Venerem venerabor, me ut amet posthac propitia.
Milphio, heus Milphio, ubi es! MI. assum apud te eccum. AG. ego elixus sis volo.
MI. Enim vero, here, facis delicias. AG. de te quidem haec didici omnia.
MI. Etiamne ut ames, eam quam nunquam tetigeris? nihil illic quidem est.
AG. Deos quoque edepol et amo et metuo; quibus ego tamen abstineo manus.
AN. Heu ecastor, cum ornatum aspicio nostrum ambarum, poenitet
Exornatae ut simus. AD. imo vero sane commode.
Nam pro herili et nostro quaestu satis bene ornatae sumus.

Non enim potest quaestus consistere, si eum sumptus superat, soror.
Eo illud satiu'st satis quod satis est, habitus plus quam sat est.
AG. Ita me di ament, ut illa me amet malim, quam di, Milphio.
Nam illa mulier lapidem silicem subigere, ut se amet, potest.
MI. Pol id quidem haud mentire. nam tu es lapide silice stultior,
Qui hanc ames. AG. at vide sis cum illa nunquam limavi caput.
MI. Curram igitur aliquo ad piscinam, aut lacum, limum petam.
AG. Quid eo opu'st? MI. ego dicam: ut illi et tibi limem caput.
AG. I in malam rem. MI. ibi sum equidem. AG. pergis? MI. taceo. AG. at perpetuo volo.
MI. Enimvero, here, meo me lacessis ludo, et delicias facis.
AN. Satis nunc lepide ornatam credo, soror, te tibi viderier:
Sed ubi exempla conferentur meretricum aliarum, ibi tibi
Erit cordolium, si quam ornatam melius forte conspexeris.
AD. Invidia in me nunquam innata'st, neque malitia, mea soror:
Bono ingenio me esse ornatam, quam auro multo mavolo.
Aurum in fortuna invenitur, natura ingenium bonum.
Bonam ego quam beatam me esse nimio dici mavolo.
Meretricem pudorem gerere magis decet, quam purpuram:
Magisque meretricem pudorem, quam aurum gerere condecet.
Pulchrum ornatum turpes mores peius coeno collinunt.

Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant.
AG. Eho tu, vin' tu facinus facere lepidum et festivom? MI. volo.
AG. Potesne mihi auscultare? MI. possum. AG. abi domum, ac suspende te.
MI. Quamobrem? AG. quia iam nunquam audibis verba tot tam suavia.
Quid tibi opu'st vixisse? ausculta mihi modo, ac suspende te.
MI. Siquidem tu es mecum futurus pro uva passa pensilis.
AG. At ego amo hanc. MI. at ego esse et bibere. AD. eho tu, quid ais? AN. quid, rogas?
AD. Viden' tu, pleni oculi sordium qui erant, iam splendent mihi?
AN. Imo etiam in medio oculo paullum sordi'st. AD. cedo sis dexteram.
AG. Vt tu quidem huius oculos illotis manibus tractes ac teras?
AN. Nimia nos socordia hodie tenuit. AD. qua de re, obsecro?
AN. Quia iam non dudum ante lucem ad aedem Veneris venimus,
Primae ut inferremus ignem in aram. AD. ah! non facto'st opus:
Quae habent nocturna ora, noctu sacruficatum ire occupant:
Priusquam Venus expergiscatur, prius deproperant sedulo
Sacruficare. nam vigilante Venere si veniant eae,
Ita sunt turpes, credo ecastor Venerem ipsam e fano fugent.
AG. Milphio. MI. edepol Milphionem miserum. quid nunc vis tibi?
AG. Obsecro hercle, ut mulsa loquitur! MI. nihil nisi laterculos,
Sesamum, papaveremque, triticum, et frictas nuces.

AG. Ecquid amare videor? MI. damnum, quod Mercurius minime amat.
AG. Namque edepol lucrum amare nullum amatorem addecet.
AN. Eamus, mea germana. AD. age sis ut lubet, sequere hac. AN. sequor.
AG. Eunt hae. quid si adeamus? MI. adeas. AG. primum prima salva sis:
Et secunda tu secundo salve in pretio: tertia
Salve extra pretium. ANC. tum pol ego et oleum et operam perdidi.
AG. Quo te agis? AD. egone? in aedem Veneris. AG. quid eo? AD. ut Venerem propitiem.
AG. Eho, an irata est? propitia hercle est. vel ego pro illa spondeo.
AD. Quid tu agis? quid mihi molestus, obsecro? AG. ah! tam saeviter.
AD. Mitte, amabo. AG. quid festinas? turba nunc illi est. AD. scio.
Sunt illi aliae, quas spectare ego, et me spectari volo.
AG. Qui lubet spectare turpes, pulchram spectandam dare?
AD. Quia apud aedem Veneris hodie est mercatus meretricius.
Eo conveniunt mercatores: ibi ego me ostendi volo.
AG. Invendibili merce oportet ultro emptorem adducere,
Proba merx facile emptorem reperit, tametsi in abstruso sita est.
Quid ais tu? quando illi apud me mecum caput et corpus copulas?
AD. Quo die Orcus ab Acheronte mortuos amiserit.
AG. Sunt mihi intus nescio quot nummi aurei lymphatici.
AD. Deferto ad me, faxo actutum constiterit lymphaticum.
MI. Bellula hercle! AG. i dierecte in maxumam malam crucem.

MI. Quam magis aspecto, tam magis est nimbata, et nugae merae.
AD. Segrega sermonem. taedet. AG. age, sustolle hoc amiculum.
AD. Pura sum: comperce, amabo, me attrectare, Agorastocles.
AG. Quid agam nunc? MI. si sapias, curam hanc facere compendi potes.
AG. Quid ego nunc te curem? quid agis, Milphio? MI. ecce odium meum.
Quid me vis? AG. cur mihi haec irata est? MI. cur haec irata est tibi?
Cur ego id curem? namque istaec magis tua est curatio.
AG. Iam hercle tu peristi, nisi illam mihi tam tranquillam facis,
Quam mare est olim, cum ibi alcedo pullos educit suos.
MI. Quid faciam? AG. exora, blandire, expalpa. MI. faciam sedulo.
Sed vide sis, ne tu oratorem hunc pugnis pectas postea.
AG. Non faciam. AD. nos eamus nunc. etiam morare? male facis.
Bene promittis multa, ex multis omnia incassum cadunt.
Liberare iuravisti me haud semel, sed centies.
Dum te exspecto, neque usquam aliam mihi paravi copiam:
Neque istuc usquam apparet; ita nunc servio nihilo minus.
I, soror. abscede tu a me. AG. perii, eho! quid agis, Milphio?
MI. Mea voluptas, meae delitiae, mea vita, mea amoenitas,
Meus ocellus, meum labellum, mea salus, meum savium,
Meum mel, meum cor, mea colostra, meus molliculus caseus.

AG. Mene ego illaec patiar praesente dici? discrucior miser,
Nisi ego illum iubeo quadrigis cursim ad carnuficem rapi.
MI. Noli, amabo, succensere hero meo caussa mea.
Si non ego faxo, irata es, nimium pro te dabit:
Atque te faciet ut sis civis Attica atque libera.
AD. Quin abire sinis? quid vis tibi? qui bene volunt, bene vis item.
MI. Si ante quidem mentitus est, nunc iam dehinc erit verax tibi.
AD. Abscede hinc sis, sycophanta. MI. pareo. at scin' quomodo?
Sine te exorem, sine te prendam auriculis, sine dem savium.
Iam hercule ego faciam plorantem illum, nisi te facio propitiam.
Atque hic me ne verberet (illud faciet, nisi te propitio)
Male formido: novi ego huius mores morosi malos.
Quamobrem, amabo, mea voluptas, sine te exorarier.
AG. Non ego homo trioboli sum, nisi ego illi magistiae
Exturbo oculos atque dentes. hem voluptatem tibi,
Hem mel, hem cor, hem labellum, hem salutem, hem savium!
MI. Impias, here, te: oratorem verberas. AG. iam istoc magis.
Et iam ocellum addam, et labellum, et linguam. MI. ecquid facies modi?
AG. Siccine ego te orare iussi? MI. quomodo ergo orem? AG. rogas?
Sic enim diceres, scelest: huius voluptas, te obsecro:
Huius mel, huius cor, huius labellum, huius lingua, huius savium,
Huius colostra, huius salus amoena, huius festivitas,
Huius colostra, huius dulciculus caseus, mastigia,
Huius cor, huius studium, huius savium, mastigia;
Omnia illa quae dicebas tua esse, ea memorares mea.

MI. Obsecro hercle te, voluptas huius, atque odium meum:
Huius amica mammeata, mea inimica et malevola:
Oculus huius, lippitudo mea: mel huius, fel meum:
Vt tu huic irata ne sis: aut si id fieri non potest.
AD. Capias restim, ac te suspendas cum hero et vostra familia.
MI. Nam mihi iam video propter te victitandum sorbilo,
Itaque iam quasi ostreatum tergum ulceribus gestito,
Propter amorem vostrum. AD. amabo, men' prohibere postulas,
Ne te verberet, magis quam ne mendax me advorsum siet?
AN. Aliquid huic responde, amabo, commode, ne incommodus
Nobis sit. nam detinet nos de nostro negotio.
AD. Verum etiam tibi hanc amittam noxiam unam, Agorastocles.
Non sum irata. AG. non es? AD. non sum. AG. da ergo, ut credam, savium.
AD. Mox dabo, cum ab re divina redîero. AG. i ergo strenue.
AD. Sequere me soror. AG. atque audin' etiam? Veneri dicito
Multam meis verbis salutem. AD. dicam. AG. atque hoc audi. AD. quid est?
AG. Paucis verbis rem divinam facito. atque audin'? respice.
Respexit. idem pol Venerem credo facturam tibi.

ACTVS PRIMVS. SCENA TERTIA.

AGORASTOCLES, MILPHIO.

Quid nunc mihi es auctor, Milphio? MI. ut me verberes,
Atque auctionem facias. nam impunissume

Tibi quidem hercle vendere hasce aedis licet.
AG. Quid iam? MI. maiorem partem in ore habitas meo.
AG. Supersede istis verbis. MI. quid nunc vis tibi?
AG. Trecentos Philippos Collybisco villico
Dedi dudum, priusquam me evocasti foras.
Nunc obsecro te, Milphio, hanc per dexteram,
Perque hanc sororem laevam, perque oculos tuos,
Perque meos amores, perque Adelphasium meam,
Perque tuam libertatem. MI. hem, nunc nihil obsecras.
AG. Mi Milphidisce, mea commoditas, mea salus,
Fac quod facturum te esse promisisti mihi,
Vt ego hunc lenonem perdam. MI. perfacile id quidem est.
I, adduce testeis tecum. ego intus interim
Iam et ornamentis meis et sycophantiis
Tuum exornabo villicum: propera atque abi.
AG. Fugio. MI. meum est istuc magis officium, quam tuum.
AG. Egone! egone? si istuc lepide effexis! MI. i modo.
AG. Vt non ego te hodie! MI. abi modo. AG. emittam manu.
MI. I modo. AG. non hercle meream. ah! MI. vah! abi modo.
AG. Quantum Acheronte'st mortuorum. MI. etiamne abis?
AG. Neque quantum aquae est in mari. MI. abiturusne es?
AG. Neque nubis quantum. MI. pergin' pergere?
AG. Neque stellae in coelo. MI. pergin' aures tundere?
AG. Neque hoc, neque illuc, neque enim vero serio.
Neque hercle vero. quid opus est verbis? quippini!
Quod uno verbo dicere hic quidvis licet,
Neque hercle vero serio. scin' quomodo?
Ita me dii amabunt. vin' bona dicam fide?
Quod hic inter nos liceat. ita me Iuppiter.
Scin' quam? vide tu. credin', quod ego fabuler?
MI. Si nequeo facere ut abeas, egomet abiero.

Nam isti quidem hercle orationi Oedipo
Opus est coniectore, qui sphyngi interpres fuit.
AG. Illic hinc iratus abiit. nunc mihi cautio est,
Ne meamet culpa meo amori obiexim moram.
Ibo atque arcessam testis: quando amor iubet
Meo obedientem me esse servo liberum.

ACTVS SECVNDVS.

LYCVS, ANTHEMONIDES.

Di illum infelicent omnes, qui post hunc diem
Leno ullam Veneri umquam immolarit hostiam:
Quive ullam turis granum sacruficaverit.
Nam ego hodie infelix dis meis iratissumis
Sex immolavi agnos, nec potui tamen
Propitiam Venerem facere uti esset mihi.
Quoniam litare nequeo, abii illinc illico
Iratus: vetui exta prosicarier:
Neque ea aspicere volui, quoniam non bona
Aruspex dixit, deam esse indignam credidi.
Eo pacto avarae Veneri pulchre adii manum.
Quando id quod sat erat, satis habere noluit.
Ego pausam feci: sic ago, sic me decet.
Ego faxo posthac di deaeque ceteri
Contentiores mage erunt, atque avidi minus,
Cum scibunt, Veneri ut adierit leno manum.
Condigne aruspex, non homo trioboli,
Omnibus in extis aiebat portendi mihi
Malum damnumque, et deos esse iratos mihi.
Quid ei divini aut humani aequom est credere?
Mina mihi argenti dono postilla data est.
Sed quaeso ubinam illic restitit miles modo,
Qui hanc mihi donavit? quem ego vocavi ad prandium.
Sed eccum incedit. AN. ita ut occepi dicere,
Lenulle, de illac pugna pentethronica,

Qua sexaginta millia hominum uno die
Volaticorum manibus occidi meis.
LY. Eh! volaticorum hominum? AN. ita dico quidem.
LY. An, obsecro, usquam sunt homines volatici?
AN. Fuere; verum ego interfeci. LY. quomodo
Potuisti? AN. dicam. viscum legioni dedi,
Fundasque: eo praesternebant folia farferi.
LY. Quoi rei? AN. ne ad fundas viscus adhaeresceret.
LY. Perge: optume hercle periuras. quid postea?
AN. In fundas visci indèbant grandiculos globos,
Eo illos volantes iussi funditarier.
Quid multa verba? quemquem visco offenderant,
Tam crebri ad terram accidebant quam pira.
Vt quisque acciderat, eum necabam illico
Per cerebrum pinna sua sibi, quasi turturem.
LY. Si hercle istuc unquam factum est, tum me Iuppiter
Faciat, ut semper sacruficem, nec unquam litem.
AN. An mihi haec non credis? LY. credo, ut mihi est aequom credièr.
Age eamus intro, dum exta referuntur. AN. volo
Narrare tibi etiam unam pugnam. LY. nihil moror.
AN. Ausculta. LY. non hercle. AN. tuum iam elidam caput,
Nisi auscultas, aut is in malam crucem.
LY. Malam crucem ibo potius. AN. certumne est tibi?
LY. Certum. AN. tum tu igitur die bono Aphrodisiis
Addice tuam mihi meretricem minusculam.
LY. Ita res divina mihi fuit. res serias
Omnes extollo ex hoc die in alium diem:
Profecto festos habeam decretum est mihi.
Nunc hinc eamus intro. sequere hac me. AN. sequor.
In hunc diem iam tuus sum mercenarius.

ACTVS TERTIVS. SCENA PRIMA.

AGORASTOCLES, ADVOCATI.

Ita me di ament, tardo amico nihil est quicquam iniquius,
Praesertim homini amanti, qui quicquid agit, properat omnia.
Sicut ego hos duco advocatos, homines spissigradissumos,
Tardiores quam corbitae sunt in tranquillo mari.
Atque equidem hercle dedita opera amicos fugitavi senes.
Sciebam aetate tardiores, metui meo amori moram.
Nequicquam hos procos mihi elegi loripedis, tardissumos.
Quin si ituri estis hodie, ite, aut ite hinc in malam crucem.
Siccine oportet ire amicos homini amanti operam datum?
Nam iste quidem gradus succretu'st cribro pollinario,
Nisi cum pedicis condidicistis sic hoc grassari gradu.
AD. Heus tu, quanquam nos videmur tibi plebei et pauperes,
Si nec recte dicis nobis, dives de summo loco,
Divitem audacter solemus mactare infortunio.
Nec tibi nos obnoxii sumus, istuc quid tu ames aut oderis!
Cum argentum pro capite dedimus, nostrum dedimus, non tuum.
Liberos nos esse oportet: nos te nihili pendimus.
Ne tuo nos amori servos tuos esse addictos censeas.
Liberos homines per urbem modico magis par est gradu
Ire. servuli esse duco festinantem currere:
Praesertim in re populi placida, atque interfectis hostibus,

Non decet tumultuari. sed si properabas magis,
Pridie nos te advocatos huc duxisse oportuit.
Neque tu opinere, haud quisquam hodie nostrum curret per vias.
Neque nos populus pro cerritis insectabit lapidibus.
AG. At si ad prandium me in aedem vos dixissem ducere,
Vinceretis cervom cursu, vel clavatorem gradu.
Nunc vos quia mihi advocatos dixi, et testes ducere,
Podagrosi estis, ac vicistis cochleam tarditudine.
AD. An vero non iusta caussa est, quo curratur celeriter,
Vbi bibas, edas de alieno, quantum velis usque affatim?
Quod tu invitus nunquam reddas domino, de quo ederis.
Sed tamen quomodocunque, quanquam sumus pauperculi,
Est domi, quod edimus: ne nos tam contemptim conteras.
Quidquid est, pauxillulum illuc nostrum, illud omne intus est:
Neque nos quemquam flagitamus, neque nos quisquam flagitat.
Tua caussa nemo nostrorum est suos rupturus ramices.
AG. Nimis iracundi estis: equidem haec vobis dixi per iocum.
AD. Per iocum itidem dictum habeto, quae nos tibi respondimus.
AG. Obsecro hercle, operam celocem hanc mihi, ne corbitam date:
Attrepidate saltem, nam vos approperare haud postulo.
AD. Si quid tu placide otioseque agere vis, operam damus:
Si properas, cursores meliu'st te advocatos ducere.
AG. Scitis, rem narravi vobis, quod vostra opera mihi opus siet,
De lenone hoc, qui me amantem ludificatur tam diu,
Ei paratae ut sint insidiae de auro et de servo meo.

AD. Omnia istaec scimus iam nos, si hi spectatores sciant.
Horunc hic nunc caussa haec agitur spectatorum Fabula:
Hos te satius est docere, ut, quando agas, quid agant, sciant.
Nos tu ne curassis, scimus rem omnem: quippe omnes simul
Didicimus tecum una, ut respondere possimus tibi.
AG. Ita profecto est. sed agite igitur, ut sciam vos scire rem
Expedite, et mihi quae dudum vobis dixi, dicite.
AD. Itane tentas an sciamus? non meminisse nos ratus,
Quomodo trecentos Philippos Collybisco villico
Dederis, quos deferret huc ad lenonem inimicum tuum;
Isque se ut assimularet peregrinum esse aliunde, ex alio oppido.
Vbi is tetulerit, tu eo quaesitum servom advenies tuum
Cum pecunia. AG. meministis memoriter: servastis me.
AD. Ille negabit, Milphionem quaeri censebit tuum:
Id duplicabit omne furtum. leno addicetur tibi.
Ad eam rem nos esse testis vis tibi. AG. tenetis rem.
AD. Vix quidem hercle, ita pauxilla est, digitulis primoribus.
AG. Hoc cito et cursim est agendum. propera iam quantum potest.
AD. Bene vale igitur: te advocatos melius celeris ducere:
Tardi sumus nos. AG. optume itis, pessume hercle dicitis.
Quin etiam deciderint vobis femina in talos velim.
AD. At edepol nos tibi in lumbos linguam, atque oculos in solum.
AG. Eia, haud vostrum est, iracundos esse, quod dixi ioco.

AD. Nec tuum quidem est, amicis per iocum iniuste loqui.
AG. Mittite istaec: quid velim, vos scitis. AD. callemus probe:
Lenonem periurum ut perdas, id studes. AG. tenetis rem.
Ecce opportune egrediuntur Milphio una et villicus.
Basilice exornatus incedit, et fabre ad fallaciam.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

MILPHIO, COLLYBISCVS, AGORASTOCLES, ADVOCATI.

Iam tenes praecepta in corde. CO. pulchre. MI. vide sis calleas.
CO. Quid opu'st verbis? callum aprugnum callere aeque non sinam.
MI. Fac modo ut condocta tibi sint dicta ad hanc fallaciam.
CO. Quin edepol condoctior sum, quam Tragoedi aut Comici.
MI. Probus homo es. AG. adeam propius. assunt testes. MI. tot quidem
Non potuisti adducere homines magis ad hanc rem idoneos.
Nam istorum nullus nefastu'st, comitiales sunt meri:
Ibi habitant: ibi eos conspicias, quam praetorem saepius:
Hodie iuris coctiores non sunt, qui lites creant,
Quam sunt hi: qui si nihil est litium, lites serunt.
AD. Di te perdant. MI. vos quidem hercle, commendo, quom quiqui tamen,
Et bene et benigne facitis; quom hero amanti operam datis.
Sed isti iam sciunt, negotii quid sit? AG. omnem rem ordine.

MI. Tum vos animum advortite igitur. hunc vos lenonem Lycum
Novistis. AD. facile. CO. at ego pol eum qua sit facie nescio.
Eum volo mihi demonstretis hominem. AD. nos curabimus.
Satis praeceptum. AG. hic trecentos nummos numeratos habet.
AD. Ergo nos inspicere oportet istuc aurum, Agorastocles,
Vt sciamus quid dicamus mox pro testimonio.
AG. Agite, inspicite: aurum est. CO. profecto, spectatores, Comicum:
Macerato hoc pingues fiunt auro in barbaria boves.
Verum ad hanc rem agundam Philippum est. AD. ita nos assimulabimus.
CO. Sed ita assimulatote, quasi ego sim peregrinus. AD. scilicet,
Et quidem quasi tu nobiscum adveniens hodie oraveris:
Liberum ut commonstraremus tibi locum et voluptarium,
Vbi ames, potes, pergraecere. MI. heu, edepol mortales malos!
AG. Ego enim docui. MI. quis te porro? CO. agite, intro abite, Agorastocles:
Ne hic vos mecum conspicetur leno: neu fallaciae
Praepedimentum obiiciatur. MI. hic homo sapienter sapit.
Facite, quod iubet. AG. abeamus. sed vos! satis dictum'st? CO. abi.
AG. Abeo, quaeso, dii immortales. CO. quin abis? AG. abeo. MI. sapis.
CO. St! tace. AD. quid est? CO. fores hae fecerunt magnum flagitium modo.
AD. Quid id est flagitii? CO. crepuerunt clare. AD. di te perduint.
Pone nos recede. CO. fiat. AD. nos priores ibimus.

CO. Faciunt, scurrae quod consuerunt: pone sese homines locant.
AD. Illic homo est qui egreditur leno. CO. bonus est: nam similis malo est.
Iam nunc ego illi egredienti sanguinem exsugam procul.

ACTVS TERTIVS, SCENA TERTIA.

LYCVS, ADVOCATI, COLLYBISCVS.

Iam istuc ego revortar, Miles: convivas volo
Reperire nobis commodos, qui una sient:
Interibi attulerint exta: atque eadem mulieres
Iam ab re divina credo apparebunt domi.
Sed quid huc tantum hominum incedunt? ecquidnam afferunt?
Et ille chlamydatus quisnam est, qui sequitur procul?
AD. Aetoli cives te salutamus, Lyce:
Quanquam hanc salutem ferimus inviti tibi,
Et quanquam bene volumus leviter lenonibus.
LY. Fortunati omnes sitis, quod certe scio
Nec fore, nec fortunam id situram fieri.
AD. Istic est thesaurus stultis in lingua situs,
Vt quaestui habeant male loqui melioribus.
LY. Viam qui nescit, qua deveniat ad mare,
Eum oportet amnem quaerere comitem sibi.
Ego male loquendi vobis nescivi viam:
Nunc vos mihi amnes estis: vos certum est sequi.
Si benedicetis, vostra ripa vos sequar.
Si maledicetis, vostro gradiar limite.
AD. Malo benefacere, tantundem est periculum,
Quantum bono malefacere. LY. qui vero? AD. scies.
Malo si quid benefacias, id beneficium interit.
Bono si quid malefacias, aetatem expetit.
LY. Facete dictum. sed quid istuc ad me attinet?

AD. Quia nos honoris tui caussa huc ad te venimus.
Quanquam bene volumus leviter lenonibus.
LY. Si quid boni apportatis, habeo gratiam.
AD. Boni de nostro tibi nec ferimus, nec damus,
Neque pollicemur, neque adeo volumus datum.
LY. Credo hercle vobis, ita vostra est benignitas.
Sed quid nunc voltis? AD. hunc chlamydatum quem vides,
Ei Mars iratus est. CO. capiti vostro istuc quidem.
AD. Hunc nunc, Lyce, ad te diripiendum adducimus.
CO. Cum praeda hic hodie incedet venator domum.
Canes compellunt in plagas lepide Lycum.
LY. Quis hic est? AD. nescimus nos istum quidem qui siet.
Nisi dudum a mani ut ad portum processimus,
Atque istunc e navi exeuntem oneraria
Videmus. adiit ad nos extemplo exiens;
Salutat: respondemus. CO. mortales malos!
Vt ingrediuntur docte in sycophantiam!
LY. Quid deinde? AD. sermonem nobiscum ibi copulat.
Ait se peregrinum esse huius ignarum oppidi.
Locum sibi velle liberum praeberier,
Vbi nequam faciat. nos hominem ad te adduximus.
Tu, si te dii amant, agere tuam rem occasio est.
LY. Itane ille est cupiens? AD. aurum habet! LY. praeda haec mea est.
AD. Potare, amare volt. LY. locum lepidum dabo.
AD. At enim hic clam furtim esse volt, ne qui sciant,
Neve arbiter sit. nam hic latro in Sparta fuit,
Vt quidem ipse nobis dixit, apud regem Attalum.
Inde nunc aufugit, quoniam capitur oppidum.
CO. Nimis lepide de latrone, de Sparta optume.
LY. Di deaeque vobis multa bona dent, cum mihi
Et bene praecipitis, et bonam praedam datis.
AD. Imo ut ipse nobis dixit, quo accures magis,
Trecentos nummos Philippos portat praesidii.

LY. Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me allexero.
AD. Quin hic quidem tuus est. LY. obsecro hercle hortamini,
Vt devortatur ad me in hospitium optumum.
AD. Neque nos hortari, neque dehortari decet
Hominem peregrinum: tuam rem tu ages, si sapis.
Nos tibi palumbem ad aream usque adduximus:
Nunc te illum melius capere, si captum esse vis.
LY. Iamne itis? CO. quid, quod vobis mandavi, hospites?
AD. Cum illoc te melius tuam rem adolescens loqui.
Illic est ad istas res probus, quas quaeritas.
CO. Videre equidem vos vellem, cum huic aurum darem.
AD. Illinc procul nos istuc inspectabimus.
CO. Bonam dedistis mihi operam. LY. it ad me lucrum.
CO. Illud quidem, quorsum asinus caedit calcibus.
LY. Blande hominem compellabo. hospes hospitem
Salutat: salvom te advenire gaudeo.
CO. Multa tibi di dent bona, cum me salvom esse vis.
LY. Hospitium te aiunt quaeritare. CO. quaerito.
LY. Ita illi dixerunt, qui hinc a me abierunt modo,
Te quaeritare a muscis. CO. minime gentium.
LY. Quid ita? CO. quia a muscis si mihi hospitium quaererem,
Adveniens huc irem in carcerem recta via.
Ego id quaero hospitium, ubi ego curer mollius,
Quam regi Antiocho oculi curari solent.
LY. Edepol nae tibi possum illum festivum dare,
Siquidem potes esse pati te, in lepido loco,
In lecto lepide strato, lepidam mulierem
Complexum contrectare te. CO. is leno viam.
LY. Vbi tu Leucadio, Lesbio, Trasio, Coo,
Vetustate vino edentulo aetatem irriges:
Ibi te replebo usque unguentum echeumatis.
Quid multa verba? faciam, ubi tu laveris,
Ibi ut balneator faciat unguentariam.

Sed haec latrocinantur quae ego dixi omnia.
co. Quid ita? ly. quia aurum poscunt praesentarium.
co. Quin hercle accipere tu non mavis, quam ego dare.
ly. Quin sequere me intro. co. duc ergo me intro, addictum tenes.
ad. Quid si evocemus huc foras Agorastoclem,
Vt ipse testis sit sibi certissumus?
Heus tu! quid furem captas, egredere ocius,
Vt tute inspectes aurum lenoni dare.

ACTVS TERTIVS. SCENA QVARTA.

AGORASTOCLES, ADVOCATI, COLLYBISCVS, LYCVS.

Quid est? quid voltis, testes? ad. specta ad dexteram.
Tuus servos aurum ipsi lenoni datat.
co. Age, accipe hoc sis: hic sunt numerati aurei
Trecenti nummi, qui vocantur Philippei.
Hinc me procura, propere hosce absumi volo.
ly. Edepol fecisti prodigum promum tibi.
Age, eamus intro. co. te sequor. ly. age, age, ambula.
Ibique reliqua alia fabulabimur.
co. Eadem narrabo tibi res Spartiaticas.
ly. Quin sequere me ergo. co. abduc intro. addictum tenes.
ag. Quid nunc mihi auctores estis? ad. ut frugi sies.
ag. Quid si animus esse non sinit? ad. esto ut sinit.
ag. Vidistis, leno cum aurum accepit? ad. vidimus.
ag. Eum vos esse meum servom scitis? ad. scivimus.
ag. Rem advorsus populi saepe leges? ad. scivimus.
ag. Hem, istaec volo ergo vos commeminisse omnia,
Mox cum ad Praetorem usus veniet. ad. meminerimus.
ag. Quid si recenti re aedis pultem? ad. censeo.
ag. Si pultem, non recludet. ad. panem frangito.

AG. Si exierit leno; censetis hominem interrogem,
Meus servos si ad eum venerit, nec ne? AD. quippini?
AG. Cum auri ducentis nummis Philippis. AD. quippini?
AG. Ibi extemplo leno errabit. AD. qua de re? AG. rogas?
Quia centum nummis minus dicetur. AD. bene putas.
AG. Alium censebit quaeritari. AD. scilicet.
AG. Extemplo denegabit. AD. iuratus quidem.
AG. Homo furti sese adstringet. AD. haud dubium id quidem est.
AG. Quantum quantum ad eum erit delatum. AD. quippini?
AG. Diespiter vos perduit. AD. te quippini?
AG. Ibo et pultabo ianuam hanc. AD. ita quippini?
AG. Tacendi tempus est: nam crepuerunt fores.
Foras egredier video Lenonem Lycum.
Adeste, quaeso. AD. quippini? quin si voles,
Operire capita, ne nos leno noverit,
Qui illi malae rei tantae fuimus illices.

ACTVS TERTIVS. SCENA QVINTA.

LYCVS, AGORASTOCLES, ADVOCATI.

Suspendant omnes nunc iam se haruspices.
Quid ego illis posthac quod loquantur creduam?
Qui in re divina dudum dicebant, mihi
Malum damnumque maxumum portendier,
Is explicavi meam rem postilla lucro.
AG. Salvos sis leno. LY. di te ament, Agorastocles.
AG. Magis me benigne nunc salutas, quam antidhac.
LY. Tranquillitas evenit, quasi navi in mari:
Vtcunque est ventus, exin velum vortitur.
AG. Valeant apud te quas volo, atque haud te volo.
LY. Valent ut postulatum est, verum non tibi.
AG. Mitte ad me, sodes, hodie Adelphasium tuam,

Die festo celebri nobilique Aphrodisiis.
LY. Calidum prandisti prandium hodie? dic mihi.
AG. Quid iam? LY. quia os nunc frigefactas, cum rogas.
AG. Hoc age sis leno: servom esse audivi meum
Apud te. LY. apud me? nunquam factum reperies.
AG. Mentire. nam ad te venit, aurumque attulit.
Ita mihi renunciatum est, quibus credo satis.
LY. Malus es, captatum me advenis cum testibus.
Tuorum apud me nemo est, nec quicquam tui.
AG. Mementote illuc, Advocati. AD. meminimus.
LY. Ha ha he! iam teneo quid sit, perspexi modo.
Hi, qui illum dudum conciliaverunt mihi
Peregrinum Spartanum, id nunc his cerebrum uritur,
Me esse hos trecentos Philippos facturum lucri.
Nunc hunc inimicum quia esse sciverunt mihi,
Eum allegaverunt, suum qui servom diceret
Cum auro esse apud me. composita est fallacia,
Vt eo me privent, atque inter se dividant.
Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt.
AG. Negasne apud te esse aurum, nec servom meom?
LY. Nego: et negando, si quid refert, ravio.
AD. Peristi leno. nam iste est huius villicus,
Quem tibi nos esse Spartiatem diximus,
Qui ad te trecentos modo Philippos detulit.
Idque adeo in istoc aurum inest marsupio.
LY. Vae vostrae aetati! AD. id quidem in mundo est tuae.
AG. Age, omitte actutum furcifer, marsupium:
Manifesto fur es mihi. quaeso hercle operam date,
Dum me videatis servom ab hoc abducere.
LY. Nunc pol ego perii certo, haud arbitrario.
Consulto hoc factum est, mihi ut insidiae fierent.
Sed quid ego dubito fugere hinc in malam crucem,
Priusquam obtorto collo ad praetorem trahor?
Eheu! quam ego habui ariolos aruspices,
Qui si quid boni promittunt pro spisso evenit.

Id quod mali promittunt praesentarium est.
Nunc ibo, amicos consulam quo me modo
Suspendere aequom censeant potissumum.

ACTVS TERTIVS. SCENA SEXTA.

AGORASTOCLES, COLLYBISCVS, ADVOCATI.

Age tu progredere, ut testes videant te ire istinc foras.
Estne hic servos meus? co. sum me hercle vero, Agorastocles.
AG. Quid nunc sceleste leno? AD. quicum litigas,
Abscessit. AG. utinam hinc abierit malam crucem!
AD. Ita nos velle aequum est. AG. cras subscribam homini dicam.
co. Nunquid me? AG. abscedas, sumas ornatum tuum.
co. Non sum nequicquam miles factus: paululum
Praedae intus feci, dum lenonis familia
Dormitat: extís sum satur factus probe.
Abscedam hinc intro. AG. factum a vobis comiter.
Bonam dedistis, Advocati, operam mihi.
Cras mane, quaeso, in Comitio estote obviam.
Tu sequere me intro. vos valete. AD. et tu vale.
Iniuriam illic insignite postulat:
Nostro servire nos sibi censet cibo.
Verum ita sunt isti nostri divites:
Si quid benefacias, levior pluma est gratia:
Si quid peccatum'st, plumbeas iras gerunt.
Domos abeamus nostras, sultis, nunc iam:
Quando id, quoi rei operam dedimus, impetravimus,
Vt perderemus corruptorem civium.

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

MILPHIO.

Exspecto quo pacto meae technae processurae sient.
Studeo hunc lenonem perdere, velut meum herum miserum macerat:
Is me autem porro verberat, incursat pugnis, calcibus:
Servire amanti, miseria est, praesertim qui, quod amat, caret.
Attat! e fano recipere video se Syncerastum
Lenonis servum: quid habeat sermonis, auscultabo.

ACTVS QVARTVS. SCENA SECVNDA.

SYNCERASTVS, MILPHIO.

Satis spectatum est deos atque homines eius neglegere gratiam,
Cui homini herus est consimilis, velut ego habeo nunc huiusmodi.
Neque periurior, neque peior alter usquam est gentium,
Quam herus meus est: neque tam luteus, neque tam caeno conlitus.
Ita me di ament, vel in lautumiis, vel in pistrino mavelim
Agere aetatem, praepeditus latera forti ferro mea,
Quam apud lenonem hunc servitutem colere: quid illuc est gentis!
Quae illic hominum corruptelae fiunt! di vostram fidem,
Quodvis genus ibi hominum videas, quasi Acheruntem veneris.
Equitem, peditem, libertinum, furem ac fugitivum velis,
Verberatum, vinctum, addictum: qui habet quod det, utut homo est,

Omnia genera recipiuntur: itaque in totis aedibus
Tenebrae, latebrae: bibitur, estur: quasi in popina, haud secus.
Ibi tu videas literatas fictiles epistolas,
Pice signatas: nomina insunt cubitum longis literis.
Ita vinariorum habemus nostrae delectum domi.
MI. Omnia edepol mira sunt, nisi herus hunc heredem facit,
Nam is quidem illi, ut meditatur, verba facit emortuo.
Et adire lubet hominem, et autem nimis eum ausculto libens.
SY. Haec cum hic video fieri, crucior pretiis emptos maxumis
Apud nos expeculiatos servos fieri suis heris.
Sed ad postremum nihil apparet. male partum male disperit.
MI. Proinde habet hic orationem, quasi ipse sit frugi bonae,
Qui ipsus hercle ignaviorem potis est facere ignaviam.
SY. Nunc domum haec ab aede Veneris refero vasa, ubi hostiis
Herus nequivit propitiare Venerem suo festo die.
MI. Lepidam Venerem! SY. nam meretrices nostrae primis hostiis
Venerem placavere extemplo. MI. o lepidam Venerem denuo!
SY. Nunc domum ibo. MI. heus, Synceraste. SY. Syncerastum qui vocat?
MI. Tuus amicus. SY. haud amice facis, qui cum onere offeras moram.
MI. At ob hanc rem tibi reddam operam, ubi voles, ubi iusseris:
Habe rem pactam. SY. si futurum est, do tibi operam hanc. MI. quomodo?
SY. Vt enim ubi mihi vapulandum est, tu corium sufferas.

MI. Apage. SY. nescio quid viri sis. MI. malus sum
SY. tibi sis. MI. te volo.
SY. At onus urget. MI. at tu appone, et respice ad me.
SY. fecero:
Quanquam haud otium est. MI. salvos sis, Syncera-
ste. SY. o Milphio,
Di omnes deaeque ament! MI. quemnam hominem
SY. nec te, nec me, Milphio:
Neque herum meum adeo. MI. quem ament igitur.
SY. alium quemlibet.
Nam nostrorum nemo dignus est. MI. lepide loquere.
SY. me decet.
MI. Quid agis? SY. facio quod manifesto moechi haud
ferme solent.
MI. Quid id est? SY. refero vasa salva. MI. di te et
tuum herum perduint.
SY. Me non perdant. illum ut perdant facere possim,
si velim,
Meum herum ut perdant: ni mihi metuam, Milphio.
MI. quid id est? cedo.
SY. Malus es. MI. malus sum. SY. male mihi est. MI.
memorandum! esse aliter decet.
Quid est quod male sit? quoi domi est quod edis,
quod ames affatim,
Neque triobulum ullum amicae das, et ductas gratiis.
SY. Diespiter me sic amabit. MI. ut quidem edepol
dignus es.
SY. Vt ego hanc familiam interire cupio! MI. adde ope-
ram, si cupis.
SY. Sine pennis volare haud facile'st. meae alae pen-
nas non habent.
MI. Nolito edepol devellisse, iam his duobus men-
sibus
Volucres tibi erunt tuae hirquinae. SY. i in malam
rem. MI. i tu atque herus.
SY. Verum enim qui homo eum norit, cito homo per-
vorti potest.

MI. Quid iam? SY. quasi tu tacere quicquam potis sis. MI. rectius
Tacitus tibi resistam, quam quod dictum est malae mulieri.
SY. Animum inducam facile, ut tibi istuc credam, ni te noverim.
MI. Crede audacter meo periculo. SY. male credam, et credam tamen.
MI. Scin' tu herum tuum meo hero esse inimicum capitalem? SY. scio.
MI. Propter amorem. SY. omnem operam perdis. MI. quid iam? SY. quia doctum doces.
MI. Quid ergo dubitas, quin lubenter tuo hero meus quod possiet
Facere, faciat male, eius merito; tum autem si quid tu adiuvas,
Eo facilius poterit facere. SY. at ego hoc metuo Milphio.
MI. Quid est quod metuas? SY. dum hero insidias paro, ne a te perdeam:
Si herus meus me esse locutum cuiquam mortali sciat,
Continuo is me ex Syncerasto crucifragium fecerit.
MI. Nunquam edepol mortalis quisquam fiet e me certior,
Nisi hero meo uni indicasso, atque ei quoque, ut ne enunciet
Id esse facinus ex te ortum. SY. male credam, et credam tamen.
Sed hoc tu tecum tacitum habeto. MI. Fidei non melius creditur.
Loquere, locus occasioque est, libere: hic soli sumus.
SY. Herus si tuus volet facere frugem, meum herum perdet. MI. qui id potest?
SY. Facile. MI. fac ergo id facile noscam, ut ille possit noscere.
SY. Quia Adelphasium, quam herus deamat tuus, ingenua est. MI. quo modo?

SY. Eodem, quo soror illius altera Anterastilis. MI. sed qui id credam? SY. quia
Illas emit in Anactorio parvolas, duodeviginti minis,
De praedone Siculo. MI. quanti? SY. duodeviginti minis.
MI. Duas illas? SY. nutricem earum tertiam.
Et ille qui eas vendebat, dixit se furtivas vendere:
Ingenuas Carthagine aiebat esse. MI. di vostram fidem!
Nimium lepidum memoras facinus: nam herus meus Agorastocles
Ibidem gnatus, inde surreptus fere sexennis, postibi
Qui eum surripuit, huc devexit meoque hero eum hic vendidit.
Is in divitias homo adoptavit hunc, cum diem obiit suum.
SY. Omnia memoras. quo id facilius fiat, manu eas asserat
Suas populares, liberali caussa. MI. tacitus tace modo.
SY. Profecto ad incitas lenonem rediget, si eas abduxerit.
MI. Quin prius disperibit faxo, quam unam calcem civerit.
Ita paratum est. SY. ita di faxint, ne apud lenonem hunc serviam.
MI. Quin hercle collibertus meus faxo eris, si di volent.
SY. Ita di faxint. nunquid aliud me morare, Milphio?
MI. Valeas, beneque ut tibi sit. SY. pol istuc tibi et hero tuo est in manu.
Vale, et haec cura, clanculum ut sint dicta. MI. non dictum est, vale.
SY. At enim nihil est, nisi, dum calet, hoc agitur. MI. lepidus, cum mones:
Et hoc ita fiet. SY. proba materies data est, si probum adhibes fabrum.
MI. Potin' ut taceas? SY. taceo atque abeo. MI. mihi commoditatem creas.

Illic hinc abiit. di immortales meum herum servatum volunt,
Et hunc disperditum lenonem: tantum eum instat exitii.
Satine, priusquam unum est iniectum telum, tum instat alterum!
Ibo intro, haec ut meo hero memorem. nam huc si ante aedes sevocem,
Quaeque audivistis modo, nunc si eadem hic iterem, inscitia'st.
Hero uni potius intus ero odio, quam hic sim vobis omnibus.
Di immortales, quanta advenit calamitas
Hodie ad hunc lenonem! sed ego nunc est, cum me moror.
Id negotium institutum est, non datur cessatio.
Nam et hoc nocte consulendum quod modo concreditum'st,
Et illud autem inserviendum'st consilium vernaculum.
Remora si sit, qui malam rem mihi det, merito fecerit.
Nunc intro ibo: dum herus advenit a foro, opperiar domi.

ACTVS QVINTVS. SCENA PRIMA.

HANNO loquitur Punice.

Ythalonim, vualonuth si chorathisima comsyth,
Chym lachchunyth munys thalmyctibari imisci
Lipho canet hyth bymithii ad aedin bynuthii.
Byrnarob syllo homalonin uby misyrthoho
Bythlym mothym noctothii nelechanti daschmachon
Yssidele brim tyfel yth chylys chon, tem, liphul
Uth bynim ysdibut thinno cuth nu Agorastocles
Ythe manet ihy chyrsae lycoch sith naso
Byuni id chil luhili gubylim lasibit thim

Bodyalyt herayn nyn nuys lym moneoth lusim
Exanolim volanus succuratim misti atticum esse
Concubitum a bello cutius beant lalacant chona enus es
Huïec silec panesse athidamascon alem induberte felono buthume
Celtum comucro lueni, at enim avoso uber bent byach Aristoclem
Et se te aneche nasoctelia elicos alemus duberter mi comps vespiti
Aodeanec lictor bodes iussum limnimcolus
Deos deasque veneror, qui hanc urbem colunt,
Vt, quod de mea re huc veni, rite venerim.
Measque ut gnatas, et mei fratris filium,
Reperire me siritis: dii vostram fidem!
Quae mihi surreptae sunt, et fratris filium.
Sed hic mihi antehac hospes Antidamas fuit.
Eum fecisse aiunt, sibi quod faciundum fuit.
Eius filium hic praedicant esse Agorastoclem:
Deum hospitalem ac tesseram mecum fero:
In hisce habitare monstratu'st regionibus.
Hos percontabor, qui huc egrediuntur foras.

ACTVS QVINTVS. SCENA SECVNDA.

AGORASTOCLES, MILPHIO, HANNO.

Ain' tu tibi dixe Syncerastum, Milphio,
Has esse ingenuas ambas surreptitias
Carthaginiensis? MI. aio, et, si frugi esse vis,
Eas liberali iam asseres caussa manu.
Nam tuum flagitium'st tuas populareis te pati
Servire ante oculos, domi quae fuerint liberae.
HA. Pro di immortales obsecro vostram fidem!
Creta est profecto horum hominum oratio.
Quam orationem hanc aures dulcem devorant!
Vt mihi absterserunt omnem sorditudinem!

AG. Si ad eam rem testis habeam, faciam quod iubes.
MI. Quid tu mihi testis? quin tu insistis fortiter.
Aliqua fortuna fuerit adiutrix tibi.
AG. Incipere multo est, quam impetrare, facilius.
MI. Sed quaenam illaec avis est, quae huc cum tunicis advenit?
Numnam it a balneis circumductus pallio?
Facies quidem edepol * * *
Servos quidem edepol veteres antiquosque habet.
AG. Qui scis? MI. viden' homines sarcinatos consequi?
Atque, ut opinor, digitos in manibus non habent.
AG. Quid iam? MI. quia incedunt cum annulatis auribus.
Adibo hosce, atque appellabo Punice.
Si respondebunt, Punice pergam loqui:
Si non; tum ad horum mores linguam vortero.
Quid ais tu? ecquid adhuc commeministi Punice?
AG. Nihil edepol. nam qui scire potui, dic mihi,
Qui illinc sexennis perierim Carthagine?
HA. Pro di immortales! plurimi ad hunc modum
Periere pueri liberi Carthagine.
MI. Quid ais tu? AG. quid vis? MI. vin' appellem hunc Punice?
AG. An scis? MI. nullus me est hodie Poenus Punior.
AG. Adi atque appella, quid velit, quid venerit,
Qui sit, quoiatis, unde sit: ne parseris.
MI. Avo, quoiates estis? aut quo ex oppido?
HA. Hanno muthumballe bechadreanech.
AG. Quid ait? MI. Hannonem sese ait Carthagine,
Carthaginiensem Muthumballis filium.
HA. Avo. MI. salutat. HA. donni. MI. doni volt tibi
Dare hinc nescio quid. audin' pollicerier?
AG. Saluta hunc rursus Punice verbis meis.
MI. Avo donni, hic mihi tibi inquit verbis suis.
HA. Me bar bocca. MI. istuc tibi sit potius quam mihi.
AG. Quid ait? MI. miseram esse praedicat buccam sibi.
Fortasse medicos nos esse arbitrarier.

AG. Si ita est, nega esse, nolo ego errare hospitem.
MI. Audi tu rufen nuco istam. AG. sic volo,
Profecto vera cuncta huic expeditier.
Roga, numquid opus sit? MI. tu qui zonam non habes,
Quid in hanc venistis urbem, aut quid quaeritis?
HA. Muphursa. AG. quid ait? HA. mivulechianna. AG. quid venit?
MI. Non audis? mures Africanos praedicat
In pompam ludis dare se velle aedilibus.
HA. Laech lachananim limniichot. AG. quid nunc ait?
MI. Ligulas canalis ait se advexisse et nuces:
Nunc orat, operam ut des sibi, ut ea veneant.
AG. Mercator credo est. HA. isam arvinam. AG. quid est?
HA. Palum erga dectha. AG. Milphio, quid nunc ait?
MI. Palas vendundas sibi ait, et mergas datas,
Vt hortum fodiat, atque ut frumentum metat.
Ad messim credo missus hic quidem tuam.
AG. Quid istuc ad me? MI. certiorem te esse volui,
Ne quid clam furtive accepisse censeas.
HA. Muphonnium sucorahim. MI. hem, cave si feceris.
Quod hic te orat. AG. quid ait, aut quid orat? expedi.
MI. Sub cratim uti iubeas sese supponi, atque eo
Lapides imponi multos, ut sese neces.
HA. Gunebel balsamenierasan. AG. narra, quid est?
Quid ait? MI. non hercle nunc quidem quicquam scio.
HA. At ut scias nunc, dehinc Latine iam loquar.
Servom hercle te esse oportet et nequam et malum,
Hominem peregrinum atque advenam qui irrideas.
MI. At hercle te hominem et sycophantam, et subdolum,
Qui huc advenisti nos captatum migdilybs,
Bisulcilingua, quasi proserpens bestia.
AG. Maledicta hinc aufer: linguam compescas face.
Maledicere huic tu temperabis, si sapis.
Meis consanguineis nolo te iniuste loqui.
Carthagini ego sum natus, ut tu sis sciens.
HA. O mi popularis, salve. AG. et tu edepol, quisquis es:

Et si quid opus est, quaeso, dic atque impera,
Popularitatis causa. HA. habeo gratiam.
Verum ego hic hospitium habeo: Antidamae filium
Quaero, commonstra, si novisti Agorastoclem.
Ecquem adolescentem tu hic novisti Agorastoclem?
AG. Siquidem Antidamarchi quaeris adoptatitium,
Ego sum ipsus, quem tu quaeris. HA. hem! quid ego audio?
AG. Antidamae gnatum me esse. HA. si ita est, tesseram
Conferre si vis hospitalem, eccam attuli.
AG. Agedum huc ostende. est par probe: quam habeo domi.
HA. O mi hospes, salve multum: nam mihi tuus pater,
Pater tuus ergo, hospes Antidamas fuit:
Haec mihi hospitalis tessera cum illo fuit.
AG. Ergo hic apud me hospitium tibi praebebitur.
Nam haud repudio hospitium, neque Carthaginem,
Inde sum oriundus. HA. di dent tibi omnes quae velis.
Quid ais? qui potuit fieri, ut Carthagini
Gnatus sis, hic autem habuisti Aetolum patrem?
AG. Surreptus sum illinc. hic me Antidamas hospes tuus
Emit, et is me sibi adoptavit filium.
HA. Demarcho item ipse fuit adoptatitius.
Sed mitto de illo, et ad te redeo: dic mihi,
Ecquid meministi tuum parentum nomina?
AG. Patris atque matris memini. HA. memora dum mihi;
Si novi forte, aut si sunt cognati mihi.
AG. Ampsigura mater mihi fuit, Iachon pater.
HA. Patrem atque matrem viverent vellem tibi.
AG. An mortui sunt? HA. factum, quod aegre tuli.
Nam mihi sobrina Ampsigura tua mater fuit.
Pater tuus is erat frater patruelis meus,
Et is me heredem fecit, cum suum obiit diem.
Quo me privatum aegre patior mortuo.
Sed si ita est, ut tu sis Iachonis filius,

Signum esse oportet in manu laeva tibi,
Ludenti puero quod momordit simia.
Ostende, ut inspiciam. aperi. AG. vide, eccum adest?
Mi patrue, salve. HA. et tu salveto, Agorastocles.
Iterum mihi gnatus videor, quia te repperi.
MI. Pol istam rem vobis bene evenisse gaudeo.
Et te moneri num nevis? HA. sane volo.
MI. Paterna oportet reddi filio bona.
Aequom est habere hunc bona quae possedit pater.
HA. Haud postulo aliter: restituentur omnia.
Suam rem sibi salvam sistam, si illo advenerit.
MI. Facito sis reddas, etsi hic habitabit tamen.
HA. Quin mea quoque iste habebit, si quid me fuat.
MI. Festivom facinus venit mihi in mentem modo.
HA. Quid id est? MI. tua est opus opera. HA. dic mihi, quid lubet?
Profecto uteris, ut voles, operam meam.
Quid est negoti? MI. potin' tu fieri subdolus?
HA. Inimico possum, amico insipientia est.
MI. Inimicus hercle est huius. HA. male faxim lubens.
MI. Amat a lenone hic. HA. facere sapienter puto.
MI. Leno hic habitat vicinus. HA. male faxim lubens.
MI. Ei duae puellae sunt meretrices servolae
Sorores: earum hic alteram efflictim perit:
Neque eam incestavit unquam. HA. acerba amatio est.
MI. Nunc leno ludificatur. HA. suum quaestum colit.
MI. Hic illi malam rem dare volt. HA. frugi, si id facit.
MI. Nunc hoc consilium capio, et hanc fabricam apparo.
Vt te allegemus: filias dicas tuas,
Surreptasque esse parvolas Carthagine,
Manuque liberali caussa ambas asseras,
Quasi filiae tuae sint ambae, intellegis?
HA. Intellego herclè, nam mihi item gnatae duae
Cum nutrice una surreptae sunt parvolae.
MI. Lepide hercle assimulas. iam in principio id mihi placet.

HA. Pol magis, quam vellem. MI. heu! hercle mortalem catum,
Malum, crudumque et callidum atque subdolum!
Vt afflet! quo illud gestu faciat facilius.
Me quoque dolis iam superat architectonem.
HA. Sed earum nutrix, qua sit facie, mihi expedi.
MI. Statura haud magna, corpore aquilo. HA. ipsa ea'st.
MI. Specie venusta, ore parvo, atque oculis pernigris.
HA. Formam quidem hercle verbis depinxti mihi.
MI. Vin' eam videre? HA. filias malo meas.
Sed i, atque evoca illam, si eae meae sunt filiae.
Si illarum est nutrix, me continuo novit.
MI. Heus! ecquis hic est? nunciate ut prodeat
Foras Giddeneme: est qui illam conventam esse volt.

ACTVS QVINTVS. SCENA TERTIA.

GIDDENEME, MILPHIO, HANNO, AGORASTOCLES, PVER.

Quis pultat? MI. qui te proxumus est. GI. quid vis? MI. eho,
Novistin' tu illunc tunicatum hominem, qui siet?
GI. Nam quem ego aspicio! Pro supreme Iuppiter!
Herus meus hic quidem est, mearum alumnarum pater,
Hanno Carthaginiensis. MI. ecce autem mala!
Praestigiator hic quidem Poenus probus est,
Perduxit omnis ad suam sententiam.
GI. O mi here, salve, Hanno, insperatissume,
Mihi tuisque filiis, salve, atque eho
Mirari noli, neque me contemplarier.
Cognostin' Giddenemen ancillam tuam?
HA. Novi. sed ubi sunt meae gnatae? id scire expeto.
GI. Apud aedem Veneris. HA. quid ibi faciunt? dic mihi.

GI. Aphrodisia, hodie Veneris est festus dies:
Oratum ierunt deam, ut sibi esset propitia.
MI. Pol satis scio impetrarunt, quando hic hic adsunt.
AG. Eho an huius sunt illae filiae? GI. ita ut praedicas.
Tua pietas nobis plane auxilio fuit,
Cum huc advenisti hodie in ipso tempore.
Namque hodie earum mutarentur nomina,
Facerentque indignum genere quaestum corpore.
PY. Handones illi havon beue si illi in mustine.
GI. Me ipsi et eneste dum et alamna cestinum.
AG. Quid illi locuti sunt inter se? dic mihi.
MI. Matrem salutat hic suam, haec autem hunc filium.
HA. Tace atque parce muliebri supellectili.
AG. Quae ea est suppellex? HA. clarus clamor sine modo.
Tu abduc hos intro, et una nutricem simul
Iube abire hanc ad te. AG. fac quod imperat.
MI. Sed quis illas tibi monstrabit? AG. ego doctissume.
MI. Abeo igitur. AG. facias modo, quam memores, mavelim.
Patruo advenienti coena curetur volo.
MI. Lachanam vos! quos ego iam detrudam ad molas.
Inde porro ad puteum, atque ad robustum codicem.
Ego faxo hospitium hoc leviter laudabitis.
AG. Audin tu patrue? dico, ne dictum neges:
Tuam mihi maiorem filiam despondeas.
HA. Pactam rem habeto. AG. spondesne igitur? HA. spondeo.
AG. Mi patrue salve: nam nunc es plane meus.
Nunc demum ego cum illa fabulabor libere.
Nunc, patrue, si vis tuas videre filias,
Me sequere. HA. iamdudum equidem cupio, et te sequor.
AG. Quid si eamus illis obviam? HA. at ne inter vias
Praeterbitamus, metuo. magne Iuppiter,
Restitue certas mihi ex incertis nunc opes.
AG. Ego quidem meos amores mecum confido fore.

Sed eccas video ipsas. MI. haecine sunt meae filiae?
Quantae e quantillis iam sunt factae? AG. scin' quid est?
Graecae sunt hae columnae; sustolli solent.
MI. Opinor hercle hodie quod ego dixi per iocum,
Id eventurum esse et severum et serium,
Vt haec inveniantur hodie esse huius filiae.
AG. Pol istud quidem iam certum est. tu istos, Milphio,
Abduce intro: nos hasce hic praestolabimur.

ACTVS QVINTVS. SCENA QVARTA.

ANTHERASTILIS, ADELPHASIVM, AGORASTOCLES, HANNO.

Fuit hodie operae pretium eius qui amabilitati animum adiiceret,
Oculis epulas dare, delubrum qui hodie ornatum eo visere venit.
Deamavi ecastor illic ego hodie lepidissuma munera meretricum,
Digna diva venustissuma Venere: neque contempsi eius opus hodie.
Tanta ibi copia venustatum aderat, in suo quaeque loco sita munde.
Arabius murrhinusque omnis odor complebat: haud sordere visus est
Festus dies, Venus, nec tuum fanum: tantus ibi clientarum erat numerus,
Quae ad Calydoniam venerant Venerem. certo enim, quod quidem ad nos duas
Attinuit, praepotentes, pulchrae, pacisque potentes, soror, fuimus:
Neque ab iuventute ibi irridiculo habitae: quod pol, soror, ceteris omnibus factum est.
AD. Malim istuc aliis ita videatur, quam uti tu te soror, collaudes. AN. spero equidem.

AD. Et pol ego; cum, ingeniis quibus sumus atque aliae cognosco.
Eo sumus gnatae genere, ut deceat nos esse a culpa castas.
HA. Iuppiter, qui genus colis alisque hominum, per quem vivimus vitalem aevum,
Quem penes spes vitae sunt hominum omnium, da diem hunc sospitem, quaeso,
Rebus meis agundis: quibus annos multos carui, quasque e patria
Perdidi parvas, redde his libertatem: invictae praemium ut esse sciam pietati.
AG. Omnia faciet Iuppiter faxo. nam mihi est obnoxius, et me metuit.
HA. Tace quaeso. AG. ne lacruma patrue.
AN. Vt volupe'st homini, mea soror, si quod agit, cluet victoria!
Sicut hodie nos inter alias praestitimus pulchritudine.
AD. Stulta, soror, es magis, quam volo. an vere pulchra videre, obsecro,
Si tibi illi non os oblitum est fuligine?
AG. O patrue, o patrue mi patruissume!
HA. Quid est, fratris mei gnate? mi gnate, quid vis? expedi.
AG. At enim volo hoc agas. HA. at enim ago istuc. AG. patrue mi patruissume.
HA. Quid est? AG. est lepida et lauta: ut sapit!
HA. Ingenium patris habet, quod sapit.
AG. Quae res? iam diu edepol sapientiam tuam abusa est haec quidem.
Nunc hinc sapit, hinc sentit: quicquid sapit, amore meo sapit.
AD. Non eo sumus genere prognatae, tametsi sumus servae, soror,
Vt deceat facere nos quicquam, quod homo quisquam irrideat.

Multa sunt mulierum vitia: sed hoc e multis maxumum est,
Cum sibi nimis placent, nimisque operam dant ut placeant viris.
AN. Nimiae voluptati est, quod in extis nostris portentum est, soror,
Quodque aruspex de ambabus dixit. AG. velim de me aliquid dixerit.
AN. Nos fore invito domino nostro diebus paucis liberas.
Id ego nisi quid di aut parentes faxint, quid sperem haud scio.
AG. Mea fiducia hercle haruspex, patrue, his promisit, scio,
Libertatem, quia me amare hanc scit. AD. soror sequere hac. AN. sequor.
HA. Priusquam abitis, vos volo ambas. nisi piget, consistite.
AD. Quis revocat? AG. qui bene volt vobis facere. AD. facere occasio est.
Sed quis homo est? AG. amicus vobis. AD. qui quidem non inimicus est.
AG. Bonus est hic homo, mea voluptas. AD. pol istum malim, quam malum.
AG. Siquidem amicitia est habenda, cum hoc habenda est. AD. haud precor.
AG. Multa bona vobis facere volt. AD. bonus bonis benefeceris.
HA. Gaudio ero vobis. AD. at edepol nos voluptati tibi.
HA. Libertatique. AD. isto pretio tuas nos facile feceris.
AG. Patrue mi, ita me di amabunt, ut ego, si sim Iuppiter,
Iam hercle ego illam uxorem ducam, et Iunonem extrudam foras.
Vt pudice verba fecit! cogitate, et commode!
Vt modeste orationem praebuit! certo haec mea est.
HA. Sed ut astu sum aggressus ad eas! AG. lepide hercle atque commode.

HA. Pergo etiam tentare? AG. in pauca confer; sitiunt qui sedent.

HA. Quid istic, quod faciundum est, cur non agimus? in ius vos voco.

AG. Nunc tene, patrue. HA. tu, frugi si bonae es. AG. vin' ego hanc apprehendam? HA. tene.

AD. An patruus est, Agorastocles, tuus hic? AG. iam faxo scibis.

Nunc pol ego te ulciscar probe, nam faxo mea eris sponsa.

HA. Ite in ius, ne moramini. AN. antestare me atque duce.

AG. Ego te antestabor. postea hanc amabo, atque amplexabo:

Sed illud quidem volui dicere, imo dixi hercle quod volebam.

HA. Moramini: in ius vos voco, nisi honestiu'st prehendi.

AD. Quid in ius vocas nos? quid tibi debemus? AG. dice tu illi.

AD. Etiam me meae latrant canes? AG. at tu hercle alludiato:

Dato mihi pro offa savium, pro osse linguam obiicito:
Ita hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem.

HA. Ite, si itis. AD. quid nos fecimus tibi? HA. fures estis ambae.

AD. Nosne tibi? HA. vos, inquam. AG. atque ego scio. AD. quid furti est id? AG. hunc rogato.

HA. Quia annos multos filias meas celavistis clam me:
Atque equidem ingenuas, liberas, summoque genere gnatas.

AD. Nunquam mecastor reperies tu istuc probrum penes nos.

AG. Da pignus, ni nunc periures, in savium, uter utri det.

AD. Nihil tecum ago, abscede obsecro. AG. atque hercle mecum agendum est.

Nam hic patruus meus est: pro hoc mihi patronus sim necesse est.

Ei praedicabo, quomodo vos furta faciatis multa:
Quoque modo huiusce filias apud vos habeatis servas,
Quas vos ex patria liberas surreptas esse scitis.
AD. Vbi sunt eae? aut quae sunt, obsecro? AG. satis sunt maceratae.
HA. Quin eloquar. AG. censeo hercle, patrue. AD. misera timeo, quid
Hoc sit negotii, mea soror: ita stupida sine animo asto.
HA. Advortite animum, mulieres: primum, si id fieri possit.
Ne indigna indignis di darent, id ego evenire vellem:
Nunc quod boni mihi di dant, vobis vostraeque matri,
Eas dis est aequum gratias nos agere sempiternas.
Cum nostram pietatem approbant decorantque di immortales:
Vos meae estis ambae filiae: et hic est cognatus voster:
Huiusce fratris filius, Agorastocles. AD. amabo,
Num hi falso oblectant gaudio nos? AG. at me ita dii servent,
Vt hic pater est voster. date manus. AD. salve insperate nobis,
Pater: te complecti nos sine. HA. cupitae atque exspectatae.
AN. Pater salve: ambae filiae sumus, amplectamur ambae.
AG. Quis me amplectetur postea? HA. nunc ego sum fortunatus.
Multorum annorum miserias nunc hac voluptate sedo.
AD. Vix hoc videamur credere. HA. magis qui credatis dicam:
Nam vostra nutrix primum me cognovit. AD. ubi ea, amabo, est?
HA. Apud hunc est. AG. quaeso, qui lubet tam diu tenere collum,
Priusquam te mihi desponderit? AD. omitto. AG. sperata salve. AD. omitte
Salutem. AG. et tu altera. AN. nolo ego istuc: enicas me.

HA. Condamnus alter alterum ergo in nervom brachialem.
Quibus nunc in terra melius est? AG. eveniunt digna dignis.
Tandem huic cupitum contigit. o Apella, o Zeuxis pictor,
Cur numero estis mortui? hinc exemplum ut pingeretis.
Nam alios pictores nihil moror huiusmodi tractare exempla.
HA. Di deaeque omnes, vobis habeo merito magnas gratias,
Cum hac me laetitia tanta et tantis affecistis gaudiis
Vt meae gnatae ad me redirent in potestatem meam.
AD. Mi pater, tua pietas plane nobis auxilio fuit.
AG. Patrue, facito in memoriam habeas, tuam maiorem filiam
Mihi te despondisse. HA. memini. AG. et dotis quid promiseris.

ACTVS QVINTVS. SCENA QVINTA.

ANTHEMONIDES, ADELPHASIVM, ANTHERASTILIS, HANNO, AGORASTOCLES.

Si ego minam non ultus fuero probe, quam lenoni dedi,
Tum profecto me sibi habento scurrae ludificatui.
Is etiam me ad prandium ad se adduxit ignavissumus,
Ipse abiit foras, me reliquit pro atriensi in aedibus:
Vbi nec leno, neque illae redeunt, nec quod edim quidquam datur:
Pro minore parte prandii pignus cepi, abii foras,
Si dedero, aere militari tetigero lenunculum.
Nactus est hominem, mina quem argenti circumduceret.
Sed mea amica nunc mihi irato obviam veniat velim.

Iam pol ego illam pugnis totam faciam ut sit morula;
Ita replebo atritate, atrior multo ut siet,
Quam Aegyptii, aut qui cortinam ludis per Circum ferunt.
AD. Tene sis me arcte, mea voluptas: male ego metuo milvos.
Mala illa bestia est; ne forte me auferat pullum tuum.
ANT. Vt nequeo te satis complecti, mi pater! AN. ego me moror.
Propemodum hoc obsonare prandium potero mihi.
Sed quid hoc est? quid hoc? quid hoc est? quid ego video? quomodo?
Quid hoc est conduplicationis? quae haec est congeminatio?
Quis hic homo est cum tunicis longis, quasi puer cauponius?
Satin' ego oculis cerno? estne illaec mea amica Antherastilis?
Et ea certo est. iampridem ego me sensi nihili pendier.
Non pudet puellam amplexari baliolum in media via?
Iam hercle ego illum excruciandum totum carnufici dabo.
Sane genus hoc muliebrosum est tunicis demissitiis.
Sed adire certum est hanc ad amatricem Africam.
Heus tu, tibi dico mulier, ecquid te pudet?
Quid tibi negotii autem est cum istac, dic mihi?
HA. Adolescens, salve, AN. nolo, nihil ad te attinet.
Quid tibi hanc digito tactio est? HA. quia mihi lubet.
AN. Lubet? HA. ita dico. AN. ligula, i in malam crucem.
Tune hic amator audes esse, hallex viri?
Aut contrectare, quod mares homines amant?
Deglupta maena, Sarrapis sementium,
Mastruga, ἅλς ἀγορᾶς ἅμα: tum autem plenior
Alli ulpicique, quam Romani remiges.
AG. Num tibi, adolescens, malae, aut dentes pruriunt.
Qui huic es molestus, an malam rem quaeritas?

AN. Cur non adhibuisti, dum istaec loquereris, tympanum?
Nam te cinaedum esse arbitror magis, quam virum.
AG. Scin', quam cinaedus sum? ite istinc, servi, foras:
Efferte fustis. AN. heus tu, si quid per iocum
Dixi, nolito in serium convortere.
ANT. Quid tibi lubido est, obsecro, Anthemonides,
Loqui inclementer nostro cognato et patri?
Nam hic noster pater est, hic nos cognovit modo.
Et hunc sui fratris filium. AN. ita me Iuppiter
Bene amet, bene factum! gaudeo et volupe'st mihi,
Siquidem quid lenoni obtigit magni mali,
Cumque e virtute vobis fortuna obtigit.
ANT. Credibile ecastor dicit: crede huic, mi pater.
HA. Credo. AG. et ego credo. sed eccum, lenonem Lycum,
Bonum virum, eccum video, se recipit domum.
HA. Quis hic est? AG. utrumvis est, et leno et Lycus.
In servitute hic habuit filias tuas.
Et mihi hic auri fur est. HA. bellum hominem, quem noveris.
AG. Rapiamus in ius. HA. minume. AG. quapropter? HA. quia
Iniuriarum multam dici satius est.

ACTVS QVINTVS. SCENA SEXTA.

LYCVS, AGORASTOCLES, HANNO, ANTHEMONIDES.

Decipitur nemo, mea quidem sententia,
Qui suis amicis narrat recte res suas:
Nam omnibus amicis meis idem unum convenit,
Vt me suspendam, ne addicar Agorastocli.
AG. Leno eamus in ius. LY. obsecro te, Agorastocles,
Suspendere ut me liceat. HA. Leno in ius te voco.

LY. Quid tibi mecum autem? HA. quia hasce aio liberas
Ingenuasque esse filias ambas meas,
Quae sunt surreptae cum nutrice parvolae.
LY. Iampridem equidem istuc scivi, et miratus fui,
Neminem venire, qui istas assereret manu.
Meae quidem profecto non sunt. AN. Leno, in ius eas.
LY. De prandio tu dicis: debetur, dabo.
AG. Duplum pro furto mihi opus est. LY. sume hinc quidem.
HA. Et mihi suppliciis multis. LY. sume hinc quid lubet.
AN. Et mihi quidem mina argenti. LY. sume hinc quid lubet.
Collo rem solvam iam omnibus, quasi baiolus.
AG. Nunquid recusas contra me? LY. advorsum quidem.
AG. Ite igitur intro mulieres. sed patrue mi,
Tuam, ut dixisti, mihi desponde filiam.
HA. Haud aliter ausim. AN. bene vale. AG. et tu bene vale.
AN. Leno! arrhabonem hoc pro mina mecum fero.
LY. Perii hercle! AG. imo haud multo post, cum in ius veneris.
LY. Quin egomet tibi me addico quid Praetore opus est?
Verum obsecro te, ut liceat simplum solvere.
Trecentos Philippos, credo, corradi potest:
Cras auctionem faciam. AG. tantisper quidem,
Vt sis apud me lignea in custodia.
LY. Fiat. AG. sequere intro, patrue mi, ut hunc festum diem
Habeamus hilarem, huius malo, et nostro bono.
Multum valete: multa verba fecimus.
Malum postremo hoc omne ad lenonem redit.
Nunc quod postremum est condimentum Fabulae,
Si placuit, plausum postulat Comoedia.

POENVLO SVPPOSITA.

Post actus V. scenam VI. et ultimam, adiecerunt Vett. Editt. sequentem scenam.

AGORASTOCLES, LYCVS, HANNO, ADELPHASIVM, ANTERAST. ANTHEMONIDES.

Quam rem agit is miles, quoi lubet patruo meo loqui inclementer?
Ne mirere, mulieres quod eum sequuntur: modo cognovit filias
Suas esse hasce ambas. LY. *hem, quod verbum aures meas tetigit! nunc perii!*
Vnde has perierunt? AG. *domo Carthaginienses sunt.* LY. *at ego sum perditus.*
Illud ego metui semper, ne cognosceret eas aliquis: quod nunc factum est.
Vae misero mihi! periere, opinor, duodeviginti minae, qui hasce emi.
AG. *Et tu ipse periisti, Lyce: Carthaginienses sunt.* LY. *at ego sum perditus.* HA. *quis hic est?*
Vtrum is est novelle novellicus, in servitute hic qui filias habuit duas?
AG. *Et mihi auri fur est.* HA. *bellum hominem, quem noveris: Leno, rapacem*
Te esse semper credidi: verum etiam furacem, qui norunt magis. LY. *accedam.*
Per ego te tua genua obsecro, et hunc cognatum quem tuum esse intellego.
Quando boni estis, ut bonos facere addecet, facite et vostro subveniatis supplici.
Iam pridem equidem istas scivi esse liberas, et expectabam si quis eas assereret manu.
Nam meae prorsus non sunt: tum autem aurum tuum reddam, quod apud me est:

Et iusiurandum dabo, me malitiose nihil fecisse, Agorastocles.
AG. *Quod mihi par facere tamen egomet consulam, omitte genua.* LY. *mitto,*
Si ita sententia est. AG. *heus tu leno.* LY. *quid lenonem vis inter negotium?*
AG. *Vtinam mihi argentum reddas, priusquam hinc in nervom abducere.* LY. *dii*
Meliora faxint. AG. *sic est, video: coenabis foris: aurum, argentum, collum,*
Lenostris, te nunc debes simul. HA. *quid me hac re facere deceat, egomet*
Mecum cogito si volo hunc ulcisci, lites sequar in alieno oppido:
Quantum audivi ingenium, et mores eius quo pacto sient. AD. *mi pater,*
Ne quid tibi cum istoc rei siet, te maxume obsecro. AN. *ausculta sorori.*
Abi, disiunge inimicitias cum improbo. HA. *hoc age sis leno: quanquam ego te*
Meruisse ut pereas, scio; non experiar tecum. AG. *neque si aurum mihi reddas, mecum*
Leno quando ex nervo emissus compingare incarcerem. LY. *iam autem ut solet*
Ego, Poene, tibi me purgatum volo, si quid dixi iratus advorsum
Animi tui sententiam, id uti ignoscas quaeso: et cum istas invenisti filias,
Ita me dii ament, mihi volupta'st. HA. *ignosco, et credo tibi.*
MI. *Leno, tu aut amicam mihi des facito, aut auri reddas mihi minam.*
LY. *Vin' tibicinam meam habere?* MI. *nihil moror tibicinam: nescias,*
Vtrum ei maiores bucca-ne, an mammae sient. LY. *dabo quod placeat.*

AG. *Cura.* LY. *aurum cras sat referam tuum.* AG. *facito in memoria habeas.*

LY. *Miles sequere me.* MI. *ego vero sequor.* AG. *quid ais, patrue? quando hinc ire cogitas Carthaginem? nam tecum una ire certum est.* HA. *ubi primum potero.*

Illico. AG. *dum auctionem facio, hic opus est aliquos ut maneas dies.*

HA. *Faciam ita ut vis.* AG. *age eis edmite, nos curemus. Plaudite.*

M. ACCI PLAVTI

P E R S A.

DRAMATIS PERSONAE.

TOXILVS, } servi.
SAGARISTIO, }
SATVRIO, parasitus.
SOPHOCLIDISCA, ancilla.
LEMNISELENE, meretrix.
PAEGNIVM, puer.
VIRGO.
DORDALVS, leno.

ARGVMENTVM
(ut quibusdam videtur)
PRISCIANI.

Profecto domino suos amores Toxilus
Emit, atque curat, leno ut emittat manu,
Raptamque ut emeret de praedone virginem
Subornata suadet sui parasiti filia:
Atque ita intricatum ludit potans Dordalum.

ALIVD ARGVMENTVM
CAMERARII.

Argumentum Fabulae est exile, amationis servilis, et iocosum ac plausibile in Lenonis circumventione. Etiam parasiticae levitatis exagitationem continet, dum Saturio filiam suam, cibi causa, non dubitat vendere. Iosephus Iustus Scaliger *Animadvers. in Eusebium, pag.* 130. *Constat hominem ex Perside Πέρσην dici, et Latine* Persam. *sic Poeta Graecus, quisque is fuit, unde Plautus* Persam *fabulam suam vertit, sine ullo dubio Πέρσην illam inscripserat, et recte Plautus vertit* Persam. *Ibi enim Parasitus pro homine Persa inducitur. At omnes editiones prae se ferunt* Persam virginem *filiam Parasiti vocatam fuisse. Tollatur ergo delirium. Nam* Persa *est nomen gentilitium virile, non foemininum.*

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA.

TOXILVS, SAGARISTIO.

Qui amans egens ingressus est princeps in amoris vias,
Superavit aerumnis is suis aerumnas Herculis:
Nam cum leone, et cum excetra, cum cervo, cum apro Aetolico,
Cum avibus Stymphalicis, cum Antaeo deluctari mavelim,
Quam cum amore. ita fio miser quaerendo argento mutuo.
Nec quicquam, nisi, Non est, sciunt mihi respondere, quos rogo.
SA. Qui hero suo servire volt bene servos servitutem,
Nae edepol illum multa in pectore suo collocare oportet,
Quae hero placere censeat praesenti atque absenti suo.
Ego neque libenter servio, neque satis sum hero ex sententia:
Sed quasi lippo oculo me herus meus manum abstinere haud quit tamen,
Quin mihi imperet, quin me suis negotiis praefulciat.
Quis illic est, qui contra me astat? TO. quis hic est, qui contra me astat?
Similis est Sagaristionis. SA. Toxilus hic quidem meus amicus est.
TO. Is est profecto. SA. eum esse opinor. TO. congrediar. SA. contra aggrediar.
TO. O Sagaristio, di ament te. SA. o Toxile, dabunt di quae exoptes.
Vt vales? TO. ut queo. SA. quid agitur? TO. vivitur.
SA. Satin' ergo ex sententia? TO. si eveniunt quae exopto, satis.
SA. Nimis stulte amicis utere. TO. quid iam? SA. quia iam imperare oportet.
TO. Mihi quidem tu iam eras mortuus, quia te non visitavi.

SA. Negotium edepol. TO. ferreum fortasse. SA. plusculum annum
Fui praeferratus apud molas tribunus vapularis.
TO. Vetus iam istaec militia est tua. SA. satin' tu usque valuisti? TO. haud probe.
SA. Ergo edepol palles. TO. saucius factus sum: in Veneris praelio
Sagitta Cupido cor meum transfixit. SA. iam servi hic amant?
TO. Quid ergo faciam? dis ne advorser? quasi Titani cum dis belligerem,
Quibus sat esse non queam?
SA. Vide modo, ulmeae catapultae tuum ne transfigant latus.
TO. Basilice agito eleutheria. SA. quid iam?
TO. Quia herus peregre est. SA. ain' tu, peregre est?
TO. Si tute tibi bene esse potes pati, veni, vives mecum,
Basilico accipiere victu. SA. vah, iam scapulae pruriunt,
Quia te istaec audivi loqui. TO. sed hoc me unum excruciat.
SA. Quidnam id est? TO. haec dies summa hodie est, mea amica sitne libera,
An sempiternam servitutem serviat. SA. quid nunc vis ergo?
TO. Facere amicum tibi me potis es sempiternum. SA. quemadmodum?
TO. Vt mihi des nummos sexcentos, quos pro capite illius pendam,
Quos continuo tibi reponam in hoc triduo, aut quatriduo.
Age si benignus, subveni.
SA. Qua confidentia rogare tu a me argentum tantum audes
Impudens? quin si egomet totus veneam, vix recipi potest
Quod tu me rogas. nam tu aquam a pumice nunc postulas,

Qui ipsus sitiat. TO. siccine hoc te mihi facere? SA.
quid faciam? TO. rogasne?
Alicunde exora mutuum. SA. tu fac idem quod rogas me.
TO. Quaesivi, nusquam repperi. SA. quaeram equidem, si quis credat.
TO. Nempe habeo in mundo. SA. si id domi esset mihi iam pollicerer:
Hoc meum est ut faciam sedulo. TO. quicquid erit, recipe te ad me.
SA. Quaere tamen; ego item sedulo, si quid erit, faciam ut scias.
TO. Obsecro te, resecro; operam da hanc mihi fidelem. SA. ah, odio me enicas.
TO. Amoris vitio, non meo, nunc tibi morologus fio.
SA. At pol ego abs te concessero. TO. iamne abis? SA bene ambulato.
Sed recipe te quam primum potes: cave fuas mihi in quaestione:
Vsque ero domi, dum excoxero lenoni malum.

ACTVS PRIMVS. SCENA SECVNDA.

SATVRIO.

Veterem atque antiquom quaestum meum alimoniae
Servo atque obtineo, et magna cum cura colo.
Nam nunquam quisquam meorum maiorum fuit,
Quin parasitando paverint ventres suos:
Pater, avos, proavos, abavos, atavos, tritavos, I 2
Quasi mures semper edere alienum cibum,
Neque edacitate eos quisquam poterat vincere.
His cognomentum erat duris capitonibus.
Vnde hunc ego quaestum obtineo et maiorum locum.
Neque quadruplari me volo: neque enim decet
Sine meo periculo ire aliena ereptum bona:

Neque illi, qui faciunt, mihi placent: plane loquor.
Nam publicae rei caussa quicunque id facit
Magis, quam sui quaesti, animus induci potest,
Eum esse civem et fidelem et bonum.
Sed legirupam qui damnet, det in publicum
Dimidium: atque etiam mea lege adscribitor;
Vbi quadruplator quempiam iniexit manum,
Tantidem ille illi rursus iniiciat manum,
Vbi aequa patri prodeant ad Tresviros:
Si id fiat, ne isti faxim usquam appareant,
Qui hic albo rete aliena oppugnant bona.
Sed sumne ego stultus, qui rem curo publicam,
Vbi sunt magistratus, quos curare oporteat?
Nunc huc introibo, visam hesternas reliquias,
Quieverint recte, nec ne: num infuerit febris,
Opertaene fuerint, ne quis obreptaverit.
Sed aperiuntur aedes, remorandus est gradus.

ACTVS PRIMVS. SCENA TERTIA

TOXILVS, SATVRIO.

Omnem rem inveni, ut sua sibi pecunia
Hodie illam faciat leno libertam suam.
Sed eccum parasitum, quoius mihi auxilio est opus.
Simulabo quasi non videam, ita alliciam virum.
Curate istic vos, atque approperate ocius.
Ne mihi morae sit quicquam, ubi ego intro advenero.
Commisce mulsum; struthea colutheaque appara,
Bene ut in scutris concaleant, et calamum iniice.
Iam pol ille hic aderit, credo, congerro meus.
SA. Me dicit, euge! TO. lautum credo a balneis
Iam hic affuturum. SA. ut ordine omnem rem tenet
TO. Collyrae facite ut madeant et colliphia:
Ne mihi incocta detis. SA. rem loquitur meram:
Nihil sunt, crudae, nisi quas madidas glutias.

Tum nisi cremore crasso est ius collyricum.
Nihil est macrum illud, epicrocum, pellucidum:
Quasi iuream esse ius decet collyricum.
Nolo in vesicam quod eat, in ventrem volo.
TO. Prope me hic nescio quis loquitur. SA. o mi Iuppiter
Terrestris, te coepulonus compellat tuus.
TO. O Saturio, opportune advenisti mihi.
SA. Mendacium edepol dicis, atque haud te decet:
Nam esurio venio, non advenio Saturio.
TO. At edis! nam iam intus ventris fumant focula.
Calefieri iussi reliquias. SA. pernam quidem
Ius est apponi frigidam postridie.
TO. Ita fieri iussi. SA. ecquid alecis? TO. vah, rogas?
SA. Sapis multum ad Genium. TO. sed ecquid meministi, here
Qua de re ego tecum mentionem feceram?
SA. Memini: ut muraena et conger ne calefierent.
Nam nimio melius oppectuntur frigida.
Sed quid cessamus praelium committere?
Dum mane est, omnes esse mortalis decet.
TO. Nimis paene mane'st. SA. mane quod tu occoeperis
Negotium agere, id totum procedit diem.
TO. Quaeso animum advorte: hoc enim iam here narravi tibi,
Tecumque oravi, ut nummos sexcentos mihi
Dares utendos mutuos. SA. memini et scio,
Et te me orare, et mihi non esse quod darem.
Nihili parasitus est, quoi argentum domi est.
Lubido extemplo coepere est convivium,
Tuburcinari de suo, si quid domi est.
Cynica esse e gente oportet parasitum probe:
Ampullam, strigilem, scaphium, soccos, pallium,
Marsupium habeat, inibi paullum praesidii,
Qui familiarem suam vitam oblectet modo.
TO. Iam nolo argentum, filiam utendam tuam
Mihi da. SA. nunquam edepol quoiquam etiam utendam dedi.

TO. Non ad istoc quod tu insimulas. SA. quid eam vis.
TO. scies.
Quia forma lepida et liberali est. SA. res ita'st.
TO. Hic leno neque te novit, neque gnatam tuam.
SA. Me ut quisquam norit, nisi ille qui praebet cibum?
TO. Ita est, hoc tu mihi reperire argentum potes.
SA. Cupio herele. TO. tum tu me sine illam vendere.
SA. Tun' illam vendas? TO. imo alium allegavero
Qui vendat, qui esse se peregrinum praedicet.
Siquidem hic leno nondum sex menses Megaribus
Huc est cum commigravit. SA. pereunt reliquiae.
Posterius istuc tamen potest. TO. scin' quam potest?
Nunquam hercle hodie hic prius edis, ne frustra sis,
Quam de hoc facturum, quod rogo, affirmas mihi.
Atque nisi gnatam tecum huc iam, quantum potest,
Adducis, exigam hercle ego te ex hac decuria.
Quid nunc? quid est? quin dicis, quid facturus sis?
SA. Quaeso, hercle, me quoque etiam vendas, si lubet,
Dum saturum vendas. TO. hoc si facturus, face.
SA. Faciam equidem, quae vis. TO. bene facis, propera, abi domum:
Praemonstra docte, praecipe astu filiae,
Quid fabuletur, ubi se natam praedicet,
Qui sibi parentes fuerint, unde surrepta sit:
Sed longe ab Athenis esse se gnatam autumet:
Et ut affleat, cum ea memoret. SA. etiam tu taces?
Ter tanto peior ipsa est, quam illam tu esse vis.
TO. Lepide hercle dicis. sed scin', quid facias? cape
Tunicam atque zonam, et chlamydem afferto et causiam,
Quam ille habeat, qui hanc lenoni huic vendat. SA. heu probe.
TO. Quasi sit peregrinus. SA. laudo. TO. et tu tuam gnatam tamen
Ornatam adduce lepide in peregrinum modum.
SA. Πόθεν ornamenta? TO. abs chorago sumito.
Dare debet: praebenda Aediles locaverunt.
SA. Iam faxo hic aderunt. sed ego horum nihil scio.

TO. Nihil hercle vero. nam ubi ego argentum accepêro,
Continuo tu illam a lenone asserito manu.
SA. Sibi habeat, si non extemplo ab eo abduxero.
TO. Abi, et istuc cura. interibi ego puerum volo
Mittere ad amicam meam, ut habeat animum bonum,
Me esse effecturum hodie. nimis longum loquor.

ACTVS SECVNDVS. SCENA PRIMA.

SOPHOCLIDISCA, LEMNISELENE.

Satis fuit indoctae, immemori, insipienti dicere toties.
Nimis tandem me quidem pro barda et pro rustica reor habitam
Esse abs te. quanquam ego vinum bibo, at mandata non consuevi simul bibere
Vna. me equidem iam satis tibi spectatam consueram esse, et meos mores:
Nam equidem te iam sector quintum hunc annum: cum interim, credo,
Cucus si in ludum iret, potuisset iam fieri ut probe litteras sciret,
Cum interim tu meum ingenium fans non edidicisti, atque infans,
Potin' ut taceas? potin' ne moneas? memini et scio et calleo, et commemini.
Amas pol misera: id tuus scatet animus. ego istuc placidum tibi
Vt sit, faciam. LE. miser est qui amat.
SO. Certo is quidem nihili est, qui nihil amat: quid ei homini opus vita est?
Ire decet me, ut herae obsequens fiam, libera mea opera ocius ut sit.
Conveniam hunc Toxilum: eius aures quae mandata sunt onerabo.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SECVNDA.

TOXILVS, PAEGNIVM, SOPHOCLIDISCA.

Satin' haec tibi sunt plana et certa? satin' haec meministi et tenes?

PAE. Melius, quam qui docuisti. TO. ain' vero, verbereum caput?

PAE. Aio enimvero. TO. quid ergo dixi? PAE. ego recte apud illam dixero.

TO. Non edepol scis. PAE. da hercle pignus, ni omnia memini et scio.

TO. Equidem si scis tute, quot habeas hodie digitos in manu:

Eodem pignus tecum. PAE. audacter, si lubido est perdere.

TO. Bona pax sit potius. PAE. tum tu igitur sine me ire. TO. et iubeo et sino.

Sed ita volo te curare, ut domi sis, cum ego te esse illi censeam.

PAE. Faciam. TO. quo ergo is nunc? PAE. domum uti domi sim, cum illi censeas.

TO. Scelus tu pueri es: atque ob istam rem ego aliquid te peculiabo.

PAE. Scio fidei hercle herili ut soleat impudicitia approbrari.

Nec subigi queantur unquam, ut pro ea fide habeant iudicem.

TO. Abi modo. PAE. ego laudabis faxo. TO. sed has tabellas Paegnium,

Ipsi Lemniselenae fac des, et quae iussi nunciato.

SO. Cesso ire ego, quo missa sum?

PAE. Eo ego. TO. i sane: ego domum ibo: face rem hanc cum cura geras.

Vola curriculo. PAE. istuc marinus passer per Circum solet.

Illic abiit hinc intro huc. sed quis haec, quae me advorsum incedit?

SO. Paegnium hic quidem est. PAE. Sophoclidisca haec peculiaris est eius,
Quo ego sum missus. SO. Nullus esse hodie hoc puero peior perhibetur.
Compellabo. PAE. commorandum'st apud hanc obicem.
SO. Paegnium, deliciae pueri, salve, quid agis? ut vales?
PAE. Sophoclidisca, di me amabunt. SO. quid me? utrum? PAE. hercle nescio.
Sed si ut digna es faciant, odio hercle habeant, et faciant male.
SO. Mitte male loqui. PAE. cum ut digna es, dico, bene, non male loquor.
SO. Quid agis? PAE. foeminam scelestam te astans contra contuor.
SO. Certe equidem puerum peiorem, quam te, novi neminem.
PAE. Quid mali facio? aut cui male dico? SO. cui pol cuique occasio est.
PAE. Nemo homo unquam ita arbitratus est. SO. at pol multi esse ita sciunt.
PAE. Heia! SO. heia! PAE. tuo ex ingenio mores alienos probas.
SO. Fateor ego profecto me esse, ut decet lenonis familiae.
PAE. Satis iam dictum habeo. SO. sed quid tu? confitere, ut te autumo?
PAE. Fatear, si ita sim. SO. iam abi, vicisti. PAE. abi nunc iam. SO. ergo hoc mihi expedi,
Quo agis? PAE. quo tu? SO. dic tu: prior rogavi. PAE. at post scies.
SO. Eo ego hinc haud longe. PAE. et quidem ego haud longe. SO. quo ergo, scelus?
PAE. Nisi sciero prius ex te, tu ex me nunquam hoc, quod rogitas, scies.
SO. Nunquam ecastor hodie scibis, priusquam ex te audivero.

PAE. Itane est? SO. itane est? PAE. mala es. SO. scelestus. PAE. decet me. SO. me quidem haud decet.

PAE. Quid ais? certumne est celare, quo iter facias, pessuma?

SO. Offirmastin' occultare quo te immittas, pessume?

PAE. Par pari respondes dicto: abi iam, quando ita certa res est.

Nihili facio scire. valeas. SO. asta. PAE. at propero. SO. et pol ego item.

PAE. Ecquid habes? SO. ecquid tu? PAE. nihil equidem. SO. cedo manum ergo. PAE. estne haec manus?

SO. Vbi illa altera est furtifica laeva? PAE. domi. eccam huc nullam attuli.

SO. Habes nescio quid. PAE. ne me attrecta, subagitatrix. SO. sin te amo?

PAE. Male operam locas. SO. qui? PAE. quia enim nihil amas, cum ingratum amas.

SO. Tempori hanc vigilare oportet formulam, atque aetatulam:

Ne ubi capillus versipellis fiat, foede semper servias.

Tu quidem haud etiam es octoginta pondo. PAE. at confidentia

Illa militia militatur multo magis, quam pondere.

Atque ego hanc nunc operam perdo. SO. quid iam? PAE. quia peritae praedico.

Sed ego cesso. SO. mane. PAE. molesta es. SO. ero quoque, nisi scio

Quo agas te. PAE. ad vos. SO. et pol ego ad vos. PAE. quid eo? SO. quid id ad te attinet?

PAE. Enim non ibis nunc vicissim, nisi scio. SO. odiosus es. PAE. lubet.

Numquam hercle istuc exterebrabis tu, ut sis peior, quam ego siem.

SO. Malitia certare tecum, miseria est. PAE. merx tu mala es.

SO. Quid est quod metuas? PAE. idem istuc, quod tu. SO. dic ergo, quid est?

PAE. Ne hoc cuiquam homini edicerem, omnes muti ut loquerentur prius.
SO. Et edictum est magnopere mihi, ne cuiquam homini crederem;
Omnes muti ut loquerentur prius hoc, quam ego. at tu hoc face:
Fide data credamus. PAE. novi. omnes sunt lenae levifidae:
Neque tippulae levius pondus est quam fides lenonia.
SO. Dic, amabo. PAE. dic, amabo. SO. nolo ames. PAE. facile impetras.
SO. Tecum habeto. PAE. et tu hoc taceto. SO. tacitum erit. PAE. celabitur.
SO. Toxilo has fero tabellas tuo hero. PAE. abi: eccillum domi.
At ego hanc ad Lemniselenem tuam heram obsignatam abietem.
SO. Quid istic scriptum? PAE. iuxta tecum, si tu nescis, nescio.
Nisi fortasse blanda verba. SO. abeo. PAE. at ego abiero. SO. ambula.

ACTVS SECVNDVS. SCENA TERTIA.

SAGARISTIO.

Iovi opulento, inclyto, Ope gnato, supremo, valido, viripotenti,
Opes, spes, bonas copias commodanti lubens meritoque vitulor:
Quia meo amico amiciter hanc commoditatis copiam
Danunt argenti mutui, uti egenti opem afferam;
Quod ego non magis somniabam, neque opinabar, neque censebam,
Eam fore mihi occasionem, ea nunc quasi decidit de coelo:

Nam herus meus me Eretriam misit, domitos boves uti sibi mercarer,
Dedit argentum: nam ibi mercatum dixit esse die septimi.
Stultus, qui hoc mihi daret argentum, cuius ingenium noverat.
Nam hoc argentum alibi abutar. boves quos emerem, non erant.
Nunc et amico meo prosperabo, et Genio meo multa bona faciam.
Diu quod bene erit, die uno absolvam. tax tax tergo meo erit: non curo.
Nunc amico homini bobus domitis mea ex crumena largiar.
Nam id demum lepidum est, triparcos homines, vetulos, avidos, aridos
Bene admordere, qui salinum servo obsignant cum sale.
Virtus est, ubi occasio admonet, dispicere. quid faciet mihi?
Verberibus caedi iusserit, compedes imponi. vapulet.
Ne sibi me credat supplicem fore. vae illi! mihi iam nihil novi
Offerri potest, quin sim peritus. sed Toxili puerum Paegnium eccum.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVARTA.

PAEGNIVM, SAGARISTIO.

Pensum meum, quod datum'st, confeci. nunc propero domum. SA. mane, etsi
Properas, Paegnium, ausculta. PAE. emere oportet quem tibi obedire velis.
SA. At sta. PAE. exhibeas molestiam, ut opinor, si quid debeam;

Qui nunc sic tam es molestus. SA. scelerate, etiam respicis?

PAE. Scio ego quid sim aetatis, eo istuc maledictum impune auferes.

SA. Vbi Toxilus est tuus herus? PAE. ubi illi libet; neque te consulit.

SA. Etiamne dicis, ubi sit, venefice? PAE. nescio, inquam, ulmitriba tu.

SA. Maledicis maiori. PAE. prior promeritus perpetiare.

Servam operam, linguam liberam herus me iussit habere.

SA. Dicisne mihi, ubi sit Toxilus? PAE. dico, ut perpetuo pereas.

SA. Caedere hodie tu restibus. PAE. tua quidem, cucule, caussa:

Non hercle si os perciderim tibi, metuam, morticine.

SA. Video ego te: iam incubitatus es. PAE. ita sum: quid id attinet ad te?

At non sum ita, ut tu, gratis. SA. confidens. PAE. sum hercle vero.

Nam ego me confido liberum fore, tu te nunquam speras.

SA. Potin, ut molestus ne sies? PAE. quod dicis, facere non quis.

SA. Abi in malam rem. PAE. at tu domum: nam ibi tibi parata praes est.

SA. Vadatur hic me. PAE. utinam vades desint, in carcere ut sis!

SA. Quid hoc? PAE. quid est? SA. etiam, scelus, male loquere? PAE. tandem ut liceat,

Cum servos sis, servom tibi maledicere. SA. itane? specta

Quid dedero. PAE. nihil: nam nihil habes. SA. di deaeque me omnes perdant,

Nisi te hodie, si prehendero, defigam in terram colaphis.

PAE. Amicus sum, eveniant volo tibi quae optas, atque id fiat:

Tu me defigas, te cruci ipsum propediem affigent alii.
SA. Quin te di deaeque, scis quid hinc porro dicturus fuerim,
Ni linguae moderari queam. potin' abeas? PAE. abigis facile.
Nam umbra mea intus vapulat. SA. ut istunc di deaeque perdant.
Tanquam proserpens bestia, est bilinguis et scelestus.
Hercle illum abiisse gaudeo: fores aperite. eccere autem
Quem convenire maxume cupiebam, egreditur intus.

ACTVS SECVNDVS, SCENA QVINTA.

TOXILVS, SAGARISTIO, SOPHOCLIDISCA.

Paratum iam esse dicito, unde argentum sit futurum:
Iubeto habere animum bonum, dic me illam amare multum:
Vbi se allevat, ibi me allevat: quae dixi ut nunciares,
Satin' ea tenes? SO. magis calleo, quam aprugnum callum callet.
TO. Propera, abi domum. SA. nunc ego huic graphice facetus fiam.
Subnixis alis me inferam, atque amicibor gloriose.
TO. Sed quis hic ansatus ambulat? SA. magnifice conscreabor.
TO. Sagaristio hic quidem est. quid agitur, Sagaristio? ut valetur?
Ecquid, quod mandavi tibi? estne quid in te speculae? SA. adito.
Videbitur, factum volo: venito: praemoneto.
TO. Quid hoc hic in collo tibi tumet? SA. vomica'st, pressare parce.
Nam ubi qui mala tetigit manu, dolores cooriuntur.

TO. Quando istaec innata'st nam tibi? SA. hodie. TO. secari iubeas.
SA. Metuo ne immaturam secem, ne exhibeat plus negotii.
TO. Inspicere morbum tuum lubet. SA. abi, atque cave sis
A cornu. TO. quid iam? SA. quia boves bini hic sunt in crumena.
TO. Emitte sodes, ne enices fame, sine ire pastum.
SA. Enim metuo, ut possim in bubilem reiicere, ne vagentur.
TO. Ego reiiciam, habe animum bonum. SA. creditur: commodabo.
Sequere hac sis: argentum hic est, quod me dudum rogasti.
TO. Quid tu ais? SA. dominus me boves mercatum Eretriam misit.
Nunc mihi Eretria erit haec tua domus. TO. nimis tu facete loquere.
Atque ego omne argentum tibi actutum incolume redigam:
Nam iam omnes sycophantias instruxi et comparavi,
Quo pacto ab lenone auferam hoc argentum. SA. tanto melior.
TO. Et mulier ut sit libera, atque ipse ultro det argentum.
Sed sequere me, ad eam rem usus est tua mihi opera. SA. utere ut vis.

ACTVS TERTIVS. SCENA PRIMA.

SATVRIO, VIRGO.

Quae res bene vortat mihi et tibi et ventri meo,
Perennitatisque adeo huic perpetuo cibo,
Ut mihi supersit, suppetat, superstitet:

Sequere hac, mea gnata, me, cum diis volentibus.
Quoi rei opera detur, scis, tenes, intellegis:
Communicavi tecum consilia omnia.
Ea caussa ad hoc exemplum te exornavi ego.
Venibis tu hodie, virgo. VI. amabo, mi pater,
Quanquam libenter escis alienis studes,
Tuin' ventris caussa filiam vendis tuam?
SA. Mirum, quin regis Philippi caussa, aut Attali
Te potius vendam, quam mea, quae sis mea.
VI. Vtrum tu pro ancilla me habes, an pro filia?
SA. Vtrum hercle magis in ventris rem videbitur:
Meum, opinor, imperium in te, non in me tibi'st.
VI. Tua istaec potestas est, pater; veruntamen,
Quanquam res nostrae sunt, pater, paupereulae,
Modice et modeste melius est vitam vivere:
Nam si ad paupertatem admigrant infamiae,
Gravior paupertas fit, fides sublestior.
SA. Enimvero odiosa es. VI. non sum, neque me esse arbitror,
Cum parva natu recte praecipio patri.
Nam inimici famam non ita, ut nata est, ferunt.
SA. Ferant, eantque in maxumam malam crucem.
Non ego inimicitias omneis pluris aestimo,
Quam mensa inanis nunc si apponatur mihi.
VI. Pater, hominum immortalis est infamia,
Etiam tum vivit, cum esse credas mortuam.
SA. Quid? metuis ne te vendam? VI. non metuo, pater.
Verum insimulari nolo. SA. at nequicquam nevis.
Meo modo istud potius fiet, quam tuo.
Fiat. quae hae res sunt! VI. cogita hoc verbum, pater:
Herus si minatus est malum servo suo,
Tamenetsi id futurum non est, ubi captum'st, flagrum,
Dum tunicas ponit, quanta afficitur miseria!
Ego nunc, quod non futurum'st, formido tamen.
SA. Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,
Quae praeter sapiet, quam placet parentibus.
VI. Virgo atque mulier nulla erit, quin sit mala,

Quae reticet, si quid fieri perperam videt.
SA. Malo cavere melius est te. VI. at si non licet
Cavere, quid agam? nam ego tibi cautum volo.
SA. Malusne ego sum? VI. non es: neque me dignum'st dicere:
Verum ei rei operam do, ne alii dicant quibus licet.
SA. Dicat quod quisque volt: ego de hac sententia
Non demovebor. VI. at, meo si liceat modo,
Sapienter potius facias, quam stulte. SA. lubet.
VI. Lubere per me tibi licere intellego:
Verum lubere haud lubeat, si liceat mihi.
SA. Futura es dicto obediens, an non, patri?
VI. Futura. SA. scis nam, tibi quae praecepi? VI. omnia.
SA. Et id, ut surrepta fueris? VI. docte calleo.
SA. Et qui parentes fuerint? VI. habeo in memoria.
Necessitate me, mala ut fiam, facis.
Verum videto, tibi me voles nuptum dare,
Ne haec fama faciat repudiosas nuptias.
SA. Tace stulta. non tu nunc hominum mores vides?
Quoiusmodi hic cum fama facile nubitur.
Dum dos sit, nullum vitium vitio vortitur.
VI. Ergo istuc facito, ut veniat in mentem tibi,
Me esse indotatam. SA. cave sis tu istuc dixeris.
Pol deum virtute dicam, et maiorum meum,
Ne te indotatam dicas, quoi dos sit domi.
Librorum eccillum habeo plenum soracum.
Si hoc accurassis lepide, quoi rei operam damus,
Dabuntur dotis tibi inde sexcenti logi,
Atque Attici omnes; nullum Siculum acceperis:
Cum hac dote poteris vel mendico nubere.
VI. Quin tu me ducis, si quo ducturus, pater,
Vel tu me vende, vel face quod tibi lubet.
SA. Bonum aequumque oras. sequere hac. VI. dicto sum audiens.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

DORDALVS.

Quidnam esse acturum hunc dicam vicinum meum,
Qui mihi iuratus est sese hodie argentum dare?
Quod si non dederit, atque hic dies praeterierit,
Ego argentum, ille iusiurandum amiserit.
Sed ibi concrepuit foris. quisnam egreditur foras?

ACTVS TERTIVS. SCENA TERTIA.

TOXILVS, DORDALVS.

Curate istuc intus: iam ego domum me recipiam.
DO. Toxile, quid agitur? TO. eho, lutum lenonium,
Commixtum coenum, sterquilinium publicum:
Impure, inhoneste, iniure, illex, labes populi,
Pecuniae accipiter, avide atque invide,
Procax, rapax, trahax: trecentis versibus
Tuas impuritias traloqui nemo potest.
Accipin' argentum? accipe sis argentum, impudens,
Tene sis argentum: etiam tu argentum tenes?
Possum te facere, ut argentum accipias, lutum?
Qui nisi iurato mihi nihil ausus credere.
DO. Sine respirare me, tibi ut respondeam.
Vir summe populi, stabulum servitricium,
Scortorum liberator, subiculum flagri,
Compedium tritor, pistrinorum civitas,
Perenniserve, lucro, edax, furax, fugax,
Cedo sis mihi argentum, da mihi argentum, impudens:
Possum a te exigere argentum: argentum, inquam, cedo.
Quin tu mihi argentum reddis? nihilne te pudet?
Leno te argentum poscit, solida servitus,
Pro liberanda amica, ut omnes audiant.

TO. Tace obsecro hercle: nae tua vox valide valet.
DO. Referundae ego habeo linguam natam gratiae,
Eodem mihi pretio sal praehibetur, quo tibi.
Nisi me haec defendet, nunquam delinget salem.
TO. Iam omitto iratus esse: id tibi succensui,
Quia te negabas credere argentum mihi.
DO. Mirum, quin tibi ego crederem, ut idem mihi
Faceres, quod partim faciunt argentarii;
Vbi quid credideris, citius extemplo a foro
Fugiunt, quam ex porta ludis cum emissu'st lepus.
TO. Cape hoc sis. DO. quin das? TO. nummi sexcent hic erunt
Probi, numerati: fac sit mulier libera,
Atque huc continuo adduce. DO. iam faxo hic erit.
Non hercle, cui nunc hoc dem spectandum, scio.
TO. Fortasse metuis in manum concredere.
DO. Mirum. quin citius iam a foro argentarii
Abeunt, quam in cursu rotula circumvortitur.
TO. Abi istac avorsis angiportis ad forum,
Eadem istaec facito mulier ad me transeat
Per hortum. DO. iam hic faxo aderit. TO. at ne propalam.
DO. Sapienter sane. TO. supplicatum cras eat.
DO. Ita hercle vero. TO. dum stas, reditum oportuit.

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

TOXILVS.

Si quam rem accures sobrie aut frugaliter,
Solet illa recte sub manus succedere.
Atque edepol, ferme ut quisque rem accurat suam,
Sic ei procedunt post principia denique.
Si malus aut nequam'st, male res vortunt, quas agit:
Sin autem frugi'st, eveniunt frugaliter.
Hanc ego rem exorsus sum facete et callide:

Igitur proventuram bene confido mihi.
Nunc ego lenonem ita hodie intricatum dabo,
Vt ipsus sese, qua se expediat, nesciat.
Sagaristio; heus exi, atque educe virginem,
Et istas tabellas, quas consignavi tibi,
Quas tu attulisti ab hero meo usque e Persia.

ACTVS QVARTVS. SCENA SECVNDA.

SAGARISTIO, TOXILVS.

Nunquid moror? TO. euge euge, exornatus basilice?
Tiara ornatum lepide condecorat tuum.
Tum hanc hospitam antem crepidula ut graphice decet!
Sed satin' estis meditati? SA. Tragici et Comici
Nunquam aeque sunt meditati. TO. lepide hercle adiuvas.
SA. Age illuc abscede procul e conspectu, et tace.
Vbi cum lenone me videbis colloqui,
Id erit adeundi tempus: nunc agite, ite vos.

ACTVS QVARTVS. SCENA TERTIA.

DORDALVS, TOXILVS.

Cui homini di propitii sunt, aliquid obiiciunt lucri.
Nam ego hodie compendi feci binos panes indies,
Ita ancilla mea quae fuit hodie, sua nunc est: argento vicit:
Iam hodie alienum coenabit, nihil gustabit de meo.
Sumne probus? sum lepidus civis, qui Atticam hodie civitatem
Maxumam maiorem feci, atque auxi civi foemina?
Sed ut et ego hodie fui benignus! ut ego multis credidi
Nec satis a quiquam homine accepi: ita prorsum credebam omnibus.

Nec metuo quibus credidi hodie, ne quis mihi in iure abiurassit.
Bonus volo iam ex hoc die esse: quod neque fiet, neque fuit.
TO. Hunc ego hominem hodie in transennam doctis ducam dolis,
Itaque huic insidiae paratae sunt probe. aggrediar virum.
Quid agis? DO. credo. TO. unde agis te, Dordale? DO. credo tibi.
TO. Di dent quae velis: eho, an iam manu emisisti mulierem?
DO. Credo pol, credo, inquam, tibi. TO. iam liberta auctus es? DO. enicas.
Quin tibi me dico credere. TO. dic bona fide: iam libera est?
DO. I, i ad forum, ad Praetorem, exquire; siquidem credere mihi non vis:
Libera, inquam, est: ecquid audis? TO. at tibi di benefaciant omnes.
Nunquam enim posthac tibi, nec tuorum quod nolis, volam.
DO. Abi, ne iura: satis credo. TO. ubi nunc tua liberta'st? DO. apud te. TO. ain',
Apud me est? DO. aio, inquam: apud te est, inquam. TO. ita me di ament, ut ob istam rem
Tibi multa bona instant a me: nam est res quaedam, quam occultabam
Tibi dicere: nunc eam narrabo; unde tu pergrande lucrum facias:
Faciam ut mei memineris, dum vitam vivas. DO. benedictis.
Tuis benefacta aures meae auxilium expostulant.
TO. Tuum promeritum'st merito ut faciam. et ut me scias esse facturum,
Tabellas tene has, pellege. DO. hae quid ad me? TO. imo ad te attinent,

Et tua refert. nam e Persia ad me allatae modo sunt istae a meo domino.
DO. Quando? TO. haud dudum. DO. quid istaec narrant? TO. percunctare ex ipsis,
Ipsae tibi narrabunt. DO. cedo sane mihi. TO. at clare recitato.
DO. Tace, dum pellego. TO. haud verbum faciam.
DO. Salutem dicit Toxilo Timarchides,
Et familiae omni: si valetis, gaudeo.
Ego valeo recte, et rem gero, et facio lucrum.
Neque isto redire his octo possum mensibus:
Itaque hic est, quod me detinet, negotium.
Eleusipolim Persae cepere urbem in Arabia,
Plenam bonarum rerum, atque antiquom oppidum;
Ea comparatur praeda; ut fiat auctio
Publicitus. ea res me domo expertem facit:
Operam atque hospitium ego isti praehiberi volo,
Qui tibi tabellas affert. cura, quae is volet:
Nam is mihi honores suae domi habuit maxumos.
DO. Quid id ad me, aut ad meam rem refert, Persae quid rerum gerant,
Aut quid herus tuus? TO. tace stultiloque: nescis quid instet boni.
Nequicquam tibi fortuna faculam lucrificam allucere volt.
DO. Quae istaec fortuna lucrifica est? TO. istas, quae norunt, roga.
Ego tantundem scio, quantum tu, nisi quod pellegi prior.
Sed ut occoepisti, ex tabellis nosce rem. DO. bene me mones.
Fac silentium. TO. nunc ad illud venies, quod refert tua.
DO. Iste qui tabellas affert, adduxit simul
Forma expetenda liberalem mulierem,
Furtivam, advectam ex Arabia penitissuma,
Eam te volo accurare, ut istic veneat,
Ac suo periculo is emat, qui eam mercabitur:

Mancipio neque promittet, neque quisquam dabit.
Probum et numeratum argentum ut accipiat, face.
Haec cura, et hospes cura ut curetur. vale.
TO. Quid igitur, postquam recitasti quod erat cerae creditum,
Iam mihi credis? DO. ubi nunc ille'st hospes, qui hasce attulit?
TO. Iam hic credo aderit: arcessit illam a navi. DO. nihil mihi opus est
Litibus, neque tricis. quamobrem ego argentum numerem foras?
Nisi mancipio accipio, quid eo mihi opus mercimonio?
TO. Tacen' an non taces? nunquam ego te tam esse matulam credidi.
Quid metuis? DO. metuo hercle vero: sensi ego iam compluries:
Neque mihi haud imperito eveniet, tali ut in luto haeream.
TO. Nihil periculi videtur. DO. scio istuc, sed metuo mihi.
TO. Mea quidem istuc nihil refert; tua ego refero gratia.
Vt tibi recte conciliandi primo facerem copiam.
DO. Gratiam habeo. sed te de aliis, quam alios de te suaviu'st
Fieri doctos. TO. ne quis vero ex Barbaria penitissuma
Persequatur. etiam tu illam destinas? DO. videam modo
Mercimonium. TO. aequa dicis. sed optume eccum ipse advenit
Hospes ille, qui has tabellas attulit. DO. hiccine est? TO. hic est.
DO. Haeccine illa'st furtiva virgo? TO. iuxta tecum aeque scio,
Nisi quia aspexi. equidem edepol liberali'st, quisquis est.

DO. Sat edepol concinna est facie. TO. ut contemptim carnufex!
Taciti contemplemur formam. DO. laudo consilium tuum.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVARTA.
SAGARISTIO, VIRGO, TOXILVS, DORDALVS.

Satin' Athenae tibi visae fortunatae atque opiparae?
VI. Vrbis speciem vidi, hominum mores prospexi parum.
TO. Nunquid in principio cessavit verbum docte dicere?
DO. Haud potui etiam in primo verbo perspicere sapientiam.
SA. Quid id quod vidisti: ut munitum muro tibi visum'st oppidum?
VI. Si incolae bene sunt morati, pulchre munitum arbitror.
Perfidia et Peculatus ex urbe et Avaritia si exulant,
Quarta Invidia, quinta Ambitio, sexta Obtrectatio,
Septimum Periurium. TO. euge! VI. octava, Indiligentia:
Nona, Iniuria: decimum, quod pessumum aggressu, Scelus:
Haec nisi inde aberunt, centuplex murus rebus servandis parum est.
TO. Quid ais tu? DO. quid vis? TO. tu in illis es decem sodalibus:
Te in exilium ire hinc oportet. DO. quid iam? TO. quia periurus es.
DO. Verba quidem haud indocte fecit. TO. ex tuo inquam usu est: eme hanc.
DO. Edepol qui cum hanc magis contemplo, magis placet. TO. si hanc emeris.

Di immortales nullus leno te alter erit opulentior.
Evortes tuo arbitratu homines fundis, familiis.
Cum optumis viris rem habebis: gratiam cupient tuam:
Venient ad te comissatum. DO. at ego intromitti non sinam.
TO. At enim illi noctu occentabunt ostium, exurent fores:
Proinde tu tibi iubeas concludi aedes foribus ferreis:
Ferreas aedes commutes, limina indas ferrea:
Ferream seram atque annulum: ne si ferro parseris,
Ferreas tute tibi impingi iubeas crassas compedis.
DO. I in malum cruciatum. TO. i sane, hanc eme atque ausculta mihi.
DO. Modo ut sciam, quanti indicet. TO. vin' hac vecem? DO. ego illo arcessero.
TO. Quid ais, hospes? SA. venio, adduco hanc, uti dudum dixeram.
Nam heri in portum noctu navis venit: vaenire hanc volo,
Si potest: si non potest, ire hinc volo quantum potest.
DO. Salvos sis, adolescens. SA. siquidem hanc vendidero pretio suo.
TO. Atqui aut hoc emptore vendes pulchre, aut alio non potes.
SA. Esne tu huic amicus? TO. tanquam di omnes qui coelum colunt.
DO. Tum tu mihi es inimicus certus. nam generi lenonio
Nunquam ullus deus tam benignus fuit, qui fuerit propitius.
SA. Hoc age, opus n'est hac tibi empta? DO. si tibi vaenisse'st opus,
Mihi quoque empta est: si tibi subiti nihil est, tantundem'st mihi.
SA. Indica, fac pretium. DO. tua merx est, tua indicatio est.

TO. Aequom hic orat. SA. vin' bene emere? DO. vin' tu pulchre vendere?
TO. Ego scio hercle utrunque velle. DO. age, indica prognariter,
SA. Prius dico: hanc mancupio nemo tibi dabit. iam scis? DO. scio.
Indica, minimo daturus qui sis, qui duci queat.
TO. Tace, tace, nimis tu quidem hercle homo stultus es pueriliter.
DO. Quid ita? TO. quia enim te ex puella prius percontari volo,
Quae ad rem referunt. DO. et quidem hercle tu me monuisti haud male.
Vide sis, ego ille doctus leno paene in foveam decidi,
Ni hic adesses. quantum est adhibere hominem amicum, ubi quid geras!
TO. Quo genere, aut qua in patria sit nata, aut quibus parentibus;
Ne temere hanc te emisse dicas suasu atque impulsu meo.
Nisi molestum est, percontari hanc paucis hic volt. SA. maxume,
Suo arbitratu. TO. quid stas? abi tute, atque ipse itidem roga.
Vt tibi percontari liceat quae velis, etsi mihi
Dixit dare potestatem eius: sed ego te malo tamen
Eam ipsum adire, ut ne contemnat te ille. DO. satis recte mones.
Hospes, volo ego hanc percontari. SA. a terra ad coelum, quid lubet.
TO. Iube dum ea huc accedat ad me. SA. i sane, ac morem illi gere.
Percontare, exquire quid vis. TO. age, age nunc tu, i prae: vide
Vt ingrediare auspicato. DO. liquidum est auspicium. TO. tace.
Concede sis, iam ego illam adducam. DO. age, ut rem esse in nostram putas.

TO. Sequere me. adduco hanc: si quid vis ex hac percontarier.
DO. Enim volo te adesse. TO. haud possim, quin huic operam dem hospiti,
Quoi herus iussit. quid si hic non volt me adesse una?
SA. imo i modo.
TO. Do ego tibi operam. DO. tibi ibidem das, ubi tu tuum amicum adiuvas.
TO. Exquire. heus tu, advigila. VI. satis est dictum: quanquam ego serva sum,
Scio ego officium meum, ut quae rogitet, vera, ut accepi, eloquar.
TO. Virgo, hic homo probus est. VI. credo. TO. non diu apud hunc servies.
VI. Ita pol spero; si parentes facient officium suum.
DO. Nolo ego te mirari, si nos ex te percontabimur
Aut patriam tuam, aut parentes. VI. cur ego id mirer, mi homo?
Servitus mea mihi interdixit, ne quid mirer meum
Malum. TO. dii istam perdant, ita cata est et callida.
Habet cor! quam dicit quod opu'st! DO. quid nomen tibi est?
TO. Nunc metuo ne peccet. VI. Lucridi nomen in patria fuit.
TO. Nomen atque omen quantivis est pretii. quin tu hanc emis?
Nimis pavebam ne peccaret, expedivit. DO. si te emam,
Mihi quoque Lucridem confido fore te. TO. tu si hanc emeris,
Nunquam hercle hunc mensem vortentem, credo, servibit tibi.
DO. Ita velim quidem hercle. TO. optata ut eveniant, operam addito.
Nihil adhuc peccavit etiam. DO. ubi tu nata es? VI. ut mihi
Mater dixit, in culina, in angulo ad laevam manum.
TO. Haec erit tibi fausta meretrix: nata est in calido loco,

Vbi rerum omnium bonarum copia est saepissume.
Tactus est leno, qui rogarát, ubi nata esset, diceret.
Lepide lusit. DO. at ego patriam te rogo quae sit tua.
VI. Quae mihi sit, nisi haec ubi nunc sum? DO. at ego illam quaero, quae fuit.
VI. Omne ego pro nihilo esse ducto, quod fuit, quando fuit:
Tanquam hominem, quando animum efflavit, quid eum quaeras qui fuit?
TO. Ita me di bene ament, sapienter! atque equidem miseret tamen.
DO. Sed tamen, Virgo, quae patria est tua? age mihi actutum expedi: quid taces?
VI. Dico equidem patriam. quandoquidem hic servio, haec patria est mea.
TO. Iam de istoc rogare omitte. non vides nolle eloqui,
Ne suarum se miseriarum in memoriam inducas? DO. quid est?
Captusne est pater? VI. non captus, sed quod habuit, id perdidit.
TO. Haec erit bono genere nata, nihil scit, nisi verum loqui.
DO. Quis fuit? dic nomen. VI. quid illum miserum memorem qui fuit?
Nunc et illum miserum et me miseram aequom est nominarier.
DO. Quoiusmodi is in populo habitus est? VI. nemo quisquam acceptior:
Servi liberique amabant. TO. hominem miserum praedicas,
Cum ipsus prope perditus est, et benevolentis perdidit.
DO. Emam, opinor. TO. etiam, opinor? DO. summo genere esse arbitror.
TO. Divitias tu ex istac facies. DO. ita di faxint. TO. eme modo.
VI. Iam hoc tibi dico: iam actutum ecastor meus pater, ubi me sciet

Venisse huc, aderit hic, et me absentem redimet. TO. quid nunc? DO. quid est?
TO. Audin' quid ait? VI. nam, etsi res sunt fractae, amici sunt tamen.
DO. Ne sis plora, libera eris actutum, si crebro cades.
Vin' mea esse? VI. dum quidem ne nimis diu tua sim, volo.
TO. Satin' ut meminit libertatis! dabit haec tibi grandes bolos.
Age, si quid agis: ego ad hunc redeo, sequere, reduco hanc tibi.
DO. Adolescens, vin' vendere istanc? SA. magis lubet, quam perdere.
TO. Tum tu pauca in verba confer: qui datur, tanti indica.
SA. Faciam ita, ut te velle video. ut emas, habe tibi centum minis.
DO. Nimium'st. SA. octoginta. DO. nimium'st. SA. nummus abesse hinc non potest,
Quod nunc dicam. DO. quid id est ergo? eloquere actutum, atque indica.
SA. Tuo periculo sexaginta haec datur argenti minis.
DO. Toxile, quid ago? TO. di deaeque te agitant irati, scelus,
Qui hanc non properes destinare. DO. habeto. TO. heu, praedatus probe!
Abi, argentum effer huc.
Non edepol minis trecentis cara'st: fecisti lucri.
SA. Heus tu, etiam pro vestimentis huc decem accedent minae.
DO. Abscedent enim, non accedent. TO. tace sis, non tu illum vides
Quaerere ansam, infectum ut faciat? abisne, atque argentum petis?
DO. Heus, tu serva istum. TO. quin tu is intro? DO. abeo, atque argentum afferro.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVINTA.

TOXILVS, SAGARISTIO, VIRGO.

Edepol dedisti, Virgo, operam allaudabilem,
Probam et sapientem et sobriam. VI. Si quid bonis
Boni fit, esse idem et grave et gratum solet.
TO. Audin' tu, Persa, ubi argentum ab hoc acceperis,
Simulato quasi eas prorsum in navem. SA. me doce.
TO. Per angipertum rursum te ad me recipito
Illac per hortum. SA. quod futurum est, praedicas.
TO. At ne cum argento protinam permutes domum:
Moneo te. SA. quod te dignum'st, me dignum esse vis.
TO. Tace, parce voci, praeda progreditur foras.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEXTA.

DORDALVS, SAGARISTIO, TOXILVS, VIRGO.

Probati hic argenti sunt sexaginta minae,
Duobus nummis minus est. SA. quid ei nummi sciunt?
DO. Cruminam hanc emere, aut facere ut remigret domum.
SA. Ne non sat esses leno, id metuebas miser,
Impure, avare, ne cruminam amitteres.
TO. Sine, quaeso: quando leno'st, nihil mirum facit.
DO. Lucro faciundo ego auspicavi in hunc diem:
Nihil mihi tam parvi'st, quin me id pigeat perdere.
Age, accipe hoc sis. SA. hunc in collum, nisi piget,
Impone. DO. vero fiat. SA. nunquid ceterum
Me voltis? TO. quid tam properas: SA. ita negotium'st,
Mandatae quae sunt, volo deferre epistolas:
Geminum autem fratrem servire audivi hic meum,
Eum ego ut requiram atque ut redimam, volo.
TO. Atque edepol tu me commonuisti haud male.
Videor vidisse hic forma persimilem tui,
Eadem statura. SA. quippe qui frater siet.
DO. Sed scire velimus, quod tibi nomen siet.

TO. Quid attinet nos scire? SA. ausculta ergo, ut scias:
Vaniloquidorns, Virginisvendonides,
Nugipolyloquides, Argentiexterebronides,
Tedigniloquides, Nummorumexpalponides:
Quodsemelarripides, Nunquamposteaeripides.
DO. Heu hercle nomen multis modis scriptum'st tuum.
SA. Ita sunt Persarum mores, longa nomina
Contortiplicata habemus. nunquid ceterum
Voltis? DO. vale. SA. et vos: nam animus in navi'st meus.
DO. Cras ires potius, hodie hic coenares. Vale.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEPTIMA.

TOXILVS, DORDALVS, SATVRIO, VIRGO.

Postquam illic abiit, dicere hic quidvis licet.
Nae hic tibi dies illuxit lucrificabilis!
Nam non emisti hanc, verum fecisti lucri.
DO. Ille quidem iam scit, quid negotii gesserit,
Qui mihi furtivam meo periclo vendidit.
Argentum accepit, abiit. quid ego nunc scio
An iam asseratur haec manu? quo illum sequar?
In Persas? nugas. TO. credidi gratum fore
Beneficium meum apud te. DO. imo equidem gratiam
Tibi, Toxile, habeo: nam sensi te sedulo
Mihi dare bonam operam. TO. tibin' ego? imo servii.
DO. Attat oblitus sum intus dudum edicere
Quae volui edicta: asserva hanc. TO. salva'st haec quidem.
VI. Pater nunc cessat. TO. quid si admoneam? VI. tempus est.
TO. Heus, Saturio, exi. nunc est illa occasio
Inimicum ulcisci. SA. ecce me. nunquid moror?
TO. Age, illuc abscede procul e conspectu. SA. taceo.
TO. Vbi cum lenone me videbis colloqui,
Tum turbam facito. SA. dictum sapienti sat est.

ACTVS QVARTVS. SCENA OCTAVA.

DORDALVS, TOXILVS.

Transcidi loris omneis adveniens domi,
Ita mihi suppellex squalet, atque aedes meae.
TO. Redis tu tandem? DO. redeo. TO. nae ego hodie tibi
Bonam vitam feci. DO. fateor habere gratiam.
TO. Num quippiam aliud me vis? DO. ut bene sit tibi.
TO. Pol istuc quidem iam ego omne usurpabo domi:
Nam iam inclinabo me cum liberta tua.

ACTVS QVARTVS. SCENA NONA.

SATVRIO, DORDALVS, VIRGO.

Nisi ego illunc hominem perdo! DO. perii! SA. atque optume:
Eccum ipsum ante aedes. VI. salve multum, mi pater.
SA. Salve, mea gnata. DO. hei, Persa me pessundedit.
VI. Pater hic meus est. DO. hem! quid? Pater? perii oppido!
Quid ego igitur cesso infelix lamentarier
Minas sexaginta? SA. ego pol te faciam, scelus,
Te quoque etiam ipsum ut lamenteris. DO. occidi!
SA. Age, ambula in ius, leno. DO. quid me in ius vocas?
SA. Illi apud Praetorem dicam: sed ego in ius voco.
DO. Nonne antestaris? SA. tuan' ego caussa, carnufex,
Quoiquam mortali libero aureis atteram?
Qui hic commercaris cives homines liberos.
DO. Sine dicam. SA. nolo. DO. audi. SA. sum surdus, ambula.
Sequere hac, scelesta feles virginaria.
Sequere hac, mea nata, me usque ad Praetorem. VI. sequor.

ACTVS QVINTVS. SCENA PRIMA.

TOXILVS, SAGARISTIO, LEMNISELENE.

Hostibus victis, civibus salvis, re placida, pacibus perfectis,
Bello extincto, re bene gesta, integro exercitu et praesidiis,
Cum bene nos, Iuppiter, iuvisti, dique alii omnes coelipotentes,
Ea vobis grates habeo, atque ago: quia probe sum ultus meum inimicum.
Nunc ob eam rem inter participes dividam praedam et participabo.
Ite foras; hic volo ante ostium et ianuam meos participes bene accipere.
Statuite hic lectulos, ponite hic quae assolent. hic statui volo primum:
Aquilam mihi: unde ego omnes hilaros, lubentes, laetificantes faciam ut fiant,
Quorum opera haec mihi facilia factu facta sunt, quae volui effieri.
Nam improbus est homo, qui beneficium scit sumere et reddere nescit.
LE. Toxile mi, cur ego sine te sum? cur autem tu sine me es? TO. agedum ergo,
Accede, mea, ad me, atque amplectere sis. LE. ego vero. oh, nihil magis dulce'st!
Sed, amabo, oculus meus, quin lectis nos actutum commendamus?
TO. Omnia quae tu vis, ea cupio. LE. mutua fiunt a me. TO. age, age, age, ergo,
Tu Sagaristio, accumbe in summo. SA. ego nihil moror: cedo parem quem pepegi
TO. Temperi. SA. mihi istuc temperi, sero'st. TO. hoc age accumbe: hunc diem suavem
Meum natalem agitemus amoenum: date aquam manibus: apponite mensam.

Do hanc tibi florentem florenti: tu hic eris dictatrix nobis. age, puere,
A summo septenis cyathis committe hos ludos. move manus; propera.
Paegnium, tarde cyathos mihi das, cedo sane. Bene mihi, bene vobis, bene amicae meae.
Optatus hic mihi dies datus hodie'st ab dis, quia te licet liberam me amplecti.
LE. Tua factum opera. Bene omnibus nobis, hoc mea manus tuae poculum donat,
Vt amantem amanti decet. TO. cedo. LE. accipe. TO. Bene ei qui invidet mihi,
Et ei qui hoc gaudio gaudet.

ACTVS QVINTVS. SCENA SECVNDA.

DORDALVS, SAGARISTIO, LEMNISELENE, PAEGNIVM.

Qui sunt, qui erunt, quique fuerunt, quique futuri sunt posthac,
Solus ego omnibus antideo facile, miserrumus hominum ut vivam.
Perii, interii! pessumus hic mihi dies hodie illuxit! corruptor
Ita me Toxilus perfabricavit, itaque meam rem divexavit.
Vehiculum argenti miser eieci, amisi: neque quamobrem ejeci, habeo.
Qui illum Persam, atque omnes Persas, atque etiam omnes personas
Male di omnes perdant! ita miser! Toxilus haec mihi concivit.
Quia ei fidem non habui argenti, eo mihi eas machinas molitu'st:
Quem pol ego ut non in cruciatum, atque in compedis cogam, si vivam.

Siquidem huc unquam herus redierit eius, quod spe-
ro. sed quid ego aspicio?
Hoc vide. quae haec fabula est? pol hic quidem po-
tant: aggrediar. o bone vir
Salveto, et tu bona liberta. TO. Dordalus hic quidem
est. SA. quin iube adire.
TO. Adi, si libet. agite, applaudamus. Dordale, homo
lepidissume, salve.
Locus hic tuus est, huc accumbe. ferte aquam pedibus.
praeben' tu puere?
DO. Ne sis me uno digito attigeris, ne te ad terram, sce-
lus, affligam.
PAE. At tibi ego hoc continuo cyatho oculum excutiam
tuum.
DO. Quid ais, crux, stimulorum tritor? quomodo me
hodie vorsavisti!
Vt me in tricas coniecisti! quomodo de Persa manus
mihi adita'st!
TO. Iurgium hinc auferas, si sapias. DO. at bona liber-
ta, haec scivisti,
Et me celavisti? LE. Stultitia'st, quoi bene esse licet,
eum praevorti
Litibus. posterius istaec te magis par agere'st, DO. uri-
tur cor mihi.
TO. Da illi cantharum: extingue ignem, si cor uritur,
caput ne ardescat.
DO. Ludos me facitis, intellego. TO. vin' cinaedum no-
vom tibi dari, Paegnium?
Quin elude, ut soles, quando liber locu'st hic.
Hui, babae! basilice te intulisti et facete.
PAE. Decet me facetum esse; et hunc irridere
Lenonem lubido'st quando dignu'st.
TO. Perge ut coeperas. PAE. hoc, leno, tibi.
DO. Perii, perculit me prope. PAE. hem, serva rursum.
DO. Delude ut lubet, herus dum hinc abest.
PAE. Viden', ut tuis dictis pareo?
Sed quin tu meis contra item dictis servis,
Atque hoc quod tibi suadeo, facis? DO. quid est id?

PAE. Restim tu tibi cape crassam, ac suspende te.
DO. Cave sis me attingas: ne tibi hoc Scipione
Malum magnum dem. PAE. utere, te condono.
TO. Iam iam, Paegnium, da pausam***
DO. Ego pol vos eradicabo. PAE. at te ille, qui supra nos habitat,
Qui tibi male volt, maleque faciet. non hi dicunt, verum ego.
TO. Age circumfer mulsum: bibere da usque plenis cantharis.
Iamdiu factum est postquam bibimus: nimis diu sicci sumus.
DO. Di faciant, ut id bibatis, quod vos nunquam transeat.
PAE. Nequeo, leno, quin tibi saltem staticulum dem, olim quem Hegea
Faciebat. vide vero, si tibi satis placet. SA. me quoque volo
Reddere, Diodorus quem olim faciebat in Ionia.
DO. Malum ego vobis dabo, nisi abitis. SA. etiam muttis impudens?
Iam ego tibi, si me irritassis, Persam adducam denuo.
DO. Iam taceo hercle. atque tu Persa es, qui me usque admutilavisti ad cutem.
TO. Tace stulte: hic eius geminus est frater. DO. hiccine'st? TO. ac geminissumus.
DO. Di deaeque et te, et geminum fratrem excrucient. SA. qui te perdidit:
Nam ego nihil merui. DO. at enim, quod ille meruit, tibi id obsit volo.
TO. Agite, sultis, hunc ludificemus, nisi non dignu'st. SA. non opu'st.
LE. At me haud par est. TO. eo credo, quia non inconciliavit, cum te emo.
LE. Attamen. TO. non tamen: cave ergo sis malo, et sequere me.
Te mihi dicto audientem esse addecet. nam hercle absque me

Foret et meo praesidio, hic faceret te prostibilem propediem.

Sed ita pars libertinorum est, nisi patrono qui advorsatus est,

Nec satis liber sibi videtur, nec satis frugi, nec satis honestus:

Ni id effecit, ni ei male dixit, ni grato ingratus repertus est.

LE. Pol benefacta tua me hortantur, tuo ut imperio paream.

TO. Ego sum tibi patronus plane, qui huic pro te argentum dedi.

Pro hisce hunc volo ludificari. LE. meo ego in loco sedulo curabo.

DO. Certo illi homines mihi nescio quid mali consulunt, quod faciant. SA. heus vos.

TO. Quid ais? SA. hiccine Dordalus est leno, qui hic liberas virgines?

Hiccine est qui fuit quondam fortis? DO. quae haec res est? hei, colaphum icit.

Malum vobis dabo. TO. at tibi nos dedimus, dabimusque etiam, DO. hei nates pervellit.

PAE. Licet? diu saepe sunt expunctae. DO. loquere tu etiam, frustum pueri?

LE. Patrone, i intro, amabo, ad coenam. DO. mea ignavia, tu nunc me irrides?

LE. Quiane te voco, bene ut tibi sit? DO. nolo mihi bene esse. LE. ne sit.

TO. Quid igitur, sexcenti nummi quid agunt? quas turbas danunt!

DO. Male disperii: sciunt referre probe inimico gratiam.

TO. Satis sumpsimus supplicii iam. DO. fateor, manus vobis do. TO. et post dabis

Sub furcis. abi intro. SA. in crucem. DO. an me hic parum exercitum

Hisce me habent? TO. convenisse te Toxilum memineris.

Spectatores, bene valete: leno periit. Plaudite.

M. ACCI PLAVTI

R V D E N S.

DRAMATIS PERSONAE.

ARCTVRVS, Prologus.
SCEPARNIO, servos.
PLEVSIDIPPVS, adolescens.
DAEMONES, senex.
PALAESTRA, } mulieres.
AMPELISCA, }
SACERDOS, anus.
PISCATORES.
TRACHALIO, servos.
LABRAX, leno.
CHARMIDES, parasitus.
LORARII.
GRIPVS, piscator.

ARGVMENTVM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

*R*eti piscator de mari extraxit vidulum,
*V*bi erant herilis filiae crepundia,
*D*ominum ad lenonem quae surrepta venerat,
*E*a in clientelam suipte imprudens patris
*N*aufragio eiecta devenit: cognoscitur,
*S*uoque amico Pleusidippo iungitur.

ALIVD ARGVMENTVM

CAMERARII.

Nomen Fabulae ex re inditum. Introducitur enim piscator, qui in mari cepisset vidulum. Funes autem nauticos atque omnino grandiores, rudentes dixere, sive a strepitu, seu aliunde. Argumentum tale est. Amiserat parvulam filiam civis quidam Atheniensis, ea venierat Lenoni Cyrenensi. Pater huius iniuriis civium suorum ad inopiam redactus, Athenis sese Cyrenas contulit. Puellam Atticam amat adolescens, et redimere vult: sed Leno spe maioris lucri clanculum in Siciliam avehere illam parat. Navi autem fracta, haec et altera quaedam conserva ipsius, ad littus Cyrenaicum in scapha referuntur: et Leno reiicitur fluctibus: omnibus, quae secum auferre voluerat, bonis amissis. Repertas autem puellas ad fanum Veneris abducere vult. Quibus senex ille Atticus opem fert, ignarus adesse filiam suam. Supervenit adolescens, Lenonem in ius rapit. Senex filiam cognoscit de crepundiis inditis in vidulum, quem servus senis illius de mari extraxerat captum reti. Tum prospera contingunt omnibus omnia. Vxorem ducit puellam amatam adolescens. Lenoni pecunia redditur: et piscatori conciliatur libertas.

ARCTVRVS

PROLOGVS.

Qui gentes omnes, mariaque et terras movet,
Eius sum civis civitate coelitum.
Ita sum, ut videtis, splendens stella candida,
Signum quod semper tempore exoritur suo,
Hic atque in coelo. nomen Arcturo est mihi.
Noctu sum in coelo clarus, atque inter deos:
Inter mortales ambulo interdius.
Et alia signa de coelo ad terram accidunt.
Qui est imperator divum atque hominum Iuppiter,
Is nos per gentis alium alia disparat,
Hominum qui facta, mores, pietatem et fidem
Noscamus: ut quemque adiuvet opulentia:
Qui falsas lites falsis testimoniis
Petunt: quique in iure abiurant pecuniam:
Eorum referimus nomina exscripta ad Iovem.
Cotidie ille scit, quis hic quaerat malum.
Qui hic litem adipisci postulant periurio,
Mali res falsas qui impetrant apud iudicem:
Iterum ille eam rem iudicatam iudicat,
Maiore multa multat, quam litem auferunt.
Bonos in aliis tabulis exscriptos habet.
Atque hoc Scelesti in animum inducunt suum,
Iovem se placare posse donis, hostiis;
Et operam et sumptum perduunt: id eo fit, quia
Nihil ei acceptum est a periuris supplicii.
Facilius, si qui pius est, a dis supplicans,

Quam qui scelestus est, inveniet veniam sibi.
Iccirco moneo vos ego haec, qui estis boni,
Quique aetatem agitis cum pietate et cum fide,
Retinete porro, post factum ut laetemini.
Nunc, huc qua caussa veni, argumentum eloquar.
Primum dum huic esse nomen urbi Diphilus
Cyrenas voluit. illic habitat Daemones
In agro atque villa proxima propter mare,
Senex, qui huc Athenis exul venit, haud malus.
Neque is adeo propter malitiam patria caret:
Sed, dum alios servat, se impedivit interim.
Rem bene paratam comitate perdidit.
Huic filiola virgo periit parvola,
Eam de praedone vir mercatur pessumus,
Is eam huc Cyrenas leno advexit virginem.
Adolescens quidam civis huius Atticus
Eam vidit ire e ludo fidicino domum.
Amare occoepit: ad lenonem devenit,
Minis triginta sibi puellam destinat,
Datque arrhabonem, et iureiurando alligat.
Is leno, ut se aequum est, flocci non fecit fidem:
Neque, quod iuratus, adolescenti dixerat.
Ei erat hospes, par illius, Siculus, senex
Scelestus, Agrigentinus, urbis proditor:
Is illius laudare infit formam Virginis,
Et aliarum itidem, quae eius erant mulierculae.
Infit lenoni suadere, ut secum simul
Eat in Siciliam: ibi esse homines voluptarios
Dicit: potesse ibi fieri eum divitem:
Ibi esse quaestum maximum meretricibus.
Persuadet. navis clanculum conducitur.
Quicquid erat, noctu in navem comportat domo
Leno: adolescenti, qui puellam ab eo emerat,
Ait sese Veneri velle votum solvere.
Id hic est fanum Veneris, et eo ad prandium
Vocavit adolescentem huc. ipse hinc illico
Conscendit navem, avehit meretriculas.

Adolescenti alii narrant, ut res gesta sit:
Lenonem abivisse. ad portum adolescens venit;
Illorum navis longe in altum abscesserat.
Ego, quoniam video virginem asportarier,
Tetuli ei auxilium et lenoni exitium simul:
Increpui hibernum, et fluctus movi maritimos.
Nam Arcturus signum sum omnium acerrumum:
Vehemens sum exoriens, cum occido, vehementior.
Nunc ambo in saxo, leno atque hospes, simul
Sedent eiecti: navis confracta est ibus.
Illa autem virgo atque altera itidem ancillula,
De navi timidae desiluerunt in scapham.
Nunc eas ab saxo fluctus ad terram ferunt,
Ad villam illius, exul ubi habitat senex,
Quoius deturbavit ventus tectum et tegulas.
Et servos illic est eius qui egreditur foras.
Adolescens huc iam advenit quem videbitis,
Qui illam mercatu'st de lenone virginem.
Valete, ut hostes vostri diffidant sibi.

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA.

SCEPARNIO.

Pro di immortales, tempestatem cuiusmodi
Neptunus nobis nocte hac misit proxuma!
Detexit ventus villam. quid verbis opu'st?
Non ventus fuit: verum Alcumena Euripidi,
Ita omnis de tecto deturbavit tegulas:
Illustrioris fecit, fenestrasque indidit.

ACTVS PRIMVS. SCENA SECVNDA.

PLEVSIDIPPVS, DAEMONES, SCEPARNIO.

Et vos a vostris abduxi negotiis,
Neque id processit, qua vos duxi gratia,

Neque quivi lenonem ad portum prehendere.
Sed mea desidia spem deserere nolui:
Eo vos amici detinui diutius.
Nunc huc ad Veneris fanum venio visere,
Vbi rem divinam se facturum dixerat.
SC. Si sapiam, hoc, quod me mactat, concinnem lutum.
PL. Prope me hinc nescio quis loquitur. DAE. heus, Sceparnio!
SC. Qui nominat me? DAE. qui pro te argentum dedit.
SC. Quasi me tuum esse servom dicas, Daemones?
DAE. Luto usu'st multo, multam terram confode:
Villam integundam intellego totam mihi:
Nam nunc perlucet ea, quam cribrum, crebrius.
PL. Pater salveto, amboque adeo. DAE. salvos sies.
SC. Sed utrum tu mas an foemina es, qui illum patrem
Voces? PL. vir sum equidem. DAE. quaere vir porro patrem.
Filiolam ego unam habui, eam unam perdidi.
Virile secus nunquam ullum habui. PL. at di dabunt
SC. Tibi quidem hercle, quisquis es, magnum malum,
Qui oratione hic nos occupatos occupes.
PL. Isticcine vos habitatis? SC. quid tu id quaeritas?
An quo furatum mox venias, vestigas loca?
PL. Peculiosum esse decet servom et probum,
Quem hero praesente praetereat oratio;
Aut qui inclementer dicat homini libero.
SC. Et impudicum et impudentem hominem addecet,
Molestum ultro advenire ad alienam domum,
Cui debeatur nihil. DAE. tace, Sceparnio.
Quid opus, adolescens? PL. isti infortunium,
Qui praefestinet, ubi herus assit, praeloqui.
Sed nisi molestum'st, paucis percontarier
Volo ego ex te. DAE. dabitur opera, atque in negotio.
SC. Quin tu in paludem is, exsicasque arundines,
Qui pertegamus villam, dum sudum'st. DAE. tace.
Tu, si quid opus est, dice. PL. dic, quod te rogo.
Ecquem tu hic hominem crispum, incanum videris,

Malum, periurum, palpatorem? DAE. plurimos.
Nam ego propter eiusmodi viros vivo miser.
PL. Hic dico in fanum Veneris qui mulierculas
Duas secum adduxit: quique adornaret sibi,
Vt rem divinam faciat aut hodie aut heri.
DAE. Non hercle, adolescens, iam hos dies complusculos
Quenquam istic vidi sacruficare: neque potest
Clam me esse, si qui sacruficant; semper petunt
Aquam hinc, aut ignem, aut vascula, aut cultrum, aut veru,
Aut aulam extarem, aut aliquid: quid verbis opu'st?
Veneri paravi vasa et puteum, non mihi.
Nunc intervallum iam hos dies multos fuit.
PL. Vt verba praehibes, me periisse praedicas.
DAE. Mea quidem hercle caussa salvus sis, licet.
SC. Heus tu, qui fana ventris caussa, circumis,
Iubere melius est prandium ornari domi;
Fortasse tu huc vocatus es ad prandium.
Ille, qui vocavit, nullus venit. PL. admodum.
SC. Nullum'st periculum te hinc ire impransum domum.
Cererem te melius quam Venerem sectarier,
Amore haec curat, tritico curat Ceres.
PL. Deludificavit me ille homo indignis modis.
DAE. Pro dii immortales, quid illuc est, Sceparnio,
Hominum secundum littus? SC. ut mea est opinio,
Propter viam illi sunt vocati ad prandium.
DAE. Qui? SC. quia post coenam, credo laverunt heri,
Confracta navis in mari est illis. DAE. ita est.
SC. At hercle nobis villa in terra et tegulae. DAE. hui!
Homunculi, quanti estis! eiecti ut natant!
PL. Vbi sunt ii homines, obsecro? DAE. hac ad dexteram,
Viden' secundum littus? PL. video, sequimini.
Vtinam sit is, quem ego quaero, vir sacerrumus!
Valete. SC. si non moneas, nosmet meminimus.
Sed o Palaemon, sancte Neptuni comes,
Quique hercule illi socius esse diceris,

Quod facinus video! DAE. quid vides? SC. mulierculas
Video sedenteis in scapha solas duas.
Vt afflictantur miserae! euge euge, perbene,
Ab saxo avortit fluctus ad littus scapham.
Neque gubernator umquam potuit.
Non vidisse undas me maioris censeo.
Salvae sunt, si illos fluctus devitaverint.
Nunc, nunc periculum'st, eiecit alteram,
At in vado'st. iam facile enabit. eugepae!
Viden' alteram illam ut fluctus eiecit foras!
Surrexit: horsum se capessit: salva res.
Desiluit haec autem altera in terram é scapha.
Vt prae timore in genua in undas concidit!
Salva'st, evasit ex aqua, iam in littore est.
Sed dextrovorsum avorsa it in malam crucem.
Hem, errabit illaec hodie. DAE. quid id refert tua?
SC. Si ad saxum quo capessit, ea deorsum cadit,
Errationis fecerit compendium.
DAE. Si tu de illarum coenaturus vesperi es,
Illis curandum censeo, Sceparnio:
Si apud me esurus es, mihi dari operam volo.
SC. Bonum aequomque oras. DAE. sequere me hac ergo
SC. sequor.

ACTVS PRIMVS. SCENA TERTIA.

PALAESTRA.

Nimio hominum fortunae minus miserae memorantur,
Quam reapse exper[illegible]do iis datur acerbum!
Hoc Deo complacitum est? me hoc ornatu ornatam,
In incertas regiones, timidam, eiectam?
Hanccine ego ad rem natam miseram me memorabo?
Hanccine ego partem capio ob pietatem praecipuam?
Nam hoc mihi haud labori est laborem hunc potiri,

Si erga parentem aut deos me impiavi:
Sed id si parate curavi ut caverem,
Tum hoc mihi indecore, inique, immodeste
Datis di. nam quid habebunt sibi igitur impii
Posthac, si ad hunc modum est innoxiis honor
Apud vos? nam me, si sciam fecisse,
Aut parentes sceleste, minus me miserer:
Sed herile scelus me sollicitat: eius me impietas male
Habet. is navem atque omnia perdidit in mari.
Haec bonorum eius sunt reliquiae: etiam, quae simul
Vecta mecum in scapha'st, excidit. ego nunc sola sum.
Quae si mihi foret salva saltem, labor
Lenior esset hic mihi eius opera.
Nunc quam spem, aut opem, aut consilii quid capessam?
Ita hic solis locis compotita sum,
Hic saxa sunt, hic mare sonat, nec quisquam
Homo mihi obviam venit.
Hoc quod induta sum, summae opes oppido,
Nec cibo, nec loco tecta quo sim scio.
Quae mihi est spes, qua me vivere velim?
Nec loci gnara sum, nec diu hic fui.
Saltem aliquem velim, qui mihi ex his locis
Aut viam aut semitam monstret: ita nunc hac
An illac eam, incerta sum consilii:
Nec prope usquam hic quidem cultum agrum conspicor.
Algor, error, pavor, membra omnia tenent:
Haec parentes haud mei scitis miseri,
Me nunc miseram ita esse uti sum. libera ego
Prognata fui maxume, nequicquam fui.
Nunc qui minus servio, quam si forem serva nata?
Neque quicquam unquam iis profui, qui me sibi eduxerunt.

ACTVS PRIMVS. SCENA QVARTA.

AMPELISCA, PALAESTRA.

Quid mihi melius est, quid magis in rem est, quam corpore vitam secludam?
Ita male vivo atque ita mihi multae in pectore sunt curae exanimales.
Nunc dein vitae haud parco: perdidi spem, qua me oblectabam.
Omnia iam circumcursavi, atque omnibus in latebris perreptavi
Quaerere conservam voce, oculis, auribus: ut pervestigarem.
Neque eam usquám invenio, neque quo eam, neque qua quaeram consultum'st,
Neque quem rogitem responsorem, quenquam interea invenio.
Neque magis solae terrae sunt, quam haec loca atque hae regiones.
Neque si vivit, eam vivam unquam quin inveniam, desistam.
PA. Quaenam vox mihi prope hic sonat? AM. pertimui.
Quis hic loquitur prope? PA. Spes bona, obsecro subventa
Mihi. AM. mulier est, muliebris vox mihi ad aures
Venit; an eximes ex hoc miseram metu?
PA. Certo vox muliebris auris tetigit meas.
Num Ampelisca obsecro'st? AM. ten' Palaestra audio?
PA. Quin voco, ut me audiat, nomine illam suo.
Ampelisca! AM. hem, quis est? PA. ego Palaestra sum.
AM. Dic, ubi es? PA. pol ego nunc in malis plurimis.
AM. Socia sum, nec minor pars mea'st quam tua.
Sed videre expeto te. PA. mihi es aemula.
AM. Consequamur gradu vocem. ubi es? PA. ecce me,
Accede ad me, atque adi contra. AM. fit sedulo.
PA. Cedo manum. AM. accipe. PA. dic, vivisne, obsecro?

AM. Tu facis me quidem ut vivere nunc velim,
Quando mihi te licet tangere: ut vix mihi
Credo ego hoc, te tenere! obsecro, amplectere,
Spes mea, ut me omnium iam laborum levas!
PA. Occupas praeloqui, quae mea est oratio.
Nunc abire hinc decet nos. AM. quo, amabo, ibimus?
PA. Littus hoc persequamur. AM. sequor quo lubet.
PA. Siccine hic cum uvida veste grassabimur?
AM. Hoc quod est, id necessarium est perpeti.
Sed quid hoc, obsecro, est? PA. quid? AM. viden', amabo,
Fanum, videsne hoc? PA. ubi est? AM. ad dexteram.
PA. Video decorum dis locum viderier.
AM. Haud longe abesse oportet homines hinc, ita hic
Lepidu'st locus. nunc, quisquis est deus, veneror,
Vt nos ex hac aerumna miseras eximat,
Inopes, aerumnosas ut aliquo auxilio adiuvet.

ACTVS PRIMVS. SCENA QVINTA.

SACERDOS, PALAESTRA, AMPELISCA.

Qui sunt, qui a patrona preces mea expetessunt?
Nam vox precantum me huc foras excitavit.
Bonam atque obsequentem deam, atque haud gravatam
Patronam exsequuntur, benignamque multum.
PA. Iubemus te salvere, mater. SA. salvete
Puellae. sed unde vos ire cum uvida
Veste dicam, obsecro, tam moestiter vestitas?
PA. Illico hinc imus haud longule ex hoc loco,
Verum longe hinc abest, unde huc vectae sumus.
SA. Nempe equo ligneo per vias caeruleas
Estis vectae. PA. admodum. SA. ergo aequius vos erat
Candidatas venire hostiatasque. ad hoc
Fanum ad istunc modum non veniri solet.
PA. Quaene eiectae e mari sumus ambae, obsecro,

Vnde nos hostias agere voluisti hac?
Nunc tibi amplectimur genua egentes opum,
Quae in locis nesciis nescia spe sumus,
Vt tuo recipias tecto, servesque nos,
Miserarumque te ambarum uti misereat,
Quibus nec locus ullus, nec spes parata est,
Neque hoc amplius, quam quod vides, nobis quicquam'st.
SA. Manus mihi date, exsurgite a genibus ambae.
Misericordior nulla me est foeminarum.
Sed hic pauperes res sunt inopesque, puellae:
Egomet vix vitam colo: Veneri cibo meo
Servio. AM. Veneris fanum, obsecro, hoc est? SA. fateor. ego
Huius fani sacerdos clueo. verum, quicquid est,
Comiter fiet a me, quo nostra copia
Valebit, ite hac mecum. PA. amice benigneque
Honorem, mater, nostrum habes. SA. oportet.

ACTVS SECVNDVS. SCENA PRIMA.

PISCATORES.

Omnibus modis, qui pauperes sunt homines, miseri vivunt,
Praesertim quibus nec quaestus est, nec didicere artem ullam;
Necessitate, quicquid est domi, id sat est habendum.
Nos iam de ornatu propemodum ut locupletes simus, scitis.
Hisce hami, atque hae harundines sunt nobis quaestu et cultu.
Ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum:
Pro exercitu gymnastico et palaestrico, hoc habemus,
Echinos, lepadas, ostreas, balanos captamus, conchas,
Marinam urticam, musculos, plagusias, striatas.

Post id piscatum hamatilem et saxatilem aggredimur.
Cibum captamus e mari, sin eventus non venit,
Neque quicquam captum est piscium, salsi lautique pure
Domum redimus clanculum, dormimus incoenati.
Atque ut nunc valide fluctuat mare, nulla nobis spes est.
Nisi quid concharum capsimus, incoenati sumus profecto.
Nunc Venerem hanc veneremur bonam, ut nos lepide adiuverit hodie.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SECVNDA.

TRACHALIO, PISCATORES.

Animo advorsavi sedulo, ne herum usquam praeterirem,
Nam cum modo exibat foras, ad portum se aiebat ire,
Me huc obviam iussit sibi venire ad Veneris fanum.
Sed quos perconter, commode eccos video astare: adibo.
Salvete fures maritimi, conchitae, atque hamiotae,
Famelica hominum natio, quid agitis? ut peritis?
PI. Vt piscatorem aequom est, fame, sitique speque. TR. ecquem adolescentem huc,
Dum hic astatis, strenua facie, rubicundum, fortem, qui tres
Duceret chlamydatos cum machaeriis, vidistis venire?
PI. Nullum istac facie, ut praedicas, venisse huc scimus. TR. ecquem
Recalvom ac silonem senem, statutum, ventriosum,
Tortis superciliis, contracta fronte, fraudulentum,
Deorum odium atque hominum, malum mali vitii probrique plenum,
Qui duceret mulierculas duas secum satis venustas?
PI. Cum istiusmodi virtutibus operisque natus qui sit

Eum quidem ad carnuficem est aequius, quam ad Venerem commeare.
TR. At si vidistis, dicite. PI. huc profecto nullus venit.
Vale. TR. valete! credidi: factum est quod suspicabar.
Data verba hero sunt; leno abiit scelestus exulatum.
In navem ascendit, mulieres avexit, ariolus sum.
Is huc herum etiam ad prandium vocavit sceleris semen.
Nunc quid mihi meliu'st, quam illico hic operiar herum dum veniat?
Eadem haec sacerdos Veneria si quid amplius scit,
Si videro, exquisivero: faciet me certiorem.

ACTVS SECVNDVS. SCENA TERTIA.

AMPELISCA, TRACHALIO.

Intellego: hanc quae proxuma est villam Veneris fano
Pulsare iussisti, atque aquam rogare. TR. cuia ad auris
Vox mihi advolavit? AM. obsecro, quis hic loquitur? quem ego video?
TR. Estne Ampelisca haec, quae foras e fano egreditur?
AM. Estne hic Trachalio, quem conspicor, calator Pleusidippi?
TR. Ea est. AM. is est. Trachalio, salve. TR. salve, Ampelisca.
Quid agis tu? AM. aetatem haud mala male. TR. melius ominare.
AM. Verum omnes sapientes decet conferre et fabulari.
Sed Pleusidippus tuus herus ubi, amabo, est? TR. eia vero,
Quasi non sit intus! AM. neque pol est, neque ullus quidem huc venit.
TR. Non venit? AM. vera praedicas. TR. non est meum, Ampelisca.

Ne perierit. TR. ubi nam ea fuit cistellula? AM. ibidem in navi
Conclusit ipse in vidulum, ne copia esset eius,
Qui suos parentes nosceret. TR. o facinus impudicum,
Quam liberam esse oporteat, servire postulare!
AM. Nunc eam cum navi scilicet abivisse pessum in altum.
Et aurum et argentum fuit lenonis omne ibidem.
Credo aliquem immersisse, atque eum excepisse. id misera moesta'st,
Sibi eorum evenisse inopiam. TR. iam istoc magis usus facto'st,
Vt eam intro, consolerque eam, ne se sic excruciet animi:
Nam multa praeter spem scio multis bona evenisse.
AM. At ego etiam, qui speraverint, spem decepisse multos.
TR. Ergo animus aequus optumum est aerumnae condimentum.
Ego eo intro, nisi quid vis. AM. eas: ego, quod mihi imperavit
Sacerdos, id faciam, atque aquam hinc de proxumo rogabo.
Nam extemplo si verbis suis peterem, daturos dixit:
Neque digniorem censeo vidisse anum me quenquam,
Cui deos atque homines censeam benefacere magis decere.
Vt lepide, ut liberaliter, ut honeste, atque haud gravate
Timidas, egentes, uvidas, eiectas, exanimatas
Accepit ad sese! haud secus, quam si ex se simus natae:
Vt eapse sic succincta aquam calefactat, ut lavemus!
Nunc ne morae illi sim, petam hinc aquam, unde mihi imperavit.
Heus, ecquis in villa'st? ecquis hoc recludit? ecquis prodit?

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVARTA.

SCEPARNIO, AMPELISCA.

Quis est, qui nostris tam proterve foribus facit iniuriam?
AM. Ego sum. SC. hem, quid hoc boni est? heu, edepol specie lepida mulier!
AM. Salve, adolescens. SC. et tu multum salveto, adolescentula.
AM. Ad vos venio. SC. accipiam hospitio, si mox venis,
Item ut affectam: nam nunc nihil est qui te inanem.
Sed quid ais, mea lepida, hilara? AM. aha, nimium familiariter
Me attrectas. SC. pro di immortales, Veneris effigia haec quidem est.
Vt in ocellis hilaritudo est! eia, corpus quoiusmodi!
Subvolturium; illud quidem, subaquilum volui dicere.
Vel papillae quoiusmodi! tum quae indoles in savio est?
AM. Non ego sum pollucta pago. potin' ut me abstineas manum?
SC. Non licet te sicce placide bellam belle tangere?
AM. Otium ubi erit, tum tibi operam ludo et delitiae dabo:
Nunc, quamobrem huc sum missa, amabo, vel tu mihi aias, vel neges.
SC. Quid nunc vis? AM. sapienti ornatus, quid velim, indicium facit.
SC. Haec sacerdos Veneris hinc me petere iussit a vobis aquam.
SC. At ego basilicus sum: quem nisi oras, guttam non feres.
Nostro illum puteum periculo et ferramentis fodimus.
Nisi multis blanditiis, a me gutta non ferri potest.
AM. Cur tu aquam gravare, amabo, quam hostis hosti commodat?
SC. Cur tu operam gravare mihi, quam civis civi commodat?

AM. Imo etiam tibi, mea voluptas, quae voles faciam omnia.
SC. Eugepae! salvus sum! haec iam me suam voluptatem vocat:
Dabitur tibi aqua, ne nequicquam me ames. cedo mihi urnam. AM. cape,
Propera, amabo, efferre. SC. manta: iam hic ero, voluptas mea.
AM. Quid sacerdoti me dicam hic demoratam tam diu?
Vt etiam nunc misera timeo, ubi oculis intueor mare!
Sed quid ego misera video procul in littore,
Meum herum lenonem Siciliensemque hospitem,
Quos periisse ambos misera censebam in mari.
Iam illud mali plus nobis vivit, quam ratae.
Sed quid ego cesso fugere in fanum, ac dicere haec
Palaestrae, in aram uti confugiamus prius,
Quam huc scelestus leno veniat, nosque hic opprimat?
Confugiam hinc, res ita suppetit subito mihi.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVINTA.

SCEPARNIO.

Pro di immortales, in aqua nunquam credidi
Voluptatem inesse tantam! ut hanc traxi lubens!
Nimio minus altus puteus visus est, quam prius.
Vt sine labore hanc extraxi! praefiscine,
Satis nequam sum: utpote qui hodie inceperim
Amare. hem tibi aquam, mea tu bella. hem, sic volo
Te ferre honeste, ut ego fero: ut placeas mihi.
Sed ubi tu es, delicata? cape aquam hanc sis. ubi es?
Amat hercle me, ut ego opinor: delituit mala.
Vbi tu es? etiamne hanc urnam acceptura es? ubi es?
Commodule melius: tandem vero serio.
Etiam acceptura es urnam hanc? ubi tu es gentium?
Nusquam hercle equidem illam video: ludos me facit.

Apponam hercle urnam iam ego hanc in media via.
Sed autem, quid si hanc hinc abstulerit quispiam
Sacram urnam Veneris? mihi exhibeat negotium.
Metuo hercle, ne illa mulier mihi insidias locet,
Vt comprehendar cum sacra urna Veneria.
Nempe optimo me iure in vinculis enicet
Magistratus, si quis me hanc habere viderit.
Nam haec litterata'st: ab se cantat cuia sit.
Iam hercle evocabo hinc hanc sacerdotem foras,
Vt hanc accipiat urnam. accedam huc ad fores.
Heus sis, Ptolemocratia, cape hanc urnam tibi:
Muliercula hanc nescio quae huc ad me detulit.
Intro ferunda est. repperi negotium:
Siquidem his mihi ultro aggerunda etiam est aqua.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SEXTA.

LABRAX, CHARMIDES.

Qui homo sese miserum et mendicum volet,
Neptuno credat sese atque aetatem suam:
Nam si quis quid cum eo rei commiscuit,
Ad hoc exemplum amittit ornatum, domum.
Edepol Libertas lepida es, quae nunquam pedem
Voluisti in navem cum Hercule una imponere.
Sed ubi ille meus est hospes, qui me perdidit?
Atque eccum incedit. CH. quo, malum, properas Labrax?
Nam equidem te nequeo consequi tam strenue.
LA. Vtinam te prius quam oculis vidissem meis,
Malo cruciatu in Siciliam perbiteres:
Quem propter hoc mihi obtigit misero mali!
CH. Vtinam, cum in aedes me ad te adduxisti tuas,
In carcere illo potius cubuissem die!
Deosque immortales quaeso, dum vivas, uti
Omnes tui similes hospites habeas tibi.

LA. Malam Fortunam in aedis te adduxi meas.
Quid mihi scelesto tibi erat auscultatio?
Quidve hinc abitio? quidve in navem inscensio?
Vbi perdidi etiam plus boni quam mihi fuit.
CH. Pol minume miror, navis si fracta'st tibi,
Scelus te, et sceleste parta quae vexit bona.
LA. Pessum dedisti me blandimentis tuis.
CH. Scelestiorem coenam coenavi tuam,
Quam quae Thyestae quondam anteposita est, et Tereo.
LA. Perii, animo male fit! contine, quaeso, caput.
CH. Pulmoneum edepol nimis velim vomitum vomas.
LA. Eheu Palaestra atque Ampelisca! ubi estis nunc?
CH. Piscibus in alto credo praebent pabulum.
LA. Mendicitatem mihi obtulisti opera tua,
Dum tuis ausculto magnidicis mendāciis.
CH. Bonam est quod habeas gratiam merito mihi,
Qui te ex insulso salsum feci opera mea.
LA. Quin tu hinc is a me in maxumam malam crucem.
CH. Eas: easque res agebam commodum.
LA. Eheu, quis vivit me mortalis miserior?
CH. Ego multo tanto miserior, quam tu, Labrax.
LA. Qui? CH. quia ego indignus sum, tu dignus, qui sies.
LA. O scirpe, scirpe, laudo fortunas tuas,
Qui semper servas gloriam aritudinis.
CH. Equidem me ad velitationem exerceo:
Nam omnia corusca prae tremore fabulor.
LA. Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum vestimentis posteaquam abs te abii, algeo.
Ne thermopolium quidem ullum instruit:
Ita salsam praebet potionem et frigidam.
CH. Vt fortunati sunt fabri ferrarii,
Qui apud carbones assident! semper calent.
LA. Vtinam fortuna nunc anatina uterer,
Vti cum exivissem ex aqua, arerem tamen!
CH. Quid, si aliquo ad ludos me pro manduco locem?
LA. Quapropter? CH. quia pol clare crepito dentibus.

Iure optumo me lavisse arbitror.
LA. Qui? CH. quia auderem tecum in navem ascendere,
Qui a fundamento mihi usque movisti mare.
LA. Tibi auscultavi, tu promittebas mihi
Illic esse quaestum maxumum meretricibus;
Ibi me corruere posse aiebas divitias.
CH. Iam postulabas te, impurata belua,
Totam Siciliam devoraturum insulam.
LA. Quaenam balaena meum voravit vidulum,
Aurum atque argentum ubi omne compactum fuit?
CH. Eadem illa, credo, quae meum marsupium,
Quod plenum argenti fuit, in saeciperio.
LA. Eheu, redactus sum usque ad hanc unam tuniculam,
Et ad hoc misellum pallium. perii oppido!
CH. Vel consociare mihi quidem tecum licet:
Aequas habemus partes. LA. saltem si mihi
Mulierculae essent salvae, spes aliquae forent.
Nunc si me adolescens Pleusidippus viderit,
A quo arrhabonem pro Palaestra acceperam,
Iam se exhibebit hic mihi negotium.
CH. Quid, stulte, ploras? tibi quidem edepol copia'st,
Dum lingua vivet, qui rem solvas omnibus.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SEPTIMA.

SCEPARNIO, CHARMIDES, LABRAX.

Quid illuc, obsecro, negotii, quod duae mulierculae
Hic in fano Veneris signum flentes amplexae tenent?
Nescio quem metuentes miserae, nocte hac vero proxuma
Se iactatas atque eiectas hodie esse aiunt e mari.
LA. Obsecro hercle, adolescens, ubi istaec sunt, quas memoras, mulieres?
SC. Hic in fano Veneris. LA. quot sunt? SC. totidem quot ego et tu sumus.

LA. Nempe, meae. SC. nempe nescio istuc. LA. qua sunt facie? SC. scitula.
Vel ego amare utramvis possim, si probe appotus siem.
LA. Nempe, puellae? SC. nempe, molestus es: vise, si lubet.
LA. Meas oportet intus esse hic mulieres, mi Charmides.
CH. Iuppiter te perdat, et si sunt, et si non sunt tamen.
LA. Intro rumpam iam huc in Veneris fanum. CH. in barathrum mavelim.
Obsecro, hospes, da mihi aliquid, ubi condormiscam loci.
SC. Istic ubi vis condormisce: nemo prohibet, publicum est.
CH. At vides me, ornatus ut sim vestimentis uvidis:
Recipe me in tectum, da mihi vestimenti aliquid aridi,
Dum mea arescunt: in aliquo tibi referam gratiam.
SC. Tegillum eccillud mihi unum arescit: id si vis, dabo:
Eodem amictus, eodem tectus esse soleo, si pluvit.
Tu istaec mihi dato: exarescant faxo. CH. eho, an te poenitet,
In mari quod elavi, ni hic in terra iterum eluam?
SC. Eluas tu an exungare, ciccum non interduim.
Tibi ego nunquam quicquam credam, nisi accepto pignore.
Tu vel suda, vel peri algu, vel tu aegrota, vel vale:
Barbarum hospitem mihi in aedes, nihil moror: sat litium est.
CH. Iamne abis? venales illic ductitavit, quisquis est:
Non est misericors. sed quid ego hic asto infelix, uvidus?
Quin abeo hinc in Veneris fanum, ut edormiscam hanc crapulam,
Quam potavi praeter animi, quam libuit, sententiam.
Quasi vinis Graecis Neptunus nobis suffudit mare:
Itaque alvom prodi speravit nobis salsis poculis.
Quid opu'st verbis? si invitare nos paulisper pergeret,

Ibidem obdormissemus: nunc vix vivos amisit domum.
Nunc lenonem, quid agit intus, visam convivam meum.

ACTVS TERTIVS. SCENA PRIMA.

DAEMONES.

Miris modis di ludos faciunt hominibus,
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt.
Ne dormientes quidem sinunt quiescere.
Velut ego hac nocte, quae praecessit, proxuma
Mirum atque inscitum somniavi somnium.
Ad hirundininum nidum visa est simia
Ascensionem ut faceret, admolirier:
Neque eas eripere quibat inde. postibi
Videbatur ad me simia aggredirier,
Rogare, scalas ut darem utendas sibi.
Ego ad hoc exemplum simiae respondeo.
Natas ex Philomela atque ex Progne esse hirundines
Ago cum illa, ne quid noceat meis popularibus.
Atque illa animo iam fieri ferocior,
Videtur ultro mihi malum minitarier.
In ius vocat me. ibi ego nescio quomodo
Iratus videor mediam arripere simiam:
Concludo in vincla bestiam nequissumam.
Nunc quam ad rem dicam hoc attinere somnium,
Nunquam hodie quivi ad coniecturam evadere.
Sed quid hic in Veneris fano
Clamoris oritur? animus mirat.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

TRACHALIO, DAEMONES.

Pro, Cyrenenses populares! vostram ego imploro fidem,
Agricolae, accolae, propinqui qui estis his regionibus.

Ferte opem inopiae, atque exemplum pessumum pessandate,
Vindicate: ne impiorum potior sit pollentia,
Quam innocentium, qui se scelere fieri nolunt nobiles.
Statuite exemplum impudenti, date pudori praemium,
Facite hic lege potius liceat, quam vi, victo vivere.
Currite huc in Veneris fanum: vostram iterum imploro fidem,
Qui prope hic adestis, quique auditis clamorem meum,
Ferte suppetias, qui Veneri, Veneriaeque antistitae
More antiquo in custodiam suum commiserunt caput,
Praetorquete iniuriae prius collum, quam ad vos perveniat.
DAE. Quid istuc est negotii? TR. per ego te haec genua obtestor, senex,
Quisquis es. DAE. quin tu ergo omitte genua, et quid sit, mihi expedi,
Quid tumultues? TR. teque oro et quaeso, si speras tibi
Hoc anno multum futurum sirpe et laserpitium,
Eamque eventuram exagogam Capuam salvam et sospitem,
Atque ab lippitudine usque siccitas ut sit tibi.
DAE. Sanun' es? TR. seu tibi confidis fore multam magudarim,
Vt te ne pigeat dare operam mihi, quod te orabo, senex.
DAE. At ego te per crura et talos, tergumque obtestor tuum,
Si tibi ulmeam uberem esse speras virgidemiam,
Et tibi esse eventuram hoc anno uberem messem mali,
Vt mihi istuc dicas negotii quid sit, quod tumultues.
TR. Qui lubet maledicere? equidem tibi bona exoptavi omnia.
DAE. Bene equidem tibi dico, qui te digna ut eveniant, precor.
TR. Obsecro, hoc praevortere ergo. DAE. quid negotii est? TR. mulieres
Duae innocentes intus hic sunt, tui indigentes auxili

Quibus advorsum ius, legesque insignite iniuria hic
Facta est, fitque in Veneris fano. tum sacerdos Veneria
Indigne afflictatur. DAE. quis homo est tanta confidentia,
Qui sacerdotem audeat violare? sed eae mulieres
Quae sunt? aut quid iis iniqui fit? TR. si das operam, eloquar.
Veneris signum sunt amplexae, nunc ***
Eas deripere volt. eas ambas esse oportet ***
DAE. Quis istic est, qui deos tam parvipendit?
TR. Fraudis, sceleris, parricidii, periurii plenus,
Legirupa, impudens, impurus, inverecundissumus:
Vno verbo absolvam, Leno'st: qui illum porro praedicem?
DAE. Edepol infortunio hominem praedicas donabilem.
TR. Qui sacerdoti scelestus fauces interpresserit.
DAE. At malo cum magno suo fecit hercle. ite istinc foras,
Turbalio, Sparax, ubi estis? TR. i, obsecro, intro, subveni
Illis. DAE. iterum haud imperabo, sequimini hac. TR. age nunc iam,
Iube oculos elicere, itidem ut sepiis faciunt coqui.
DAE. Proripite hominem pedibus huc, itidem quasi occisam suem.
TR. Audio tumultum: opinor leno pugnis pectitur.
Nimis velim improbissumo homini malas edentaverint.
Sed ecce ipsae huc egrediuntur timidae e fano mulieres.

ACTVS TERTIVS. SCENA TERTIA.

PALAESTRA, AMPELISCA, TRACHALIO.

Nunc id est, cum omnium copiarum atque opum,
Auxilii, praesidii, viduitas nos tenet;

Nec ulla specula est, quae salutem afferat:
Nec scimus quam in partem ingredi persequamur.
Maxumo miserae in metu nunc sumus ambae,
Tanta importunitas, tantaque iniuria
Facta in nos est modo hic intus ab nostro hero,
Qui scelestus sacerdotem anum praecipem
Reppulit, propulit, perquam indignis modis;
Nosque ab signo intumo vi deripuit sua.
Sed nunc sese ut ferunt res fortunaeque nostrae,
Par est moriri. Neque est melius morte, in malis
Rebus, miseris. TR. quid est? quae illaec oratio'st?
Cesso ego has consolari? heus, Palaestra! PA. qui vocat?
TR. Heus, Ampelisca! AM. obsecro, quis est qui vocat?
PA. Quis is est, qui nominat? TR. si respexis, scies.
PA. O salutis meae spes! TR. tace, ac bono animo es.
Me vide. PA. si modo id liceat, vis ne opprimat:
Quae vis, vim mihi afferam ipsa, adigit. TR. ah, desine. nimis inepta es.
AM. Desiste dictis nunc iam miseram me consolari.
PA. Nisi quid re praesidium apparas, Trachalio, acta haec res est:
Certum'st moriri, quam hunc pati grassari lenonem in me.
Sed muliebri animo sum tamen: miserae ubi venit in mentem
Mihi mortis metus membra occupat edepol. TR. etsi hoc acerbum,
Bonum animum habete. PA. nam, obsecro, unde animus mihi invenitur?
TR. Ne, inquam, timete: assidite hic in ara. AM. istaec quid ara
Prodesse nobis plus potest, quam signum in fano hic intus
Veneris, quod amplexae modo, unde abreptae per vim miserae?
TR. Sedete hic modo: ego hinc vos tamen tutabor: aram habete hanc

Vobis pro castris: moenia hinc ego defensabo.
Praesidio Veneris malitiae lenonis contra incedam.
AM. Tibi auscultamus. et, Venus alma, ambae te obsecramus,
Aram amplexantes hanc tuam lacrymantes, genibus nixae,
Nos in custodiam tuam ut recipias, et tutere;
Illos scelestos, qui tuum fecerunt fanum parvi,
Vt ulciscare, nosque ut hanc tua pace aram obsidere
Patiare, quae elautae ambae sumus opera Neptuni noctu:
Ne invisas habeas, neve iccirco nobis vitio vortas,
Si quippiam'st minus quod bene esse lautum arbitrare.
TR. Aequum has petere intellego: decet abs te id impetrari:
Ignoscere his te convenit: metus has, id ut faciant, subigit.
Te ex concha natam esse autumant: cave tu harum conchas spernas.
Sed optume eccum exit senex, patronus mihique et vobis.

ACTVS TERTIVS. SCENA QVARTA.

DAEMONES, LABRAX, MVLIERES, LORARII, TRACHALIO.

Exi e fano, natum quantum est hominum sacrilegissume.
Vos in aram abite sessum. sed ubi sunt? TR. huc respice.
DAE. Optume. LO. istuc volueramus. iube modo accedat prope.
DAE. Tune legirupionem hic nobis cum dis facere postulas?
Pugnum in os impinge. LA. iniqua haec patior cum pretio tuo.
DAE. At etiam minitatur audax. LA. ius meum ereptum est mihi,

Meas mihi ancillas invito me eripis. TR. ergo dato
De senatu Cyrenensi quemvis opulentum arbitrum,
Si tuas esse oportet, nive eas esse oportet liberas,
Nive te in carcerem compingi est aequom, aetatemque ibi
Te usque habitare, donec totum carcerem contriveris.
LA. Non hodie isti rei auspicavi, ut cum furcifero fabuler.
Te ego appello. DAE. cum istoc primum, qui te novit, disputa.
LA. Tecum ago. TR. atqui mecum agendum'st. suntne illae ancillae tuae?
LA. Sunt. TR. agedum ergo, tange utramvis digitulo minumo modo.
LA. Quid, si attigero? TR. extemplo hercle ego te follem pugilatorium
Faciam, et pendentem incursabo pugnis, periurissume.
LA. Mihi non liceat meas ancillas Veneris de ara abducere?
DAE. Non licet: ita est lex apud nos. LA. mihi cum vostris legibus
Nihil est commercii; equidem istas iam ambas educam foras.
Tu senex, si istas amas, huc arido argento'st opus.
DAE. Hae autem Veneri complacuerunt. LA. habeat, si argentum dabit.
DAE. Do tibi argentum. nunc adeo ut scias meam sententiam,
Occipito modo illis afferre vim ioculo pausillulum,
Ita hinc ego te ornatum amittam, tu ipsus te ut non noveris.
Vos adeo, ubi ego innuero vobis, si ne ei caput exoculassitis,
Quasi murteta iuncis, item ego vos virgis circumvinciam.
LA. Vi agis mecum. TR. etiam vim opprobras, flagitii flagrantia?

LA. Tun', trifurcifer, mihi audes inclementer dicere?
TR. Fateor, ego trifurcifer sum: tu es homo apprime probus.
Num qui minus hasce esse oportet liberas? LA. quid, liberas?
TR. Atque heras tuas quidem, hercle, atque ex germana Graecia:
Nam altera haec est nata Athenis ingenuis parentibus.
DAE. Quid ego ex te audio? TR. hanc Athenis esse natam liberam.
DAE. Mea popularis, obsecro, haec est? TR. non tu Cyrenensis es?
DAE. Imo Athenis natus altusque educatusque Atticis.
TR. Obsecro, defende cives tuas, senex. DAE. o filia
Mea! cum ego hanc video, mearum me absens miseriarum commones,
Trima quae periit mihi: iam tanta esset, si vivit, scio.
LA. Argentum ego pro istisce ambabus, cuiae erant, domino dedi:
Quid mea refert, hae Athenis natae, an Thebis sient,
Dum mihi recte servitutem serviant? TR. itane impudens,
Tune hic felles virginalis liberos parentibus
Sublectos habebis, atque indigno quaestu conteres?
Nam huic alterae patria quae sit, profecto nescio:
Nisi scio probiorem hanc esse, quam te, impuratissume.
LA. Tuae istae sunt? TR. contende ergo, uter sit tergo verior.
Ni offerumentas habebis plures in tergo tuo,
Quam ulla navis longa claves, tum ego ero mendacissumus:
Postea aspicito meum, quando ego tuum inspectavero,
Nisi erit tam sincerum, ut quivis dicat ampullarius,
Optimum esse opere faciundo corium, et sincerissimum.
Quid caussae est, quin virgis te usque ad saturitatem sauciem?

Quid illas spectas? quas si attigeris, oculos eripiam tibi.
LA. Atquin, quia vetas, utramque iam mecum abducam simul.
DAE. Quid facies? LA. Volcanum adducam, is Veneris est advorsarius.
DAE. Quo illic it? LA. heus, ecquis hic est? heus? DAE. si attigeris ostium,
Iam, hercle, tibi messis in ore fiet mergis pugneis.
LO. Nullum habemus ignem, ficis victitamus aridis.
DAE. Ego dabo ignem, siquidem in capite tuo conflandi copia'st.
LA. Ibo, hercle, aliquo quaeritatum ignem. DAE. quid, cum inveneris?
LA. Ignem magnum hic faciam. DAE. quin ut humanum exuras tibi.
LA. Imo hasce ambas hic in ara, ut vivas, comburam. DAE. id volo:
Nam, hercle, ego te barba continuo arripiam, et in ignem coniiciam,
Teque ambustulatum obiiciam magnis avibus pabulum.
Cum coniecturam egomet mecum facio, haec illa est simia,
Quae has hirundines ex nido volt eripere ingratiis,
Quod ego in somnis somniavi. TR. scin' quid? tecum oro, senex,
Vt illas serves, vim defendas, dum ego herum adduco meum.
DAE. Quaere herum atque adduce. TR. at hic ne. DAE. maxumo malo suo,
Si attigerit, sive occeptassit. TR. cura. DAE. curatum est, abi.
TR. Hunc quoque asserva ipsum, ne quo abitat. nam promisimus,
Carnifici aut talentum magnum, aut hunc hodie sistere.

ACTVS TERTIVS. SCENA QVINTA.

DAEMONES, LABRAX, PALAESTRA, AMPELISCA, LORARII.

Vtrum tu, leno, cum malo libentius
Quiescis, an sic sine malo, si copia est?
LA. Ego, quae tu loquere, flocci non facio, senex.
Meas quidem te invito, et Venere et summo Iove,
De ara capillo iam deripiam. DAE. tange dum.
LA. Tangam hercle vero. DAE. agedum ergo, accede huc modo.
LV. Iube dum recedere istos ambo illuc modo.
DAE. Imo ad te accedent. LA. non hercle egomet censeo.
DAE. Quid ages, si accedent propius? LA. ego recessero.
Verum, senex, si te unquam in urbe offendero,
Nunquam hercle quisquam me lenonem dixerit,
Si non te ludos pessumos dimisero.
DAE. Facito istuc quod minitaris. sed nunc interim
Si illas attigeris, dabitur tibi magnum malum.
LA. Quam magnum vero? DAE. quantum lenoni sat est.
LA. Minacias ego istas flocci non facio tuas.
Equidem te invito iam ambas rapiam. DAE. tange dum.
LA. Tangam hercle vero. DAE. tange: sed scin, quomodo?
I dum, Turbalio, curriculo affer
Duas clavas. LA. clavas? DAE. sed probas, propera cito.
Ego te hodie faxo recte acceptum, ut dignus es.
LA. Eheu, scelestus galeam in navi perdidi:
Nunc mihi opportuna hic esset, salva si foret.
Licet saltem istas mihi appellare. DAE. non licet.
Ehem optume edepol eccum clavator advenit!
LA. Illud quidem, edepol, tinnimentum est auribus.
DAE. Age, accipe illanc alteram clavam, Sparax:
Age, alter istinc, alter hinc assistite.
Assistite ambo. sic! audite nunc iam:
Si hercle illic illas hodie digito tetigerit

Invitas, ni istunc istis invitassitis
Vsque adeo, donec, qua domum abeat, nesciat,
Peristis ambo. si appellabit quempiam,
Vos respondetote istinc istarum vicem:
Sin ipse abire hinc volet, quantum potest,
Extemplo amplectitote crura fustibus.
LA. Etiam me abire hinc non sinent? DAE. dixi satis.
Et ille ubi servos cum hero huc advenerit,
Qui herum arcessivit, itote extemplo domum.
Curate haec sultis magna diligentia.
LA. Heu, hercle, nae istic fana mutantur cito!
Iam hoc Herculi est, Veneris fanum quod fuit.
Ita duo destituit signa hic cum clavis senex.
Non hercle quo hinc nunc gentium aufugiam scio,
Ita nunc mihi utrumque saevit et terra et mare.
Palaestra! LO. quid vis? LA. apage, controversia est.
Haec equidem Palaestra, quae respondit, non mea est.
Heus, Ampelisca! LO. cave sis infortunio.
LA. Vt potest, ignavi homines satis recte monent.
Sed vobis dico, heus vos! num molestia est,
Me adire ad illas propius? LO. nihil nobis quidem.
LA. Nunquid molestum mihi erit? LO. nihil, si caveris.
LA. Quid est quod caveam? LO. hem a crasso infortunio.
LA. Quaeso, hercle, abire ut liceat. LO. abeas, si velis.
LA. Bene hercle factum: habeo vobis gratiam.
Non. accedam potius. LO. illic astato illico.
LA. Edepol proveni nequiter multis modis.
Certum'st hasce hodie usque obsidione vincere.

ACTVS TERTIVS. SCENA SEXTA.

PLEVSIDIPPVS, TRACHALIO, MVLIERES, LABRAX, LORARII, CHARMIDES.

Meamne ille amicam leno vi, violentia,
De ara deripere Veneris voluit? TR. admodum.

PL. Quin occidisti extemplo? TR. gladius non erat.
PL. Caperes aut fustem, aut lapidem. TR. quid ego, quasi canem,
Hominem insectarer lapidibus nequissumum?
LA. Nunc pol ego perii! Pleusidippus eccum adest.
Converret iam hic me totum cum pulvisculo.
PL. Etiamne in ara tunc sedebant mulieres,
Cum ad me profectus ire? TR. ibidem nunc sedent.
PL. Quis illas nunc illic servat? TR. nescio quis senex,
Vicinus Veneris; is dedit operam optumam.
Is nunc cum servis servat: ego mandaveram.
PL. Duc me ad lenonem recta. ubi illic est homo?
LA. Salve. PL. nihil salutem moror. opta ocius,
Rapi te obtorto collo mavis, an trahi?
Vtrum vis opta, dum licet. LA. neutrum volo.
PL. Abi sane ad littus curriculo, Trachalio;
Iube illos in urbem ire obviam ad portum mihi,
Quos mecum duxi, hunc qui ad carnificem traderent.
Post huc redito, atque agitato hic custodiam:
Ego hunc scelestum in ius rapiam exulem.
Age, ambula in ius. LA. quid ego deliqui? PL. rogas?
Quin arrhabonem a me accepisti ob mulierem, et
Eam hinc abduxisti. LA. non avexi. PL. cur negas?
LA. Quia pol provexi; avehere non quivi miser.
Equidem tibi me dixeram praesto fore
Apud Veneris fanum: quid muto? sumne ibi?
PL. In iure caussam dicito: hic verbum sat est:
Sequere. LA. obsecro te, subveni, mi Charmides:
Rapior obtorto collo. CH. quis me nominat?
LA. Viden' me ut rapior? CH. video, atque inspecto lubens.
LA. Non subvenire mihi audes? CH. quis homo te rapit?
LA. Adolescens Pleusidippus. CH. ut nactu's, habe
Bono animo: melius est te in nervom correpere.
Tibi obtigit quod plurimi exoptant sibi.
LA. Quid id est? CH. ut id quod quaerant, inveniant sibi.

LA. Sequere, obsecro, me. CH. pariter suades, qualis es.
Tu in nervom rapere, eo me obsecras, ut te sequar.
Etiam retentas? LA. perii! PL. verum sit velim!
Tu, mea Palaestra et Ampelisca, ibidem illico
Manete, dum huc ego redeo. LO. equidem suadeo
Vt ad nos abeant potius, dum recipis. PL. placet:
Bene facitis. LA. fures mihi estis. LO. quid, fures? PL. rape.
LA. Oro, obsecro, Palaestra. PL. sequere, carnufex.
LA. Hospes. CH. non sum hospes: repudio hospitium tuum.
LA. Siccine me spernis? CH. sic ago: semel bibo.
LA. Di te infelicent. CH. isti capiti dicito.
Credo alium in aliam belluam hominem vortier,
Illic in columbum, credo, leno vortitur:
Nam in columbari collum haud multo post erit:
In nervom ille hodie nidamenta congeret.
Veruntamen ibo, ei advocatus ut siem,
Si qui mea opera citius addici potest.

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

DAEMONES.

Bene factum et volupe est, hodie me his mulierculis
Tetulisse auxilium: iam clientas repperi;
Atque ambas forma scitula atque aetatula.
Sed uxor scelesta me omnibus servat modis,
Ne qui significem quippiam mulierculis.
Sed Gripus servos noster, quid rerum gerat
Miror, de nocte qui abiit piscatum ad mare.
Pol magis sapisset, si dormivisset domi.
Nam nunc et operam ludos facit, et retia:
Vt tempestas est nunc atque ut noctu fuit:
In digitis hodie percoquam quod ceperit;
Ita fluctuare video vehementer mare.

Sed ad prandium uxor me vocat, redeo domum,
Iam meas opplebit aures sua vaniloquentia.

ACTVS QVARTVS. SCENA SECVNDA.

GRIPVS.

Neptuno has ago meo patrono gratias,
Qui salsis locis incolit pisculentis,
Cum me ex suis pulchre ornatum expedivit
Templis reducem, plurima praeda onustum
Salute horiae, quae in mari fluctuoso
Piscatu novo me uberi compotivit.
Miroque modo atque incredibili hic piscatus mihi
Lepide evenit; neque piscium ullam unciam hodie
Pondo cepi, nisi hoc quod fero hic in rete.
Nam ut de noote multa impigreque exsurrexi,
Lucrum praeposui sopori et quieti:
Tempestate saeva experiri expetivi,
Paupertatem heri qui et meam sententiam
Tolerarem, opera haud fui parcus mea. Nimis homo
Nihili est, qui piger est: nimisque id genus odi ego male.
Vigilare decet hominem, qui volt sua tempori conficere officia:
Non enim illum exspectare oportet, dum herus se ad suum suscitet officium.
Nam qui dormiunt libenter, sine lucro et cum malo quiescunt.
Nam ego nunc mihi, qui impiger fui, repperi, ut piger, si velim, siem.
Hoc ego in mari, quicquid inest, reperi: quicquid inest, grave quidem est: aurum
Hic ego inesse reor. nec mihi conscius est ullus homo. nunc haec tibi
Occasio, Gripe, obtigit, ut liberet ex populo Praetor te;

Hunc homo feret a me nemo: ne tute speres potius.
TR. non ferat,
Si dominus veniat? GR. dominus huic nemo, ne frustra sis,
Nisi ego, nemo natu'st, hunc qui cepi in venatu meo.
TR. Itane vero? GR. ecquem esse dices in mari piscem meum?
Quos cum capio, siquidem cepi, mei sunt; habeo pro meis;
Nec manu afferuntur; neque illinc partem quisquam postulat.
In foro palam omnes vendo pro meis venalibus.
Mare quidem commune certo'st omnibus. TR. assentio,
Qui minus communem quaeso mihi esse oportet vidulum?
In mari inventu'st, commune est. GR. nae impudenter impudens.
Nam si istuc iussit, quod memoras, piscatores perierint:
Quippe cum extemplo in macellum pisces prolati sient,
Nemo emat: suam quisque partem piscium poscat sibi:
Dicat, in mari communi captos. TR. quid ais, impudens?
Ausus etiam comparare vidulum cum piscibus?
Eadem tandem res videtur? GR. in manu non est mea.
Vbi demisi retem atque hamum, quicquid haesit, extraho,
Meum quod rete atque hami nacti sunt, meum potissumum'st.
TR. Imo hercle haud est, siquidem quod vas excepisti.
GR. Philosophe!
TR. Sed tu en unquam piscatorem vidisti, venefice,
Vidulum piscem cepisse? aut protulisse ullum in forum?
Non enim tu hic quidem occupabis omnis quaestus quos voles.
Et vietorem et piscatorem te esse, impure, postulas.
Vel te mihi monstrare oportet, piscis qui sit vidulus.

Vel, quod in mari non natum est, neque habet squamas, ne feras.
GR. Quid tu, nunquam audivisti esse antehac vidulum piscem? TR. scelus,
Nullus est. GR. imo est profecto. ego, qui sum piscator, scio:
Vero rare capitur: nullus minus saepe ad terram venit.
TR. Nil agis: dare verba speras mihi te posse, furcifer.
Quo colore est? GR. hoc colore capiuntur pauxilluli.
Sunt alii puniceo corio, magni item atque atri. TR. scio.
Tu hercle, opinor, in vidulum te piscem convortes, nisi caves:
Fiet tibi puniceum corium, postea atrum denuo.
GR. Quod scelus hodie hoc inveni! TR. verba facimus: it dies.
Vide *sis*, quoius arbitratu nos facere vis? GR. viduli
Arbitratu. TR. ita enim vero? stultus es. GR. salve, Thales!
TR. Tu istunc hodie non feres, nisi das sequestrum aut arbitrum,
Quoius haec res arbitratu fiat. GR. quaeso sanus es?
TR. Elleborosus sum. GR. ego cerritus, hunc non amittam tamen.
TR. Verbum adde etiam unum, iam in cerebro colaphos abstrudam tuo.
Ego iam hic te, itidem quasi penicillus novus exurgeri solet,
Ni hunc amittis, exurgebo quicquid humoris tibi'st.
GR. Tange: affligam ad terram te itidem, ut piscem soleo polypum.
Vis pugnare? TR. quid opu'st? quin tu potius praedam divide.
GR. Hinc tu, nisi malum, frunisci nihil potes, ne postules.
Abeo ego hinc. TR. at ego hinc offlectam navem, ne quo abeas: mane.
GR. Si tu proreta isti navi es, ego gubernator ero.

Mitte rudentem, sceleste. TR. mittam: omitte vidulum.
GR. Nunquam, hercle, hinc hodie ramenta fies fortunatior.
TR. Non probare pernegando mihi potes, nisi pars datur,
Aut ad arbitrum reditur, aut sequestro ponitur.
GR. Quemne ego excepi in mari? TR. at ego inspectavi e litore.
GR. Mea opera, labore, et rete, et horia. TR. num qui minus,
Si veniat nunc dominus, quoius est, ego qui inspectavi procul,
Te hunc habere, fur sum, quam tu? GR. nihilo. TR. mane, mastigia.
Quo argumento socius non sum, et fur sum? fac dum ex te sciam.
GR. Nescio. neque ego istas vostras leges urbanas scio
Nisi quia, Hunc meum esse, dico. TR. et ego item esse aio meum.
GR. Mane iam: reperi rem, quo pacto nec fur, nec socius sies.
TR. Quo pacto? GR. sine me hinc abire: tu abi tacitus tuam viam:
Nec tu me quoiquam indicassis, neque ego tibi quicquam dabo.
Tu taceto, ego mussitabo: hoc optumum atque aequissumum est.
TR. Ecquid conditionis audes ferre? GR. iamdudum fero:
Vt abeas, rudentem amittas, mihi molestus ne sies.
TR. Mane, dum refero conditionem. GR. te obsecro hercle, aufer te modo.
TR. Ecquem in his locis novisti? GR. oportet vicinos meos.
TR. Vbi tu hic habitas? GR. porro illic longe usque in campis ultimis.
TR. Vin' qui in hac villa habitat, eius arbitratu fieri?
GR. Paulisper remitte restem, dum concedo et consulo

TR. Fiat. GR. euge, salva res est: praeda haec perpetua est mea.
Ad meum herum arbitrum vocat me, hic intra praesepis meas.
Nunquam, hercle, hodie abiudicabit ab suo triobolum.
Nae iste haud scit quam conditionem tetulerit. ibo ad arbitrum.
TR. Quid igitur? GR. quanquam istuc esse ius meum certo scio,
Fiat istuc potius, quam nunc pugnem tecum. TR. nunc places.
GR. Quanquam ad ignotum arbitrum me appellis; si adhibebit fidem,
Et si est ignotus, notus: si non; notus, ignotissimus est.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVARTA.

DAEMONES, PALAESTRA, AMPELISCA, TRACHALIO, GRIPVS.

Serio, edepol, quanquam volo vobis quae voltis, mulieres,
Metuo, propter vos, ne uxor mea me extrudat aedibus:
Quae me pellices adduxisse dicet ante oculos suos.
Vos confugite in aram potius, quam ego. MV. miserae periimus.
DAE. Ego vos salvas sistam, ne timete. sed quid vos foras
Prosequimini? quoniam ego assum, faciet nemo iniuriam.
Ite, inquam, domum ambo nunc iam ex praesidio praesides.
GR. O here, salve! DAE. salve, Gripe. quid fit? TR. tuusne hic servos est?
GR. Haud pudet. TR. nihil ago tecum. GR. ergo abi hinc sis. TR. quaeso responde, senex.

Tuus hic servos est? DAE. meus est. TR. hem istuc optume, quando tuus est.
Iterum te saluto. DAE. et ego te. tune es, qui haud multo prius
Abiisti hinc herum arcessitum? TR. ego is sum. DAE. quid nunc vis tibi?
TR. Nempe hic tuus est? DAE. meus est. TR. istuc optime, quando tuu'st.
DAE. Quid negoti'st? TR. vir scelestus illic est. DAE. quid fecit tibi
Vir scelestus? TR. homini ego isti talos suffringi volo.
DAE. Quid est, qua de re litigatis nunc inter vos? TR. eloquar.
GR. Imo ego eloquar. TR. ego, opinor, rem facesso. GR. siquidem
Sis pudicus, hinc facessas. DAE. Gripe, animum advorte, ac tace.
GR. Vtin' istic prius dicat. DAE. audi, loquere tu. GR. alienon' prius,
Quam tuo dabis orationem? TR. ut nequitur comprimi!
Ita ut occoepi dicere, illum quem dudum
Lenonem extrusisti, hic eius vidulum, eccillum.
GR. Non habeo. TR. negas, quod oculis video? GR. at ne videas, velim.
Habeo, non habeo. quid tu me curas, quid rerum geram?
TR. Quomodo habeas, illud refert, iurene anne iniuria.
GR. Ni istum cepi, nulla caussa est quin me condones cruci:
Si in mari reti apprehendi, qui tuum potius est, quam meum?
TR. Verba dat. hoc modo res gesta est, ut ego dico. GR. quid tu ais?
TR. Quoad primarius vir dicat, comprime hunc sis, si tuus est.
GR. Quid? tu idem mihi vis fieri, quod herus consuevit tibi?
Si ille te comprimere solitus, hic noster nos non solet.

DAE. Verbo illo modo ille vicit. quid nunc tu vis? dic mihi.

TR. Equidem neque ego partem posco mihi istinc de istoc vidulo,
Neque meum hodie esse unquam dixi. sed istic inest cistellula
Huius mulieris, quam dudum dixi fuisse liberam.

DAE. Nempe tu hanc dicis, quam esse aiebas dudum popularem meam?

TR. Admodum: et ea quae olim parva gestavit crepundia,
Istic in ista cistula insunt, quae istic inest in vidulo.
Hoc neque isti usus est, et illi miserae suppetias feret,
Si id dederit, qui suos parentes quaerat. DAE. faciam ut det: tace.

GR. Nihil, hercle, ego sum isti daturus. TR. nihil peto, nisi cistulam,
Et crepundia. GR. quid si ea sunt aurea? TR. quid istic tua?
Aurum auro expendetur; argentum argento exaequabitur.

GR. Fac sis aurum ut videam, post ego faciam videas cistulam.

DAE. Cave malo, ac tace tu: tu perge, ut occoepisti dicere.

TR. Vnum te obsecro, ut te huius commiserescat mulieris.
Siquidem hic lenonis eius est vidulus, quem suspicor.
Hic nisi de opinione certum nihil dico tibi.

GR. Viden' scelestus ut aucupatur! TR. sine me, ut occoepi, loqui.
Si scelesti illius est hic, quoius dico, vidulus,
Hae poterunt novisse: ostendere his iube. GR. ain' ostendere?

DAE. Haud iniquom dicit, Gripe, ut ostendatur vidulus.

GR. Imo hercle insignite inique. DAE. qui dum? GR. quia si ostendero,

Continuo hunc novisse dicent scilicet. TR. scelerum caput,
Vt tute es, item omnis censes esse? periurii caput.
GR. Omnia istaec ego facile patior, dum hic hinc a me sentiat.
TR. Atqui nunc abs te stat: verum hinc ibit testimonium.
DAE. Gripe, advorte animum. tu paucis expedi, quid postulas?
TR. Dixi equidem: sed si parum intellexti, dicam denuo:
Hasce ambas, ut dudum dixi, ita esse oportet liberas.
Haec Athenis parva fuit virgo surrepta. GR. dic mihi,
Quid ista ad vidulum pertinent, servae sint istae an liberae?
TR. Omnia iterum vis memorari, scelus, ut defiat dies.
DAE. Abstine maledictis, et mihi, quod rogavi, dilue.
TR. Cistellam istic inesse oportet caudeam in isto vidulo,
Vbi sunt signa, qui parentes noscere haec possit suos,
Quibus cum parva Athenis periit, sicuti dixi prius.
GR. Iuppiter te dique perdaut. quid ais, vir venefice?
Quid? istae mutae sunt, quae pro se fabulari non queant?
TR. Eo tacent, quia tacita bona'st mulier semper quam loquens.
GR. Tum pol tu pro oratione nec vir nec mulier mihi es.
TR. Qui dum? GR. quia enim neque loquens es, neque tacens unquam bonus.
Quaeso, en unquam hodie licebit mihi loqui? DAE. si praeter hac
Verbum faxis hodie, ego tibi comminuam caput.
TR. Vt id occoepi dicere, senex, eam, te quaeso, cistulam
Vt iubeas hunc reddere illis; ob eam si quid postulat
Sibi mercedis, dabitur: aliud quicquid ibi est, habeat sibi.
GR. Nunc demum istuc dicis, quoniam ius meum esse intellegis:

Dudum dimidiam petebas partem. TR. imo etiam nunc peto.
GR. Vidi petere miluum, etiam cum nihil auferret tamen.
DAE. Non ego te comprimere possum sine malo? GR. si istic tacet,
Ego tacebo: si iste loquitur, sine me pro re mea parte loqui.
DAE. Cedo modo mihi istum vidulum, Gripe. GR. concredam tibi.
At si istorum nihil sit, ut mihi reddas. DAE. reddetur. GR. tene.
DAE. Audi nunc iam, Palaestra atque Ampelisca, hoc quod loquor.
Estne hic vidulus, ubi cistellam tuam inesse aiebas? PA. is est.
GR. Perii, hercle, ego miser! ut, priusquam plane aspexit, illico
Eum esse dixit! PA. faciam ego hanc rem palam tibi
Cistellam istic inesse oportet caudeam in isto vidulo.
Ibi ego dicam quicquid inerit nominatim, tu mihi
Nullus ostenderis. si falsa dicam, frustra dixero.
Vos tamen istaec, quicquid illic inerit, vobis habebitis.
Sed si erunt vera, tum obsecro te, ut mea mihi reddantur. DAE. placet.
Ius merum oras, meo quidem animo. TR. ac meo, hercle.
GR. Quid si ista aut superstitiosa, aut ariola est, atque omnia
Quicquid insit vera dicet? anne habebit ariola?
DAE. Non feret, nisi vera dicet: nequiequam ariolabitur.
Solve vidulum ergo, ut quicquid sit verum, quam primum sciam.
GR. Hoc habet: solutum est: ah, perii! video cistellam. DAE. haeccine est?
PA. Istaec est. o mei parentes, hic vos conclusos gero!
Huc opesque spesque vostrum cognoscendum condidi.

GR. Tunc tibi, hercle, deos iratos esse oportet, quisquis es,
Quae parenteis in tam angustum tuos locum compegeris.
DAE. Gripe, accede huc, tua res agitur, tu puella, istinc procul
Dicito, quid insit, et qua facie, memorato omnia.
Si hercle tantillum peccassis, quod posterius postules
Te ad verum converti, nugas, mulier, magnas egeris.
GR. Ius bonum oras. TR. edepol haud orat te: nam tu iniurius.
DAE. Loquere nunc iam puella. Gripe animum advorte, ac tace.
PA. Sunt crepundia. DAE. ecca video. GR. perii in primo praelio!
Mane, ne ostenderis. DAE. qua facie sunt? responde ex ordine.
PA. Ensiculu'st aureolus primum literatus. DAE. dice dum:
In eo ensiculo litterarum quid est? PA. mei nomen patris.
Post altrinsecus est securicula ancipes, item aurea
Literata: ibi matris nomen in securicula'st. DAE. mane.
Dic, in ensiculo quid nomen est paternum? PA. Daemones.
AE. Di immortales, ubi loci sunt spes meae? GR. imo edepol, meae?
AE. Perge, te obsecro, continuo. GR. placide: aut ite in malam crucem.
AE. Loquere matris nomen hic in securicula quid siet.
PA. Daedalis. DAE. di me servatum cupiunt. GR. at me perditum.
DAE. Filiam meam esse hanc oportet, Gripe. GR. sit per me quidem.
Qui te di omnes perdant, qui me hodie oculis vidisti tuis,
Meque adeo scelestum, qui non circumspexi centies.

Prius, me ne quis inspectaret, quam rete extraxi ex aqua.
PA. Post est sicilicula argenteola et duae connexae maniculae, et
Sucula. GR. quin tu i dierecta cum sucula et cum porculis.
PA. Et bulla aurea est, pater quam dedit mihi natali die.
DAE. Ea est profecto. contineri, quin complectar, non queo.
Filia mea, salve: ego is sum, qui te produxi, pater:
Ego sum Daemones, et mater tua ecca hic intus Daedalis.
PA. Salve, mi pater insperate. DAE. salve. ut te amplector libens!
TR. Volupe'st, cum istuc ex pietate vostra vobis contigit.
DAE. Capedum: hunc, si potes, fer intro vidulum, age Trachalio.
TR. Ecce Gripi scelera, cum istaec res male evenit tibi,
Gripe, gratulor. DAE. age, eamus, mea gnata, ad matrem tuam,
Quae ex te poterit argumentis hanc rem magis exquirere:
Quae te magis tractavit, magisque signa pernovit tua.
TR. Eamus intro omnes, quando operam promiscuam damus.
PA. Sequere me, Ampelisca. AM. cum te dii amant, voluptati est mihi.
GR. Sumne ego scelestus, qui illunc hodie excepi vidulum?
Aut cum excepi, qui non alicubi in solo abstrusi loco?
Credebam edepol turbulentam praedam eventuram mihi,
Quia illa mihi tam turbulenta tempestate evenerat.
Credo edepol ego illic inesse auri et argenti largiter.
Quid melius est, quam ut hinc intro abeam, et me suspendam clanculum,
Saltem tantisper, dum abscedat haec a me aegrimonia.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVINTA.

DAEMONES.

Pro dii immortales, quis me est fortunatior,
Qui ex improviso filiam inveni meam?
Satin' si quoi homini dei esse benefactum volunt,
Aliquo illud pacto obtingit optatum piis!
Ego hodie, qui neque speravi, neque credidi,
Is improviso filiam inveni tamen:
Et eam de genere summo adolescenti dabo
Ingenuo, Atheniensi, et cognato meo.
Ego eum adeo arcessi huc ad me quam primum volo,
Iussique exire huc eius servom, ut ad forum
Iret. nondum egressum esse eum, id miror tamen.
Accedam opinor ad fores. quid conspicor?
Vxor complexa collo retinet filiam:
Nimis paene inepta atque odiosa eius amatio est.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEXTA.

DAEMONES, TRACHALIO.

Aliquando osculando melius est, uxor, pausam fieri.
Atque adorna, ut rem divinam faciam, cum intro advenero,
Laribus familiaribus: cum auxerunt nostram familiam.
Sunt domi agni et porci sacres. sed quid istum remoramini,
Mulieres, Trachalionem? atque optume eccum exit foras.
TR. Vbi ubi erit, tamen iam investigabo, et mecum ad te adducam simul
Pleusidippum. DAE. eloquere ut haec res obtigit de filia:
Eum rogato, ut relinquat alias res, et huc veniat, TR licet.

DAE. Dicito daturum meam illi filiam uxorem. TR. licet.
DAE. Et patrem eius me novisse: et mihi esse cognatum. TR. licet.
DAE. Sed propera. TR. licet. DAE. iam hic fac sit, coena ut curetur. TR. licet.
DAE. Omnian' licet? TR. licet, sed scin' quid est, quod te volo?
Quod promisisti ut memineris, hodie ut liber sim. DAE. licet.
TR. Fac ut exores Pleusidippum, ut me emittat manu. DAE. licet.
TR. Et tua filia facito oret; facile exorabit. DAE. licet.
TR. Atque ut mihi Ampelisca nubat, ubi ego sim liber. DAE. licet.
TR. Atque ut gratum mihi beneficium factis experiar. DAE. licet.
TR. Omnian' licet? DAE. licet. tibi rursum refero gratiam.
Sed propera ire in urbem actutum, et recipe te huc rursum. TR. licet.
Iam hic ero. tu interibi adorna ceterum, quod opus est. DAE. licet.
TR. Hercules istum infelicet cum sua licentia,
Ita meas replevit aures. quicquid memorabam, licet.

ACTVS QVARTVS. SCENA SEPTIMA.

GRIPVS, DAEMONES.

Quam mox licet te compellare, Daemones?
DAE. Quid est negotii, Gripe? GR. de illo vidulo
Si sapias, sapias: habeas quod di danunt boni.
DAE. Aequom videtur tibi, ut ego, alienum quod est,
Meum esse dicam? GR. quodne ego inveni in mari?
DAE. Tanto melius illi obtigit, qui perdidit:
Tuum esse nihilo magis oportet vidulum.
GR. Isto tu pauper es, cum nimis sancte pius.
DAE. O Gripe Gripe, in aetate hominum plurimae

Fiunt transennae, ubi decipiuntur dolis.
Atque edepol in eas plerunque esca imponitur:
Quam si quis avidus poscit escam avariter,
Decipitur in transenna avaritia sua.
Ille qui consulte, docte, atque astute cavet,
Diutine uti bene licet partum bene:
Mihi istaec videtur praeda praedatum irier,
Vt cum maiore dote abeat quam advenerit.
Egone ut quod ad me allatum esse alienum sciam,
Celem? minume istuc faciet noster Daemones.
Semper cavere hoc sapientes aequissumum est,
Ne conscii sint ipsi maleficiis suis.
Ego mihi cum lusi, nihil moror ullum lucrum.
GR. Spectavi ego pridem Comicos ad istum modum
Sapienter dicta dicere, atque iis plaudier,
Cum illos sapientis mores monstrabant poplo.
Sed cum inde suam quisque ibant diversi domum
Nullus erat illo pacto, ut illi iusserant.
DAE. Abi intro, ne molestus, linguae tempera.
Ego daturus tibi nihil sum, ne tu frustra sis.
GR. At ego deos quaeso, ut quicquid in illo vidulo'st;
Si aurum, si argentum est, omne id ut fiat cinis.
DAE. Illuc est, quod nos nequam servis utimur.
Nam illic cum servo si quo congressus foret,
Et ipsum sese et illum furti adstringeret,
Dum praedam habere se censeret, interim
Praeda ipsus esset: praeda praedam duceret.
Nunc hinc introibo, et sacrificabo: postibi
Iubebo nobis coenam continuo coqui.

ACTVS QVARTVS. SCENA OCTAVA.

PLEVSIDIPPVS, TRACHALIO.

Iterum mihi istaec omnia itera, mi anime, mi Trachalio,

Mi liberte, mi patrone, imo potius, mi pater.
Repperit patrem Palaestra suum atque matrem? TR. repperit.
PL. Et popularis est? TR. opinor. PL. et nuptura est mihi? TR. suspicor.
PL. Censen' hodie despondebit eam mihi, quaeso? TR. censeo.
PL. Quid, patri etiam gratulabor, cum illam invenit? TR. censeo.
PL. Quid, matri eius? TR. censeo. PL. quid ergo censes? TR. quod rogas,
Censeo. PL. dic ergo quanti censes? TR. egone? censeo.
PL. At sume quidem, ne censionem semper facias. TR. censeo.
PL. Quid si curram? TR. censeo. PL. an sic potius placide? TR. censeo.
PL. Etiamne eam adveniens salutem? TR. censeo. PL. etiamne, eius patrem?
TR. Censeo. PL. post eius matrem? TR. censeo. PL. quid postea?
Etiamne adveniens complectar eius patrem? TR. non censeo.
PL. Quid, matrem? TR. non censeo. PL. quid eampse illam? TR. non censeo.
PL. Perii! delectum dimisit. nunc non censet, cum volo.
TR. Sanus non es: sequere. PL. duc me, mi patrone quo libet.

ACTVS QVINTVS, SCENA PRIMA.

LABRAX.

Quis me est mortalium miserior, qui vivat alter hodie,
Quem ad recuperatores modo damnavit Pleusidippus.
Abiudicata a me modo est Palaestra. perditus sum:

Nam lenones ex gaudio credo esse procreatos,
Ita omnes mortales, si quid est mali lenoni, gaudent.
Nunc alteram illam, quae mea est, visam huc in Veneris fanum.
Saltem ut eam abducam, de bonis quod restat reliquiarum.

ACTVS QVINTVS. SCENA SECVNDA.

GRIPVS, LABRAX.

Nunquam edepol hodie ad vesperam Gripum inspicietis vivum,
Nisi vidulus mihi redditur. LA. perii, cum mentionem
Fieri audio usquam viduli, quasi palo pectus tundat.
GR. Illic scelestus liber est: ego qui in mari prehendi
Rete atque excepi vidulum, dare ei negatis quicquam.
LA. Pro di immortales, suo mihi hic sermone arrexit aures.
GR. Cubitum, hercle, longis litteris signabo iam usque quaque,
Si quis perdiderit vidulum cum auro atque argento multo,
Ad Gripum ut veniat. non feretis istum, ut postulatis.
LA. Meum, hercle, illic homo vidulum scit, qui habet, ut ego opinor.
Adeundus mihi illic est homo: di, quaeso, subvenite.
GR. Quid me intro revocas? hoc volo hic ante ostium extergere.
Nam hoc quidem pol e robigine, non e ferro factum est;
Ita quanto magis extergeo, rutilum atque tenuius fit:
Nam quidem hoc Vere natum est verum: ita in manibus consenescit.
LA. Adolescens, salve. GR. di te ament cum irraso capite. LA. quid fit?
GR. Verum extergetur. LA. ut vales? GR. quid tu? num medicus, quaeso, es?

LA. Imo edepol una litera plus sum, quam medicus. GR. tum tu
Mendicus es? LA. tetigisti acu. GR. videtur digna forma.
Sed quid tibi est? LA. hac proxima nocte in mari elavi.
Confracta est navis, perdidi, quicquid erat, miser ibi omne.
GR. Quid perdidisti? LA. vidulum cum auro atque argento multo.
GR. Ecquid meministi in vidulo, qui perit, quid infuerit ibi?
LA. Quid refert, qui periit? GR. tamen si non hoc, aliud fabulemur.
Quid si ego sciam qui invenerit? volo ex te scire signa.
LA. Nummi octingenti aurei in marsupio infuerunt.
Praeterea centum denaria Philippea in pasceolo seorsus.
GR. Magna hercle praeda'st: largiter mercedis indipiscar:
Dii homines respiciunt. bene ego hinc praedatus ibo.
Profecto huius est vidulus. perge alia tu expedire.
LA. Talentum argenti commodum magnum inerat in crumina,
Praeterea sinus, epichysis, cantharus, gaulus, cyathusque.
GR. Papae! divitias tu quidem habuisti luculentas.
LA. Miserum istuc verbum et pessumum est, Habuisse, et nihil habere.
GR. Quid dare velis, qui istaec tibi investiget indicetque?
Eloquere propere celeriter. LA. nummos trecentos. GR. tricas.
LA. Quadringentos. GR. tramas putridas. LA. quingentos. GR. cassam glandem.
LA. Sexcentos. GR. curculiunculos minutos fabulare.
LA. Dabo septingentos. GR. os calet tibi: nunc id frigidefactas?

LA. Mille dabo nummos. GR. somnias. LA. nihil addo: abi. GR. igitur audi:
Si, hercle, abiero hinc, hic non ero. LA. vin' centum et mille. GR. dormis.
LA. Eloquere quantum postules. GR. quo nihil invitus addas;
Talentum magnum! non potest triobolum hinc abesse.
Proin tu vel aias, vel neges. LA. quid istic necessum est, video:
Dabitur talentum. GR. accede dum huc: Venus haec volo arroget te.
LA. Quod tibi libet, id mihi impera. GR. tange aram hanc Veneris. LA. tango.
GR. Per Venerem hanc iurandum est tibi. LA. quid iurem? GR. quod iubebo.
LA. Praei verbis quid vis. id quod domi est, nunquam ulli supplicabo.
GR. Tene aram hanc. LA. teneo. GR. deiura, te mihi argentum daturum,
Eodem die, viduli ubi sis potitus. LA. fiat.
GR. LA. Venus Cyrenensis testem te testor mihi,
Si vidulum illum, quem ego in navi perdidi,
Cum auro atque argento salvom investigavero,
Isque in potestatem meam pervenerit.
GR. Tum ego huic Gripo dico, inquito, et me tangito.
LA. Tum ego huic Gripo dico, Venus, ut tu audias.
GR. LA. Talentum argenti magnum continuo dabo.
GR. Si fraudassis; dicito, uti te in quaestu tuo
Venus eradicet caput atque aetatem tuam.
Tecum hoc habeto tamen, ubi iuraveris.
LA. Et illum ego advorsum, si quid peccasso, Venus,
Veneror te, ut omnes miseri lenones sient.
GR. Tamen fiet, etsi tu fidem servaveris.
Tu hic operire, iam ego faxo exibit senex:
Eum tu continuo vidulum reposcito.
LA. Si maxume mihi illum reddiderit vidulum,
Non illi ego hodie debeo triobolum.

Meus arbitratus est, lingua quod iuret mea.
Sed conticescam. eccum exit, et ducit senem.

ACTVS QVINTVS. SCENA TERTIA.

GRIPVS, DAEMONES, LABRAX.

Sequere hac: ubi istic leno est? heus tu, hem tibi, hic habet vidulum.
DAE. Habeo, et fateor esse apud me: et, si tuus est, habeas tibi.
Omnia ut quicquid infuere, ita salva sistentur tibi.
Tene, si tuus est. LA. o di immortales! meus est. salve, vidule.
DAE. Tuusne est? LA. rogitas? siquidem hercle Iovis fuit, meus est tamen.
DAE. Omnia insunt salva: una istinc cistella excepta est modo
Cum crepundiis, quibuscum hodie filiam inveni meam.
LA. Quam? DAE. tua quae fuit Palaestra: ea filia inventa est mea.
LA. Bene mehercule factum est: cum istaec res tibi ex sententia
Pulchre evenit, gaudeo. DAE. istuc facile non credo tibi.
LA. Imo, hercle, ut scias gaudere me, mihi triobolum
Ob eam ne duis: condono te. DAE. benigne edepol facis.
LA. Imo tu quidem hercle vero. GR. heus tu, iamne habes vidulum?
LA. Habeo. GR. propera. LA. quid proberabo? GR. reddere argentum mihi?
LA. Neque edepol tibi do, neque quicquam debeo. GR. quae haec factio est?
Non debes? LA. non hercle vero. GR. non tu iuratus mihi es?
LA. Iuratus sum: et nunc iurabo, si quid voluptati est mihi.

Iusiurandum rei servandae, non perdendae, conditum est.
GR. Cedo sis mihi talentum magnum argenti, periurissume.
DAE. Gripe, quod tu istum talentum poscis? GR. iuratu'st mihi
Dare. LA. libet iurare. tun' meo pontifex periurio es?
DAE. Qua pro re argentum promisit hic tibi? GR. si vidulum
Istum redegissem in potestatem eius, iuratus dare
Mihi talentum magnum argenti. LA. cedo qui cum habeam iudicem.
Ni dolo malo instipulatus sis, nive etiam dum siem
Quinque et viginti natus annos. GR. habe cum hoc. LA. alio'st opus.
DAE. Iam ab isto auferre haud sinam, nisi istum condemnavero.
Promisisti huic argentum? LA. fateor. DAE. quod servo meo
Promisisti, meum esse oportet: ne tu leno postules
Te hic fide lenonia uti: non potes. GR. iam te ratus
Nactum hominem quem defraudares. dandum huc argentum est probum:
Id ego continuo huic dabo, adeo me ut hic emittat manu.
DAE. Quando ergo erga te benignus fui, atque opera mea
Haec tibi sunt servata. GR. imo hercle mea, ne tu dicas tua.
DAE. Si sapies, tacebis; tum te mihi benigne itidem addecet,
Benemerenti bene referre gratiam. LA. nempe pro meo
Iure oras. DAE. mirum quin tuum ius meo periculo abs te expetam.
GR. Salvos sum: leno labascit: libertas portenditur.
DAE. Vidulum istic ille invenit; illud mancipium meum est:
Ego tibi hunc porro servavi cum magna pecunia.

LA. Gratiam habeo, et de talento nulla caussa est quin feras,
Quod isti sum iuratus. GR. heus tu! mihi dato ergo, si sapis.
DAE. Tacen' an non? GR. tu meam rem simulas agere. tibi mu **
Non hercle istoc me intervortes, si aliam praedam perdidi.
DAE. Vapulabis, verbum si addes istuc unum. GR. vel hercle enica,
Non tacebo unquam alio pacto, nisi talento comprimor.
LA. Tibi operam hic quidem dat; taceto. DAE. concede hoc tu leno. LA. licet.
GR. Palam age, nolò murmur ullum neque susurrum fieri.
DAE. Dic mihi, quanti illam emisti tuam alteram mulierculam
Ampeliscam? LA. mille nummos denumeravi. DAE. vin' tibi
Conditionem luculentam ferre me? LA. sane volo.
DAE. Dividuom talentum faciam. LA. bene facias. DAE. pro illa altera,
Liberta ut sit, dimidium tibi sume, dimidium huic cedo.
LA. Maxume. DAE. pro illo dimidio ego Gripum emittam manu,
Quem propter tu vidulum, et ego natam inveni. LA. bene facis:
Gratiam habeo magnam. GR. quam mox mihi argentum ergo redditur?
DAE. Res soluta est, Gripe. ego habeo. GR. hercle, àt ego me mavolo.
DAE. Nihil hercle hic tibi est, ne tu speres. iurisiurandi volo
Gratiam facias. GR. perii hercle! nisi me suspendo occidi.
Nunquam hercle iterum defraudabis me quidem post hunc diem.

DAE. Hic hodie coenato, leno. LA. fiat! conditio placet.
DAE. Sequimini intro. spectatores, vos quoque ad coenam vocem,
Ni daturus nihil sim neque sit quicquam pollucti domi,
Neve adeo vocatos credam vos esse ad coenam foras.
Verum si voletis plausum Fabulae huic clarum dare,
Comissatum omnes venitote ad me ad annos sedecim.
Vos hic hodie coenatote ambo. LA. fiat. DAE. plausum date.

M. ACCI PLAVTI

S T I C H V S

DRAMATIS PERSONAE.

PANEGYRIS, } mulieres.
PINACIVM, }
ANTIPHO, senex.
GELASIMVS, parasitus.
CROCOTIVM, ancilla.
DINACIVM, puer.
EPIGNOMVS.
STICHVS, servos.
PAMPHILIPPVS adolescens.
SAGARINVS, servos.
STEPHANIVM, ancilla.

ARGVMENTVM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

Senex castigat filias, quod hae viros
Tam perseverent peregrinantis pauperes
Ita sustinere fratres, neque relinquere.
Contraque verbis delenitur commodis,
Habere ut sineret, quos semel nactae forent.
Vivi reveniunt opibus aucti trans mare,
Suam quisque retinet; ac Sticho ludus datur.

ALIVD ARGVMENTVM

CAMERARII.

Argumentum huius Fabulae est et leve et futile. Etsi in hac bonae et praeclarae sententiae insertae sunt: et exemplum *proponitur egregium* fidei coniugalis. *Duo adolescentes fratres habebant duas sorores coniuges. Dum vivunt in luxu et delitiis, rem familiarem perdunt. hanc recuperare student mercaturis faciendis. quod autem longo tempore abessent, vult pater filias, uxores illorum, aliis collocare; sed illae constanter refragantur. Redeunt illi re bene et feliciter gesta, et aucti opibus. itaque facile reconciliantur socero. Parasitus autem, quo socio et adiutore rem amiserant, ab illis repellitur, et ludibrio habetur. Sticho etiam servo potestas fit convivii agitandi cum altero servo Sagarino.*

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA.

PANEGYRIS, PINACIVM.

Credo ego miseram fuisse Penelopam,
Soror, suo ex animo; quae tam diu vidua
Viro suo caruit: nam nos eius animum
De nostris factis noscimus, quarum viri hinc absunt,
Quorumque nos negotiis absentum, ut est aequum,
Sollicitae noctes et dies, soror, sumus semper.
PI. Nostrum officium nos facere aequom est: neque
Id magis facimus, quam nos monet pietas.
Sed hic, mea soror, assis dum: multa volo tecum
Loqui de re viri. PA. salvene, amabo?
PI. Spero quidem, et volo: sed hoc, soror, crucior,
Patrem tuum meumque adeo, unice qui unus
Civibus ex omnibus probus perhibetur,
Eum nunc improbi viri officio uti;
Viris qui tantas absentibus nostris
Facit iniurias immerito,
Nosque ab his abducere volt.
Hae res vitae me, soror, saturant:
Hae mihi dividiae et senio sunt.
PA. Ne lacruma, soror; neu tuo id animo
Fac, quod tibi tuus pater facere minatur.
Spes est eum melius facturum.
Novi ego illum: istaec ioculo dicit:
Neque ille sibi mereat Persarum
Montes, qui esse aurei perhibentur,
Vti istuc faciat, quod tu metuis.
Tamen si faciat, minime irasci
Decet: neque id immerito eveniet.
Nam viri nostri domo ut abierunt,
Hic tertius annus. PI. ita ut memoras.
PA. Cum ipsi interea vivant, valeant;
Vbi sint, quid agant, ecquid agant,
Neque participant nos, neque redeunt.

PI. An id doles, soror, quia illi suum officium
Non colunt, cum tuum facis? PA. ita pol.
PI. Tace sis: cave sis audiam ego istuc
Cave, posthac ex te. PA. nam qui iam?
PI. Quia pol meo animo omnes sapientes
Suum officium aequom est colere, et facere.
Quamobrem ego te hoc, soror, tametsi es maior,
Moneo, ut tuum memineris officium.
Et si illi improbi sint, atque aliter
Nos faciant, quam aequum est: tamen pol
Ne quid magis simus omnibus obnoxiae opibus,
Nostrum officium meminisse decet.
PA. Placet: taceo. PI. at memineris facito.
PA. Nolo ego, soror, me credi esse immemorem viri,
Neque ille eos honores, mihi quos habuit, perdidit:
Nam mihi pol grata acceptaque huius est benignitas,
Et me quidem haec conditio nunc non poenitet:
Neque est cur nunc studeam has nuptias mutarier.
Verum postremo in patris potestate est situm:
Faciendum id nobis quod parentes imperant.
PI. Scio; atque in cogitando moerore augeor:
Nam propemodum iam ostendit suam sententiam.
PA. Igitur quaeramus nobis quid facto usus sit.

ACTVS PRIMVS. SCENA SECVNDA.

ANTIPHO, PANEGYRIS, PINACIVM.

Qui manet ut moneatur semper servos homo officium suum,
Nec voluntate id facere meminit, servos is habitu haud probus est.
Vos meministis, quot calendis petere demensum cibum,
Qui minus meministis, quod opus sit facto, facere in aedibus?

Iam quidem in suo quidque loco nisi erit mihi situm supellectilis;
Cum ego revortar, vos monumentis commonefaciam bubulis.
Non homines habitare mecum mihi hic videntur, sed sues.
Facite, sultis, nitidae ut aedes meae sint, cum redeam domum.
Iam ego domi adero: ad meam maiorem filiam inviso domum.
Si quis me quaeret, inde vocatote aliqui: aut iam egomet hic ero.
PI. Quid agimus, soror; si offirmabit pater advorsum nos? PA. pati
Nos oportet quod ille faciat, cuius potestas plus potest.
AN. Si manere hic sese malint potius, quam alio nubere,
Non faciant. quid mihi opu'st decurso aetatis spacio cum eis
Gerere bellum? cum nihil, quamobrem faciam, meruisse arbitrer?
Minume! nolo turbas. sed hoc mihi optumum factu arbitror,
Principium ego quo pacto cum illis occipiam, id ratiocinor:
Vtrum ego perplexim lacessam oratione ad hunc modum,
Quasi nunquam quicquam in eas simulem: quasi nihil indaudiverim,
Eas in se meruisse culpam: an potius tentem leniter;
An minaciter? scio lites fore: ego meas novi optume.
PI. Exorando, haud advorsando sumendam operam censeo.
Gratiam a patre si petimus, spero ab eo impetrassere
Advorsari sine dedecore et scelere summo haud possumus.

Neque ego sum factura; neque tu ut facias, consilium dabo:
Verum ut exoremus. novi ego nostros: exorabili'st:
AN. Sic faciam: assimulabo quasi aliquam culpam in sese admiserint.
Perplexabiliter earum hodie perpavefaciam pectora:
Post id agam igitur deinde; ut animus meus erit, faciam palam.
Multa, scio, facienda verba. ibo intro. sed aperta est foris.
PI. Certo enim mihi paternae vocis sonitus aures accidit.
PA. Is est ecastor. ferre advorsum hominem occupemus osculum.
PI. Salve, mi pater. AN. et vos ambae. illico agite, abscedite.
PI. Osculum. AN. sat est osculi mihi vostri. PI. qui, amabo, pater?
AN. Quia ita meae animae salsura evenit. PI. asside hic, pater.
AN. Non sedeo istic: vos sedete: ego sedero in subsellio.
PI. Mane pulvinum. AN. bene procuras mihi: satis sic fultum est mihi.
PI. Sine, pater. AN. quid opus est? PI. opus est. AN. morem tibi geram. atque hoc satis est.
PI. Nunquam enim nimis curare possunt suum parentem filiae.
Quem aequius est nos potiorem habere, quam te? postidea, pater,
Viros nostros, quibus tu voluisti esse nos matres familias?
AN. Bonas ut aequom est facere, facitis: cum tamen absentes viros
Perinde habetis, quasi praesentes sint. PI. pudicitia est, pater,
Eos magnificare, qui nos socias sumpserunt sibi.
AN. Nunquis hic est alienus nostris dictis auceps auribus?

PA. Nullus, praeter meque teque. AN. vostrum animum adhiberi volo.
Nam ego ad vos nunc imperitus rerum, et morum mulierum,
Discipulus venio ad magistras. quibus matronas moribus,
Quae optumae sunt, esse oportet? sed utraque ut dicat mihi.
PA. Quid istuc est, quod huc exquisitum mulierum mores venis?
AN. Pol ego uxorem quaero, postquam vostra mater mortua est.
PA. Facile invenies et peiorem et peius moratam, pater,
Quam illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque Sol videt.
AN. At ego ex te exquiro, atque ex istac tua sorore. PI. edepol, pater,
Scio, ut oportet esse, si sint ista, ut ego aequum censeo.
AN. Volo scire ergo, ut aequum censes. PI. ut per urbem cum ambulent,
Omnibus os obturent, ne quis merito maledicat sibi.
AN. Dic vicissim nunc iam tu. PI. quid uis tibi dicam, pater?
AN. Vbi facillime spectatur mulier, quae ingenio est bono?
PA. Cui malefaciundi est potestas, quae, ne faciat, id temperat.
AN. Haud male istuc. age tu altera; utra sit conditio pensior,
Virginemne an viduam habere? PA. quanta mea sapientia est,
E malis multis malum quod minumum est, id minumum est malum.
Qui potest mulieres vitare, vitet: ut quotidie
Pridie caveat, ne faciat quod pigeat postridie.
AN. Quae tibi mulier videtur multo sapientissuma?

PA. Quae tamen, cum res secundae sunt, se poterunt noscere:
Et illa quae aequo animo patietur sibi esse peius, quam fuit.
AN. Edepol vos lepide tentavi, vestrumque ingenium ingenii.
Sed hoc est, quod ad vos venio, quodque esse ambas conventas volo.
Mihi auctores ita sunt amici, ut vos hinc abducam domum.
PA. At enim nos, quarum res agitur, aliter auctores sumus.
Nam aut olim, nisi tibi placebant, non datas oportuit:
Aut nunc non aequom est abduci, pater, illisce absentibus.
AN. Vosne ego patiar cum mendicis nuptas, me vivo, viris?
PI. Placet ille meus mihi mendicus: suus rex reginae placet.
Idem animus est in paupertate, qui olim in divitiis fuit.
AN. Vosne latrones et mendicos homines magnifeciditis?
PA. Non me tu argento dedisti, opinor, nuptum, sed viro.
AN. Quid? illos exspectatis, qui abhinc iam abierunt triennium?
Quin vos capitis conditionem ex pessuma primariam?
PA. Stultitia est, pater, venatum ducere invitas canes.
Hostis est uxor, invita quae ad virum nuptum datur.
AN. Certumne est neutram vostrarum persequi imperium patris?
PI. Persequimur: nam quo dedisti nuptum, abire nolumus.
AN. Bene valete: ibo, atque amicis vostra consilia eloquar.
PA. Probiores credo arbitrabunt, si probis narraveris.
AN. Curate igitur familiarem rem, ut potestis, optume.

PA. Nunc placet, cum recte monstras: nunc tibi
auscultabimus.
Nunc, soror, abeamus intro. PI. imo intervisam prius
domum.
Si a viro tibi forte veniet nuncius, facito ut sciam.
PA. Neque ego te celabo, neque tu me celassis quod scies.
Elio, Crocotium, i, parasitum Gelasimum huc arcessito:
Tecum adduce. nam illum ecastor mittere ad portum
volo,
Si quae forte ex Asia navis heri aut hodie venerit.
Nam dies totos apud portum servos unus assidet:
Sed tamen volo intervisi. propera. ac actutum redi.

ACTVS PRIMVS. SCENA TERTIA.

GELASIMVS, CROCOTIVM.

Famem fuisse suspicor matrem mihi:
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui.
Quam ego matri meae retuli invitissumus,
Eam mihi nunquam retulit mater gratiam.
Nam illa me in alvo menses gestavit decem,
At ego illam in alvo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestavit parvolum,
Quo minus laboris illam cepisse existimo:
At ego non pauxillulam in utero gesto famem,
Verum hercle multo maxumam et gravissumam.
Vteri dolores mihi oboriuntur cotidie;
Sed matrem parere nequeo: nescio quomodo,
Audivi saepe hoc volgo dicier,
Solere elephantum gravidam perpetuos decem
Esse annos. eius ex semine haec certo est Fames.
Nam iam complures annos utero haeret meo.
Nunc si ridiculum hominem quaeret quispiam,
Venalis ego sum cum ornamentis omnibus.
Inanimentis explementum quaerito.

Gelasimo nomen mihi indidit parvo pater:
Quia inde iam a pauxillo puero ridiculus fui.
Propter paupertatem adeo hoc nomen repperi;
Eo, quia paupertas fecit, ridiculus forem:
Nam illa omnes artes perdocet, ubi quem attigit.
Per annonam caram dixit me natum pater:
Propterea, credo, nunc esurio acrius.
Sed generi nostro haec reddita est benignitas,
Nulli negare soleo, si quis esum me vocat.
Oratio una interiit hominum pessume,
Atque optuma, hercle, meo animo, et scitissuma,
Qua ante utebantur, Veni illo ad coenam! Sic face
Promitte vero! Ne gravare! Est commodum?
Volo inquam fieri! Non amittam, quin eas!
Nunc repererunt ei verbo vicarium,
Nihili quidem, hercle, verbum ac vilissumum,
Vocem te ad coenam, nisi egomet coenem foris.
Ei, hercle, ego verbo lumbos defractos velim,
Ni vere perierit, si coenassit domi.
Haec verba subigunt me, mores ut barbaros
Discam, atque ut faciam praeconis compendium;
Itaque auctionem praedicem, ipse ut veneam.
CR. Hic ille est Parasitus quem arcessitum missa sum.
Quae loquitur, auscultabo, priusquam colloquar.
GE. Sed curiosi sunt hic quam plures mali,
Alienas res qui curant studio maxumo,
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua:
Ei quando quem auctionem facturum sciunt,
Adeunt, perquirunt quid siet caussae illico:
Alienum aes cogat, an pararit prandium,
Vxorin' sit reddenda dos divortio?
Eos omnes, tametsi hercle haud indignos iudico,
Qui ut multum miseri sint, laborent, nihil moror:
Dicam auctionis caussam, ut animo gaudeant,
(Nam curiosus nemo est, quin sit malevolus,)
Ipse egomet quamobrem auctionem praedicem:
Damna evenerunt maxuma misero mihi,

Ita me mancupia miserum affecerunt male,
Potationes plurimae demortuae:
Quot adeo coenae, quas deflevi, mortuae!
Quot potiones mulsi! quot autem prandia!
Quae inter continuum perdidi triennium.
Prae moerore adeo miser atque aegritudine
Consenui: paene sum fame emortuus.
CR. Ridiculus aeque nullus est, quando esurit.
GE. Nunc auctionem facere decretum est mihi:
Foras necessum est quicquid habeo vendere.
Adeste sultis, praeda erit praesentium.
Logos ridiculos vendo, agite, licemini.
Qui coena poscit? ecqui poscit prandio?
Hercules te amabit prandio? coena tibi?
Ehem annuistin'? nemo meliores dabit.
Nullis meliores esse parasitos sinam.
Vel unctiones Graecas, sudatorias,
Vel alias malacas crapularias,
Cavillationes, assentatiunculas,
Ac periuratiunculas parasiticas,
Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam,
Parasitum inanem, quo recondas reliquias.
Haec vaenisse iam opus est, quantum potest.
Vti decumam partem Herculi polluceam.
CR. Ecastor auctionem haud magni pretii!
Adhaesit homini ad infimum ventrem fames.
Adibo hominem. GE. quis haec est, quae advorsum it mihi?
Epignomi ancilla haec quidem est Crocotium.
CR. Gelasime, salve. GE. non est id nomen mihi.
CR. Certo mecastor id fuit nomen tibi.
GE. Fuit disertim: verum id usu perdidi:
Nunc Miccotrogus nomine ex vero vocor.
CR. Heu ecastor risi te hodie multum. GE. quando, aut quo in loco?
CR. Hic cum auctionem praedicabas. GE. pessuma,
Ehon' audivisti? CR. te quidem dignissimam.

GE. Quo nunc is? CR. ad te. GE. quid venis? CR. Panegyris
Rogare iussit te opere maxumo,
Mecum simitu ut ires ad sese domum.
GE. Ego illo mehercle vero eo, quantum potest.
Iamne exta cocta sunt? quot agnis fecerat?
CR. Illa quidem nullum sacrificavit. GE. quomodo?
Quid igitur me volt? CR. tritici modios decem
Rogare, opinor, te volt. GE. mene, ut ab se petam?
CR. Imo, hercle, ut abs te mutuum nobis dares.
GE. Negato esse quod dem, nec mu, nec muttum,
Neque aliud quicquam, nisi hoc quod habeo pallium,
Linguam quoque etiam venditariam.
CR. Hau, nulla tibi lingua est, quae quidem dicat, Dabo?
GE. Veterem reliqui: eccam illam, quae dicat, Cedo.
CR. Malum tibi di dent! GE. haec eadem dicit tibi.
CR. Quid nunc, iturus an non? GE. abi sane domum.
Iam illo venturum dicito, propera, atque abi.
Demiror quid illaec me ad se arcessi iusserit,
Quae nunquam iussit me ad se arcessi ante hunc diem,
Postquam vir abiit eius. miror quid siet,
Nisi ut periculum fiat, visam quid velit.
Sed eccum Dinacium eius puerum. hoc vide.
Satin' ut facete, atque ex pictura astitit?
Nae iste edepol vinum poculo pauxillulo
Saepe exanclavit submerum scitissume.

ACTVS SECVNDVS. SCENA PRIMA.

DINACIVM, GELASIMVS.

Mercurius, Iovis qui nuncius perhibetur, numquam aeque patri
Suo nuncium lepidum attulit, quam ego nunc meae herae nunciabo.
Itaque onustum pectus porto laetitia lubentiaque:

Neque lubet, nisi gloriose, quicquam proloqui. profecto
Amoenitates omnium venerum atque venustatum af-
fero.
Ripisque superat mihi atque abundat pectus laetitia
meum.
Propterea, Dinacium, pedes hortare: honesta dicta
factis:
Nunc tibi potestas adipiscendi est gloriam, laudem,
decus,
Heraeque egenti subveni: benefacta maiorum tuorum
exauge.
Quae misera exspectatione est Epignomi adventus
viri.
Proinde, ut decet, amat virum suum cupide. nunc ex-
pedi Dinacium.
Age, ut placet, curre ut lubet, cave quenquam flocci-
feceris.
Cubitis depulsa de via, tranquillam concinna viam.
Si rex obstabit obviam, regem ipsum prius pervortito.
GE. Quidnam dicam, Dinacium
Lascivibundum tam lubenter currere?
Harundinem fert, sportulamque et hamulum piscarium.
DI. Sed tandem, opinor, aequius est heram mihi esse
supplicem,
Atque oratores mittere ad me, donaque ex auro, et
quadrigas
Qui vehar: nam pedibus ire non queo. ergo iam revortar.
Ad me iri et supplicari egomet mihi censeo aequom.
An vero nugas censeas; nihil esse quod ego nunc scio.
Tantum a portu apporto bonum, tam gaudium affero
grande,
Vix ipsa domina hoc, nisi sciat, exoptare a dis audeat.
Nunc ultro hoc deportem? haud placet: neque id ve-
ro officium arbitror.
Hic hoc videtur mihi magis meo convenire huic nuncio,
Advorsum ut veniat, obsecret, se ut nuncio hoc im-
pertiam.

Secundas fortunas decent superbiae.
Sed tandem cum recogito qui potuit scire haec scire me?
Non enim possum, quin revortar, quin loquar, quin edissertem,
Heramque ex moerore eximam, benefacta maiorum meum
Exaugeam, atque illam augeam ex insperato opportuno modo.
Contundam facta Talthybii, contemnamque omnis nuncios:
Simulque ad cursuram meditabor me ad ludos Olympiae.
Sed spacium hoc occidit: breve'st curriculo: quam me poenitet!
Quid hoc? occlusam ianuam video, ibo et pultabo fores.
Aperite atque approperate, fores facite ut pateant, removete moram.
Nimis haec res sine cura geritur. vide, quamdudum hic asto et pulto!
Somnon' operam datis? experiar, fores an cubiti, an pedes plus valeant.
Nimis vellem hae fores herum fugissent, ea caussa ut haberent malum.
Defessus sum pultando.
Hoc postremum est vobis.
GE. Ibo atque hunc compellabo.
Salvus sis. DI. et tu salve.
GE. Iam tu piscator factus?
DI. Quampridem non edisti?
GE. Vnde is? quid fers? quid festinas?
DI. Tua quod nihil refert, ne
Cures. GE. quid istic inest?
DI. Quas tu vides colubras?
GE. Quid tam iracundus? DI. si in te
Pudor assit, non me appelles.
GE. Possum scire ex te verum?
DI. Potes. hodie non coenabis.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SECVNDA.

PANEGYRIS, GELASIMVS, DINACIVM.

Quisnam, obsecro, has frangit fores? ubi est?
Tun' haec facis? tun' mihi huc hostis venis?
GE. Salve, tuo arcessitu venio huc. PA. ean' gratia fores effringis?
GE. Tuos inclama, tui delinquunt: ego quid me velles visebam:
Nam equidem harum miserebat. DI. ergo auxilium propere latum est.
PA. Quisnam hic loquitur tam prope nos? DI. Dinacium. PA. ubi is est?
DI. Respice me, et relinque egentem parasitum, Panegyris
PA. Dinacium! DI. istuc indidere nomen maiores mihi.
PA. Quid agis? DI. quid agam, rogitas? PA. quidni rogitem? DI. quid mecum est tibi?
PA. Mein' fastidis, propudiose? eloquere propere, Dinacium.
DI. Iube me omittere igitur hos qui retinent. PA. qui retinent? DI. rogas?
Omnia membra lassitudo mihi tenet. PA. linguam quidem
Sat scio tibi non tenere. DI. ita celeri curriculo fui
Propere a portu, tui honoris caussa. PA. ecquid apportas boni?
DI. Nimio impertior multo tanta plus, quam speras. PA. salva sum.
DI. At ego perii, quoi medullam lassitudo perbibit.
GE. Quid ego, quoi misero medullam ventris percepit fames.
PA. Ecquem convenisti? DI. multos. PA. at virum ecquem? DI. plurimos:
Verum ex multis nequiorem nullum, quam hic est. GE. quomodo?

Iamdudum ego istum patior dicere iniuste mihi.
Praeter hac si me irritassis. DI. edepol, esuries male.
GE. Animum inducam, ut istuc verum te elocutum esse arbitrer.
DI. Munditias volo fieri. efferte huc scopas, simulque arundinem,
Vt operam omnem aranearum perdam et texturam improbem.
Deiiciamque earum omnis telas. GE. miserae algebunt postea.
DI. Quid illas itidem esse censes, quasi te cum veste unica?
Cape illas scopas. GE. capiam. DI. hoc egomet, tu hoc converre. GE. fecero.
DI. Ecquis huc effert nassiternam cum aqua? GE. sine suffragio
Populi tamen aedilitatem hic quidem gerit. DI. age, tu ocius
Pinge humum, consperge ante aedis. GE. faciam. DI. factum oportuit.
Ego hinc araneas de foribus deiiciam, et de pariete.
GE. Edepol rem negotiosam! PA. quid sit, nihil etiam scio;
Nisi forte hospites venturi sunt. DI. lectos sternite.
GE. Principium placet de lectis. DI. alii ligna caedite,
Alii pisces depurgate, quos piscator attulit,
Pernam et glandium deiicite. GE. hic, hercle, homo nimium sapit.
PA. Non ecastor, ut ego opinor, satis herae morem geris.
DI. Imo res omnis relictas habeo, prae quod tu velis.
PA. Tum tu igitur, qua caussa missus es ad portum, mihi expedi.
DI. Dicam. postquam me misisti ad portum cum luci simul,
Commodum radiosus ecce Sol superabat ex mari,
Dum percontor portitores, ecquae navis venerit
Ex Asia; negant venisse: conspicatus sum interim

Cercurum, quo ego me maiorem non vidisse censeo,
In portum vento secundo, velo passo pervenit:
Alius alium percontamur. Cuia est navis? quid vehit?
Interim Epignomum conspicio, tuum virum, et servom Stichum.

PA. Hem, quid? Epignomum elocutus? GE. tuum virum, et vitam meam.

DI. Venit, inquam. PA. tun' eum ipsum vidisti? DI. ita ego, libens.
Argenti aurique advexit multum. PA. nimis factum bene.

GE. Hercle vero capiam scopas, atque hoc converram libens.

DI. Lanam purpuramque multam. GE. hem, qui ventrem vestiam?

DI. Lectos eburatos, auratos. GE. accubabo regie.

DI. Tum Babylonica peristromata, consutaque tapetia
Advexit nimium bonae rei. GE. hercle rem gestam bene!

DI. Post ut occoepi narrare, fidicinas, tibicinas,
Sambucinas advexit secum forma eximia. GE. eugepae!
Quando adbibero, alludiabo: tum sum ridiculissumus.

DI. Postea unguenta multigenerum multa. GE. non vendo logos.
Iam non facio auctionem, mihi obtigit hereditas.
Malevoli perquisitores auctionum perierint.
Hercules, decumam esse adauctam, tibi quam vovi, gratulor.

DI. Post autem advexit secum Parasitos. GE. hei, perii miser!

DI. Ridiculosissumos. GE. reverram, hercle, hoc, quod converri modo.

PA. Vidistin' virum sororis Pamphilippum? DI. non. PA. adest?

DI. Imo aiebant eum venisse simul, sed ego huc citus
Praecucurri, ut nunciarem nuncium exoptabilem.

GE. Venales logi sunt illi, quos negabam vendere;

Illico et meo malo est quod malevolentes gaudeant,
Hercules sane, qui deus sis, discessisses non male.
PA. I, i intro, Dinacium: iube famulos rem divinam mihi apparent.
Bene vale. GE. vin' administrem? PA. sat servorum habeo domi.
GE. Enim vero, Gelasime, opinor provenisti futile,
Si neque ille adest, neque hic, qui venit, quicquam subvenit.
Ibo intro ad libros et discam de dictis melioribus.
Nam ni illos homines expello, ego occidi planissume.

ACTVS TERTIVS. SCENA PRIMA.

EPIGNOMVS, STICHVS.

Cum bene re gesta salvos convortor domum,
Neptuno grates habeo et tempestatibus:
Simul Mercurio, qui me in mercimoniis
Iuvit, lucrisque quadruplicavit rem meam.
Olim quos abiens affeci aegrimonia,
Eos nunc laetantes faciam adventu meo.
Nam iam Antiphonem conveni affinem meum,
Cumque eo reveni ex inimicitia in gratiam.
Videte, quaeso, quid potest pecunia!
Quoniam re bene gesta redisse me videt,
Magnasque apportavisse divitias domum,
Sine advocatis ibidem in cercuro, in stega,
In amicitiam, atque in gratiam convortimus.
Et hic hodie apud me coenat, et frater meus.
Nam heri ambo in uno portu fuimus, sed mea
Hodie soluta est navis aliquanto prius.
Age, abduc has intro, quas mecum adduxi, Stiche.
ST. Here, sive ego taceam, seu loquar scio, scire te,
Quam multas tecum miserias multaverim.
Nunc hunc diem unum ex illis multis miseriis

Volo me Eleutheriam capere advenientem domum.
EP. Et ius et aequom postulas: sumas, Stiche,
In hunc diem: te nihil moror, abi quo lubet.
Cadum tibi veteris vini propino. ST. papae!
Ducam hodie amicam. EP. vel decem, dum de tuo.
Vbi coenas hodie, si hanc rationem instituis?
ST. Amicam ego habeo Stephanium hinc ex proxumo,
Tui fratris ancillam: eo condixi, in symbolam
Ad coenam, ad eius conservom Sagarinum Syrum.
Eadem est amica ambobus, rivales sumus.
EP. Age, abduc eas intro: hunc tibi dedo diem.
ST. Meam culpam habeto, nisi probe excruciavero.
Iam, hercle, ego per hortum amicam transibo meam,
Mihi hanc occupatum noctem: eadem symbolam
Dabo, et iubebo ad Sagarinum coenam coqui.
Aut egomet ibo atque obsonabo obsonium.
Atque id ne vos miremini, homines servolos
Potare, amare, atque ad coenam condicere.
Licet hoc Athenis nobis. sed cum cogito,
Potius quam in dividiam veniam, est etiam hic ostium
Aliud posticum nostrarum harunce aedium,
(Posticam partem magis utuntur aedium)
Ea ibo obsonatum, eadem referam obsonium
Per hortum: utroque commeatus continet.
Ite hac secundum vos me: ego hunc lacero diem.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

GELASIMVS, EPIGNOMVS.

Libros inspexi, tam confido, quam potest,
Me meum obtenturum regem ridiculis meis.
Nunc intervisi, iamne a portu advenerit,
Vt eum advenientem meis dictis deliniam.
EP. Hic quidem Gelasimus est parasitus, qui venit.
GE. Auspicio hodie optumo exivi foras;

Mustela murem abstulit praeter pedes.
Cum strena obscaevavit, spectatum hoc mihi est.
Nam ut illa vitam repperit hodie sibi,
Item me spero facturum. augurium haec facit.
Epignomus hic quidem est, qui astat: ibo atque alloquar.
Epignome, ut ego te nunc conspicio libens!
Vt prae laetitia lacrumae praesiliunt mihi!
Valuistin' usque? EP. sustentatum'st sedulo.
GE. Bene atque amice dicis. di dent quae velis.
Propino tibi salutem plenis faucibus.
Coenabis apud me, quoniam salvos advenis.
EP. Vocata est opera nunc quidem: tam gratia est.
GE. Promitte. EP. certum est. GE. sic fac, inquam. EP. certa res'st.
GE. Lubente me, hercle, facies. EP. idem ego istuc scio.
Quando usus veniet, fiet. GE. nunc ergo usus est.
EP. Non edepol possum. GE. quid gravare? censeo.
Eas: nescio quid vero habeo in mundo. EP. i modo,
Alium convivam quaerito tibi in hunc diem.
GE. Quin tu promittis? EP. non graver, si possiem.
GE. Vnum quidem hercle certum promitto tibi:
Libens accipiam, certo si promiseris.
EP. Valeas. GE. certumne est? EP. certum, coenabo domi.
GE. Quando quidem operam tuam non vis promittere:
Vin' ad te ad coenam veniam? EP. si possim, velim:
Verum hic apud me coenant alieni novem.
GE. Haud postulo equidem me in lecto accumbere:
Scis tu me esse imi subsellii virum.
EP. At ii oratores sunt populi summi viri.
Ambracia veniunt huc legati publice.
GE. Ergo oratores populi summates viri,
Summi accumbent, ego infimatis infimus.
EP. Haud aequom est te inter oratores accipi.
GE. Equidem hercle orator sum; sed procedit parum.
EP. Cras de reliquiis nos volo. multum vale.
GE. Perii hercle vero plane, nihil obnoxie.

Vno Gelasimo minus est, quam dudum fuit.
Certum est mustelae posthac nunquam credere:
Nam incertiorem nullam novi bestiam,
Quae ne et ipsa decies in die mutat locum.
Eam auspicavi ego in re capitali mea.
Certum est amicos convocare, ut consulam
Qua lege nunc me esurire oporteat.

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

ANTIPHO, PAMPHILIPPVS, EPIGNOMVS.

Ita me di bene ament, measque mihi bene servassint filias,
Vt mihi volupe'st, Pamphilippe, quia vos in patriam domum
Redisse video, bene gestare, ambos, te et fratrem tuum.
PA. Satis abs te accipiam, nisi videam mihi te amicum esse, Antipho.
Nunc quia te amicum mihi expetior esse, creditur tibi.
AN. Vocem ego te ad me ad coenam, frater tuus nisi dixisset mihi,
Te apud se coenaturum esse hodie, cum me ad se ad coenam vocat.
Et magis par fuerat me dare vobis coenam advenientibus,
Quam me ad illum promittere, nisi nollem ei advorsarier.
Nunc me gratiam abs te inire verbis nihil desidero;
Cras apud me eritis, et tu et ille, cum vostris uxoribus.
PA. Et apud me perendie. nam ille heri me iam vocaverat
In hunc diem. sed satin' ego tecum pacificatus sum, Antipho?
AN. Quando ita rem gessistis, uti vos vellem, amicos atque addecet,
Pax commerciumque est vobis mecum. nam hoc tu facito cogites,

Vt cuique homini res parata est, firmi amici sunt: si res lassa labat,
Itidem amici collabascunt. res amicos invenit.
EP. Iam redeo. nimia est voluptas, si diu abfueris a domo,
Domum si redieris, si tibi nulla est aegritudo animo obviam.
Nam ita me absente familiarem rem uxor curavit meam,
Omnium me exilem atque inanem fecit aegritudinum.
Sed eccum fratrem Pamphilippum, incedit cum socero suo.
PA. Quid agitur, Epignome? EP. quid tu? quamdudum in portum venis
Huc? PA. longissume. EP. postilla iam iste est tranquillus tibi?
AN. Magis quam mare, quo ambo estis vecti. EP. facis ut alias res soles.
Hodiene exoneramus navem, frater? PA. clementer volo.
Nosmet potius oneremus vicissatim voluptatibus.
Quam mox cocta est coena? impransus ego sum. EP. abi intro ad me, et lava.
PA. Deos salutatum atque uxorem modo intro devortor domum.
EP. Apud nos eccilla festinat cum sorore uxor tua.
PA. Optumum est. iam istoc morae minus erit. EP. iam ego apud te ero.
AN. Priusquam abis, praesente te huic apologum agere unum volo.
EP. Maxume. AN. fuit olim, quasi ego sum, senex: ei filiae
Duae erant, quasi nunc meae sunt: eae erant duobus nuptae fratribus,
Quasi nunc meae sunt vobis. PA. miror, quo evasuru'st apologus.
AN. Erat minori illi adolescenti fidicina et tibicina;
Peregre advexerat, quasi nunc tu: sed ille erat coeleb senex,

Quasi ego nunc sum. PA. perge porro. praesens hic quidem est apologus.
AN. Deinde senex ille illi dixit, quoius erat tibicina,
Quasi ego nunc tibi dico. PA. Ausculto, atque animum advorto sedulo.
AN. Ego tibi meam filiam, bene qui cum cubitares, dedi:
Nunc mihi reddi ego aequom esse abs te, qui cum cubitem, censeo.
PA. Quis istuc dicit? an ille quasi tu? AN. quasi ego nunc dico tibi.
Imo duas dabo, inquit ille adolescens, una si parum est:
Et si duarum poenitebit, inquit, addentur duae.
PA. Quis istuc, quaeso? an ille, quasi ego? AN. is ipse, quasi tu; tum senex
Ille, quasi ego, si vis, inquit, quattuor sane dato:
Dum equidem, hercle, quod edant addas: meum ne contruncent cibum.
PA. Videlicet parcum illum fuisse senem, qui dixerit:
Quoniam ille illi pollicetur, qui eum cibum poposcerit.
AN. Videlicet fuisse illum nequam adolescentem, qui illico,
Vbi ille poscit, denegavit se dare granum tritici.
Hercle, quia aequom postulabat ille senex, quandoquidem
Filiae illae dederat dotem, accipere pro tibicina.
PA. Hercle, ille quidem certo adolescens docte versutus fuit,
Qui seni illi concubinam dare dotatam noluit.
AN. Senex quidem voluit, si posset indipisci de cibo:
Quia nequit, qua lege licuit, velle dixit fieri.
Fiat, ille inquit adolescens. facis benigne, inquit senex.
Habeon' rem factam? inquit. faciam ita, inquit, ut fieri voles.
Sed ego ibo intro, et gratulabor vostrum adventum filiis.
Postea ibo lavatum in Pilum: ibi fovebo senectutem meam.

Post ubi lavero, otiosus vos opperiar accubans.

PA. Graphicum mortalem Antiphonem: ut Apologum fecit, quam fabre!

Vt iam nunc scelestus esse ducit pro adolescentulo!

Dabitur homini amica, noctu quae in lecto accendat senem:

Namque, edepol, aliud quidem illi, quid amica opus sit, nescio.

Sed quid agit parasitus noster Gelasimus? etiam valet?

EP. Vidi edepol hominem haud perditum. PA. quid agit? EP. quod famelicus.

PA. Quin vocasti hominem ad coenam? EP. ne quid adveniens perderem.

Atque eccum tibi lupum in sermone; praesens esuriens adest.

PA. Ludificemur hominem. EP. capti consilii memorem mones.

ACTVS QVARTVS. SCENA SECVNDA.

GELASIMVS, PAMPHILIPPVS, EPIGNOMVS.

Sed ita quod occoepi narrare vobis, cum hic non affui,

Cum amicis deliberavi iam, et cum cognatis meis:

Ita mihi auctores fuere, ut egomet me hodie iugularem fame.

Sed videone ego Pamphilippum cum fratre Epignomo? atque is est.

Aggrediar hominem. sperate Pamphilippe, o spes mea,

O mea vita, o mea voluptas, salve. salvom gaudeo,

Peregre te in patriam redisse salvom. PA. salve, Gelasime.

GE. Valuistin' bene? PA. sustentavi sedulo. GE. edepol, gaudeo.

Edepol nae egomet mihi modium nunc mille esse argenti velim.

EP. Quid eo tibi opus est? GE. hunc ad coenam hercle ut vocem, te non vocem.

EP. Advorsum te fabulare illud quidem. GE. ambos ut vocem.

EP. Edepol te vocem libenter, si superfiat locus.

GE. Quin tu stans obstrusero aliquid strenue. EP. imo unum hoc potest.

GE. Quid? EP. ubi convivae abierint, tum venias. GE. vae aetati tuae!

EP. Vna lautum, non ad coenam dico. GE. di te perduint!

Quid ais, Pamphilippe? PA. ad coenam, hercle, alio promisi foras.

GE. Quid, foras? PA. foras herclé vero. GE. qui, malum, tibi lasso libet

Foris coenare? PA. utrum tu censes? GE. iube domi coenam coqui,

Atque ad illum renunciari. PA. solus coenabo domi?

GE. Non enim solus, me vocato. PA. at ille ne succenseat,

Mea qui caussa sumptum fecit. GE. facile excusari potest;

Mihi modo ausculta: iube domi coenam coqui. EP. non me quidem

Faciet auctore, hodie ut illum decipiat. GE. non tu hinc abis?

Nisi me non perspicere censes quid agas, cave sis tu tibi.

Nam illic homo tuam hereditatem inhiat, quasi esuriens lupus.

Non tu scis, quam afflictentur homines noctu hic in via?

PA. Tanto plureis, qui defendant, ire advorsum iussero.

EP. Non it, non it: quia tanto opere suades ne ebitat. GE. iube

Domi mihi, tibi, tuaeque uxori celeriter coenam coqui.
Si, hercle, faxis, non opinor dices, deceptum fore.
PA. Per hanc tibi coenam incoenato, Gelasime, esse hodie licet.
GE. Ibisne ad coenam foras? PA. apud fratrem coeno, in proxumo.
GE. Certumne est? PA. certum. GE. edepol te hodie lapide percussum velim.
PA. Non metuo: per hortum transibo, non prodibo in publicum.
EP. Quid agis, Gelasime? GE. oratores tu accipis: habeas tibi.
EP. Tua, pol, refert enim. GE. siquidem mea refert, opera utere,
Posce. EP. edepol tibi, opinor, etiam uni locum conspicor,
Vbi accubes. PA. sane faciundum censeo. GE. o lux oppidi!
EP. Si arte poteris accubare. GE. vel inter cuneos ferreos.
Tantillum loci ubi catellus cubet, id mihi sat est loci.
EP. Exorabo aliquo modo. veni. GE. huccine? EP. imo in carcerem;
Nam hic quidem meliorem Genium tuum non facies. eamus, tu.
PA. Deos salutabo modo, postea ad te continuo transeo.
GE. Quid igitur? EP. dixi equidem, in carcerem ires. GE. quin iusseris,
Eo quoque ibo. EP. di immortales! hic quidem in summam crucem
Coena aut prandio perduci potest. GE. ita ingenium meum est;
Quicumvis depugno multo facilius, quam cum Fame.
PA. Non ergo is tu? apud me satis spectata est mihi iam tua felicitas:
Dum parasitus mihi atque fratri fuisti, rem confregimus.
Nunc ego nolo e Gelasimo mihi te Catagelasimum.

GE. Famne abisti? Gelasime, vide, quid es capturus consilii.
Egone? tune? mihine? tibine? vides, ut annona est gravis!
Vides, benignitates hominum ut periere ut prothymiae:
Vides, ridiculo nihili fieri, atque ipsos parasitarier.
Nunquam, edepol, me vivom quisquam in crastinum prospiciet diem;
Nam mihi iam intus potione vincea onerabo gulam.
Neque ego hoc committam, ut homines mortuum me dicant fame.

ACTVS QVINTVS. SCENA PRIMA.

STICHVS.

More hoc fit, atque stulte, mea sententia:
Si quem hominem exspectant, eum solent provisere:
Qui hercle illa causa nihil ocius venit.
Idem ego nunc facio, qui proviso Sagarinum,
Qui nihil ocius venit tamen hac gratia.
Iam hercle ego decumbam solus, si ille huc non venit
Cadum modo hinc a me huc cum vino transferam:
Postea accumbam, quasi senex tabescit dies.

ACTVS QVINTVS. SCENA SECVNDA

SAGARINVS, STICHVS.

Salvete Athenae, quae nutrices Graeciae.
Terra herilis patria, te video libens.
Sed amica mea et conserva quid agat Stephanium,
Cura est, ut valeat. nam Sticho mandaveram,
Salutem ut nunciaret; atque ei ut diceret,
Me hodie venturum, ut coenam coqueret temperi.

Sed Stichus est hic quidem. ST. fecisti, here, facetias,
Cum hoc donavisti dono tuum servom Stichum.
Pro di immortales, quot ego voluptates fero!
Quot risiones, quot iocos, quot savia,
Saltationes, blanditias, prothymias!
SA. Stiche. ST. hem. SA. quid fit? ST. euge, Sagarine lepidissume!
Fero convivam Dionysum mihique et tibi.
Namque edepol coena dicta est: locus liber datus est
Mihi et tibi apud vos: nam apud nos est convivium.
Ibi voster coenat cum uxore adeo et Antipho.
Ibidem herus est noster. hoc mihi dono datum'st.
SA. Quis somniavit aurum? ST. quid id ad te attinet?
Proin' tu lavare propera. SA. lautus sum. ST. optume:
Sequere ergo hac me intro. SA. ego vero sequor.
ST. Volo eluamus hodie. peregrina omnia
Relinque: Athenas nunc colamus: sequere me.
SA. Sequor, et domum redeundi principium placet.
Bona scaeva strenaque obviam occessit mihi.

ACTVS QVINTVS. SCENA TERTIA.

STEPHANIVM.

Mirum videri nemini vostrum volo, spectatores,
Quid ego hinc, quae illic habito, exeam: faciam vos certiores.
Domo dudum huc arcessita sum, quoniam nuncia tum est,
Istarum venturos viros. ibi festinamus omnes,
Lectis sternendis studuimus, munditiisque apparandis.
Inter illud tamen negotium meis curavi amicis,
Sticho et conservo Sagarino meo, coena cocta ut esset.
Stichus obsonatus est. ceterum ego curando id allegavi.
Nunc ibo hinc, et amicos meos curabo hic advenientes.

ACTVS QVINTVS. SCENA QVARTA.

SAGARINVS, STICHVS.

Agite, ite foras, ferte pompam. cado te praeficio, Stiche,
Omnibus modis temperare certum'st nostrum hodie convivium.
Ita me di ament, lepide accipiemur, cum hoc recipiamur in loco.
Quisquis praetereat, comissatum volo vocari. ST. convenit;
Dum quidem, hercle, quisque veniat cum vino suo nam hinc quidem
Hodie pollnctura, praeter nos, iactura dabitur nemini.
Nosmet inter nos ministremus, monotrophe. hoc convivium est
Pro opibus nostris satis commodule, nucibus, fabulis, ficulis,
Olea in tryblio, lupilli comminuto crustulo.
Sat est servo homini modeste melius facere sumptum quam ampliter.
Suum quemque decet. quibus divitiae domi sunt, scaphio et cantharis,
Batiolis bibunt: at nos nostro Samiolo poterio
Tamen vivimus: nos tamen efficimus pro opibus nostra moenia.
SA. Amicae uter utrubi accumbamus? ST. abi tu sane superior.
Atque adeo ut tu scire possis, factum ego tecum divido.
Vide utram tibi libet etiamnum capere, cape provinciam.
SA. Quid istuc est provinciae? ST. utrum Fontinali an Libero
Imperium te inhibere mavis? SA. nimio liquido Libero.
Sed amica mea et tua dum comit, dumque se exornat, nos volo
Tamen ludere inter nos. strategum te facio huic convivio.

ST. Nimium lepide in mentem venit. potius in subsellio
Cynice accipiemur, quam in lectis. SA. imo enim hic
magis est dulcius.
Sed interim, stratege noster, cur hic cessat cantharus?
Vide, quot cyathos bibimus. ST. tot, quot digiti sunt
tibi in manu.
Cantio est Graeca: ἢ πέντε πίν', ἢ τρὶς πίν', ἢ μὴ τέτταρα.
SA. Tibi propino decuma fonte: tibi tute inde, si sapis.
Bene vos, bene nos, bene te, bene me, bene nostram
etiam Stephanium.
ST. Bibe, si bibis. SA. non mora erit apud me. ST. edepol convivi sat est,
Modo nostra huc amica accedat: id abest, aliud nihil
abest.
SA. Lepide hoc actum est, tibi propino cantharum:
vini tu habes.
Nimis vellem aliquid pulpamenti. ST. si horum quae
assunt poenitet,
Nihil est, tene aquam. SA. melius dicis: nihil moror
cupedia.
Bibe tibicen: age, si quid agis. bibendum, hercle, hoc
est, ne nega.
Quid hic fastidis? quod faciundum vides esse tibi, quin
bibis?
Age, si quid agis. accipe, inquam. non hoc impendet
publicum.
Haud tuum istuc est te vereri. eripe ex ore tibias.
ST. Vbi illic biberit, vel servato meum modum, vel
tu dato.
Nolo ego nos pro summo bibere; nulli relerimus postea:
Namque edepol, quamvis desubito vel cadus vorti
potest.
SA. Quid igitur? quamquam gravatus fuisti, non nocuit tamen.
Age tibicen, quando bibisti, refer ad labias tibias.
Suffla celeriter tibi buccas, quasi proserpens bestia.

Agedum, Stiche, uter demutassit, poculo multabitur.
ST. Bonum ius dicis: impetrare oportet, quia aequom postulas.
Age, ergo observa: si peccassis, multam hic retinebo illico.
SA. Optumum atque aequissumum oras. ST. hem tibi hoc primum omnium.
Haec facetia'st amare inter se rivales duos;
Vno cantharo potare, et unum scortum ducere.
Hoc memorabil' est: ego tu sum, tu es ego: uni animi sumus:
Vnam amicam amamus ambo: mecum ubi est, tecum est tamen:
Tecum ubi autem est, mecum ibi autem est: neuter utri invidet.
SA. Ohe, iam satis! nolo obcaedes: catuli ut ludunt, nunc volo.
Vin' amicam huc evocemus? ea saltabit. ST. censeo.
SA. Mea suavis, amabilis, amoena Stephanium, ad amores tuos
Foras egredere; satis mihi pulchra es. ST. at enim pulcherruma.
SA. Fac nos hilaros hilariores opera atque adventu tuo.
Peregre advenientes te expetimus, Stephaniscidium, mel meum;
Si amabilitas tibi nostra placet, si tibi ambo accepti sumus.

ACTVS QVINTVS. SCENA QVINTA.

STEPHANIVM, SAGARINVS, STICHVS.

Morem vobis geram, meae deliciae. nam ita me Venus amoena amet,
Vt ego hic iamdudum exissem simitu vobiscum foras,
Nisi me vobis exornare. nam ita est ingenium muliebre:

Bene cum lauta est, tersa, ornata, ficta est; infecta est tamen.
Nimioque sibi mulier meretrix repperit odium ocius
Sua immunditia, quam in perpetuom ut placeat munditia sua.
SA. Nimium lepide fabulata est? ST. Veneris mera est oratio.
Sagarine. SA. quid est? ST. totus doleo. SA. totus? tanto miserior.
STE. Vtrubi accumbo? SA. utrubi tu vis? STE. cum ambobus volo: nam ambos amo.
ST. Vapulat peculium: actum est, fugit hoc libertas caput.
STE. Date mihi locum ubi accumbam, amabo, siquidem placeo: tum mihi
Cupio cum utroque mihi esse bene. ST. dispereo! SA. quid ais? ST. quid, ego?
SA. Ita me di ament, nunquam enim fiet hodie, haec quin saltet tamen.
Age mulsa mea, suavitudo, salta: saltabo ego simul.
ST. Nunquam edepol me istoc vinces, quin ego ibi pruriam.
STE. Siquidem mihi saltandum est, tum vos date, bibat, tibicini.
ST. Et quidem nobis. SA. tene tibicen primum, postidea loci
Si hoc eduxeris, proinde ut consuetus antehac, celeriter
Lepidam et suavem cantionem aliquam occipito cinaedicam,
Vbi perpruriscamus usque ex unguiculis. inde huc aquam.

ACTVS QVINTVS. SCENA SEXTA.

EIDEM.

SA. Tene tu hoc, educe: dudum haud placuit potio

Nunc minus gravate iam accipit. tene tu. interim
Meus oculus, da mihi suavium, dum illic bibit.
Prostibili est autem stantem stanti savium
Dare amicum amicae. euge euge, sic furi datur!
Quid igitur? quanquam gravatus, non nocuit tamen.
Age iam infla buccas. ST. nunc iam aliquid suaviter.
Redde cantionem veteri pro vino novam.

ACTVS QVINTVS. SCENA SEPTIMA.

EIDEM.

SA. Qui Ionicus aut cinaedicus, qui hoc tale facere possiet?
Si istoc me vorsu viceris, alio me provocato;
Fac tu hoc modo. ST. at tu hoc modo. SA. babae! ST. tatae! SA. papae! ST. pax!
SA. Nunc pariter ambo. omnes voco cinaedos, contra
Satis esse nobis non magis potis est, quam fungo imber.
Intro hinc abeamus. nunc iam saltatum satis pro vino'st.
Vos spectatores plaudite, atque ite ad vos comissatum.

M. ACCI PLAVTI

TRINVMMVS

DRAMATIS PERSONAE.

LVXVRIA.

INOPIA.

MEGARONIDES, } senes.
CALLICLES, }

LYSITELES, adolesceus.

PHILTO, senex.

LESBONICVS, adolescens.

STASIMVS, servos.

CHARMIDES, senex.

SYCOPHANTA.

ARGVMENTVM
(ut quibusdam videtur)
PRISCIANI.

*T*hesaurum abstrusum abiens peregre Charmides,
*R*emque omnem amico Callicli mandat suo.
*I*stoc absente male rem perdit filius.
*N*am et aedis vendit: has mercatur Callicles.
*V*irgo indotata soror istius poscitur:
*M*inus quo cum invidia ei det dotem Callicles,
*M*andat qui dicat aurum ferre se a patre.
*V*t venit ad aedis, hunc deludit Charmides
*S*enex, ut rediit; quoius nubunt liberi.

ALIVD ARGVMENTVM
CAMERARII.

Haec Fabula et elegans est, et exemplum boni ac fidelis Amici proponit: et abundat utilibus sententiis. Commendarat liberos suos et rem familiarem Senex, ad mercatum abiens, amico. Interea aliis absumptis, aedes etiam paternas venditurus erat filius perditus. In illis aedibus thesaurus defossus erat: ia quia Senex is, cuius fidei omnia commissa fuerant, sciebat, praemercatur aedes. Hoc nomine cum male audiret vulgo, castigatur ab amico quodam suo verbis. Sed facile defendit se, re explicata. Petebatur autem in matrimonium filia absentis Senis ab adolescente nobili et divite: cui quaerunt duo Senes, quomodo dotem dare possint, cum non vellent thesaurum indicare. Et devenitur ad falluciam hanc, ut allegent quendam, qui quasi a patre Virginis adveniat, et aureos Philippos cIↃ. afferat. Hunc forte rediens ante aedes convenit ille Senex pater virginis, et ignarus omnium, quid rei sit, miratur. Idem cognoscit amicum suum emisse aedes, et fert inique. Sed mox omnibus exploratis, et fidem illius collaudat, et filiam adolescenti illi, cui erat desponsa, tradit: et filio ignoscit.

PROLOGVS

LVXVRIA et INOPIA.

Sequere me, mea gnata, ut munus fungaris tuum.
IN. Sequor; sed finem fore quem dicam, nescio.
LV. Adest. hem, illae sunt aedes: i intro nunc iam.
Nunc, ne quis erret vostrum, paucis in viam
Deducam, siquidem operam dare promittitis.
Nunc primum igitur, quae ego sim, et quae illa haec siet,
Huc quae abiit intro, dicam, si animum advortitis.
Primum mihi Plautus nomen Luxuriae indidit.
Tum hanc mihi gnatam esse voluit Inopiam.
Sed ea huc quid introierit impulsu meo,
Accipite, et date vacivas auris, dum eloquor.
Adolescens quidam est, qui in hisce habitat aedibus:
Is rem paternam me adiutrice perdidit.
Quoniam ei, qui me aleret, nihil video esse reliqui,
Dedi meam gnatam, quicum aetatem exigat.
Sed de argumento ne exspectetis Fabulae.
Senes qui huc venient, hi rem vobis aperient.
Huic nomen Graece est Thesauro Fabulae:
Philemo scripsit, Plautus vortit barbare:
Nomen Trinummo fecit. nunc hoc vos rogat,
Vt liceat possidere hanc nomen Fabulam.
Tantum est. valete, adeste cum silentio.

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA.

MEGARONIDES.

Nae amicum castigare ob meritam noxiam,
Immune est facinus; verum in aetate utile
Et conducibile. nam ego amicum hodie meum
Concastigabo pro commerita noxia,
Invitus, ni me id invitet ut faciam fides.
Nam hic nimium morbus mores invasit bonos,
Ita plerique omnis iam sunt intermortui.
Sed dum illi aegrotant, interim mores mali
Quasi herba irrigua succreverunt uberrume.
Neque quicquam hic vile nunc est, nisi mores mali.
Eorum licet iam messem metere maxumam,
Nimioque hic pluris pauciorum gratiam
Faciunt pars hominum, quam id, quod prosit pluribus.
Ita vincunt illud conducibile gratiae;
Quae in rebus multis obstant, odiosaeque sunt,
Remoramque faciunt, rei privatae et publicae.

ACTVS PRIMVS. SCENA SECVNDA.

CALLICLES, MEGARONIDES.

Larem corona nostrum decorari volo.
Vxor, venerare: ut nobis haec habitatio
Bona, fausta, felix, fortunataque eveniat;
Teque ut quam primum possim, videam emortuam.
ME. Hic ille est, senecta aetate qui factus est puer,
Qui admisit in se culpam castigabilem.
Aggrediar hominem. CA. cuia vox prope me sonat?
ME. Tui benevolentis, si ita es, ut ego volo:
Sin aliter es, inimici atque irati tibi.
CA. O amice salve, atque aequalis: ut vales,
Megaronides? ME. et tu edepol salve, Callicles.

Valen'? valuistin'? CA. valeo, et valui rectius.
ME. Quid agit tua uxor? ut valet? CA. plusquam ego volo.
ME. Bene hercle est, illam tibi bene valere et vivere.
CA. Credo hercle te gaudere, si quid mihi mali est.
ME. Omnibus amicis quod mihi est, cupio esse idem.
CA. Eho, tua uxor quid agit? ME. immortalis est.
Vivit, victuraque est. CA. bene hercle nuncias,
Deosque oro, ut vitae tuae superstes suppetat.
ME. Dum quidem hercle tecum nupta sit, sane velim.
CA. Vin' commutemus? tuam ego ducam, et tu meam?
Faxo haud tantillum dederis verborum mihi.
ME. Namque enim tu, credo, mihi imprudenti obrepseris.
CA. Nae tu hercle faxo haud scies quam rem egeris.
ME. Habeas, ut nactus: nota mala res, optuma'st.
Nam ego nunc si ignotam capiam, quid agam, nesciam.
Edepol, proinde ut bene vivitur, diu vivitur,
Sed hoc animum advorte atque aufer ridicularia:
Nam ego dedita opera huc ad te advenio. CA. quid venis?
ME. Malis te ut verbis multis multum obiurgitem.
CA. Men'? ME. num quis est hic alius praeter me atque te?
CA. Nemo est. ME. quid igitur rogitas, tene obiurgitem?
Nisi tute mihi me censes dicturum male.
Nam si in te aegrotant artes antiquae tuae,
Sive immutare vis ingenium moribus,
Aut si demutant mores ingenium tuum,
Neque eos antiquos servas, ast captas novos.
Omnibus amicis morbum tu incuties gravem,
Vt te videre audireque aegroti sient.
CA. Qui in mentem venit tibi istaec dicta dicere?
ME. Quia omnes bonos bonasque accurare addecet,
Suspicionem et culpam ut ab se segregent.
CA. Non potest utrumque fieri. ME. quapropter? CA. rogas?
Ne admittam culpam, ego meo sum promus pectori.
Suspicio est in pectore alieno sita.

Nam nunc ego si te surripuisse suspicer
Iovi coronam de capite, e Capitolio,
Quod in culmine astat summo: si id non feceris,
Atque id tamen mihi lubeat suspicarier,
Qui tu id prohibere me potes, ne suspicer?
Sed istuc negotii scire cupio, quicquid est.
ME. Haben' tu amicum aut familiarem quempiam
Cui pectus sapiat? CA. edepol haud dicam dolo,
Sunt, quos scio esse amicos: sunt, quos suspicor:
Sunt, quorum ingenia atque animos non possum noscere,
Ad amici partem, an ad inimici perveniant.
Sed tu ex amicis certis mihi es certissimus.
Si quid scis me fecisse inscite aut improbe,
Si id me non accusas, tute ipse obiurgandus es. ME. scio;
Et, si alia huc caussa ad te adveni, aequom postulas.
CA. Exspecto si quid dicas. ME. primum dum omnium.
Male dictitatur tibi volgo in sermonibus:
Turpilucricupidum te vocant cives tui:
Tum autem sunt alii, qui te volturium vocant:
Hostesne an cives comedis, parvipendere.
Haec cum audio in te dicier, excrucior miser.
CA. Est, atque non est, mihi in manu, Megaronides.
Quin dicant, non est: merito ut ne dicant, id est.
ME. Fuitne hic tibi amicus Charmides? CA. est, et fuit.
Id ita esse, ut credas, rem tibi auctorem dabo.
Nam postquam hic eius rem confregit filius,
Videtque ipse ad paupertatem protractum esse se,
Suamque filiam esse adultam virginem,
Simul eius matrem, suamque uxorem mortuam;
Quoniam hinc iturus est ipse in Seleuciam,
Mihi commendavit virginem gnatam suam,
Et rem suam omnem, et illum corruptum filium.
Haec, si mihi inimicus esset, credo, haud crederet.
ME. Quid tu adolescentem, quem esse corruptum vides,
Qui tuae mandatus est fidei et fiduciae,
Quin eum restituis? quin ad frugem corrigis?

Ei rei operam dare te fuerat aliquanto aequius,
Si qui probiorem facere possis, non uti
In eandem tute accederes infamiam,
Malumque ut eius cum tuo misceres malo.
CA. Quid feci? ME. quod homo nequam. CA. non istuc meum est.
ME. Emistin' de adolescente has aedes? quid taces?
Vbi nunc tute habitas. CA. emi, atque argentum dedi
Minas quadraginta adolescenti ipsi in manum.
ME. Dedisti argentum? CA. factum: neque facti piget.
ME. Edepol fidei adolescentem mandatum malae.
Dedistine hoc pacto ei gladium, qui se occideret?
Quid secus est, aut quid interest dare te in manus
Argentum amanti homini adolescenti, animi impoti,
Qui exaedificaret suam inchoatam ignaviam?
CA. Non ego illi argentum redderem? ME. non redderes:
Neque de illo quicquam neque emeres, neque venderes;
Nec, qui deterior esset, faceres copiam.
Inconciliastin' eum qui mandatu'st tibi?
Ille qui mandavit, eum exturbasti ex aedibus?
Edepol mandatum pulchre, et curatum probe!
Crede huic tute: suam iam melius rem gesserit.
CA. Subigis maledictis me tuis, Megaronides,
Novo modo adeo, ut quod meae concreditum est
Taciturnitati clam, fidei et fiduciae,
Ne enunciarem cuiquam, neu facerem palam;
Vti mihi necesse sit iam id tibi concredere.
ME. Mihi quod credideris, sumes, ubi posiveris.
CA. Circumspice dum te, ne quis assit arbiter
Nobis: et quaeso identidem circumspice.
ME. Ausculto, si quid dicas. CA. si taceas, loquar,
Quoniam hinc est profectus peregre Charmides,
Thesaurum mihi demonstravit in hisce aedibus,
Hic in conclavi quodam. sed circumspice.
ME. Nemo est. CA. nummorum Philippeum ad tria millia.

Id solus solum, per amicitiam et per fidem,
Flens me obsecravit, suo ne gnato crederem,
Neve cuiquam, unde ad eum id posset permanascere.
Nunc si ille huc salvus revenit, reddam suum sibi:
Si quid eo fuerit, certo illius filiae,
Quae mihi mandata est, habeo dotem unde dem,
Vt eam in se dignam conditionem collocem.
ME. Pro di immortales, verbis paucis quam cito
Alium fecisti me! alius ad te veneram.
Sed ut occepisti, perge porro proloqui.
CA. Quid tibi ego dicam? qui illius sapientiam
Et meam fidelitatem, et celata omnia
Paene ille ignavos funditus pessum dedit.
ME. Qui dum? CA. quia rure dum sum ego unos sex dies,
Me absente atque insciente, inconsultu meo,
Aedes venales hasce inscribit literis.
ME. Adesurivit magis, et inhiavit acrius
Lupus. observavit, dum dormitaret canes,
Gregem universum voluit totum avortere.
CA. Fecisset edepol, ni haec praesensisset canes.
Sed nunc rogare ego vicissim te volo,
Quid fuit officium meum me facere, face sciam.
Vtrum indicare me ei thesaurum aequum fuit,
Advorsum quam eius me obsecravisset pater;
An ego alium dominum paterer fieri hisce aedibus?
Qui emisset, eius essetne ea pecunia?
Emi egomet potius aedis, argentum dedi
Thesauri caussa, ut salvom amico traderem.
Neque adeo hasce emi mihi, nec usurae meae:
Illi redemi rursum. a me argentum dedi.
Haec sunt, seu recte, seu pervorse facta sunt;
Egomet fecisse confiteor, Megaronides.
Hem mea malefacta, hem meam avaritiam tibi!
Hascine me propter res maledicta differunt?
ME. Pausa: vicisti castigatorem tuum:
Occlusti linguam: nihil est qui respondeam.

CA. Nunc ego te quaeso, ut me opera et consilio iuves,
Communicesque hanc mecum meam provinciam.
ME. Polliceor operam. CA. ergo ubi eris paulo post?
ME. domi.
CA. Nunquid vis? ME. cures tuam fidem. CA. fit sedulo.
ME. Sed quid ais? CA. quid vis? ME. ubi nunc adolescens habet?
CA. Posticulum hoc recepit, cum aedis vendidit.
ME. istuc volebam scire. i sane nunc iam.
Sed quid ais? CA. quid? ME. nunc virgo nempe apud te est. CA. ita, est:
Iuxtaque eam curo cum mea. ME. recte facis.
CA. Num, priusquam abeo, me rogaturus? ME. vale.
Nihil est profecto stultius, neque stolidius,
Neque mendaciloquius, neque argutum magis,
Neque confidentiloquius, neque periurius,
Quam urbani assidui cives, quos scurras vocant.
Atque egomet me adeo cum illis una ibidem traho,
Qui illorum verbis falsis acceptor fui:
Qui omnia se simulant scire, nec quicquam sciunt.
Quod quisque in animo habet, aut habiturus est, sciunt.
Sciunt id, quod in aurem rex reginae dixerit:
Sciunt, quod Iuno fabulata est cum Iove:
Quae neque futura, neque facta sunt, tamen illi sciunt.
Falson' an vero laudent, culpent, quem velint,
Non flocci faciunt; dum illud, quod lubeat, sciant.
Omnes mortales hunc aiebant Calliclem
Indignum civitate hac esse et vivere,
Bonis qui hunc adolescentem evortisset suis.
Ego de eorum verbis famigeratorum inscius,
Prosilui amicum castigatum innoxium.
Quod si exquiratur usque ab stirpe auctoritas,
Vnde quicquid auditum dicant, nisi id appareat,
Famigeratori res sit cum damno et malo:
Hoc ita si fiat, publico fiat bono.
Pauci sint faxim, qui sciant, quod nesciunt,
Occlusioremque habeant stultiloquentiam.

ACTVS SECVNDVS. SCENA PRIMA.

LYSITELES.

Multas res simitu in meo corde vorso, multum in cogitando
Dolorem indipiscor: egomet me concoquo, et macero, et defetigo.
Magister mihi exercitor animus hinc est. sed hoc non liquet,
Nec satis cogitatum est, utram potius harum mihi artem expetessam,
Vtram aetati agundae arbitrer firmiorem: amorin me, an rei
Obsequi potius par siet: utra in parte plus voluptatis sit vitae,
Ad aetatem agundam. de hac re mihi satis haud liquet. nisi hoc
Sic faciam opinor: utramque rem simul exputem: iudex sim,
Reusque ad eam rem. ita faciam! ita placet! omnium primum
Amoris artes eloquar, quemadmodum expediant. nunquam
Amor quenquam nisi cupidum hominem postulat se in plagas
Coniicere: eos cupit, eos consectatur, subdole blanditur: ab re
Consulit blandiloquentulus, harpago, mendax, cuppes, avarus,
Elegans, despoliator, latebricolarum hominum corruptor,
Blandus, inops, celati indagator. nam qui ab eo, quod amat,
Quam extemplo saviis sagittatis percussus est, illico res foras
Labitur, liquitur. Da mihi hoc, mel meum, si me amas, si audes.

Ibi ille cuculus; Ocelle mi, fiat! et istuc, et si amplius vis dari,
Dabitur! ibi illa pendentem ferit; iam amplius orat, non sat
Id est mali, ni amplius etiam, quod ebibit, quod comest,
Quod facit sumpti. nox datur? ducitur familia tota;
Vestispicae, unctor, auri custos, flabelliferae, sandaligerulae,
Cantrices, cistellatrices, nuncii, renuncii, raptores panis et peni.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator. haec ego eum ago
Cum meo animo, et recolo, ubi qui eget, quam pretii sit parvi; apage te,
Amor: non places: nihil te utor: quanquam illud est dulce, esse et bibere.
Amor amara dat tibi satis, quod aegre sit fugit forum, fugat tuos
Cognatos, fugat ipse se a suo contuitu.
Neque enim eum sibi amicum volunt dici. mille modis amor ignorandu'st:
Procul adhibendus est, atque abstinendus. nam qui in amorem
Praecipitavit, peius perit, quam si Saxo saliat. apage sis amor!
Tuas res tibi habe! amor, mihi amicus ne fuas unquam, sunt tamen
Quos miseros, maleque habeas, quos tibi obnoxios fecisti.
Certum'st ad frugem applicare animum: quanquam ibi animo
Labos grandis capitur. boni sibi haec expetunt, rem, fidem, honorem,
Gloriam et gratiam, hoc probis pretium'st? eo mihi magis lubet
Cum probis potius, quam cum improbis vivere vanidicis.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SECVNDA.

PHILTO, LYSITELES.

Quo illic homo foras se penetravit ex aedibus? LY. pater, assum.
Impera quod vis: neque tibi ero in mora, neque latebrose me abs tuo
Conspectu occultabo. PH. feceris par tuis ceteris factis, patrem
Tuum si percoles. per pietatem! nolo ego cum improbis te viris,
Gnate mi, neque in via, neque in foro ullum sermonem exsequi.
Novi ego hoc seculum, moribus quibus sit. malus bonum malum
Esse volt, ut sit sui similis: turbant, miscent mores mali, rapax,
Avarus, invidus: sacrum profanum, publicum privatum habent.
Hiulca gens. haec ego doleo: haec sunt quae me excruciant.
Haec dies noctesque tibi canto, ut caveas. quod manu non queunt
Tangere, tantum fas habent, quo manus abstineant:
Cetera rape, trahe, fuge, late. lacrumas haec mihi, cum video,
Eliciunt, quia ego ad hoc genus hominum duravi quin prius
Me ad plures penetravi? nam hi mores maiorum laudant:
Eosdem lutulant, quos collaudant. hisce ego te artibus gratiam
Facio, nen celas, neu imbuas ingenium. meo modo et moribus vivito
Antiquis. quae ego tibi praecipio, ea facito. nihil ego istos

Moror fatuos mores et turbidos, quibus boni dedecorant se.
Haec tibi, si mea imperia capesses, multa bona in pectore consident.
LY. Semper ego usque ad hanc aetatem ab ineunte adolescentia,
Tuis servivi servitutem imperiis et praeceptis, pater.
Pro ingenio, ego me liberum esse ratus sum; pro imperio, tuum.
Meum animum tibi servitutem servire, aequom censui.
PH. Qui homo cum animo inde ab ineunte aetate depugnat suo,
Vtrum is itane esse mavelit, ut eum animus aequom censeat;
An ita potius, ut parentes eum esse et cognati velint.
Si animus hominem perpulit, actum est; animo servibit, non sibi:
Sin ipse animum perpulit; dum vivit, victor victorum cluet.
Tu si animum vicisti, potius quam animus te, est quod gaudeas.
Nimio satius est, ut opu'st, te ita esse, quam ut animo lubet.
Qui animum vincunt, quam quos animus, semper probiores cluent.
LY. Istaec ego mihi semper habui aetati tegumentum meae,
Ne penetrarem me usquam, ubi esset damni conciliabulum,
Ne noctu irem obambulatum, neu suum adimerem alteri.
Neu tibi aegritudinem, pater, parerem, parsi sedulo.
Sarta tecta tua praecepta usque habui mea modestia.
PH. Quid exprobras? bene quod fecisti, tibi fecisti, non mihi.
Mihi quidem aetas acta est ferme, tua istuc refert maxume.

Is probus est, quem non poenitet, quam probus sit et frugi bonae.
Qui ipsus sibi satis placet, nec probus est, nec frugi bonae.
Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.
Qui ipsus se contemnit, in eo est indoles industriae.
LY. Ob eam rem haec, pater, autumavi: quia res quaedam'st, quam volo
Ego me abs te exorare. PH. quid id est? veniam iam dare gestio.
LY. Adolescenti huic genere summo, amico atque aequali meo,
Minus qui caute et cogitate suam rem tractavit, pater,
Bene volo ego illi facere, si tu non nevis. PH. nempe de tuo.
LY. De meo: nam quod tuum'st, meum'st: omne meum est autem tuum.
PH. Quid is, egetne? LY. eget. PH. habuitne rem? LY. habuit. PH. qui eam perdidit?
Publicisne affinis fuit, an maritumis negotiis?
Mercaturamne, an venales habuit, ubi rem perdidit?
LY. Nihil istorum. PH. quid igitur? LY. per comitatem edepol, pater.
Praeterea aliquantum animi caussa in deliciis disperdidit.
PH. Edepol hominem praedicatum ferme familiariter.
Qui quidem nusquam per virtutem rem confregit, atque eget,
Nihil moror eum tibi esse amicum cum eiusmodi virtutibus.
LY. Quia sine omni malitia est, tolerare egestatem eius volo.
PH. De mendico male meretur, qui ei dat quod edit, aut quod bibat.
Nam et illud quod dat, perdit, et illi producit vitam ad miseriam.

Non eo hoc dico, quia quae tu vis, ego velim, et faciam lubens:
Sed ego hoc verbum cum illi cuidam dico, praemonstro tibi,
Vt ita te aliorum miserescat, ne tui alios misereat.
LY. Deserere illum, et deiuvare in rebus advorsis pudet.
PH. Pol, pudere quam pigere praestat, totidem literis.
LY. Edepol Deum virtute dicam, pater, et maiorum, et tua,
Multa bona bene parta habemus. bene si amico feceris,
Ne pigeat fecisse: ut potius pudeat, si non feceris.
PH. De magnis divitiis si quid demas, plus fit, an minus?
LY. Minus, pater. sed civi immunifico scis quid cantari solet?
Quod habes, ne habeas: et illud quod nunc non habes, habeas malum:
Quandoquidem nec tibi bene esse potes pati, nec alteri.
PH. Scio equidem istuc ita solere fieri. verum, gnate mi,
Is est immunis, cui nihil est, qui munus fungatur suum.
LY. Deum virtute habemus, et qui nosmet utamur, pater,
Et aliis qui comitati simus benevolentibus.
PH. Non edepol tibi pernegare possum quicquam quod velis.
Cuius egestatem tolerare vis? loquere audacter patri.
LY. Lesbonico huic adolescenti, Charmidae filio,
Qui illic habitat. PH. qui comedit quod fuit, quod non fuit?
LY. Ne opprobra, pater. multa eveniunt homini, quae volt, quae nevolt.
PH. Age dum, eloquere. quid dare illi nunc vis? LY. nihil quicquam, pater.
Sapientiae aetas condimentum'st: sapiens aetati cibus est.
PH. Mentire, edepol, gnate; atque id nunc facis haud consuetudine.
Nam sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi.
Eone multa quae nevolt eveniunt, nisi fictor malus siet.

Multa est opera opus fieturae, qui se fictorem probum
Vitae agendae esse expetit. LY. sed hic admodum adolescentulus.

PH. Non aetate, verum ingenio adipiscitur sapientia.
LY. Tu modo ne me prohibeas accipere, si quid det mihi.
PH. An eo egestatem eius tolerabis, si quid ab illo acceperis?
LY. Eo, pater. PH. pol, ego istam volo me rationem edoceas. LY. licet.
Scin' tu illum quo genere gnatus sit? PH. scio, apprime probo.
LY. Soror illi est adulta virgo grandis: eam cupio, pater,
Ducere uxorem. PH. sine dote? LY. sine dote. PH. uxorem? LY. ita.
Tua re salva. hoc pacto ab illo inibis summam gratiam
Neque commodius ullo pacto ei poteris auxiliarier.
PH. Egone indotatam te uxorem ut patiar? LY. patiundum est, pater:
Et eo pacto addideris nostrae lepidam famam familiae.
PH. Multa ego possum docta dicta, et quamvis facunde loqui:
Historiam veterem atque antiquam haec mea senectus sustinet:
Verum ego quando te et amicitiam et gratiam in nostram domum
Video allicere, etsi advorsatus tibi fui, istac iudico.
Tibi permitto, posce, duce. LY. di te servassint mihi.
Sed adde ad istam gratiam unum. PH. quid id est autem unum? LY. eloquar.
Tute ad eum adeas, tute concilies, tute poscas. PH. eccere.
LY. Nimio citius transiges: firmum omne erit, quod tu egeris.
Gravius erit tuum unum verbum ad eam rem, quam centum mea.

PH. Ecce autem in benignitate hoc repperi negotium.
Dabitur opera. LY. lepidus vivis. hae sunt aedes: hic habet.
Lesbonico est nomen: age, rem cura: ego te opperiar domi.

ACTVS SECVNDVS. SCENA TERTIA.

PHILTO.

Non optuma haec sunt, neque ut ego aequom censeo,
Verum meliora sunt, quam quae deterruma.
Sed hoc unum consolatur me atque animum meum,
Quia, qui nihil aliud, nisi quod sibi soli placet,
Consulit advorsum filium, nugas agit:
Miser ex animo fit: factius nihilo facit.
Suae senectuti is acriorem hyemem parat,
Cum illanc importunam tempestatem conciet.
Sed aperiuntur aedes, quo ibam: commode
Ipse exit Lesbonicus cum servo foras.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVARTA.

LESBONICVS, STASIMVS, PHILTO.

Minus quindecim dies sunt, cum pro hisce aedibus
Minas quadraginta accepisti a Callicle.
Estne hoc quod dico, Stasime? ST. cum considero,
Meminisse videor fieri. LE. quid factum est eo?
ST. Comesum, expotum, exutum, elotum in balineis.
Piscator, pistor abstulit, lanii, coqui,
Olitores, myropolae, aucupes. confit cito,
Quam si tu obiicias formicis papaverem.
LE. Minus hercle in hisce rebus sumptum est sex minis.
ST. Quid, quod dedisti scortis? LE. ibidem una traho.
ST. Quid, quod ego defraudavi? LE. hem ista ratio maxuma est.

ST. Non tibi illud apparere, si sumas, potest:
Nisi tu immortale rere esse argentum tibi.
Sero, atque stulte, prius quod cautum oportuit,
Postquam comedit rem, post rationem putat.
LE. Nequaquam argenti ratio comparet tamen.
ST. Ratio quidem hercle apparet: argentum οἴχεται.
Minas quadraginta accepisti a Callicle,
Et ille aedis abs te accepit mancupio. LE. admodum.
PH. Pol, opinor, affinis noster aedes vendidit:
Pater cum peregre veniet in porta est locus;
Nisi forte in ventrem filio correpserit.
ST. Trapezitae mille drachumarum Olympicum,
Quas de ratione debuisti, redditae.
LE. Nempe quas spopondi. ST. immo, quas dependi, inquito.
Quas sponsione pronuper tu exactus es
Pro illo adolescente, quem tu aiebas esse divitem.
LE. Factum. ST. ut quidem illud perierit. LE. factum id quoque est.
Nam nunc eum vidi miserum, et me eius miseritum'st.
ST. Miseret te aliorum, tui te nec miseret, nec pudet.
PH. Tempus adeundi est. LE. estne hic Philto, qui advenit?
Is hercle est ipsus. ST. edepol, nae ego istum velim
Meum fieri servom cum suo peculio.
PH. Herum atque servom plurimum Philto iubet
Salvere, Lesbonicum et Stasimum. LE. di duint
Tibi, Philto, quaecumque optes. quid agit filius?
PH. Bene volt tibi. LE. edepol mutuom mecum facit.
ST. Nequam illud verbum'st, Bene volt, nisi qui bene facit.
Ego quoque volo esse liber; nequidquam volo:
Hic postulet frugi esse, nugas postulet.
PH. Meus gnatus me ad te misit, inter te atque vos
Affinitatem ut conciliarem et gratiam.
Tuam volt sororem ducere uxorem: et mihi
Sententia eadem'st, et volo! au hau! nosco tuum.

Bonis tuis rebus meas res irrides malas.
PH. Homo ego sum, homo tu es: ita me amabit Iuppiter!
Neque te derisum veni, neque dignum puto.
Verum hoc, ut dixi, meus me oravit filius,
Vt tuam sororem poscerem uxorem sibi.
LE. Mearum rerum me novisse aequom'st ordinem.
Cum vostris nostra non est aequa factio;
Affinitatem vobis aliam quaerite.
ST. Satin' tu sanus mentis aut animi tui,
Qui conditionem hanc repudies? nam illum tibi
Ferentarium esse amicum inventum intellego.
LE. Abin hinc dierecte? ST. si hercle ire occipiam, vetes.
LE. Nisi quid me aliud vis, Philto, respondi tibi.
PH. Benigniorem, Lesbonice, te mihi,
Quam nunc experior esse, confido fore:
Nam et stulte facere, et stulte fabularier,
Vtrumque, Lesbonice, in aetate haud bonum'st.
ST. Verum hercle hic dicit. LE. oculum ego effodiam tibi,
Si verbum addideris. ST. hercle quin dicam tamen.
Nam si sic non licebit, luscus dixero.
PH. Ita tu nunc dicis non esse aequiparabiles
Vostras cum nostris factiones atque opes?
LE. Dico. PH. quid nunc, si in aedem ad coenam veneris,
Atque ibi opulentus tibi par forte ut venerit,
Apposita sit coena, popularem quam vocant,
Si illi congestae sint epulae a clientibus,
Si quid tibi placeat, quod illi congestum siet:
Edisne, an incoenatus cum opulento accubes?
LE. Edim, nisi ille vetet. ST. at pol ego, etiamsi vetet,
Edim, atque ambabus malis expletus vorem:
Et quod illi placeat, praeripiam potissumum:
Neque illi concedam quicquam de vita mea.
Verecundari neminem apud mensam decet,
Nam ibi de divinis atque humanis cernitur.
PH. Rem fabulare. ST. non tibi dicam dolo:

Decedam ego illi de via, de semita,
De honore populi: verum quod ad ventrem attinet,
Non hercle hoc longe, nisi me pugnis vicerit.
Coena hac annona est sine sacris hereditas.
PH. Semper tu hoc facito, Lesbonice, cogites,
Id optumum esse, tute uti sis optumus:
Si id nequeas, saltem ut optumis sis proxumus.
Nunc conditionem hanc, quam ego fero, et quam abs te peto,
Dare atque accipere, Lesbonice, te volo.
Dei divites sunt, deos decent opulentiae
Et factiones. verum nos homunculi
Salillum animae qui cum extemplo amisimus,
Aequo mendicus atque ille opulentissumus
Censetur, censu ad Acheronteni mortuus.
ST. Mirum, ni tu illuc tecum divitias feras,
Vbi mortuus sis, ita sis ut nomen cluet.
PH. Nunc ut scias hic factiones atque opes
Non esse, neque nos tuam negligere gratiam,
Sine dote posco tuam sororem filio.
Quae res bene vortat! habeon' pactam? quid taces?
ST. Pro di immortales, conditionem quoiusmodi!
PH. Quin fabulare, di bene vortant! spondeo.
ST. Eheu, ubi usus nihil erat dicto, spondeo
Dicebat: nunc hic, quom opus est, non quit dicere.
LE. Cum affinitate vostra me arbitramini
Dignum, habeo vobis, Philto, magnam gratiam.
Sed etsi hercle graviter cecidit stultitia mea,
Philto; est ager sub urbe hic nobis, eum dabo
Dotem sorori: nam is de stultitia mea
Solus superfit praeter vitam reliquus.
PH. Profecto dotem nihil moror. LE. certum'st dare.
ST. Nostramne vis nutricem, here, quae nos educat,
Abalienare a nobis? cave sis feceris.
Quid edemus nosmet postea? LE. etiam tu taces?
Tibi ego rationem reddam? ST. planc periimus,
Nisi quid ego comminiscor. Philto te volo.

PH. Si quid vis, Stasime? ST. huc concede aliquantum.
PH. licet.
ST. Arcano tibi ego hoc dico, ne ille ex te sciat,
Neve alius quisquam. PH. crede audacter quid lubet.
ST. Per deos atque homines dico, ne tu illunc agrum
Tuum siris unquam fieri, neque gnati tui.
Ei rei argumentum dicam. PH. audire edepol lubet.
ST. Primum omnium olim terra cum proscinditur,
In quinto quoque sulco moriuntur boves.
PH. Apage! ST. Acherontis ostium in nostro'st agro.
Tum vinum, prinsquam coactum'st, pendet putidum.
LE. Consuadet homini, credo, etsi scelestus est;
At mihi infidelis non est. ST. audi cetera.
Post id, frumenti quom alibi messis maxuma'st,
Tribus tantis illi minus redit, quam obseveris.
PH. Hem! istic oportet obseri mores malos,
Si in obserendo possint interfieri.
ST. Neque unquam quisquam est, quoius ille ager fuit,
Quin pessume ei res vorterit, quoium fuit.
Alii exulatum abierunt, alii emortui,
Alii se suspendere. hem! nunc hic, cuius est,
Vt ad incitas redactus! PH. apage a me istum agrum.
ST. Magis apage dicas, si omnia a me audiveris.
Nam fulguritae sunt hic alternae arbores.
Sues moriuntur angina acerrume.
Oves scabrae sunt, tam glabrae, hem! quam haec est manus.
Tum autem Syrorum, genus quod patientissimum est
Hominum, nemo extat, qui ibi sex menses vixerit:
Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.
PH. Credo ego istuc, Stasime, ita esse: sed Campas genus
Multo Syrorum iam antidit patientia.
Sed iste est ager profecto, ut te audivi loqui,
Malos in quem omnes publice mitti decet.
Sicut fortunatorum memorant insulas,
Quo cuncti, qui aetatem egerunt caste suam,

Conveniant. contra istoc detrudi maleficos
Aequom videtur, qui quidem istius sit modi.
ST. Hospitium est calamitatis. quid verbis opu'st?
Quamvis malam rem quaerens, illic reperias.
PH. At tu hercle et illi et alibi. ST. cave sis dixeris,
Me tibi dixisse hoc. PH. dixisti arcano satis.
ST. Quin hic quidem cupit illum ab sese abalienarier;
Si quidem reperiri posset, cuius os sublinat.
PH. Meus quidem hercle nunquam fiet. ST. si sapies quidem.
Lepide hercle de agro ego hunc senem deterrui:
Nam qui vivamus, nihil est, si illum amiserit.
PH. Redeo ad te, Lesbonice. LE. dic sodes mihi;
Quid hic locutus tecum? PH. quid censes? homo'st;
Volt fieri liber: verum, quod det, non habet.
LE. Et ego esse locuples, verum nequicquam volo.
ST. Licitum, si velles: nunc, quoniam nihil est, non licet.
LE. Quid tecum, Stasime? ST. de istoc quod dixisti modo,
Si antea voluisses, esses: nunc sero cupis.
PH. De dote mecum convenire nihil potes:
Quid tibi lubet, tute agito cum nato meo.
Nunc tuam sororem filio posco meo.
Quae res bene vortat. quid nunc? etiam consulis.
LE. Quid istic? quando ita vis, di bene vortant! spondeo.
PH. Nunquam edepol cuiquam tam exspectatus filius
Natus, quam est illud Spondeo natum mihi.
ST. Di fortunabunt vostra consilia! PH. ita volo.
LE. Sed, Stasime, abi huc ad meam sororem: ad Callicleṁ:
Dic hoc negotii quomodo actum est. ST. ibitur.
LE. Et gratulator meae sorori. ST. scilicet.
PH. I hac, Lesbonice, mecum, ut coram nuptiis
Dies constituatur: eadem haec confirmabimus.
LE. Tu istuc cura quod iussi: ego iam hic ero.
Dic Callicli, me ut conveniat. ST. quin tu i modo!

LE. De dote ut videat, quid opus sit facto. ST. i modo!
LE. Nam certum'st me sine dote haud dare. ST. quin tu i modo!
LE. Neque enim illi damno unquam esse patiar. ST. abi modo!
LE. Meam negligentiam. ST. i modo! LE. o pater!
Aequum videtur quin quod peccarim. ST. i modo!
LE. Potissumum mihi id obsit. ST. i modo! LE. o pater!
En unquam aspiciam te? ST. i modo, i modo, i modo!
Tandem impetravi abiret. Di vostram fidem,
Edepol re gesta pessume gestam probe,
Siquidem ager nobis salvos est! etsi admodum
In ambiguo est etiam, nunc quid de hac re fuat.
Sed si alienatur, actum'st de collo meo.
Gestandus peregre clypeus, galea, farcina:
Effugiet ex urbe, ubi erunt factae nuptiae:
Ibit istac aliquo in maxumam malam crucem
Latrocinatum, aut in Asiam, aut in Ciliciam.
Ibo huc, quo mihi imperatum'st, etsi odi hanc domum,
Postquam exturbavit hic nos ex nostris aedibus.

ACTVS TERTIVS. SCENA PRIMA.

CALLICLES, STASIMVS.

Quo modo tu istuc, Stasime, dixisti? nostrum herilem filium
Lesbonicum suam sororem despopondisse? ST. hoc modo.
CA. Quoi homini despondit? ST. Lysiteli Philtonis filio,
Sine dote. CA. sine dote ille illam in tantas divitias dabit?
Non credibile dicis. ST. at tu edepol nullus creduas.
Si hoc non credis, ego credidero. CA. quid? ST. me nihili pendere.
CA. Quamdudum istuc, aut ubi actum'st? ST. illico hic ante ostium.

Tam modo, inquit Praenestinus. CA. tanton' in re perdita,
Quam in re salva, Lesbonicus factus est frugalior?
ST. Atque equidem ipsus ultro venit Philto oratum filio.
CA. Flagitium quidem hercle fiet, nisi dos dabitur virgini.
Postremo edepol ego istam rem ad me attinere intellego.
Ibo ad meum castigatorem, atque ab eo consilium petam.
ST. Propemodum quid illic festinet sentio, et subolet mihi,
Vt agro evortat Lesbonicum, quando evortit aedibus.
O here Charmide, quam absente te hic tua res distrahitur tibi!
Vtinam te redisse salvom videam, ut inimicos tuos
Vlciscare, ut mihi, ut erga te fui et sum, referas gratiam!
Nimium difficile'st reperiri amicum, ita ut nomen cluet:
Cui tuam cum rem credideris, sine omni cura dormias.
Sed generum nostrum ire eccillum video cum affini suo.
Nescio quid non satis inter eos convenit. celeri gradu
Eunt uterque. ille reprehendit hunc priorem pallio.
Haud illi euscheme astiterunt. huc aliquantum abscessero.
Est lubido orationem audire duorum affinium.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

LYSITELES, LESBONICVS, STASIMVS.

Sta illico, noli avorsari, neque te occultassis mihi.
LE. Potin' ut me ire, quo profectus sum, sinas? LY. si in rem tuam,
Lesbonice, esse videatur, gloriae aut famae, sinam.

LE. Quod est facillumum, facis. LY. quid id est? LE. amico iniuriam.

LY. Neque meum'st, neque facere didici. LE. indoctus quam docte facis!

Quid faceres, si quis docuisset te, ut sic odio esses mihi?

Qui bene cum simulas facere mihi te, male facis, male consulis.

LY. Egone? LE. tu nae. LY. quid male facio? LE. quod ego nolo, id cum facis.

LY. Tuae rei bene consulere cupio. LE. tu mihi es melior, quam egomet mihi?

Sat sapio, satis in rem quae sint meam ego conspicio mihi.

LY. An id est sapere, ut qui beneficium benevolente repudies?

LE. Nullum beneficium esse duco id, quod, cui facias, non placet.

Scio ego et sentio ipse quid agam, neque a me officium migrat:

Nec tuis depellor dictis, quin rumori serviam.

LY. Quid ais? (nam retineri nequeo, quin dicam ea quae promeres)

Itane tandem maiores famam tradiderunt tibi tui,

Vt virtute eorum anteparta per flagitium perderes?

Atque honori posterorum tuorum ut vindex fieres?

Tibi paterque avosque facilem fecit et planam viam

Ad quaerendum honorem: tu fecisti ut difficilis foret

Culpa maxume et desidia, tuisque stultis moribus.

Praeoptavisti amorem tuum uti virtuti praeponeres.

Nunc te hoc pacto credis posse obtegere errata? ah non ita est.

Cape sis virtutem animo, et corde expelle desidiam tuo

In foro operam amicis da, haud in lecto amicae, ut solitus es.

Atque ego istum agrum tibi relinqui ob eam rem enixe expeto:

Vt tibi sit, qui te corrigere possis: ne omnino inopiam

Cives obiectare possint tibi, quos tu inimicos habes.
LE. Omnia ego istic quae dixisti scio, vel exsignavero:
Vt rem patriam et maiorum gloriam foedarim meum.
Sciebam ut esse me deceret; facere non quibam miser,
Ita vi Veneris vinctus, otio captus in fraudem incidi:
Et tibi nunc, proinde ac merere, summas habeo gratias.
LY. At operam perire meam sic, et te haec dicta corde spernere,
Perpeti nequeo: simul me piget parum pudere te.
Et postremo, nisi me auscultas, atque hoc quod dico facis,
Tute pone te latebis facile, ne inveniat te honor:
In occulto iacebis, cum te maxume clarum voles.
Pernovi equidem, Lesbonice, imperitum tuum ingenium admodum.
Scio te sponte non tuapte errasse, sed amorem tibi
Pectus obscurasse, atque ipse amoris teneo omnes vias.
Ita est amor; balista ut iacitur: nihil sic celere est, neque volat.
Atque is mores hominum moros et morosos efficit.
Minus placet, magis quod suadetur: quod dissuadetur, placet.
Cum inopia est, cupias; quando eius copia est, tum non velis.
Ille qui aspellit, is compellit: ille qui consuadet, vetat.
Insanum est malum in hospitium devorti ad Cupidinem.
Sed te moneo, hoc etiam atque etiam ut reputes, quid facere expetas.
Si istuc, ut conare, facis indicium, tuum incendes genus.
Tum igitur tibi aqua erit cupido, genus qui restinguas tuum.
Atque erit, si nactus, proinde ut corde amantes sunt cati;
Ne scintillam quidem relinques, genus qui congliscat tuum.
LE. Facile est inventu: datur ignis, tametsi ab inimicis petas.

Sed tu obiurgans me a peccatis, rapis deteriorem in viam.
Meam vis sororem tibi dem: suades sine dote. hoc non convenit;
Me, qui abusus sum tantam rem patriam, porro in divitiis
Esse, agrumque habere: egere illam autem; ut me merito oderit.
Nunquam erit alienis gravis, quis suis se concinnat levem.
Sicut dixi, faciam: nolo te iactari diutius.
LY. Tanto meliu'st te sororis caussa egestatem exsequi,
Atque eum agrum me habere quam te, tua qui toleres moenia?
LE. Nolo ego mihi te tam prospicere, qui meam egestatem leves,
Sed ut inops infamis ne sim: ne mihi hanc famam differant,
Me germanam meam sororem in concubinatum tibi
Sic sine dote dedisse, magis quam in matrimonium.
Quis me improbior perhibeatur esse? haec famigeratio
Te honestet, me autem collutulet, si sine dote duxeris:
Tibi sit emolumentum honoris, mihi quod obiectent, siet.
LY. Quid, te Dictatorem censes fore, si abs te agrum acceperim?
LE. Neque volo, neque postulo, neque censeo: verum tamen
Is est honos homini pudico, meminisse officium suum.
LY. Scio equidem te, animatus ut sis: video, subolet, sentio.
Id agis, ut ubi affinitatem inter nos nostram adstrinxeris,
Atque eum agrum dederis, nec quicquam hic tibi sit, qui vitam colas,
Effugias ex urbe inanis, profugus patriam deseras,
Cognatos, affinitatem, amicos, factis nuptiis:
Mea opera hinc proterritum te, meaque avaritia autument.

Id me commissurum, ut patiar fieri, ne animum induxeris.
ST. Non enim possum quin exclamem: Euge, euge Lysiteles πάλιν.
Facile palmam habes! hic victus. vicit tua comoedia.
Hic agit magis ex argumento, et versus meliores facit.
Etiam ob stultitiam tuam te tueris? multam abomina.
LE. Quid tibi interpellatio aut in concilium huc accessio est?
ST. Eodem pacto, quo huc accessi, abscessero. LE. i hac mecum domum,
Lysiteles, ibi de istis rebus plura fabulabimur.
LY. Nihil ego in occulto agere soleo. meus ut animus est, eloquar:
Si mihi tua soror, ut ego aequum censeo, ita nuptum datur
Sine dote, neque tu hinc abiturus; quod meum erit, id erit tuum;
Sin aliter animatus es, bene quod agas eveniat tibi:
Ego amicus nunquam tibi ero alio pacto. sic sententia est.
ST. Abiit hercle ille quidem. ecquid audis, Lysiteles? ego te volo.
Hic quoque hinc abiit. Stasime, restas solus. quid ego nunc agam?
Nisi uti sarcinam constringam, et clypeum ad dorsum accommodem:
Fulmentas iubeam suppingi soccis: non sisti potest.
Video caculam militarem me futurum haud longius;
Aut aliquem ad regem in saginam herus se coniecit meus.
Credo ad summos bellatores acrem fugitorem fore:
Et capturum spolia ibi illum qui meo hero advorsus venerit.
Egomet autem quom extemplo arcum mihi, et pharetram, et sagittas sumpsero,
Cassidem in caput, dormibo placide in tabernaculo.

Ad forum ibo; nudius sextus quoi talentum mutuum
Dedi, reposcam, ut habeam mecum quod feram viaticum.

ACTVS TERTIVS. SCENA TERTIA.

MEGARONIDES, CALLICLES.

Vt mihi rem narras, Callicles, nullo modo
Potest fieri prorsus, quin dos detur virgini.
CA. Namque hercle honeste fieri ferme non potest,
Vt eam perpetiar ire in matrimonium
Sine dote, cum eius rem penes me habeam domi.
ME. Parata dos domi'st, nisi exspectare vis,
Vt eam sine dote frater nuptum collocet:
Post adeas tute Philtonem, et dotem dare
Te ei dicas: facere id eius ob amicitiam patris.
Verum hoc ego vereor, ne istaec pollicitatio
Te in crimen populo ponat atque infamiam.
Non temere dicant te benignum virgini,
Datam tibi dotem, ei quam dares, eius a patre.
Ex ea largitari te illi; neque ita, ut sit data, incolumem te sistere illi, et detraxe autument.
Nunc si opperiri vis adventum Charmidis,
Perlongum'st: huic ducenti interea abscesserit.
CA. Nam hercle omnia istaec veniunt in mentem mihi.
ME. Vide si hoc utibile magis atque in rem deputas,
Vt adeam Lesbonicum, edoceam ut res se habet.
CA. Vt ego nunc adolescenti thesaurum indicem
Indomito, pleno amoris ac lasciviae?
Minume minume hercle vero! nam certo scio
Locum quoque illum omnem, ubi situ'st, comederit,
Quem fodere metuo, sonitum ne ille exaudiat,
Neu ipsam rem indaget, dotem dare si dixerim.
ME. Quo pacto ergo igitur? CA. clam dos depromi potest,
Dum occasio ei rei reperiatur: interim

Ab amico alicunde argentum roges.
ME. Potin' est ab amico alicunde exorari? CA. potest.
ME. Gerrae! nae tu illud verbum actutum inveneris,
Mihi quidem hercle non est quod dem mutuom.
CA. Malim hercle ut verum dicas, quam ut des mutuum.
ME. Sed vide consilium, si placet. CA. quid consili'st?
ME. Scitum, ut ego opinor, consilium inveni. CA. quid est?
ME. Homo conducatur aliquis iam, quantum potest,
Quasi sit peregrinus. CA. quid is scit facere postea?
ME. Is homo exornetur graphice in peregrinum modum,
Ignota facies, quae non visitata sit,
Falsidicum, confidentem. CA. quid tum postea?
ME. Quasi ad adolescentem a patre ex Seleucia
Veniat, salutem ei nunciet verbis patris,
Illum bene gerere rem, et valere et vivere,
Et eum rediturum actutum, ferat epistolas
Duas: eas nos consignemus, quasi sint a patre:
Det alteram illi, dicat alteram tibi
Dare sese velle. CA. perge porro dicere.
ME. Seque aurum ferre virgini dotem a patre
Dicat, patremque id iussisse aurum tibi dare.
Tenes iam? CA. propemodo! atque ausculto perlubens.
ME. Tum tu igitur demum id adolescenti aurum dabis,
Vbi erit locata virgo in matrimonium.
CA. Scite hercle sane. ME. hoc, ubi thesaurum effoderis,
Suspicionem ab adolescente amoveris.
Censebit aurum esse a patre allatum tibi.
Tu de thesauro sumes. CA. satis scite et probe.
Quanquam hoc me aetatis sycophantari pudet.
Sed epistolas quando obsignatas afferet,
Siquidem obsignatas attulerit epistolas,
Nonne arbitraris eum adolescentem annuli
Paterni signum novisse? ME. etiam tu taces?
Sexcentae ad eam rem causae possunt colligi:
Illum quem habuit, perdidit, alium post fecit novom.
Iam si obsignatas non feret, dici hoc potest:

Apud portitorem eas resignatas sibi
Inspectasque esse. in huiusmodi negotio
Diem sermone terere, segnities mera'st.
Quamvis sermones possunt longi texier.
Abi ad thesaurum iam confestim clanculum,
Servos, ancillas amove. atque audin'? CA. quid est?
ME. Vxorem quoque ipsam hanc rem ut celes, face.
Nam pol tacere nunquam quicquam'st quod queat.
Quid nunc stas? quin te hinc amoves, et te moves?
Aperi, deprome inde auri ad hanc rem quod sat est.
Continuo operito denuo: sed clanculum,
Sicut praecepi: cunctos exturba aedibus.
CA. Ita faciam. ME. at enim nimis longo sermone utimur.
Diem conficimus, quod iam properato'st opus.
Nihil est de signo quod vereare, me vide.
Lepida est illa causa, ut commemoravi dicere,
Apud portitores esse inspectas. denique
Diei tempus non vides? quid illum putas
Natura illa atque ingenio? iamdudum ebriu'st.
Quidvis probari poterit. tum, quod maxumum est,
Afferre, non petere hic se dicet. CA. iam sat est.
ME. Ego sycophantam iam conduco de foro,
Epistolasque iam consignabo duas,
Eumque huc ad adolescentem meditatum probe
Mittam. CA. eo ego igitur intro ad officium meum.
Tu istuc age. ME. actum reddam.*

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

CHARMIDES.

Salsipotenti et multipotenti Iovis fratri, et Nerei Neptuni,
Laetus, lubens, laudes ago, et grates gratiasque habeo, et fluctibus salsis,
Quos penes mei potestas, bonis meis quid foret, et meae vitae!

Quom suis me ex locis in patriam urbisque moenia reducem faciunt.
Atque ego, Neptune, tibi ante alios deos gratias ago atque habeo summas.
Nam te omnes saevomque severumque atque avidis moribus commemorant,
Spurcificum, immanem, intolerandum, vesanum: contra opera expertus:
Nam pol placido te et clementi meo usque modo, ut volui, usus sum in alto.
Atque hanc tuam gloriam iam ante auribus acceperam, et nobiles apud homines,
Pauperibus te parcere solitum, divites damnare atque domare.
Abi, laudo: scis ordine, ut aequom'st,
Tractare homines. hoc dis dignum'st, semper mendicis modesti sint.
Fidus fuisti, infidum esse iterant. nam absque foret te, sat scio in alto
Distraxissent, disque tulissent satellites tui me miserum foede,
Bonaque omnia item una mecum passim caeruleos per campos.
Ita iam quasi canes, haud secus, circumstabant navem turbines venti:
Imbres fluctusque atque procellae infensae frangere malum,
Ruere antennas, scindere vela, ni tua pax propitia foret praesto.
Apage me sis. deinde hinc certum'st otio me dare. satis partum habeo.
Quibus aerumnis deluctavi, filio dum divitias quaero!
Sed quis hic est, qui in plateam ingreditur cum novo ornatu specieque
Simul? pol! quanquam domum cupio, opperiar hic, quam gerat rem.

ACTVS QVARTVS. SCENA SECVNDA.

SYCOPHANTA, CHARMIDES.

Huic ego diei nomen Trinummo faciam; nam ego operam meam
Tribus nummis hodie locavi ad artes nugatorias.
Advenio ex Seleucia, Macedonia, Asia, atque Arabia,
Quas ego neque oculis, neque pedibus unquam usurpavi meis.
Viden' egestas quid negotii dat homini misero mali!
Qui ego nunc subigor trium nummorum caussa, ut has epistolas
Dicam ab eo homine me accepisse, quem ego, qui sit homo, nescio,
Neque novi: neque natus, necne is fuerit, id solide scio.
CH. Pol hic quidem fungino genere est, capite se totum tegit:
Illurica facies videtur hominis; eo ornatu advenit.
SY. Ille qui me conduxit, ubi conduxit, abduxit domum.
Quae voluit, mihi dixit: docuit, et praemonstravit prius,
Quomodo quicque agerem. nunc adeo, si quid ego addidero amplius,
Eo conductor melius de me nugas conciliaverit.
Vt ille me exornavit, ita sum ornatus. argentum hoc facit.
Ipse ornamenta a Chorago haec sumsit suo periculo.
Nunc ego si potero ornamentis hominem circumducere,
Dabo operam: ut me esse ipsum plane sycophantam sentiat.
CH. Quam magis specto, minus placet mihi hominis facies. mira sunt,
Ni illic homo'st aut dormitator, aut sector zonarius.
Loca contemplat, circumspectat sese, atque aedis noscitat.

Credo edepol, quo mox furatum veniat, speculatur loca,
Magis lubido'st observare, quid agat: ei rei operam dabo.
SY. Has regiones demonstravit mihi ille conductor meus:
Apud illas aedis sistendae mihi sunt sycophantiae.
Fores pultabo. CH. ad nostras aedes hic quidem habet rectam viam.
Hercle opinor mihi advenienti hac noctu agitandum est vigilias.
SY. Aperite hoc, aperite. heus! ecquis his foribus tutelam gerit?
CH. Quid, adolescens, quaeris? quid vis? quid istas pultas? SY. heu senex!
Census cum iuratori recte rationem dedi,
Lesbonicum hic adolescentem quaero, in his regionibus
Vbi habitet, et item alterum ad istanc capitis albitudinem:
Calliclem aiebat vocari, qui has mihi dedit epistolas.
CH. Meum gnatum hic quidem Lesbonicum quaerit et amicum meum,
Cui ego liberosque bonaque commendavi, Calliclem.
SY. Fac me, si scis, certiorem, hice homines ubi habitent, pater.
CH. Quid eos quaeris? aut quis es? aut unde es? aut unde advenis?
SY. Multa simul rogitas! nescio quid expediam potissumum.
Sin unum quidquid singillatim et placide percunctabere,
Et meum nomen, et mea facta, et itinera ego faxo scias.
CH. Faciam ita ut vis. agedum nomen tuum primum memora mihi.
SY. Magnum facinus incipissis petere. CH. quid ita? SY. quia, pater,
Si ante lucem ire occipias a meo primo nomine,
Concubium sit noctis, priusquam ad postremum perveneris.

CH. Opus facto est et viatico ad tuum nomen, ut tu praedicas.
SY. Est minusculum alterum, quasi vasculum vinarium.
CH. Hic homo solide sycophanta est. quid ais tu, adolescens? SY. quid est?
CH. Eloquere, isti tibi quid homines debent, quos tu quaeritas?
SY. Pater istius adolescentis dedit has duas mihi epistolas
Lesbonici. mihi est amicus. CH. teneo hunc manifestarium.
Me sibi epistolas dedisse dicit. ludam hominem probe.
SY. Ita ut occepi si animum advortas, dicam. CH. dabo operam tibi.
SY. Hanc me iussit Lesbonico suo gnato dare epistolam,
Et item hanc alteram suo amico Callicli iussit dare.
CH. Mihi quoque edepol, quom hic nugatur, contra nugari lubet.
Vbi ipse erat? SY. bene rem gerebat. CH. ergo ubi? SY. in Seleucia.
CH. Ab ipson' istas accepisti? SY. e manibus dedit mihi ipse in manus.
CH. Qua facie est homo? SY. sesquipede quidem est quam tu longior.
CH. Haeret haec res: siquidem ego absens sum, quam praesens longior.
Novistin' hominem? SY. ridicule rogitas, quo cum una cibum
Capere soleo. CH. quid est ei nomen? SY. quod edepol homini probo.
CH. Lubet audire. SY. ille edepol! illi illi! vae misero mihi!
CH. Quid est negotii? SY. devoravi nomen imprudens modo.
CH. Non placet, qui amicos intra dentes conclusos habet.
SY. Atque etiam modo vorsabatur mihi in labris primoribus.

CH. Tempori huic hodie anteveni. SY. teneor manufesto miser.
CH. Iamne commentatus es nomen? SY. deum hercle, me atque hominum pudet.
CH. Vide homo ut hominem noveris. SY. tamquam me. fieri istuc solet,
Quod in manu teneas atque oculis videas, id desideres.
Literis recomminiscar. C est principium nomini.
CH. Callicias? SY. non est. CH. Callippus? SY. non est. CH. Callidemides?
SY. Non est. CH. Callinicus? SY. non est. CH. Callimarchus? SY. nil agis.
Neque adeo edepol floccifacio: quando egomet memini mei.
CH. At enim multi Lesbonici sunt hic, nisi nomen patris
Dices, non monstrare possum istos homines, quos tu quaeritas.
Quod ad exemplum est? coniectura si reperire possumus.
SY. Ad hoc exemplum est, Char. CH. an Chares? an Charidemus? num Charmides?
SY. Hem istic erit. qui istum di perdant. CH. dixi ego iamdudum tibi:
Te potius bene dicere aequom'st homini amico, quam male.
SY. Satin' inter labra atque dentes latuit vir minumi pretii?
CH. Ne male loquare absenti amico. SY. quid ergo ille ignavissumus
Mihi latitabat? CH. si appellasses, respondisset, nomine.
Sed ipse ubi est? SY. pol illum reliqui ad Rhadamantem in Cecropia insula.
CH. Qui homo est me insipientior, qui ipse egomet, ubi sim, quaeritem?
Sed nihil disconducit huic rei. quid ais? SY. quid? CH. hoc te rogo:
Quos locos adisti? SY. nimium miris modis mirabiles.

CH. Lubet audire, nisi molestum'st. SY. quin discupio dicere.
Omnium primum in Pontum advecti ad Arabiam terram sumus.
CH. Eho! an etiam Arabia'st in Ponto? SY. est: non illaec, ubi tus gignitur.
Sed ubi absinthium fit, atque cunila gallinacea.
CH. Nimium graphicum hunc nugatorem! sed ego sum insipientior,
Qui egomet, unde redeam, hunc rogitem, quae ego sciam, atque hic nesciat:
Nisi quia lubet experiri, quo evasuru'st denique.
Quid est tibi nomen, adolescens? SY. Pax, id est nomen mihi:
Hoc cotidianum'st. CH. edepol nomen nugatorium:
Quasi dicas, si quid crediderim tibi, pax! periisse illico.
Sed quid ais, quo inde iisti porro? SY. si animum advortas, eloquar.
Ad caput amnis, quod de coelo exoritur sub solio Iovis.
CH. Sub solio Iovis? SY. ita dico. CH. e coelo? SY. atque e medio quidem.
CH. Eho! an etiam in coelum escendisti? SY. imò horiola advecti sumus,
Vsque aqua advorsa per amnem. CH. eho, an etiam vidisti Iovem?
SY. Alii dii isse ad villam aiebant servis depromptum cibum.
Deinde porro. CH. deinde porro nolo quicquam praedices.
SY. Ego hercle, si es molestus. CH. nam pudicum neminem
Esse oportet, qui abs terra ad coelum pervenerit.
SY. Dimittam, ut te velle video. sed monstra hosce homines mihi.
Hos ego quaero, quibus me oportet has deferre epistolas.
CH. Quid ais tu nunc? si forte eum ipsum Charmidem conspexeris:

Illum, quem tibi istas dedisse commemoras epistolas,
Noverisne hominem? SY. nae tu me edepol arbitrare beluam.
Qui quidem non novisse possim, quicum aetatem exegerim.
An ille tam esset stultus, qui mihi mille nummum crederet
Philippeum, quod me aurum deferre iussit ad gnatum suum,
Atque ad amicum Calliclem, quoi rem aiebat mandasse hic suam?
Mihi concrederet, nisi me ille et ego illum nossem aprobe?
CH. Enimvero ego nunc Sycophantae huic sycophantari volo:
Si hunc possum illo mille nummum Philippo circumducere,
Quod sibi me dedisse dixit: quem ego, qui sit homo, nescio:
Neque oculis ante hunc diem unquam vidi: eine aurum crederem?
Cui, si capitis res siet, nummum nunquam credam plumbeum.
Aggrediundu'st hic homo mihi astu. heus, Pax, te tribus verbis volo.
SY. Vel trecentis. CH. haben' tu id aurum, quod accepisti a Charmide?
SY. Atque etiam Philippeum, numeratum illius in mensa manu
Mille nummum. CH. nempe ab ipso id accepisti Charmide?
SY. Mirum quin ab avo eius, aut proavo acciperem, qui sunt mortui.
CH. Adolescens cedo dum istuc aurum mihi. SY. quod ego aurum dem tibi?
CH. Quod a me te accepisse fassus. SY. abs te accepisse? CH. ita loquor.

SY. Quis tu homo es? CH. qui mille nummum tibi dedi, ego sum Charmides.
SY. Neque edepol tu is es, neque hodie is unquam eris, auro huic quidem.
Abi sis nugator: nugari nugatori postulas.
CH. Charmides ego sum. SY. nequicquam hercle es: nam nihil auri fero.
Nimis argute obrepsisti in eapse occasiuncula:
Postquam ego me aurum ferre dixi, post tu factus Charmides.
Prius tu non eras, quam auri feci mentionem. nihil agis.
Proin' tu te itidem, ut Charmidatus es, rursum recharmida.
CH. Quis ego sum igitur, siquidem is non sum, qui sum? SY. quid id ad me attinet?
Dum ille ne sis, quem ego esse nolo, sis mea caussa qui lubet.
Prius non is eras, qui eras: nunc is factus, qui tum non eras.
CH. Age si quid agis. SY. quid ego agam? CH. aurum redde. SY. dormitas, senex.
CH. Fassus Charmidem dedisse aurum tibi. SY. scriptum quidem.
CH. Properas, an non properas abire actutum ab his regionibus,
Dormitator, priusquam ego hic te iubeo mulcari male?
SY. Quamobrem? CH. quia illum, quem ementitus es, ego sum ipsus Charmides,
Quem tibi epistolas dedisse aiebas. SY. eho, quaeso an tu is es?
CH. Is enimvero sum. SY. ain' tu tandem, is ipsusne es? CH. aio. SY. ipsus es?
CH. Ipsus, inquam, Charmides sum. SY. ergo ipsusne es? CH. ipsissumus.
Abi hinc ab oculis. SY. enimvero sero, quoniam advenis,

Vapulabis meo arbitratu et novorum aedilium.
CH. At etiam maledicis? SY. imo, salvos quandoquidem advenis,
Di te perdant; etsi floccifacio, an periisses prius.
Ego ob hanc operam argentum accepi: te macto infortunio.
Ceterum qui sis, qui non sis, floccum non interduim.
Ibo ad illum, renunciabo qui mihi tris nummos dedit,
Vt sciat, se perdidisse. ego abeo: male vive et vale.
Quod di te omnes advenientem peregre perdant, Charmides.
CH. Postquam ille hinc abiit, post loquendi libere
Videtur tempus venisse, atque occasio.
Iamdudum meum ille pectus pungit aculeus,
Quid illi negotii fuerit ante aedis meas.
Nam epistola illa mihi concenturiat metum
In corde, et illud mille nummum quam rem agat.
Nunquam edepol temere tinnit tintinnabulum:
Nisi qui illud tractat, aut movet, mutum est, tacet.
Sed quis hic est, qui huc in plateam cursuram incipit?
Lubet observare quid agat: huc concessero.

ACTVS QVARTVS. SCENA TERTIA.

STASIMVS, CHARMIDES.

Stasime, fac te propere celerem, recipe te ad dominum domum;
Ne subito metus exoriatur scapulis stultitia tua.
Adde gradum! appropera! iamdudum factum est, cum abiisti domo.
Cave sis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent,
Si abieris ab heri quaestione: ne destiteris currere!
Ecce hominem te, Stasime, nihili! satin' in thermopolio
Condalium es oblitus, postquam thermopotasti gutturem?

Recipe te, et recurre petere re recenti. CH. huic, quis quis est,
Gurculio'st exercitor: is hunc hominem cursuram docet.
ST. Quid, homo nihili, non pudet te? tribusne te poteriis
Memoria esse oblitum? an vero, quia cum frugi hominibus
Ibi bibisti, qui ab alieno facile cohiberent manus?
Theruchus fuit, Cerconicus, Crinnus, Cercobulus, Collabus,
Oculicrepidae, Cruricrepidae, Ferriteri, Mastigiae.
Inter eosne homines condalium te redipisci postulas,
Quorum eorum unus surripuit currenti cursori solum?
CH. Ita me di ament, graphicum furem! ST. quid ego, quod periit, petam?
Nisi etiam laborem ad damnum apponam epithecam insuper?
Quin tu quod periit, periisse ducis? cape vorsoriam.
Recipe te ad herum. CH. non fugitivos est hic homo, commeminit domi.
ST. Vtinam veteres mores, veteres parsimoniae
Potius maiori honori hic essent, quam mores mali.
CH. Di immortales! basilica hic quidem facinora inceptat loqui.
Vetera quaerit, vetera amare hunc, morem maiorum, scias.
ST. Nam nunc mores nihil faciunt, quod licet, nisi quod lubet.
Ambitio iam more sancta'st, libera'st a legibus:
Scuta iacere, fugereque hostes, more habent licentiam:
Petere honorem pro flagitio, more fit. CH. morem improbum.
ST. Strenuos praeterire, more fit. CH. nequam quidem.
ST. Mores leges perduxerunt iam in potestatem suam,
Magis quis sunt obnoxiosi, quam parentes liberis.
Eae miserae etiam ad parietem sunt fixae clavis ferreis,
Vbi malos mores affigi nimio fuerat aequius.

CH. Lubet adire atque appellare hunc: verum ausculto perlubens.
Et metuo, si compellabo, ne aliam rem occipiat loqui.
ST. Neque istis quicquam lege sanctum'st. leges mori serviunt.
Mores autem rapere properant, qua sacrum, qua publicum.
CH. Hercle istis malam rem magnam moribus dignum'st dari!
ST. Nonne hoc publice animum advorti? nam id genus hominum omnibus
Vniversis est advorsum, atque omni populo malè facit:
Male fidem servando, illis quoque abrogant etiam fidem,
Qui nihil meriti: quippe ex eorum ingenio ingenium horum probant.
Hoc qui in mentem venerit mihi, reipsa modo commonitus sum.
Si quis mutuom quid dederit, fit pro proprio perditum.
Cum repetas, inimicum amicum beneficio invenis tuo.
Si mage exigere cupias, duarum rerum exoritur optio:
Vel illud, quod credideris, perdas; vel illum amicum amiseris.
CH. Meus est hic quidem Stasimus servos. ST. nam ego talentum mutuom
Quod dederam, talento inimicum mihi emi, amicum vendidi.
Sed ego sum insipientior, qui rebus curem publicis
Potius, quam id quod proxumum'st, meo tergo tutelam geram.
Eo domum. CH. heus tu, adsta illico: audi, heus tu. ST. non sto. CH. at ego te stare volo.
ST. Quid si egomet te velle nolo? CH. ha nimium, Stasime, saeviter!
ST. Emere meliu'st, cui imperes. CH. pol ego emi, atque argentum dedi.
Sed si non dicto audiens est, quid ago? ST. damnum malum.

CH. Bene mones: ita facere certum est. ST. nisi quidem es obnoxius.
CH. Si bonus est, obnoxius sum: sin secus est, faciam uti iubes.
ST. Quid id ad me attinet, bonisne servis tu utare an malis?
CH. Quia boni malique in ea re pars tibi est. ST. partem alteram
Tibi permitto, illam alteram ad me, quod boni est, apponito.
CH. Si eris meritus, fiet. sed respice ad me huc: ego sum Charmides.
ST. Hem, quis est, qui mentionem facit homo hominis optumi?
CH. Ipse homo optumus. ST. mare, terra, coelum, di vostram fidem!
Satin' ego oculis plane video? estne ipsus, an non est? is est.
Certe is est, is est profecto. o mi here exoptatissume,
Salve. CH. salve, Stasime. ST. salvum te. CH. scio et credo tibi.
Sed omitte alia; hoc mihi responde. Liberi quid agunt mei,
Quos reliqui hic, filium atque filiam? ST. vivunt, valent.
CH. Nempe uterque? ST. uterque. CH. di me salvom et servatum volunt.
Cetera intus otiose percontabor quae volo.
Eamus intro: sequere. ST. quo tu te agis? CH. quonam, nisi domum?
ST. Hiccine nos habitare censes? CH. ubinam ego alibi censeam?
ST. Iam. CH. quid iam? ST. non sunt nostrae aedes istae. CH. quid ego ex te audio?
ST. Vendidit tuus natus aedis. CH. perii! ST. praesentariis
Argenti minis numeratis. CH. quot? ST. quadraginta. CH. occidi!

Qui eas emit? ST. Callicles, cui tuam rem commendaveras,
Is habitatum huc commigravit, nosque exturbavit foras.
CH. Vbi nunc filius meus habitat? ST. hic, in hoc posticulo.
CH. Male disperii! ST. credidi aegre tibi id, ubi andisses, fore.
CH. Ego miser meis periculis sum per maria maxuma
Vectus capitali periculo, per praedones plurimos
Me servavi, salvos redii: nunc hic disperii miser,
Propter eosdem, quorum caussa fui hac aetate exercitus.
Adimit animam mihi aegritudo. Stasime, tene me. ST. visne aquam
Tibi petam? CH. res quom animum agebat, tum esse offusam oportuit.

ACTVS QVARTVS. SCENA QVARTA.

CALLICLES, CHARMIDES, STASIMVS.

Quid hoc hic clamoris audio ante aedis meas?
CH. O Callicles! o Callicles! o Callicles!
Qualine amico mea commendavi bona!
CA. Probo et fideli, et fido, et cum magna fide;
Et salve, et salvom te advenisse gaudeo.
CH. Credo omnia istaec, si ita'st ut praedicas.
Sed quis iste est tuus ornatus? CA. ego dicam tibi.
Thesaurum effodiebam intus, dotem, filiae
Tuae quae daretur. sed intus narrabo tibi
Et hoc et alia: sequere. CH. Stasime! ST. hem! CH. strenue
Curre in Piraeeum, atque unum curriculum face.
Videbis iam illic navem, qua advecti sumus.
Iubeto Sangarionem, quae imperaverim,
Curare, ut efferantur: et tu ito simul.
Solutum'st portitori iam portorium.

ST. nihil est morae. CH. i, i, ambula! actutum redi.
ST. Illic sum atque hic sum. CA. sequere tu hac me intro. CH. sequor.
ST. Hic meo hero amicus solus firmus restitit,
Neque demutavit animum de firma fide.
Quanquam labores multos ***
Sed hic unus, ut ego suspicor, servat fidem:
Ob rem laborem eum ego cepisse censeo.

ACTVS QVINTVS. SCENA PRIMA.

LYSITELES.

Hic homo est omnium praecipuus, voluptatibus gaudiisque antepotens:
Ita commoda, quae cupio, eveniunt: quod ago, assequitur, subest,
Subsequitur: ita gaudiis guadium suppeditat.
Modo me Stasimus Lesbonici servos convenit: is
Mihi dixit, suum herum peregre huc advenisse Charmidem.
Nunc mihi is propere conveniendus est; ut, quae cum eius filio
Egi, ei rei fundus pater sit potior. eo. sed fores
Hae sonitu suo mihi moram obiiciunt incommode.

ACTVS QVINTVS. SCENA SECVNDA.

CHARMIDES, CALLICLES, LYSITELES, LESBONICVS.

Neque fuit, neque erit, neque esse quenquam hominum in terra dum arbitror,
Cui fides fidelitasque amicum erga aequiparet suum:
Nam exaedificavisset me ex his aedibus, absque te foret.

LY. Si quid amicum erga bene feci, aut consului fideliter,
Non videor meruisse laudem: culpa caruisse arbitror.
Nam beneficium, homini proprium quod datur, proprium sumpserit:
Quod datum utendum est, id repetundi copia'st, quando velis.

CH. Est ita, ut tu dicis: sed ego hoc nequeo mirari satis,
Eum sororem despondisse suam in tam fortem familiam,
Lysiteli quidem Philtonis filio. LY. enim me nominat.

CH. Familiam optumam occupavit. LY. quid ego cesso hos colloqui?
Sed maneam etiam opinor: namque hoc commodum orditur loqui.

CH. Vah! CA. quid est? CH. oblitus intus dudum tibi sum dicere:
Modo mihi advenienti nugator quidam accessit obviam,
Nimis pergraphicus sycophanta: is mille nummum se aureum
Meo datu tibi ferre, et gnato Lesbonico aiebat meo:
Quem ego nec qui esset noram, neque eum ante usquam conspexi prius.
Sed quid rides? CA. meo allegatu venit, quasi qui aurum mihi
Ferret abs te, quod darem tuae gnatae dotem: ut filius
Tuus, quando illi a me darem, esse allatum id abs te crederet,
Neu qui rem ipsam posset intellegere, et thesaurum tuum
Me esse penes, atque eum a me lege populi patrium posceret.

CH. Scis edepol. CA. Megaronides, communis hoc meus et tuus
Benevolens commentu'st. CH. quin collando consilium, et probe.
LY. Quid ego ineptus, dum sermonem vereor interrumpere,
Solus sto, nec, quod conatus sum agere, ago? homines colloquar.
CH. Quis hic est, qui huc ad nos incedit? LY. Charmidem socerum suum
Lysiteles salutat. CH. di dent tibi, Lysiteles, quae velis.
CA. Non ego sum salutis dignus? LY. imo salve, Callicles.
Hunc priorem aequom'st me habere. Tunica propior pallio est.
CH. Deos volo consilia vostra recte vortere.
Filiam meam tibi desponsatam esse audio. LY. nisi tu nevis.
CH. Imo haud nolo. LY. sponden' ergo tuam gnatam uxorem mihi?
CH. Spondeo, et mille auri Philippum dotis. LY. dotem nihil moror.
CH. Si illa tibi placet, placenda dos quoque est, quam dat tibi.
Postremo, quod vis, non duces, nisi illud quod non vis, feres.
CA. Ius hic orat. LY. impetrabit te advocato atque arbitro.
Istac lege filiam tuam sponden' mihi uxorem dari?
CH. Spondeo. CA. et ego spondeo idem hoc. LY. oh! salvete affines mei.
CH. Atque edepol sunt res, quas propter tibi tamen succenseam.
CA. Quid ego feci? CH. meum corrumpi quia perpessu's filium.

CA. Si id mea voluntate factum est, est quod mihi succenseas.
Sed sine me hoc abs te impetrare, quod volo. CH. quid id est? CA. scies.
Si quid stulte fecit, ut ea missa facias omnia.
Quid quassas caput? CH. cruciatur cor mihi, et metuo. CA. quidnam id est?
CH. Quom ille ita'st ut esse nolo, id crucior; metuo si tibi
Denegem quod me oras, ne te leviorem erga me putes.
Non gravabor: faciam ita ut vis. CA. probus es. eo, ut illum evocem.
CH. Miserum'st male promerita, ut merita si mihi ulcisci non licet.
CA. Aperite hoc, aperite propere, et Lesbonicum, si domi'st, foras
Evocate: ita subitu'st, propere quod eum conventum volo.
LE. Quis homo tam tumultuoso sonitu me excivit subito foras?
CA. Benevolens tuus atque amicu'st. LE. satin' salve? dic mihi.
CA. Recte tuum patrem rediisse salvom peregre, gaudeo.
LE. Quis id ait? CA. ego. LE. tun' vidisti? CA. et tute idem videas liceat.
LE. O pater, pater mi salve! CH. salve multum, gnate mi.
LE. Si quid tibi, pater, laboris? CH. nihil evenit, ne time:
Bene re gesta salvos redeo: si tu modo frugi esse vis,
Haec tibi pacta'st Callicli filia. LE. ego ducam, pater:
Etiam et si quam aliam iubebis. CH. quanquam tibi succensui.
CA. Miseria una uni quidem homini'st affatim. CH. imo huic parum'st.

Nam si pro peccatis centum ducat uxores, parum'st.

LE. At iam posthac temperabo. CA. dicis; si facias modo.

LE. Numquid caussae est, quin uxorem cras domum ducam? CH. optumum'st, licet.

Tu in perendinum paratus sis ut ducas. Plaudite.

M. ACCI PLAVTI

TRVCVLENTVS.

DRAMATIS PERSONAE.

DINARCHVS, adolescens.
PHRONESIVM, meretrix.
GETA, servos.
CALLICLES, senex.
ASTAPHIVM, ancilla.
STRATILAX, servos.
STRATOPHANES, miles.
STRABAX, adolescens rusticus.
ANCILLA, altera.

ARGVMENTVM

(ut quibusdam videtur)

PRISCIANI.

Tres unam pereunt adolescentes mulierem,
Rure unus, alter urbe, peregre tertius.
Vtique ista ingenti militem tangat bolo,
Clam supposuit sibi clandestino editum.
Vi magna servos est ac trucibus moribus,
Lupae ne rapiant domini parsimoniam.
Et is tamen molitur. Miles advenit,
Natique caussa dat propensa munera.
Tandem compressae pater cognoscit omnia.
Vtque illam ducat, qui vitiarat, convenit:
Suumque is repetit a meretrice subditum.

ALIVD ARGVMENTVM

CAMERARII.

Haec Comoedia est altera, quam Ciceroni inprimis placuisse, de Catone intelligi potest, ut retulimus in Pseudolo. Et quamvis mendosissima et lacera ad nos pervenerit: tamen quasi de ungue leonem, aut de culmo fruges aestimant, ita de his reliquiis praestantia huius Fabulae plane iudicatur. Argumentum *tale est. Meretrix quaedam callida et astuta, et famulitio atque rebus omnibus ad fallacias et fraudes instructa, pellicit in amorem sui tres adolescentes: unum urbanum, quem celeriter conficit: alterum rusticum, qui profusus est in dando: tertium militem, cuius stoliditate abuti, et quem com-*

pilare cupiens, simulat se ex ipso esse gravidam: et hoc persuadet credulo. Vt enim hoc genus fastuosum, ita et stolidum est. Erat rustico servus immitis et cui doleret corrumpi filium herilem: sed et ille tamen mutatur, et desinit esse saevus seu truculentus, *nam hinc nomen Fabulae inditum est. Vt autem minus simplex argumentum esset, inseritur et Virginis stuprum, compressae per vim ab urbano, quae cum filiolum peperisset, hunc meretrix sibi supposuit allatum a tonstrice. Ac re palam facta, virgo urbano nubit, et ille a meretrice puerum repetit, ac amores hos relinquit. Ita retinet meretrix par amatorum, rusticum ac militem: et in ludificando ac despoliando milite delicias facit.* Fabula *habet formam eorum poematum, quae μίμους appellant. Est autem ita depravata et corrupta a librariis, ut aliquoties fuerit mihi in animo me editurum non esse illam. Scite vero, et, ut Plautus loquitur, nimis* graphice *expressa est levitas, et malitia et fraudulentia meretricia; et quantopere desipiant in amore et voluptatum illecebris simplices; et quod isto genere hominum, quod se primum esse vult, et virtutis ac dignitatis possessionem propriam esse ducit, nihil reipsa plerunque sit vanius, neque futilius.*

PROLOGVS

Perparvam partem postulat Plautus loci
De vostris magnis atque amoenis moenibus,
Athenas quo sine architectis conferat.
Quid nunc? daturin' estis, an non? annuunt.
Meditor equidem vobis me ablaturum sine
Mora. quid si de vostro quippiam orem? abnuunt.

En mehercle in vobis resident mores pristini,
Ad denegandum ut celeri lingua utamini.
Sed hoc agamus, qua huc ventum est gratia:
Athenae istae sunto, ita ut hoc est proscenium,
Tantisper dum transigimus hanc Comoediam.
Hic habitat mulier, nomine quae est Phronesium.
Haec huius secli mores in se possidet,
Nunquam ab amatore suo postulat id quod datum est:
Sed reliquam dat operam ne sit réliquum,
Poscendo atque auferendo, ut mos est mulierum.
Nam omnes id faciunt, cum se amari intellegunt.
Ea se peperisse puerum simulat Militi,
Quo citius rem ab eo auferat cum pulvisculo.
Quid multa? aetas huic si superet mulieri,
Is cum anima ad eam habentiam everrerit.

ACTVS PRIMVS. SCENA PRIMA.

DINARCHVS.

Non omnis aetas ad perdiscendum sat est
Amanti, dum id perdiscat, quot pereat modis.
Neque eam rationem eapse unquam edocet Venus,
Quam penes amantum summa summarum redit.
Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotque exoretur exorabulis!
Quot illic blanditiae, quot illic iracundiae
Sunt! quot sui pericla amanda? di vostram fidem, hui
Quid perierandum est etiam, praeter munera!
Primum dum miros annua: is primus bolu'st.
Ob eam tris noctes utor. interea loci
Aut aera, aut vinum, aut oleum, aut triticum
Tentat, benignusne an bonae frugi sies,
Quasi in piscinam rete qui iaculum parat,
Quando abiit rete pessum, tum adducit sinum:
Sin iecit rete, pisces ne effugiant, cavet:

Dum hunc dum illuc reti eos impedit
Pisces, usque adeo donicum eduxit foras.
Itidem est amator. sed id, quod oratur, dedit,
Atque est benignus potius quam frugi bonae,
Adduntur noctes: interim ille hamum vorat.
Si semel amoris poculum accepit mere,
Eaque intra pectus se penetravit potio,
Extemplo et ipsus periit, et res, et fides.
Si iratum est scortum forte amatori suo,
Bis periit amator, ab re atque animo simul.
Sin alter alteri potior est, idem perit:
Si raras noctes ducit, ab animo perit:
Sin increbravit, ipsus gaudet, res perit.
Ita disciplina in aedibus est lenoniis,
Priusquam unum dederis, centum quae poscat, parat.
Aut aurum periit, aut conscissa pallula est,
Aut empta ancilla, aut aliquod vasum argenteum,
Aut vasum aenum aliquod, aut lectus dapsilis,
Aut armariola Graeca, aut aliquid semper est
Quod pereat, debeatque amans scorto suo.
Atque haec celamus nos damna, una industria
Cum rem fidemque nosque nosmet perdimus,
Ne quid parentes, neu cognati sentiant.
Quos cum celamus, si faximus conscios,
Qui nostrae aetati tempestivo temperint,
Vnde anteparta demus postpartoribus,
Faxim lenonum et scortorum ut plus est, minus
Et minus damnosorum hominum, quam nunc sunt, siet.
Nam nunc lenonum et scortorum plus est fere,
Quam olim muscarum est, cum caletur maxume.
Nam nusquam alibi si sunt; circum argentarias
Scorti lenones quasi sedent quotidie.
Ea nimia est ratio; quippe qui certo scio,
Aeri plus scortorum esse iam quam ponderum:
Quos quidem quam ad rem dicam in argentariis
Referre habere, nisi pro tabulis, nescio,

Vbi aera perscribantur usuraria:
Accipiat illico expensa, neque censeat.
Postremo in magno populo, in multis hominibus,
Re placida atque otiosa, victis hostibus,
Amare oportet omnes, qui quod dent, habent.
Nam mihi haec meretrix, quae hic habet, Phronesium,
Suum nomen omne ex pectore exmovit meo,
Phronesium. nam Pronesis est sapientia.
Nam me fuisse huic fateor summum atque intimum,
Quod amantis multo pessumum est pecuniae.
Eadem, postquam alium repperit, qui plus daret,
Damnosiorem, me exinde amovit loco,
Quem infestum ac odiosum sibi esse memorabat mala,
Babyloniensem militem: is nunc dicitur
Venturus peregré, eo nunc commenta est dolum,
Peperisse simulat sese, ut me extrudat foras,
Atque ut cum solo pergraecetur milite:
Eum esse simulat militem puero patrem.
Quid isti suppositum puerum opus pessumae?
Mihi verba retur dare sese? an me censuit
Celare se potesse, gravida si foret?
Nam ego Lemno advenio Athenas nudius tertius,
Legatus hinc quo cum publico imperio fui.
Sed haec quis mulier est? Astaphium est ancillula.
Cum ea quoque etiam mihi fuit commercium.

ACTVS PRIMVS. SCENA SECVNDA.

ASTAPHIVM, DINARCHVS.

Ad fores auscultato, adque serva has aedis,
Ne quis adventor gravior abeat quam adveniat:
Neu qui manus attulerit steriles intro ad nos,
Gravidas foras exportet. novi ego hominum mores,
Ita nunc adolescentes morati sunt. quin ex
Vt simitu adveniunt ad scorta congerones,
Consulta sunt consilia, quando intro advenerunt

Vnus eorum aliquis osculum amicae usque oggerit.
Dum illi agunt quod agunt, sunt ceteri cleptae *
Sin videant quempiam se asservare, obludunt, qui custodem
Oblectent per ioculum et ludum: de nostro saepe edunt, quod
Fartores faciunt; fit pol hoc: et pars spectatorum scitis,
Pol haec vos me haud mentiri.
Ibi est ibus pugnae et virtuti, de praedonibus praedam capere.
At nos rursum lepide referimus gratiam furibus nostris:
Nam ipsi vident, cum eorum aggerimus bona: quia etiam ultro ipsi aggerunt ad nos.
DI. Me illis quidem haec verberat verbis, nam ego huic dona accongessi.
AS. Commemini iam pol ego eum ipsum, si domi erit, mecum adducam.
DI. Heus, mane dum, Astaphium, priusquam abis. AS. qui revocat? DI. scies:
Respice huc. AS. quis est? DI. vobis qui multa bona esse volt. AS. dato, si esse vis.
DI. Faxo, erunt, respice huc modo. AS. io! enicas me miseram, quisquis es.
DI. Pessuma, mane.
AS. I optume, odiosus es.
Dinarchusne illic est? atque is est. it ad nos. DI. et tu fer contra manum; et pariter
Gradere. AS. tibi servio atque audiens sum imperii. DI. tute quid agis?
AS. Valeo et validam teneo. peregre cum advenis, coena detur.
DI. Benigne dicis. AS. at enim, amabo, sine me ire quo iussit. DI. eas.
Sed quid ais? AS. quid vis? DI. istic, quo iter inceptas, qui est? quem arcessis? AS. Archivam
Obstetricem. DI. mala foemina es. AS. solens sum: ea est disciplina.

DI. Manifestam mendacii, mala, te teneo. AS. quid iam, amabo?

DI. Quia te adducturam huc dixeras eum ipsum, non eampse.

Nunc mulier facta est ex viro; mala es! AS. praestigiator!

DI. Sed tandem loquere. quis is homo est, Astaphium? novus amator?

AS. Nimis otiosum arbitror hominem esse te. DI. quidnam arbitrare?

AS. Quia tuo vestimento et cibo alienis rebus curas.

DI. Vos me reddidistis otiosum. AS. quid iam, amabo? DI. ego expedibo:

Rem perdidi apud vos. cum re meum negotium abstulistis.

Si rem servassem, fuit ubi negotiosus essem.

AS. An tute bene rem publicam aut amoris alia lege

Habere posse se postulas, quin tu otiosus fias?

DI. Illa, haud ego, habuit publicum: perverse interpretaris.

Nam advorsum legem a me, ob meam scripturam, pecudem accepit

Aeraque. AS. idem quod tu facis, faciunt rei male gerentes:

Vbi non est, scripturam unde dent, incusant publicanos.

DI. Male vortit res pecuaria mihi apud vos: nunc vicissim

Volo habere aratiunculam pro copia hic apud vos.

AS. Non arvus hic, sed pascuus est ager. si arationes

Habituris, qui arari solent, ad pueros ire melius.

Hunc nos habemus publicum: illi alii sunt publicani.

DI. Vtrosque percognovi utrobidem. AS. istoc pol tu otiosus,

Cum et illic et hic pervorsus es. sed utris cum rem esse mavis?

DI. Procaciores estis vos, sed illi periuriosi.

Illis perit quicquid datur, neque ipsis apparet quicquam.

Vos saltem, si quid quaeritis, et bibitis et comestis.
Postremo illi sunt improbi, vos nequam et gloriosae
Malaeque. AS. quae in nos illosque, ea omnia tibi dicis, Dinarche,
Et nostram et illorum vicem. DI. qui istuc? AS. rationem dicam:
Quia Qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet.
Tu a nobis, sapiens, nihil habes: nos nequam abs te habemus.
DI. O Astaphium, haud istoc modo solita es me ante appellare,
Sed blande: cum illuc, quod apud vos nunc est, apud me haberem.
AS. Dum vivit, hominem noveris: ubi mortuus est, quiescas.
Te, dum vivebas, noveram. DI. an me mortuum arbitrare?
AS. Qui potis est, amabo, planius? qui antehac amator summus
Habitu'st, istunc ad amicam meras querimonias referre.
DI. Vostra hercle factum iniuria, quae properavistis olim
Rapere. otiose oportuit: diu ut essem incolumis vobis.
AS. Amator simili'st oppidi hostilis. DI. quo argumento est? AS. quam
Primum expugnari poti'st amator, optumum est amicae.
DI. Ego fateor. sed longe aliter est amicus atque amator.
Certe hercle quam veterrumus homini optumus *est* amicus.
Non hercle occiderunt mihi etiam fundi et aedis.
AS. Cur, obsecro, ergo ante ostium pro ignoto alienoque astas?
I intro, haud alienus tu quidem es. nam ecastor neminem hodie
Mage amat corde atque animo suo, siquidem habes fundum atque aedis.
DI. In melle sunt linguae sitae vostrae atque orationes

Lacteque: corda felle sunt lita, atque acerbo aceto.
E linguis dicta dulcia datis, corda amare facitis
Amantes, si qui non danunt. AS. non didici fabulare.
DI. Non istaec mea benignitas docuit te fabulari,
Sed isti qui cum Geniis suis belligerant, parcipromi.
Mala es, atque eadem, quae soles, inlecebra. AS. ut exspectatus
Peregre advenisti! DI. nam obsecro? AS. cupiebat te hera videre.
DI. Quid tandem? AS. te unum ex omnibus amat. DI. euge, funde et aedes,
Per tempus subvenistis mihi. sed quid ais, Astaphium? AS. quid vis?
DI. Estne intus nunc Phronesium? AS. tibi quidem intus.
DI. Valetne? AS. imo edepol melius credo fore, ubi te videbit.
DI. Hoc nobis vitium maxumum est: cum amamus, tum perimus,
Si illud, quod volumus, dicitur; palam cum mentiuntur,
Verum esse insciti credimus: nae, ut in aestu, mutuamur ira.
AS. Eia! haud ita'st res. DI. ain' tu, me amare? AS. imo unice unum.
DI. Peperisse eam audivi. AS. ah, obsecro, tace Dinarche. DI. quid iam?
AS. Horresco misera, mentio quoties fit partionis:
Ita paene tibi fuit Phronesium. i intro iam, amabo,
Vise illam, atque operire ibi: iam exibit, nam lavabat.
DI. Quid ais tu? quae nunquam fuit praegnas, qui parere potuit?
Nam equidem uterum illi, quod sciam, nunquam extumere sensi.
AS. Celabat, metuebatque te illa, ne sibi persuaderes,
Vt abortioni operam daret, puerumque ut enecaret.
DI. Tum pol isti puero quis est pater? AS. Babyloniensis miles,

Cuius nunc ista adventum expetit. immo adeo, ut nunciatum'st,
Iam hic affuturum aiunt eum: nondum advenisse miror.
DI. Ibo igitur intro? AS. quippini? tam audacter, quam domum ad te.
Nam tu edepol noster es etiam iam nunc, Dinarche. DI. quam mox
Te recipis tu? AS. iam hic ero: prope est, profecta quo sum.
DI. Redi vero actutum: ego interim te apud vos opperibor.

ACTVS SECVNDVS. SCENA PRIMA

ASTAPHIVM.

Ha, ha, ha! hercle quievi, quia introivit odium. tandem sola sum.
Nunc quidem meo arbitratu loquar libere quae volam et quae lubebit.
Huic homini amanti mea hera apud nos dixit neniam de bonis:
Nam fundi et aedes obligatae sunt ob amoris praedium. verum
Apud hunc mea hera consilia summa eloquitur libere: magisque
Adeo ei consiliarius hic amicus est, quam auxiliarius.
Dum fuit, dedit. nunc nihil habet. quod habebat, nos habemus:
Iste nunc id habet, quod nos habuimus. humanum facinus factum est.
Actutum fortunae solent mutarier. varia vita est.
Nos divitem eum meminimus, atque iste pauperes nos.
Vorterunt sese memoriae: stultus sit, qui id admiretur.
Si eget, necesse est nos patiatur ali; ita aequom factum est

Piaculum est, misereri nos hominum rei male gerentum.
Bonis esse oportet dentibus lenam probam: arridere,
Quisquis veniat, blandeque alloqui: male corde consultare,
Bene loqui lingua. meretricem esse similem sentis condecet,
Quemquem hominem attigerit profecto aut malum aut damnum dari.
Nunquam amatoris meretricem oportet caussam noscere,
Quin, ubi nihil det, pro infrequente eum mittas militia domum.
Nec unquam quisquam probus erit amator, nisi qui rei inimicu'st suae.
Nugae sunt, nisi quod modo cum dederit, dare iam lubeat denuo.
Is amator hic apud nos, qui, quod dedit, id oblitu'st datum.
Dum habeat, tum amet: ubi nihil habeat, alium quaestum coepiat.
Aequo animo, ipse si nihil habeat, aliis qui habent, det locum.
Probus est amator, qui relictis rebus rem perdit suam.
At nos male agere praedicant viri solere secum,
Nosque esse avaras. quaeso, num qui male nos agimus tandem?
Nam ecastor nunquam satis dedit suae quisquam amicae amator:
Neque pol satis accepimus, neque ulla satis poposcit.
Nam quando sterilis est amator a datis, improbus est.
Si negat se habere quod det, soli pernoctandum est.
Nec satis accipimus, satis cum quod det, non habet.
Semper datores novos oportet quaerere,
Qui de thesauris integris demunt, danunt.
Velut hic agrestis est adolescens, qui hic habet,
Nimis pol mortalis lepidus, nimisque probus dator.

Sed is, clam patre, etiam hanc noctem illac
Per hortum transilivit ad nos. eum volo convenire.
Sed est huic unus servos violentissumus,
Qui, ubi quamque nostrarum videt prope aedis, hac si aggredias,
Item ut de frumento anseres, clamore absterret, abigit.
Is item est agrestis. sed fores, quicquid est futurum, feriam.
Ecquis huic tutelam ianuae gerit? ecquis intus exit?

ACTVS SECVNDVS. SCENA SECVNDA.

STRATILAX, ASTAPHIVM.

Quis illic est, qui tam proterve nostras aedis arietat?
AS. Ego sum, respice ad me. ST. quid, ego? nonne ego video? vae tibi!
Quid tibi ad hasce accessio est aedis prope, aut pultatio est?
AS. Salve. ST. satis mihi est tuae salutis: nihil moror; non salveo:
Aegrotare malim quam esse tua salute sanior.
Id volo scire. quid debetur hic tibi nostrae domi. AS. comprime.
ST. Spero meam quidem hercle: tu quae *solita es* comprimas.
Imprudens per ridiculum ut rustico suadet stuprum
AS. Iram dixi. ST. ut esse coepisti, si dem, si est una altera.
AS. Nimis hic quidem truculentus. ST. pergin' male loqui, mulier, mihi?
AS. Quid tibi ego autem dico? ST. quia enim me truculentum nominas,
Nunc adeo, nisi abis actutum, ac dicis, quid quaeras, cito,

Iam, hercle, ego hic te, mulier, quasi sus catulos, pedibus proteram.
AS. Rus merum hoc quidem est. ST. pudendumne? tu vero clurinum pecus.
Advenisti huc sistentatum cum exornatis ossibus.
Quia tibi insuaso infecisti, propudiosa, pallulam.
An eo bella es, quia accepisti? ar me adyenias. AS. nunc places.
ST. Quam me illi velim. AS. mentiris. ST. dicis quod te rogo?
Mancupium qui accipias, gesta tecum penos annuos.
AS. Dignis dant. ST. Laviniae hic sunt, quas habes victorias?
AS. Ne attigas me. ST. tangam? ita me amabit sarculum,
Vt ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovem,
Cumque eo ita noctem in stramentis pernoctare perpetem,
Quam tuas centum coenatas noctes mihi dono dari.
Rus tu mihi opprobras? ut nacta es hominem, quem pudeat probri!
Sed quid apud nostras negotii, mulier, est aedis tibi?
Quid tu hoc occursas, in urbem quotiescunque advenimus?
AS. Mulieres volo convenire vostras. ST. quas tu mulieres
Mihi narras? ubi musca nulla foemina est in aedibus.
AS. Nullane istic mulier habitat? ST. rus, inquam, abierunt. abi.
AS. Quid clamas, insane? ST. abire hinc ni properas grandi gradu,
Iam ego istos fictos, compositos, crispos, cincinnos tuos
Vnguentatos usque ex cerebro expellam. AS. quanam gratia?
ST. Quia adeo fores nostras unguentis uncta es ausa accedere,
Quiaque istas buccas tam belle purpurissatas habes.
AS. Erubui mecastor misera propter clamorem tuum.

ST. Itane erubuisti? quasi vero corpori reliqueris
Tuo potestatem coloris ulli capiendi, mala.
Buccas rubricae; cera omne corpus intinxit tibi.
Pessumae estis. AS. quid est, quod vobis pessumae haec. * * *
ST. Scio ego plus, quam me arbitrare scire. AS. quid id est, obsecro,
Quod scias? ST. herilis noster filius apud vos Strabax
Vt pereat, ut eum inliciatis in malam fraudem et praemium.
AS. Sanus si videare, dicam: dicis contumeliam.
Nemo hominum hic perire solet apud nos. res perdunt suas.
Vbi perdidere res, abire hinc si volunt, nudis licet.
Ego non novi adolescentem vostrum. ST. veron'? AS. serio.
ST. Quin maceria illa ait, in horto quae est, quae in noctes singulas
Latere fit minor, qua iste ad vos damni permensu'st viam?
AS. Non mirum, vetus est maceria, lateres si veteres ruunt.
ST. Ain' tu, mala, lateres veteres ruere? nunquam edepol mihi
Quisquam homo mortalis posthac duarum rerum creduit,
Ni ista ego vostra hero maiori facta denarravero.
AS. Estne ille violentus? ST. quam non enim ille meretriculis
Muniendis rem coegit, verum parsimoniae
Duritiaeque: quae nunc ad vos iam exportatur, pessumae.
Hem tu, o sexungula! male vivitis. egone haec mussitem?
Iam enim eccere ibo in forum, atque haec facta narrabo seni.
Neque istuc in se gestit, ergo coget exanimem mali.

As. Si ecastor hic homo sinapi victitet, non censeam
Tam esse tristem posse. at pol hero benevolens ut is est suo!
Verum ego illum, quamquam violentus est, spero mutari potest
Blandimentis, ornamentis ceteris meretriciis.
Vidi equidem ex iumentis domita fieri, atque alias beluas.
Nunc ad heram revidebo. sed eccum odium progreditur meum.
Tristis exit. haud convenit etiam hic dum Phronesium.

ACTVS SECVNDVS. SCENA TERTIA.

DINARCHVS, ASTAPHIVM.

Pisces ego credo, qui usque dum vivunt, lavant,
Minus diu lavere, quam haec lavat Phronesium.
Si proinde amentur mulieres, diu quam lavant,
Omnes amantes balneatores sient.
As. Non quis parumper durare, opperirier?
Di. Quin hercle lassus iam sum durando miser.
As. Mihi quoque prae lassitudine opus est ut lavem.
Di. Sed obsecro, hercle, Astaphium, i intro, ac nuncia
Me adesse. tu i propere, et suade iam ut satis laverit.
As. Licet. Di. audin' etiam? As. quid vis? Di. di me perduint,
Qui te revocavi: non tibi dicebam. i modo.
As. Quid iam me revocabas, improbe nihilique homo
Quae tibi mille passuum peperit morae mora.
Di. Sed quid haec hic autem tamdiu ante aedis stetit?
Nescio quem praestolata est: credo, militem.
Illud est. vide ut iam quasi volturii triduo
Prius praedivinant, quo die esuri sient:
Illum inhiant omnes: illi est animus omnibus.
Me nemo magis respiciet, ubi istehuc venerit,

Quam si hinc ducentos annos fuerim mortuus.
Vt rei servire suave est! vae misero mihi!
Post factum plector, quia ante partum perdidi.
Verum nunc si qua mihi obtigerit hereditas
Magna atque luculenta, nunc postquam scio
Dulce atque amarum quid sit ex pecunia:
Ita ego illam edepol servem, itaque parce victitem,
Vt nulla faxim cis dies paucos siet.
Ego istos, qui nunc me culpant, confutaverim.
Sed est vocis sat: sentio aperiri fores,
Quae obsorbent quicquid venit intra pessulos.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVARTA.

PHRONESIVM, DINARCHVS.

Num tibi nam, amabo, ianua est mordax mea,
Quo introire metuas, mea voluptas? DI. ver vide:
Vt tota floret! ut olet! ut nitide nitet!
PH. Qui tam inficetus Lemno adveniens, qui tuae
Non des amicae, Dinarche, suavium?
DI. Vah! vapulo hercle ego nunc, atque adeo male.
PH. Quo te avortisti? DI. salva sis, Phronesium.
PH. Salve: hicne hodie coenas, salvos cum advenis?
DI. Promisi. PH. ubi coenabis tu? DI. ubi tu iusseris.
Hic. PH. me lubente facies. DI. edepol me magis.
Nempe tu eris hodie mecum, mea Phronesium.
PH. Velim, si fieri possit. DI. cedo soleas mihi:
Properate: auferte mensam. PH. amabo, sanun'es?
DI. Non edepol bibere possum iam, ita animo male est.
PH. Mane: aliquid fiet, ne abi. DI. ah! aspersisti aquam,
Iam rediit animus. deme soleas: cedo, bibam.
PH. Idem es ecastor qui soles. sed dic mihi,
Benene ambulavisti? DI. huc quidem hercle ad te bene,
Quoniam tui videndi est copia. PH. complectere.
DI. Libens. ah, hoc est mel melle dulci dulcius!

Hoc tuis fortunis, Iuppiter, praestant meae.
PH. Dane suavium? DI. imo vel decem. PH. haud istoc pauper es.
Plus pollicere, quam ego a te postulo.
DI. Vtinam a principio rei item parsissem meae,
Vt nunc reparcis suaviis! PH. si quid tibi
Compendii facere possim, factum edepol velim.
DI. Iam lavisti? PH. iam pol mihi quidem atque oculis meis.
Num tibi sordere videor? DI. non pol mihi quidem.
Verum tempestas memini cum quondam fuit,
Cum inter nos sorderemus unus alteri.
Sed quid ego facinus audivi adveniens tuum,
Quod tu hic, me absente, novi negotii gesseris?
Cumque bene provenisti salva, gaudeo.
PH. Tibi mea consilia summa semper credidi.
Equidem nec peperi puerum, nec praegnas fui,
Verum assimulavi me esse praegnatem, haud eram.
DI. Quapropter, o mea vita? PH. propter militem
Babyloniensem, qui quasi uxorem sibi
Me habebat anno, dum hic fuit. DI. ego senseram.
Sed quid istuc? quoi rei id te assimulare retulit?
PH. Vt esset aliquis laqueus et redimiculum,
Revorsionem ut ad me faceret denuo.
Nunc huc remisit nuper ad me epistolam,
Sese experturum, quanti sese penderem:
Si, quod peperissem, id educarem ac tollerem:
Bona sua me habiturum omnia. DI. ausculto lubens.
Quid denique agitis? PH. mater ancillas iubet,
Quoniam iam decimus mensis adventat prope,
Aliam aliorsum ire, praemandare et quaerere
Puerum aut puellam, qui supponantur mihi.
Quid multa verba faciam? tonstricem Suram
Novisti nostram, quae modo erga aedes habet.
DI. Novi. PH. haec una opera circumit per familias,
Puerum vestigat clanculum, ad me detulit.
Datum sibi esse dixit. DI. o merces malae!

Eum nunc non illa peperit, quae peperit prior,
Sed tu posterior. PH. ordine omnem rem tenes.
Nunc, ut praemisit nuncium miles mihi,
Non multo post hic aderit. DI. nunc tu te interim
Quasi pro puerpera hic procuras? PH. quippini?
Vbi sine labore res geri pulchre potest,
Ad suum quemque aequom est quaestum esse callidum.
DI. Quid me futurum est, quando miles venerit?
Relictusne abs te vivam? PH. ubi illud, quod volo,
Habebo ab illo, facile inveniam, quomodo
Divortium et discordiam inter nos parem.
Postidea ego tota tecum, mea voluptas, usque ero.
Assiduo. DI. imo hercle vero accubuo mavelim.
PH. Quin dis sacruficare hodie pro puero volo,
Quiuto die, quod fieri oportet. DI. censeo.
PH. Non audes aliquod dare mihi munusculum?
DI. Lucrum hercle videor facere mihi, voluptas mea,
Vbi quippiam me poscis. PH. at ego, ubi abstuli.
DI. Iam faxo hic aderit: servolum huc mittam meum.
PH. Sic facito. DI. quicquid autem erit, boni consulas.
PH. Ecastor munus te curaturum scio,
Vt cuius me non poeniteat, mittas mihi.
DI. Num quippiam me vis aliud? PH. ut, quando otium
Tibi sit, ad me revisas. DI. valeas. PH. vale.
DI. Pro di immortales, non amantis mulieris,
Sed sociae unanimantis, fidentis fuit
Officium facere, quod modo haec fecit mihi:
Suppositionem pueri quae mihi credidit,
Germanae quod sorori non credit soror.
Ostendit sese iam mihi medullitus,
Se mihi infidelem nunquam, se viva, fore.
Egone illam ut non amem? egone illi ut non bene velim?
Me potius non amabo, quam huic desit amor.
Ego isti non munus mittam? iam modo ex hoc loco
Iubebo ad istam quinque perferri minas:
Praeterea obsonari duntaxat ad minam.

Multo illi potius bene erit, bene quae volt mihi,
Quam mihimet, omnia qui mihi facio mala.

ACTVS SECVNDVS. SCENA QVINTA.

PHRONESIVM.

Puero isti date mammam. ut miserae matres sollicitaeque
Ex animo sunt, cruciantur que! edepol commentum male.
Cumque eam rem in corde agito, nimio minus perhibemur
Malae, quam sumus ingenio. ego prima domi modo docta dictito.
Quanta est cura in animo, quantum corde capio dolorem,
Dolus ne occidat morte pueri! mater dicta quod sum, eo magis
Studeo vitae, quae ausa sum tantum clam dolum aggrediri.
Lucri caussa avara probrum sum exsecuta: alienos dolores
Mihi supposivi. nullam rem oportet dolose aggrediri, nisi
Astute accurateque exsequare. vosmet iam videtis,
Vt ornata incedo: puerperio ego nunc me esse aegram assimulo.
Male quod mulier facere incepit, nisi id efficere perpetrat,
Id illi morbo, id illi senio est, ea illi miserae miseria est.
Si bene facere incepit, eius eam cito odium percipit.
Nimis quam paucae sunt defessae, male quae facere occeperunt,
Nimis quam paucae efficiunt, si quid occeperint benefacere.

Mulieri nimio malefacere melius est onus, quam bere.
Ego, quod mala sum, matris opera mala sum, et meapte malitia:
Quae me gravidam esse assimulavi militi Babylonio:
Eam nunc malitiam accuratam miles inveniat volo.
Iste hic haud multo post credo aderit: nunc prius praecaveo sciens:
Eumque gero ornatum, ut gravida, quasi puerperio cubem.
Date mihi huc stactam atque ignem in aram, ut venerem Lucinam meam,
Hic apponite, atque abite ab oculis. eho Pithecium,
Face ut accumbam: accede. adiutare sic decet puerperam.
Soleas mihi duce, pallium iniice in me huc, Archilis. ubi es,
Astaphium? fer huc verbenam mihi, thus et bellaria.
Date aquam manibus. nunc ecastor ut veniret Miles velim.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SEXTA.

STRATOPHANES, PHRONESIVM, ASTAPHIVM.

Ne exspectetis, spectatores, meas pugnas dum praedicem:
Manibus duelli praedicare soleo; haud in sermonibus.
Scio ego multos memoravisse milites mendacium.
Et Homeronidae Poecillae mille memorari potest,
Qui et convicti et condemnati falsis de pugnis sient.
Non laudandus est quoi plus credit qui audit, quam qui videt.
Non placet, cum illi plus laudant qui audiunt, quam qui vident.

Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem:
Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, plane sciunt.
Non placet quem scurrae laudant, manipulares mussitant:
Neque illi, quorum lingua gladiorum aciem praestringit domi.
Strenui nimio plus prosunt populo, quam arguti et cati.
Facile sibi facunditatem virtus argutam invenit.
Sine virtute argutum civem mihi habeam pro praefica,
Quae alios collaudat, eapse se vero non potest.
Nunc ad amicam, decumo mense post, Athenas Atticas
Viso, quam gravidam reliqui meo compressu, quid ea agat.
PH. Vide quis loquitur.⁷ AS. iam propinque miles, mea Phronesium,
Tibi adest Stratophanes. nunc tibi opu'st, aegram ut tu te assimules. PH. tace.
Quid adhuc egeo tui, malum, ammonitricis? an me maleficio vincere est?
ST. Peperit mulier, ut ego opinor. AS. vin' adeam hominem? PH. volo.
ST. Euge Astaphium eccam, it mihi advorsum. AS. salve ecastor, Stratophanes.
Venire salvom. ST. scio: sed peperitne, obsecro, Phronesium?
AS. Peperit puerum nimium lepidum. ST. ecquid mihi simili'st? AS. rogas?
Quin, ubi natu'st, machaeram et clypeum poscebat sibi.
ST. Meus est, scio iam de argumentis. nimium quidem simili'st. papae!
Iam magnu'st? iamne eleetat legionem, quam spoliare velit?
AS. Here nudiusquintus natus quidem ille est. ST. quid postea?
Inter tot dies quidem hercle iam actum aliquid oportuit.
Quid illi ex utero exitio est, priusquam poterat ire in praelium?

AS. Consequere atque illam saluta, et gratulare illi. ST. sequor.

PH. Vbi illa, obsecro, est, quae me hic reliquit atque abstitit?

AS. Assum: adduco tibi exoptatum Stratophanem. PH. ubi is est, obsecro?

ST. Mars peregre adveniens salutat Nerienem uxorem suam.

Cum tu recte provenisti, cumque es aucta liberis,
Gratulor, cum mihi tibique magnum dedisti decus.

PH. Salve, qui me interfecisti pene et vita et lumine,
Quique vim magni doloris per voluptatem tuam
Condidisti in corpus, quo nunc etiam morbo misera sum.

ST. Eia, haud ab re, mea voluptas, tibi obvenit iste labos:
Filium peperisti, qui aedis spoliis opplebit tuas.

PH. Multo ecastor magis oppletis opu'st tritici granariis;
Ne, ille priusquam spolia capiat, hic nos extinxit fames.

ST. Habe bonum animum. PH. savium sis pete hinc a me. nequeo caput
Tollere, ita dolui, itaque ego nunc doleo; neque etiam queo
Pedibus mea sponte ambulare. ST. si plane ex medio mari
Savium petere tuum iubeas, petere haut pigeat me, mel meum.
Id ita esse experta es, nuneque experiere, mea Phronesium,
Me te amare. adduxi ancillas tibi eccas ex Suria duas:
Iis te dono. adduce hoc tu istas. sed istae reginae domi
Suae fuere ambae: verum patriam ego excidi manu.
Iis te dono. PH. poenitetne te? quot ancillae sunt iam?
Quine etiam super adducas, quae mihi comedint cibum? ST. hoc quidem
Hercle si ingratum est donum, cedo tu mihi istam, puere, perulam.

Hem, mea voluptas, attuli eccam pallulam ex parva Graecia tibi,
Tene tibi. PH. hoccine mihi ob labores tantos tantillum dari?
ST. Perii hercle miser: iam mihi auro contra constat filius.
Etiamnum me vilipendit. ad id, purpuram ex Sara tibi
Attuli, et induvias Ponto amoenas. tene tibi, voluptas mea.
Accipe hoc, abduce hasce hinc e conspectu Suras.
Ecquid amas me? PH. nihil ecastor: neque meres. ST. nihilne huic sat est?
Ne mihi verbum quidem unum dixit. viginti minis
Vaenire illaec posse credo dona, quae ei dono dedi.
Vehementer nunc mihi est irata; sentio atque intellego.
Verum adibo. quid ais nunc tu? numne vis me, voluptas mea,
Quo vocatus sum, ire ad coenam? mox ad te huc cubitum ivero.
Quid taces? planissume edepol perii. sed quid illuc boni est?
Quis homo est, qui inducit pompam tantam? certum'st quo ferant
Observare. huic credo fertur. verum iam scibo magis.

ACTVS SECVNDVS. SCENA SEPTIMA.

GETA, PHRONESIVM, STRATOPHANES.

Ite, ite hac simul, muli aeris damnigeruli, foras gerones,
Bonorum hamaxagogae. satinne qui amat, nequit quin nihili
Sit, atque improbis sese artibus expoliat. nam hoc qui sciam, ne quis
Id quaerat ex me, domi est qui facit improba facta amator,

Qui bona sua pro stercore habet, fores iubet ferri: metuit
Publicos. mundissumum sit. puras sibi esse volt aedes.
Domi quicquid habet, verritur ἔξω. quandoquidem ipsus perditum se it,
Secreto hercle equidem illum adiutabo. neque mea quidem
Opera unquam nihilominus propere, quam potest, peribit.
Nam iam de hoc obsonio, de mina una deminui
Modo quinque nummos: mihi detraxi partem Herculaneam.
Nam hoc assimile est, quasi de fluvio qui aquam derivat sibi,
Nisi derivetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare.
Nam hoc in mare abit, misereque perit sine omni bona gratia. haec
Cum video fieri, suffuror, suppilo, de praeda praedam
Capio. meretricem ego item esse reor, mare ut est: quod des devorat, nec unquam
Abundat. at hoc saltem servat mare: quod illi subest, apparet: huic des
Quantumvis; nusquam apparet, neque datori, neque acceptrici.
Velut meretrix meum herum miserum sua blanditia intulit in
Pauperiem, privavit bonis, luce, honore, atque amicis.
Attat eccam, adest propinque. credo audisse haec me loqui.
Pallida est, ut peperit puerum. alloquar, quasi nesciam.
Iubeo vos salvere. PH. noster Geta, quid agis? ut vales?
GE. Valeo, et venio ad minus valentem; et melius qui valeat, fero.
Herus meus, ocellus tuus, ad te ferre me haec iussit tibi
Dona, quae illos ferre vides, et has quinque argenti minas.
PH. Pol haud perit, quod illum tantum amo. GE. iussit orare, ut haec grata haberes tib

PH. Grata aequaque ecastor habeo. iubeo auferri intro. i Cyame:
Ecquid auditis haec, quae imperata sunt? GE. vasa nolo auferant:
Desiccari lubet. PH. impudens, mecastor, quanti est negotii? GE. tun' bona fide,
Tune ais impudentem me esse, ipsa quae sis stabulum flagitii?
PH. Dic, amabo te, ubi est Dinarchus? GE. domi. PH. dic ob haec dona, quae
Ad me miserit, me illum amare plurimum omnium hominum:
Ergo meumque honorem illum habere omnium maxumum:
Atque, ut huc veniat, obsecrare. GE. ilicet. sed quis nam illic homo est,
Qui ipsus se comest, tristis, oculis malis? animo hercle homo suo est miser;
Quisquis est. PH. dignus est mecastor. GE. quid est? PH. non novisti, obsecro?
Qui illic apud-me erat, huius pater pueri illic est. usque ad ientaculum
Iussit ali. mansi, auscultavi, observavi. GE. quem pernam,
Novi hominem nihili. illic quaeso est? PH. illic est. GE. me intuetur gemens.
Traxit ex intimo ventre suspirium. hoc vide, dentibus
Frendit: icit femur. num obsecro nam ariolus, qui ipsus se verberat?
ST. Nunc ego meos animos violentos, meamque iram ex pectore
Iam promam. loquere: unde es? quoius es? cur ausus inclementer
Mihi dicere? GE. lubido est. ST. istuccine mihi respondes?
GE. Hoc non ego te floccifacio. ST. quid tu? cur ausa es alium te

Dicere amare hominem? PH. lubitum est. ST. ain' tandem? istuc primum experiar.
Tun' tantilli doni caussa, olerum, atque escarum, et poscarum,
Moechum malacum, cincinnatum, umbraticolam, tympanotribam
Amas, hominem non nauci? GE. quae haec res? meone hero tu, improbe,
Maledicere audes, fons vitii et periurii? ST. verbum unum
Adde istoc. iam hercle ego te hic hac offatim conficiam. GE. tange
Modo, iam ego te hic agnum faciam, et medium distruncabo. si tu
Ad legionem bellator clues, at ego in culina Ares.
PH. Si aequom facias, adventores meos non incuses: quorum mihi
Dona accepta et grata habeo: tuaque ingrata, quae abs te accepi.
ST. Tunc pol ego et donis privatus sum, et perii! GE. plane istuc est.
Quid nunc ergo hic odiose es, confessus omnibus reus?
ST. Perii hercle hodie, nisi hunc a te abigo! GE. accede huc modo,
Adi huc modo. ST. etiam, scelus viri, minitare? quem ego
Offatim iam, iam, iam concipilabo. quid tibi hanc ventio est?
Quid tibi hanc aditio est? quid tibi hanc notio est, inquam,
Amicam meam? emoriere ocius, si manu niceris.
GE. Quid, manu nicerim? ST. fac quod iussi. mane, iam ego te hic
Offatim conficiam. GE. occidi! optumum est. captio est: istam
Machaeram longiorem habes, quam haec est. sed verum
Sine dum petere, siquidem belligerandum est tecum.

Ibo domum ego tecum, bellator, arbitrum aequom ceperim.
Sed ego cesso me hinc amoliri, ventre dum salvo licet?

ACTVS SECVNDVS. SCENA OCTAVA.

PHRONESIVM, STRATOPHANES.

Datin soleas? atque me intro actutum ducite:
Nam mihi de vento miserae condoluit caput.
ST. Quid mihi futurum est, cui duae ancillae dolent,
Quibus te donavi: iamne abiisti? hem, sic datur!
Quo pacto excludis? quaeso potin' planius,
Quam exclusus nunc sum? pulchre ludificor. sine.
Quantillo mihi opere nunc persuaderi potest,
Vt ego suffringam kisoe talos totis aedibus.
Num quippiam avarum mutat mores mulierum?
Postquam filiolum peperit, animos sustulit:
Nunc, quasi mihi dicat, nec te iubeo, neo veto
Introire in aedis. at ego nolo, non eo.
Ego faxo dicat me, in diebus pauculis,
Crudum virum esse: sequere me hac. verbum sat est.

ACTVS TERTIVS. SCENA PRIMA.

STRABAX, ASTAPHIVM.

Rus mane dudum hinc ire me iussit pater,
Vt bubus glandem prandio depromerem.
Post illoc veni, quam advenit (si dis placet)
Ad villam argentum meo qui debebat patri,
Qui ovis Tarentinas erat mercatus de patre.
Quaerit patrem: dico esse in urbe. interrogo,
Quid eum velit: homo cruminam sibi de collo detrahit
Minas viginti mihi dat. accipio lubens.

Condo in crumenam. ille abiit: ego perperas, minas
Oves in crumena hac in urbem detuli.
Fuit edepol Mars meo periratus patri:
Nam oves illius haud longe absunt a lupis.
Nunc ego istos mundulos urbanos amasios
Hoc ictu exponam, atque omnes eiiciam foras,
Eradicare est certum cumprimis patrem,
Post id locorum matrem. nunc hodie efferam
Ad hanc argentum, quam mage amo quam matrem
meam.
Tat! ecquis est? nulla est? ecquis aperit hoc ostium?
AS. Quid istuc alienum est, amabo, mi Strabax:
Qui non extemplo intres? anne oportuit
Ita, te quidem qui es familiaris? ST. ibitur.
Ne me morari censeas. AS. lepide facis.

ACTVS TERTIVS. SCENA SECVNDA.

STRATILAX, ASTAPHIVM.

Mirum videtur, ruri herilem filium
Strabacem non rediisse, nisi si clanculum
Collapsus est hic in corruptelam suam.
AS. Iam pol illic me inclamabit, si aspexerit.
ST. Nimio minus saevus iam sum, Astaphium, quam
fui:
Iam non sum truculentus; noli metuere.
Quid vis? AS. quid? tuam exspecto truculentiam.
ST. Dic; impera mihi, quid vis, et quo vis modo.
Novos omnes mores habeo, veteres perdidi.
Vel amare possum, vel iam scortum ducere.
AS. Lepide mecastor nuncias. sed dic mihi,
Habent? ST. parasitum te fortasse dicere.
AS. Intellexisti lepide quid ego dicerem.
ST. Heus tu, iam, postquam in urbem crebro commoveo,
Dicax sum factus; iam sum cavillator probus.

AS. Quid id est, amabo? istaecce ridicularia
Cavillationes vis fortasse dicere?
ST. Ita, ut pauxillum differat a cavillulis.
AS. Sequere intro me, amabo, mea voluptas. ST. tene hoc tibi:
Rabonem habeto, mecum ut hanc noctem sies.
AS. Perii! rabonem? quam esse dicam hanc beluam?
Quin tu arrabonem dicis? ST. ar facio lucri:
Vt Praenestinis conia est ciconia.
AS. Sequere, obsecro. ST. Strabacem hic opperiar modo,
Si ruri veniat. AS. is quidem apud nos est hic Strabax:
Modo rure venit. ST. priusne, quam ad matrem suam?
Heu edepol hominem nihili! AS. anne autem, ut soles?
ST. Imo nihil dico. AS. i intro, amabo, cedo manum.
ST. Tene. in tabernam ducor devorsoriam,
Vbi male accipiar mea mihi pecunia.

ACTVS QVARTVS. SCENA PRIMA.

DINARCHVS.

Neque gnatu'st, neque progignetur, neque potest reperirier,
Cui ego nunc dictum aut factum melius quam Veneri velim.
Dii magni! ut ego laetus sum, et laetitia differor! ita
Ad me magna nunciavit Cyamus hodie gaudia:
Mea dona deamata acceptaque habita esse apud Phronesium.
Cum hoc iam volupe'st, tum hoc nimio magnae melliniae mihi:
Militis odiosa ingrataque habita, totus gaudeo.
Mea pila est: si repudiatur miles, mulier mecum perit.
Salvus sum, quia pereo: si non peream, plane interream.
Nunc speculabor quid ibi agatur: quis est intro, qui foras

Veniat: procul hinc observabo; meis quid fortunis fuat:
Quia nihil habeo, unum animos movit mihi; omnia agam precario.

ACTVS QVARTVS. SCENA SECVNDA.

ASTAPHIVM, DINARCHVS.

Lepide efficiam meum, hera, officium: vide intus modo ut tu tuum
Item efficias. ama, id quod decet, rem tuam: istum exinani.
Nunc dum isti lubet, dum habet, tempus ei rei secundae:
Prome venustatem amanti tuam, ut gaudia compares.
Ego interim hic restitrix his praesidebo; iste dum sic faciat
Domum ad te exagogam: nec quenquam interim istoc ad vos,
Qui sit odio, intromittam: tu perge ut lubet. ludin' istos?
DI. Qui est iste? eia, Astaphium, indica: qui perit? AS. amabo, hiccine tu
Eras? DI. molestusne sum? AS. nunc magis quam fuisti nam nisi qui
Nobis usu est, nobis molestus. sed, obsecro, da mi operam, ut
Narrem quae volo. DI. nam quid est? num mea refert? AS. non nu. sed
Intus, bolos quos dat! DI. quid? amator novus quispiam?
AS. Integrum et plenum adorta est thesaurum. DI. quis est? AS. eloquar.
Sed tu taceto. novisti tun' hunc Strabacem? DI. quid ni?
AS. Solus summam habet hic apud nos. nunc is est fundus nobis.

Animo bono male rem gerit. DI. perii hercle ego idem.
AS. Stultus es, qui facta infecta facere verbis postules.
Thetis quoque etiam in lamentando lessum fecit filio.
DI. Non ego nunc intro ad vos mittar? AS. qui dum quam miles magis?
DI. Quia enim plus dedi. AS. plus enim es intromissus, cum dabas.
Sine vicissim, qui dant operam, ob id, quod dant, operis utier.
Literas didicisti: quando scis, sine alios discere.
DI. Discant, dum mihi argumentari liceat, ni oblitus siem,
Quod dedi. AS. interea magister dum tu commentabere,
Volt interim illa itidem commentari. DI. quid? AS. rem accipere identidem.
DI. Dedi equidem hodie ei quinque argenti deferri minas,
Praeterea unam in obsonatum. AS. idem istoc delatum scio.
De eo nunc bene sumus tua virtute. DI. illine ut inimici mei
Bona istic edant? mortuum hercle me, quam ut id patiar, mavelim.
AS. Mavelim mihi inimicos invidere, quam me inimicis meis.
Nam invidere alii bene esse, tibi male esse, miseria est.
Qui invident, egent: illi, quibus invidetur, rem habent.
Stultus es. DI. quid est? AS. opperire. DI. quid iam? AS. quia pol mavelim.
DI. Non licet de obsonii mina me participem fieri?
AS. Si volebas participari, auferres dimidium domum.
Nam itidem hic ut Acheronti ratio accepti scribitur,
Intro accipimus: quando acceptum est, non potest ferri foras:
Bene vale. DI. resiste. AS. amitte, sine. DI. amitte intro. AS. ad te quidem.
DI. Imo istoc ad vos. AS. iri non potest. DI. nimium potest.

Experiri sine. AS. imo opperire. vis est experirier.
Dicam adesse, ni occupata est. DI. resiste, hem! AS. frustra es. DI. redin',
An non? AS. redeam. sed vocat me, quae in me plus potest, quam potes.
DI. Vno verbo eloquar: Mittin' me intro? AS. mendax es, abi.
Vnum aiebas, sed tria dixti verba, atque mendacia.
DI. Abiit: intro hinc ivit. ego ut haec mihi patiar fieri?
Iam hercle ego tibi, illecebra, ludos faciam clamore in via:
Quae advorsum legem accepisti a plurimis pecuniam.
Iam hercle apud omnes magistratus faxo erit nomen tuum:
Post id ego te manum iniiciam quadrupli, venefica,
Suppostrix puerum. ego edepol iam tua probra aperibo omnia.
Nihili me! perdidi omne quod fuit. fio impudens,
Nec mihi adest tantillum pensi iam, quos capiam calceos.
Sed quid ego hic clamo? quid si me iubeat intromittier?
Conceptis, me non facturum, verbis iurem, si velit.
Nugae sunt. si stimulos pugnis caedis, manibus plus dolet.
De nihilo illi est irasci, quae te non flocci facit.
Sed quid hoc est? pro di immortales! Calliclem video senem,
Meus qui affinis fuit, ancillas duas constrictas ducere,
Alteram tonstricem huius, alteram ancillam suam.
Pertimui, postquam una cura cor meum movit modo.
Timeo, ne malefacta antiqua mea sint inventa omnia.

ACTVS QVARTVS. SCENA TERTIA.

CALLICLES, ANCILLAE, DINARCHVS.

Egone tibi male dicam, aut tibi adeo male velim? ut animus meu'st,

Propemodum expertae estis, quam ego sim mitis tranquillusque homo.
Rogitavi ego vos verberantes et pendentes simul:
Commemini, quo quicque pacto sitis confessae: scio.
Hic nunc volo scire eodem pacto, sine malo fateamini.
Quanquam vos colubrino ingenio ambae estis; edico prius,
Ne duplices habeatis linguas: ne ego bilingues vos necem:
Nisi si ad tintinnaculos vos voltis educi viros.
AN. Vis subegit verum fateri, ita lora laedunt brachia.
CA. At, si verum mihi eritis fassae, vinclis exsolvemini.
DI. Etiam nunc, quid sit negotii, falsus incertusque sum:
Nisi quia timeo tamen. AN. ego nec quid peccavi scio.
CA. Omnium primum diversae state, hem sic: istuc volo.
Neve inter vos significetis, ego ero paries. loquere tu.
AN. Quid loquar? CA. quid puero factum est, mea quem peperit filia,
Meo nepoti? capita rerum mihi expedite. AN. istac dedi.
CA. Iam tace, accepistin' puerum tu ab hac. AN. accepi. CA. tace:
Nihil moror praeterea: satis est fassa. AN. inficias non eo.
CA. Iam livorem tute scapulis istoc concinnas tuis.
Conveniunt adhuc utriusque verba. DA. vae misero mihi!
Mea nunc facinora aperiuntur, clam quas speravi fore.
CA. Loquere tu: qui dare te huic puerum iussit? AN. hera maior mea.
CA. Quid tu? cur eum accepisti. AN. hera mea rogavit me minor,
Puer ut afferretur, eaque ut celarentur omnia.
CA. Loquere tu. quid eo fecisti puero? AN. ad meam heram detuli.
CA. Quid eo puero tua hera fecit? AN. herae meae extemplo dedit.
CA. Cui malum, herae? AN. duae sunt istae. CA. cave tu, nisi quod te rogo, nisi
Ea quae exquiro. AN. mater filiae dono dedit, inquam.

CA. Plus quam dudum, inquam, loquere. AN. plus tu rogitas. CA. responde ocius.
Quid illa, cui donatus est? AN. supposivit. CA. cui? AN. sibi
Pro filiolo. CA. pro filiolo? Di obsecro vostram fidem,
Vt facilius alia, quam illa unde est, puerum alienum parit?
Haec labore alieno puerum peperit sine doloribus.
Puer quidem beatus: matres duas habet, et avias duas:
Iam metuo, patres quot fuerint. vide sis facinus muliebre!
AN. Magis pol haec malitia pertinet ad viros, quam ad mulieres.
Vir illam, non mulier praegnatem fecit. CA. et idem ego istuc scio.
Tu bona ei custos fuisti. AN. plus potest qui plus valet.
Vir erat, plus valebat, vicit: quod petebat, abstulit.
CA. Et tibi quidem hercle idem attulit magnum malum.
AN. De istoc ipsa, etsi tu taceas, reapse experta intellego.
CA. Nunquam te facere hodie quivi, ut is quis esset diceres.
AN. Tacui: at nunc non taceo, quando adest, necesse est indicem.
DI. Lapideus sum, commovere me miser non audeo.
Res palam omnis est; meo illic nunc fiunt capiti comitia,
Meum illuc facinus, mea stultitia est. timeo quam mox nominer.
CA. Loquere, filiam meam quis integram stupraverit?
AN. Video ego te, propter mala facta qui es patronus parieti.
DI. Neque vivus neque mortuus sum: neque quid nunc faciam, scio.
Neque ut hinc abeam, neque ut hunc adeam, scio: timore torpeo.
CA. Dicin' an non? AN. Dinarchus: cui illam prius despponderas.

CA. Vbi is homo est, quem dicis? DI. assum, Callicles. per tua obsecro
Genua, ut tu istuc insipienter factum sapienter feras,
Mihique ignoscas, quod animi impos vini vitio fecerim.
CA. Non places. in mutum culpam confers, quod nequit loqui.
Nam vinum, si fabulari posset, se defenderet.
Non vinum hominibus moderari, sed vino homines solent.
Qui quidem probi sunt: verum, qui improbus est, sive subbibit,
Sive adeo caret temeto, tamen ab ingenio est improbus.
DI. Scio equidem, quae nolo: multa mihi audienda obnoxia.
Ego tibi me obnoxium esse fateor, culpae compotem.
AN. Callicles, vide quaeso homini ne facias iniuriam.
Reus solutus caussam dicit: testes vinctos attines.
CA. Solvite istas. agite, abite, tu domum, et tu autem domum:
Eloquere haec herae tuae: puerum reddat, si quis eum petat.
Eamus, tu, in ius. DI. quid vis in ius me ire? tu es Praetor mihi.
Verum te obsecro, ut tuam gnatam des mihi uxorem, Callicles.
CA. Eundem pol te iudicasse quidem istam rem intellego:
Nam haud mansisti, dum ego darem illam: tute sumpsisti tibi:
Nunc habeas ut nactus, verum hoc ego te multabo bolo:
Sex talenta magna a dote demam pro ista inscitia.
DI. Bene agis mecum. CA. filium istinc tuum te meliu'st repetere.
Ceterum, uxorem, quam primum potest, abduce ex aedibus.
Ego adeo iam illi remittam nuncium affini meo;

Dicam ut aliam conditionem filio inveniat suo.
DI. At ego ab hac puerum reposcam, ne mox inficias eat.
Nihil est. nam ipsa haec ultro, ut factum est, fecit omnem rem palam.
Sed nimium pol opportune ecce ab sese egreditur foras.
Nae ista stimulum longum habet, quae usque illinc cor pungit meum!

ACTVS QVARTVS. SCENA QVARTA.

PHRONESIVM, DINARCHVS, ASTAPHIVM.

Blitea et lutea est meretrix, nisi quae sapit in vino ad rem suam.
Si alia membra vino madeant, cor sit saltem sobrium.
Nam mihi dividia est, tonstricem meam sic mulcatam male,
Ea dixit, eum Dinarchi puerum inventum filium.
DI. Vbi id audivit, quam penes est mea omnis res et liberi.
PH. Video eccum, qui amans tutorem me adoptavit bonis.
DI. Mulier, adsum: profectu'st. PH. quid agitur, voluptas mea?
DI. Non voluptas. aufer nugas. nihil ego animo de istac re ago.
PH. Scio mecastor quid velis, et quid postules, et quid petas.
Me videre vis, et me te amare postulas: puerum petis.
DI. Di immortales, ut planiloqua est! paucis ut rem ipsam attigit.
PH. Scio equidem sponsam tibi esse, et filium ex sponsa tua.
Et tibi uxorem ducendam iam esse: alibi iam animum tuum.
Vt me quasi pro derelicta sis habiturus. sed tamen

Cogitato, mus pusillus quam sit sapiens bestia,
Aetatem qui uni cubili nunquam committit suam.
Quia si unum ostium obsideatur, alîud perfugium gerit.
DI. Otium ubi erit, de istis rebus tum amplius tecum loquar.
Nunc puerum redde. PH. imo, amabo, ut hos dies aliquos sinas
Eum esse apud me. DI. minume. PH. iam, amabo. DI. quid opu'st? PH. e re mea est.
Triduum hoc saltem, dum aliquo Miles circumducitur.
In eam rem, si quid habebo, tibi quoque etiam proderit.
Si auferes puerum, a Milite omnis tum mihi spes animam efflaverit.
DI. Factum cupio: nam re facere, si velim, non est locus.
Nunc puero utere, et procura: quia unde procures, habes.
PH. Multum amabo te ob istam rem mecastor. ubi domi metues malum,
Fugito huc ad me: saltem amicus mihi esto manubiarius.
DI. Bene vale, Phronesium. PH. iam me tuum oculum non vocas?
DI. Id quoque interim futatim nomen commemorabitur.
PH. Nunquid vis? DI. fac valeas. operae ubi mihi erit, ad te venero.
PH. Ille quidem hinc abiit, abscessit: dicere hic quidvis licet.
Verum est verbum, quod memoratur: ubi amici, ibidem opus.
Propter hunc spes etiam se hodie *ri militem:
Quem ego, ecastor, mage amo quam me, dum id, quod cupio, inde aufero.
Quae cum multum abstulimus, haud multum apparet, quod datum est.

Ita sunt gloriae meretricum." AS. aha, tace! PH. quid est, obsecro?
AS. Adest pueri. PH. sine eum ipsum adire huc: sine, si is est modo.
Sine eum ipsum adire, ut cupit, ad me hac recta. si venerit,
Nae istum, ecastor, hodie astutis confectum fallaciis.

ACTVS QVINTVS.

STRATOPHANES, ASTAPHIVM, PHRONESIVM, STRABAX.

Eo mihi amare! fero supplicium damnis ad amicam meam.
Vtut illud acceptum sit, prius quod perdidi, hoc addam insuper.
Sed quid? video heram atque ancillam ante aedis: adeunda est haec mihi.
Quid hic vos agitis? PH. ne me appella. ST. nimium saevis. PH. sic sine.
Potin es ut mihi molestus ne sies? ST. quid, Astaphilitium, est?
AS. Merito ecastor tibi succenset. PH. egon'? atque isti etiam parum
Male volo? ST. ego, mea voluptas, si quid peccavi prius,
Supplicium ad te hanc minam fero auri. si mihi rides, espice.
PH. Manus vetat, priusquam penes sese habeat, quicquam credere.
Puero opu'st cibum, opus est matri autem quae puerum lavit,
Opus nutrici autem. utrem ut habeat veteris vini largiter,
Vt dies noctesque potet: opu'st igne, opus est carbonibus:

Fasciis opus est, pulvinis, cunis, incunabulis:
Oleum opus est, farina puero opus est, opu'st totum diem.
Nunquam hoc uno die efficiatur opus, quin opus semper siet.
Non enim possunt militares pueri setanio educier.
ST. Respice ergo, accipe hoc, qui istuc efficias opus. PH. cedo:
Quanquam parum est. ST. addam minam adhuc istic postea. PH. parum est.
ST. Tuo arbitratu, quod iubebis, id dabitur: da nunc savium.
PH. Mitte me, inquam, odiosus. ST. nihil fit: non amor, teritur dies.
Plus decem pondo amoris pauxillisper perdidi.
PH. Accipe hoc, atque auferto intro. STR. ubi mea amica est gentium?
Neque ruri, neque hic operis quicquam facto: corrumpor situ;
Ita miser cubando in lecto hic exspectando obdurui.
Sed eccam video. heus amica, quid agis? ST. quis illic homo?
PH. Quem ego mecastor magis amo, quam te. ST. quam me? quomodo?
PH. Hoc modo, ut molestus ne sies. ST. iam abis, postquam aurum habes?
PH. Condidi intro, quod dedisti. STR. ades amica, te alloquor.
PH. At ego ad te ibam. STR. ad me, delicia? PH. hercle vero serio.
STR. Quanquam ego tibi videor stultus, gaudere aliqui me volo.
Nam quanquam es bella, malo tuo es, nisi tuo ego aliqui gaudeo.
PH. Vine te amplectar, et savium dem? STR. quidvis face, gaudeam.
ST. Meosne ante oculos ego illam patiar alios amplexarier?

Mortuum hercle me duco satius. abstine hoc, mulier, manum:
Nisi si te mea manubia machaera et hunc vis emori.
PH. Nihil φλυαρεῖν satius est, miles, si te amari postulas,
Auro, haud ferro deterrere potes, ne amet, Stratophanes.
ST. Qui, malum, bella aut faceta es, quae ames hominem istimodi?
PH. Venitne in mentem tibi, quod verbum in cavea dixit histrio?
Omnes homines ad suum quaestum callent et fastidiunt.
ST. Huncine hominem te amplexari, tam horridum atque squalidum?
PH. Quanquam hic horridu'st, quanquam hic squalidu'st, scitus bellum mihi.
ST. Dedin' ego aurum? PH. mihi? dedisti filio cibaria.
STR. Nunc, si hanc tecum esse speras, alia opu'st auri mina.
ST. Malam rem his et magnam! STR. magno opere serva tibi viaticum.
Quid ista debet, nisi tria? ST. quae tria nam? STR. unguenta, noctem, savium.
PH. Par pari respondet. verum nunc saltem si amas, mihi
Da tu de tuis deliciis summis quid paullulum.
ST. Quid id, ai, amabo, est, quod dem? dic dum: si superet, feres.
PH. Campas dicis: abi, abi: consultavi istuc. ST. mihi homo
Cave faxis vulnus, tibi iam cui sunt dentes ferrei.
Vulgo ad se omnes intromittit: abstine istuc tu manum;
STR. Iam, hercle, iam magno tu vapula vir strenuus.
ST. Dedi ego huic aurum. STR. at ego argentum. ST. at ego pallam et purpuram.

STR. At ego oves, et lanam: et alia multa quae poscet, dabo.
Melius te minis certare mecum quam minaciis.
PH. Lepidus ecastor mortalis! Strabax mi, perge, obsecro.
Stultus atque insanus damnis certant: nos salvae sumus.
ST. Age prior, tiro, da aliquid. STR. imo tu prior perde, et peri.
ST. Hem tibi talentum argenti: Philippicum est: tene tibi.
PH. Tanto melior: noster esto; sed de vostro vivito.
ST. Vbi est, quod tu das? solve zonas. PH. provocatur. ST. quid times?
STR. Tu peregrinus: hic habito: timeo meos. non ego ambulo.
Pecua ad hanc collo in crumina ego obligata defero.
ST. Quid dedi? ut distrinxi hominem! STR. imo ego vero, qui dedi.
PH. I nunc intro, amabo, et tu ergo hac mecum. ST. tu eris mecum quidem.
STR. Quid tu, quid ais? cum hoccine? ST. ego posterior dedi.
PH. Tu dedisti, hic iam daturus est: istuc habeo, hoc expeto.
Verum utrique mos geratur amborum ex sententia.
ST. Fiat! ut rem gnatam video, hoc accipiundum est quod datur.
STR. Meum quidem te lectum certe occupare non sinam.
PH. Lepide mecastor aucupavi, atque ex mea sententia!
Meamque ut rem bene gestam, vestram rursus bene geram.
Verum, amabo, si quid animatu's facere, fac iam ut sciam.
Veneris caussa applaudite: eius haec in tutela est Fabula.
Spectatores, bene valete: Plaudite, atque exsurgite.

M. ACCI PLAVTI
FABVLARVM
FRAGMENTA

SIVE

LOCI EX AMISSIS PLAVTI COMOEDIIS
maximam partem a Grammaticis citati.

Haec Fragmenta, et Comici (ut sic dicam) Colossi σπαράγματα Iac. Helias Graecarum literarum Doctor Regius a Georgio Fabricio Germano olim collecta, et postea (ut ait) a Petro Daniele Gallo alicubi correcta et aucta, Commentariis Lambinianis, quos ille ab auctoris morte Parisiis edidit, adiecit. At enim vero, cuiuimodi ea sint; necdum satis probe aut congesta, aut digesta, aut castigata animadvertet, qui de singulis paullo accuratius cogitaverit. Minati sunt quidem viri docti, et publice etiam ab annis aliquammultis professi, omnia se exactiora daturos. Sed, ut res docuit, Lucinam clamarunt, quod ille ait, foetu nondum concepto. Eos autem dum ego exspecto, nec mihi interim aliam copiam paro; fit, ut haec etiam Editio ab operis expedita, iterum aut sine his Fragmentis, aut facie ista priore ac deformi prodiret. Quod tamen utrumque et a Comico nostro et a me Editore procul habendum censui. Aliis itaque cunctantibus, aut prorsus forte nolentibus, ego hanc operam sumere coactus fui: quod in priori Editione a me fieri debuisse, per Epistolam Scaliger expostulaverat. Cumque ad finem spectaret Typographus, (nam Trinummus iam procedebat) re-

lictis omnibus rebus, dieculas aliquot huic curae impendi, et opera tumultuaria, quod exhibeo, concinnavi. Nec ita me amo, aut ita in his mihi placeo, ut meliora non fieri potuisse aut posse, existimem: sed maius et otium et temporis spacium requiri aio. Hoc Catone igitur, quod Augustus dicebat, pro tempore contenti simus. *Taubm.*

ACARI STVDIVM

Quam ego tanta pauperavi per dolum pecunia.

ABROICVS

Quasi lupus ab armis valeo: clunes infractos gero.

ADDICTVS

Opus facere nimio quam dormire mavolo: veternum metuo.

ARTAMON

Nunc mihi licet quidvis loqui: nemo adest superstes.

ASTRABA

Latine

CLITELLARIA.

Sequere, sequere Polybadisce: meam spem te cupio consequi.

Polyb. Sequor hercule quidem. nam lubenter, mea sperata, consequor.

Axitiosae annonam caram e vili concinnant viris.

Quasi tollenonem aut pilum reciproces plana via.

Terebra tu quidem pertundis.

Dare pedibus protinam sese ab his regionibus.

Terebratus multum sit: et subscudes addite.

Haec hactenus titulo Astrabae laudata sunt ab Auctoribus. nunc deinceps quae sequuntur, Clittellariae nomine citantur.

Non quasi, ut haec sunt heic limaces lividae,
Diabolares, scaenicolae, miraculae,
Cum extritis talis, cum crotilis crusculis,

Capillo scisso, atque excisatis auribus.
quasi tolleno, vel
Pilam Graecum reciproces plana via.
Quae nisi sic feriteris, nimium is vegrandi gradu.
Pol ad cubituram, mater, mage sum exercita:
Reliquum, ad cursuram sum tardiuscula.
Quid tuam amicam times, ne te manulea caiet.
Prohibet divitiis maxumis, dote altili atque opima.
Expurgabo hercle omnia ad raucam ravim.
Quae quasi carnuficis angiporta purgitans.
Intro ad bonam meretricem: adstat ea in via
Sola: prostibula sane est —
Meminere officium suum.
Potin' es tu homo facinus facere strenuum?
N. Aliorum est affatim qui faciant. sane ego
Me volo fortem perhiberier virum —
Tun', tune igitur, mea matercula?
Germana mea sororcula.
Si quidem imperes pro copia, pro regula.
Datores bellissumi negotioli senecis soletis esse,
Adhinnire equulam possim ego hanc, si detur sola soli.

BACCHARIA

Quis est mortalis tanta fortuna adfectus unquam,
Quam ego nunc sum? cuius haec ventri portatur pompa.
Vel nunc qui mihi in mari acipenser latuit antehac,
Cuius ego latus in latebras reddam meis dentibus et manibus.

BIS COMPRESSA

BOEOTIA

Vt illum dii perdant, primus qui horas repperit,
Quique adeo primus hic statuit solarium,
Qui mihi comminuit misero articulatim diem.
Nam me puero uterus hic erat solarium
Multo omnium istorum optumum et verissumum.

Vbi iste monebat esse: nisi cnm nihil erat.
Nunc etiam quod est, non est, nisi soli lubet.
Itaque adeo iam oppletum est oppidum solariis.
Maior pars populi aridi reptant fame.

CAECVS sive PRAEDONES

Nihil quicquam factum nisi fabre, necquicqnam positum sine luco, auro, ebore, argento, purpura, picturis, spoliis, tum statuis.
Neque eam a me invito unquam abduces.
Spectari ludos magnifice atque opulenter.
Peregre est.
Plure altero tanto, quanto eius fundus est, velim.
Ita sunt praedones, prorsum parcunt nemini.
Velim te arbitrari factum. R. sedulum est: submoventur hostes, removentur lapides.
Si non strenue fatetur, ubi sit aurnm, membra eius exsecemus serra.
Nihil feci secus quam me decet.
Quis tu es, qui ducis me? mu! perii hercle, Afer est.

CALCEOLVS.

Molluscam nucem super eius dixit impendere tegulas.

CARBONARIA.

Secundum ipsam aram aurum abscondidi.
Esto pernam, sumen sueris, spectile, callum, glandia.
Patibulus ferar per urbem, deinde affigar cruci.

COLAX.

Batiolam auream octo pondo habebat, accipere noluit.

COMMORIENTES.

— Saliam in puteum praecipes.

CONDALIVM.

Tam crepusculo fere, ut amens, lampadas accendite.

CORNICVLARIA.

Facite olant aedes Arabice.
Qui regi latrocinatus decem annos Demetrio
Mercede.
Pulchrum et luculentum hodie evenit praelium.

Te obsecro, Lyde, pileum meum, mi sodalis, mea salubritas.
Quid cessamus ludos facere? Circus noster ecce adest.
Qui amant ancillam meam Hedylium oculitus.
Mihi Laverna in furtis celebrassis manus

DYSCOLVS.

Virgo sum: nondum didici verba nupta dicere.

FOENERATRIX.

Heus tu: in Barbaria quod dixisse dicitur
Liberta suae patronae, id ego dico tibi:
Liberta salve: vapula Papyria.

FRETVM.

Hoc illud est
Quod arietini responsum magnis ludis dicitur:
Peribo, si non fecero: si faxo, vapulavero.

FRIVOLARIA.

Commodo dictitemus.
Is mihi erat bilis, aqua intercus, tussis, febris querquera.
— sequimini hac
Sultis legiones omnes Lavernae. ubi rorarii
Estis? en sunt. ubi sunt accensi? ecce *
Agito subsidite omnes. quasi solent triarii.
Nave agere oportet, quod agas, non ductarie.
Superaboque omnes argutando praeficas.
—— tunc papillae primitus
Fraterculabant: illud volui dicere,
Sororiabant. quid opus est verbis? *etc.*
O amice, ex multis mihi une Cephalio.
Strebula agnina tene.

GASTRION, vel GASTRON.

Caro strebula, vitellina est; coenabis.

HORTVLVS.

Praeco ibi adsit cum corona: quique liceat, veneat.

KAKISTVS.

—— malo hunc alligari ad oriam,
Vt semper piscetur, etsi sit tempestas maxuma.

LENONES GEMINI.

Dolet hic puellus, sese venum ducier!

MEDICVS.

In conspicillo adservabam-,pallium observabam.
Parasito cum virgis caseum radi potest.
Domi reliqui exoletam virginem.

NERVOLARIA.

Scobinam ego lima actutum adrasi.
Scranciae, scrupedae, strictivellae, tantulae.
Prohibent, quom moenia aliunde ego fungor mea.
Ocissume nos liberi possimus fieri.
Pollucte prodigum esse amatorem addecet.
Vinum sublestissumum.
Insanum valde uterque deamat.

PARASITVS PIGER. sive, LIPARGVS.

Inde bene appotus primulo crepusculo
Domum ire coepi tramite recta via.
Ambò magna laude lauti: postremo ambo sumus non nauci.
Addite lepades, echinos, ostreas.
Nihil moror mihi fucum in alveo, apibus qui peredit cibum.

PHAGON.

Honos syncerasto perit.

PLOCIONA.

Nam coloratam frontem habet, petilis labris.

SATVRIO.

Catulinam carnem esitavisse, hoc est, comedisse Romanos, Plautus in
Saturione refert.
Retrahi nequitur, quoquo progressa est semel.
Male tibi evenisse video. qui glaber erat tanquam rien.
Succenturia; centum require, qui te delectent domi.

SCYTHA LITVRGVS.

Mulier es, uxor, Quoia, vir? ego novi, scio: axiosa es.
—— Sin ea mihi insignitos pueros pariat postea,
Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut brocchum filium.

TRIGEMINI.

Ni fugissem, medium credo praemorsisset.

VIDVLARIA.

Vbi quamque pedem videbat, suffurabatur omnis.
Nescio qui servos e myrteta prosiluit.
Paupera haec res est.
Opposita est claxendix. at ego dicam signi quid sit.
Animum advortite ambo, si voltis, vidulum hic apponite.
Ego servabo, quasi sequestro detis; neutri reddibo, donicum
Res iudicata erit haec.
Haud fugio sequestrum.
Inopiam, luctum, moerorem, paupertatem, algum, famem.
Eiusdem Bacchae fecerunt nostram navim Pentheum.
Nunc, ut apud sequestrum vidulum posivimus.
Nunc servos argentum a patre expalpabitur.
Imo id quod haec nostra est patria, et quod hic meus
Est pater, illic autem Soterinis est pater.
Malim moriri meos, quam mendicarier. boni ministrantur: illum nunc irrident mali.
Signum recte comparebat: huius contendi anulum.
Quid multa verba? plurimum luctavimus.
—— Iube hunc insui culleo,
Atque in altum deportari, si vis annonam bonam.
Ibi ut piscabar, fuscina ici vidulum.
Nam audivi foeminam ego leonem semel parire.

LOCI EX AMISSIS CITATI

amisso etiam Comoediae nomine.

Epeum fumificum, qui legioni nostrae habet coctum cibum.
Oggannnit odiosus omni totae familiae.
Licet vos abire curriculo.
Iam tibi tuis meritis crassus corius redditus est.

Dii bene vortant! tene eruminam: in ea erunt triginta minae.
Nullam ego rem citiorem apud homines esse, quam famam reor.
Stultus est advorsum aetatem et capitis canitudinem.
Numnam mihi oculi caecultant? estne hic noster Hermio?
Eiuravit militiam.
Sic me subes cotidie, quasi fiber salicem.
Herbam do.
Iniit te unquam febris?
Neque muneralem Legem, neque Lenoniam,
Rogata fuerit nec ne, floccid' aestimo.
Perfidiose captus, edepol nervo cervices probas.
Muriatica autem video in vasis stagneis:
Bonam naritam, et camarum, et tagenia:
Echinos fartos, conchas piscinarias.
Non ego te novi, navalis scriba, columbar impudens?
Nihil deconciliares illi: nisi quid Persibus sapis.
Sacrum an profanum habeas, parvipenditur.
Vlcerosam, compeditam, subverbustam, sordidam.
Glirium examina.
—— sed leno egreditur foras.
Hinc ex occulto sermonem eius sublegam.
Nec, machaera, audes dentes frendere.
Floccipendo quid rerum geras.
Argentum hinc facite,
Clandestina ut celetur consuetudo.
Properant prandium.
Quam folles taurini habent, cum liquescunt petrae, ferrum ubi fit.
Non hic ut possit, edit; sed posse cupit, ut edat.
Fortasse se amare suspicavere,
Instare factum.
Egone illi venear?
Inimicus esto, donicum ego revenero.
Pedibus.

Corpus tuum virgis ulmeis inscribam.
Nunquam ad civitatem venio, nisi cum infertur peplum.
Scelerare manus.
Ipsa sibi avis mortem creat.
Pro larvato te circumferam.
Paupera haec est mulier.
—— Si quae forte concio est,
Vbi eum hietare nondum in mentem venit.
Cilix, Lycisce, Sosia, Stiche, Parmeno,
Exite, et ferte fusteis privos in manu.
Anus haec in pellis periculum protenditur.
Cedite mihi.
Mecum habet patagus, morbus, aes.
Quid est hoc? rugat pallium, amictus non sum commode.
exi tu Dave,
Age, sparge. mundum esse hoc vestibulum volo.
Venus ventura est nostra. non hoc pulveret.
Regiescit.
Pullaria.
Vesperna.
Neque ego ad mensam publicas res clamo, neque leges crepo.

LOCI EX COMOEDIIS

Quae exstant, citati: qui tamen in nostris hodie Codicibus nusquam comparent.

AMPHITRVONE.

Optumo iure infringatur aula cineris in caput.
Ne tu postules matellam unam tibi aquae infundi in caput.
Herus Amphitruo occupatus.
Quae se adveniente morbo nunc medicum tibi.
Enim tu certe aut larvatus aut cerritus es.
Edepol hominem te miserum! medicum quaerito
Quoique, me absente, corpus volgavit suum.

Exiuravisti te mihi dixe per iocum.
Qui nequeas nostrorum uter sit Amphitruo decernere.
Nisi hoc ita factum est, proinde ut factum esse autumo,
Non caussam dico. verum qui insimulet probri?
Manifestum hunc obtorto collo teneo furem.
Ibi scrobes effodito duplos saxagenos in dies.
At ego certe cruce et cruciatu mactabo: exi o foras mastigia.

ASINARIA.

Qui etiam me miserum famosum flagitiis facit suis.
Heic aderit, credo, congerro meus.

AVLVLARIA.

Nec noctu nec diu quietus unquam eam, nunc dormiam
—— sed leno egreditur foras.
Hinc ex occulto sermone satus sublegam.
Homo ebriolatus somno sanari solet.
Qui mihi olera cruda ponunt, halec danunt.
Ego ecfodiebam in die denos scrobes.
Hic quidem pervicus custodem addidit,
Pro illis crocotis, strophiis, sumptu uxoris.
Vt admomordi hominem.
myrtam, myrtum.

CAPTEIVEI.

Fac fidele; cave fluxam fidem feras.
Pileum, quem habuit, deripuit, eumque ad coelum tollit.
Auctionem facio parasiticam.

CASINA.

Perii! illic habebit flocco iam homo lumbos meos.
Intro ad uxorem, sufferamque meum tergum ob iniuriam.

BACCHIDES.

Illa mei cognominis fuit.
—— nam et ex mari timida ecce ego
Pavitare ——
Quibus ingenium animi utibile, est modicum et sine
Vernilitate ——

Ecquis evocat cum nasiterna et cum aqua illum impurissumum?
Quae sodalem atque me exercitos habet.
Nam tu quidem quoivis excantare cor facile potes.
Vincla, virgae, mole saevitudo mala fit peior.
Cor meum, spes mea, mel meum, suavitudo, cibus, gaudium. Limaces viri.
Ne a quoquam alio acciperes mercedem annuam
Nisi ab sese: nec cum quiquam limares caput.
Cupido te conficit, anne amor?
Praenestinum opinor esse: ita erat gloriosus.
Sin lenocinium forte collubitum est tibi,
Videas mercedis quid tibi est aequum dari,
Ne ista aetate me sectere gratiis.
Vlyssem audivi fuisse aerumnosissumum,
Qui annis viginti errans a patria abfuit:
Verum hic adolescens multo Vlyssem anteit,
Qui illico errat intra muros civicos.

MOSTELLARIA.

Sine iuxta aram sedeam, et dabo meliora consilia.

MILES.

Ita nos nostramque familiam habes exercitam.
Modice sapis.

PSEVDOLVS.

Nisi carcerem aliquando effregeritis vostram domum.

POENVLVS.

Importuna avis venit vesperi.

RVDENS.

Quid murmurillas tecum, et te discrucias?
Aulas abstulas.

STICHVS.

Nonne hoc publicitus.

TRVCVLENTVS.

Bona perdidi, mala repperi: factus sum extimus a vobis.

M. ACCI PLAVTI
FRAGMENTA INEDITA

INVENTORE

ANGELO MAIO

BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE A LL. OR.

A. MAII PRAEFATIO.

Plauti carmina, item ad Terentium picturae et scholia inedita deteguntur.

I. Quum in ea urbe iampridem degam quae laudatissimum comicae artis magistrum latinae scenae olim suppeditavit Statium Caecilium (1), coepi in hac mente ac cogitatione versari, nihil me gratius facturum, quam si quod theatralis operae insigne et vetus monumentum ex ipsis Mediolanensium ruderibus excitarem. Et ipsius quidem Caecilii tenuissimam quamdam particulam, seu laminam argenteolam cum Frontone (2) nuper doctorum virorum oculis obtuli. Res tamen mihi longe felicius evenit in utroque romanae comoediae summo artifice Plauto et Terentio, quorum alterius non paucos versus deperditos in antiquissimo palimpsesto detexi, alterius autem codicem item nobilissimum offendi cum picturis partim ineditis, cumque aliquot scholiis. Vita denique ipsa

---

(1) Statium Caecilium ex quorumdam traditione dicit Mediolanensem Hieronymus in Chronico ad Olympiadem CL. Is autem Plauto et Terentio aetate interiectus fuit. Omnibus comicis anteponitur a Volcatio Sedigitio apud Gellium XV. 24. his versiculis:

Multos incertos certare hanc rem vidimus
Palmam poetae comico cui deferant,
Eum meo iudicio errorem dissolvam tibi.
Vt contra siquis sentiat, nihil sentiat.
Caecilio palmam Statio do comico.

Neque secius de Caecilio existimat Varro (apud Nonium in voc. Poscere): In argumentis Caecilius poscit palmam, in ethesin Terentius, in sermonibus Plautus. Argumentum autem pars dramatis praecipua est.

(2) Epist. I. Lib. II. ad M. Caesarem.

mihi occurrit Terentii ex antiquissimo libro descripta, quae lucem nondum aspexisse videtur.

Plauti laus.

II. Nunc ut de priore Comico breviter dicam, quis potest ex omni latinarum litterarum memoria sumere aliquid illustrius quam Plautum? qui ingenio uberrimo affluens, sententiis argutus, verbis florens, romanae scenae principatum diutissime tenuit. Tanta quidem Plautini oris suavitas visa est, ut eius eloquium non solum plane atticum iudicatum sit, sed divinae musarum sermoni comparatum (1). Idem praeterea imbutus natura quadam apta ad genus iocandi, habuit prorsus omnia quae pertinent ad comicam hilaritatem. Nam et dicacitatis aculei acutissimi in eo sunt, et lepidissimi sales et infinita festivitas. Sane reconditos fontes, abditasque velut regiones ridiculi apud Plautum mireris. Ita ex omni genere facetiarum totus constat, tantoque opere lascivit ac perfluit infreni quadam ludendi licentia. *Animadverto*, inquit Macrobius (2), *duos quos eloquentissimos antiqua aetas tulit, comicum Plautum et oratorem Tullium, eos ambos etiam ad iocorum venustatem ceteris praestitisse. Plautus quidem ea re clarus fuit, ut post mortem eius comoediae, quae incertae ferebantur, Plautinae tamen esse de iocorum copia noscerentur.* Quamquam idem non semper in ioco, saepe etiam in gravitate versatur. Quare Plautina comoedia est item cultura animi, quae convellit vitia radicitus. Multa is sane dicit illustria, eiusque scriptis non solum ad oblectationem, sed ad vitam quoque agendam uti possumus. Mirus enim ethologus Plautus est.

Scripta multa Plauti incerta aut corrupta.

III. Sed tamen et hunc latinae linguae florem temporum iniuria vehementer infregit. Nam primo

(1) Apud Quintilianum Inst. X. 1. D. Hieronymum ad Pammach. Edit. Veron. T. I. p. 215.

(2) Saturnal. II. 1.

quidem gravissima iam inde a priscis Latinis quaestio manavit de comoediarum vere Plautinarum numero. *Feruntur*, inquit Gellius (1), *sub Plauti nomine circiter centum atque triginta. Sed homo eruditissimus L. Aelius quinque et viginti eius esse solas existimavit. Varro praeter illas unam et viginti, quae Varronianae vocantur; quas iccirco a ceteris segregavit, quoniam dubiosae non erant, sed consensu omnium Plauti esse censebantur; quasdam item alias probavit adductus stilo atque facetia sermonis Plauto congruentis: easque iam nominibus aliorum occupatas Plauto vindicavit.* Servius item ad Æneidem I. pr. ait: *Plautum alii dicunt* XX. *et unam fabulas scripsisse, alii* XL. *alii* C. Gellio praeterea exploratum est, veterum quoque poetarum fabulas a Plauto fuisse retractatas atque expolitas: unde rursus ingens dubietas in discernendis Plauti ipsius scriptis exorta est. Iam qui Plautum propius nostra tempora post renatas litteras emendarunt, cum multa bona in eam rem contulerunt, tum etiam plurima vitia nolentes invexerunt. Quum enim mutandis passim lectionibus, metiendis temere versibus, inserendis etiam locis alienis multus Criticorum labor impensus sit, Plautum quidem a Plauto vehementissime dissentire necesse est.

Plautinus palimpsestus Ambrosianus.

IV. Sed afflictae ac perditae rei Plautinae medicinam, si minus omnem, at saltem aliquantam et optimam nunc codex Ambrosianus adhibebit. Namque is primo ita antiquus est, ut ad aureum paene saeculum pertinere videatur, quod apparet ex genere et granditate scripturae: vix eum certe infra Antoninorum aetatem depellendum censuerim. Continet autem comoedias omnes editas, exceptis Amphitruone, Asina-

(1) Lib. III. Cap 3.

ria, Aulularia, et Curculione: codex enim et saepe et praesertim ab initio mutilus est. Tam speciosum amplumque Plauti codicem dum ego, qua par est, diligentia scrutarer, novae subito comoediae titulum stupentibus oculis hausi.

Plauti Vidularia in palimpsesto Ambrosiano.

Earum, quas Varro inter indubias recensuit, Plauti comoediarum extrema VIDVLARIA existimatur, eamque solam ex eo numero Plautinae editiones desiderabant. Et titulus quidem eius in Palatinis quoque membranis olim apparuit, sed ipsa fabula aberat, testibus eruditis hominibus apud Fabricium (1). Atqui eadem VIDVLARIA in Ambrosiano palimpsesto mihi se spectandam offerebat. Hic enimvero quum exsultarem laetitia, triumpharem gaudio, nullum mihi diem candidiorem illuxisse dicerem; repente frontem contraxi, primum quidem quod nonnisi duo eius fabulae folia superesse cognovi; iterum quod haec ipsa quum versus paene octoginta continerent, ita prae omnibus erant lacera, et a superiectâ scripturâ consumpta atque terebrata, ut Danaidum cribrum, non codicis folium, mihi spectare viderer. Itaque etsi ad consectandos litterarum, qui extabant, extremos apices vehementer incubui, spemque prope conclamatam patientissime persecutus sum; exiguas tamen VIDVLARIAE copiolas mihi expugnavi, versiculos videlicet aliquos cum trium personarum nominibus et initio scenae. Ceterorum enim disiunctorum verborum vix ad aliquem fructum redundat adeptio.

Quid in hac editione curanda praestitum sit.

V. Reliquam Plauti materiam Sibyllinis foliis in codice perturbatiorem primum quidem in rectam seriem coegi, ut quantum carminis superesset, quantum item deesset, cognoscerem. Mox ineditos versus, quot-

(1) Biblioth. lat. edit. nov. T. 1. p. 13. vide etiam Pareum ad VIDVLARIAE Fragmenta.

quot mihi occurrebant, accurate excerpebam. Etsi autem praesertim in Cistellaria uberem incognitorum versuum segetem esse sensi, codex tamen profundissime interlitus, pinguissimisque scripturae alterius ductibus obrutus, carie etiam exesus, incensam legentis cupiditatem plerumque delusit. Plures etiam lectiones varias notabam, licet eam partam fusiori operi reservandam censuerim. Alia postremo multa animadvertebam, quae ad Plauti criticem magnopere conferunt; eaque (ne hic omnia in antecessum dicam) libellus noster suis locis exhibebit. Illud generatim moneo, saepe versus in codice ad alias, quam in editionibus usuvenit, leges metricas exigi, multos de loco commoveri, non paucos etiam praetermitti.

Pseudoli argumentum metricum ineditum.

Denique quum plurimi olim Grammatici Plautum doctis lucubrationibus illustraverint, ego ineditum Argumentum Pseudoli feliciter detexi, minoribus utique rudioribusque litteris, sed tamen antiqua manu, in eodem palimpsesto exaratum. Atque haec ferme erant, quae de novis Plauti Fragmentis praefanda esse existimabam.

Terentii laus.

VI. Alter latinae comoediae flos, ut omnes norunt, Terentius est, a stilo Plautino sane diversus: nam et comicorum, ut apud Graecos, sic apud Latinos sunt facta divortia. Hic quidem comoedias non satis ridentes aut scurriles scripsit, sed arte summa elaboratas prudentiaeque plenissimas. Namque humiliores ineptias et paene frigida aut arcessita dicta (quo vitio non semper caret Plautus) haud ferebat Terentius. Itaque eum dicacitatis moderatio ac temperantia, et contumeliarum raritas in primis commendant. Quo fit ut moribus etiam emendandis longe sit aptior: quippe qui artem nullibi minus quam in obscenis sermonibus et turpitudine collocat. Porro et delicatissimis versibus

utitur, et politissimam doctrinam transmarinam exprimit, egregie cultus scriptor et elegans, cuius suavitate maxime delinita Roma est.

Terentiani codices Vaticanus et Ambrosianus cum Picturis.

VII. Huius inedita quidem opera frustra quis quaerat. Nam praeter comoedias sex editas, nullae a Veteribus memorantur, exceptis illis centum et octo, quas ex Menandro latine conversas, naufragio amisisse dicitur vivens Terentius. Neque tamen fortuna in hoc etiam Comico mihi non favit. Namque in pervetere quodam membraneo codice, qui apud nos est, celebratoque illi Vaticano videtur simillimus, aliqua deprehendi nondum, ut puto cognita, quae ad Terentium illustrandum non mediocriter conferunt. Terentianarum scenarum Picturas e codice Vaticano Mainardus Vrbinatibus typis anno post Ch. N. MDCCXXXVI. vulgavit: quas tamen haud multo ante Commentationi suae *de Personis* inseruerat Christophorus Bergerus. Tum eaedem grandiore opere triginta annis post non sine nova recensione et notis cl. Cocquelinii Romae recusae sunt. Denique codice Vaticano cum innumera praeda Italica Parisios translato, Agincurtus ibidem Terentianas denuo Picturas exprimendas curavit fideliter, ut ipsi quidem cordi fuit: utrum autem res ex optimi Antiquarii sententia cesserit, haud definite adfirmaverim.

Ambrosianarum picturarum praestantia. Ex iis tres ineditae.

VIII. Iam codex Ambrosianus habet plane easdem Picturas atque Vaticanus, eademque aetate scriptus videtur, nempe saeculo circiter IX. quod e Picturarum scripturaeque natura, cuius rei utriusque specimina damus, coniicere licebit. Verum in hoc fere differt noster codex, quod ornatus interdum nonnihil abludunt ab editis, ita tamen ut Ambrosianae picturae ad

antiquitatis formas propius accedant. Gestus item aliquoties personarum et nonnulla parerga diversa sunt. Illud est insigne, quod Ambrosianus ad Heautontimorumeni Actum III. scenam III. v. XXXII. Picturam ineditam exhibet Chremetis et Syri colloquentium. Ea porro a Vaticanis membranis idcirco abest, quia unica in eis scena est, quam in duas Ambrosiani codicis scriptor distinxit. Et tamen ibidem manus quaedam recentior differentiam his verbis notavit: *Multi textus hanc scenam coniunctam habent superiori, quod melius videtur.* Praeterea ante Adelphorum epigraphem personatae quaedam protomae occurrunt plane aliae ab editis. Denique Phormioni personati item vultus praefiguntur, quorum similes frustra in editis quaeras. Sunt autem Ambrosianae Picturae paulo Vaticanis elegantiores, quantum ego quidem ex collatione praesertim Agincurtanae Editionis mihi deprehendere visus sum. (Namque in superioribus Editionibus picturae cultiores vero effictae putantur). Habet denique hic antiquissimus codex variarum lectionum praeclaram segetem et copiosissimas glossas, quibus ego publicandis hoc tempore supersedeo.

Scholia inedita codicis Ambrosiani.

Habet et scholia quaedam margini adiuncta, quae neque sequioris aetatis iudicamus, quam ipsum codicem, neque multo antiquiora. Genus eorum nec admodum elegans nec plane barbarum, pressum tamen et nitidum: quamvis Auctor a rectae eruditionis tramite interdum recedat. Ea certe cum editis ad Terentium scholiis, quantum vidi, nihil congruunt: quare et eorum excerpta saltem potissima publici iuris facimus.

Plauti et Terentii codices Ambrosiani praestantissimis accensendi.

IX. Reliquum est, ut qui aliquando in libellum

nostrum inciderint, ii copiosissimae bibliothecae Ambrosianae gratiam habeant, ex qua duorum codicum tam insignium specimina non sine litterario fructu decoramentoque procudimus. Nam qui hactenus antiquissimi latinae linguae codices innotuerunt, Romani praesertim Florentini et Neapolitani, merito quidem sermonibus celebrantur, in caelum admiratione feruntur, typorum monumentis inclarescunt ac propagantur. Siquis tamen aequus iudex Plautinum specimen cum Vaticanis vel Mediceis Virgilii fragmentis, aut etiam cum latina papyro Herculanii detecta diligenter conferat, quin Ambrosianum codicem nobilitate parem iure ac merito arbitretur, vix dubitamus. Huc igitur, qui Plautum expolire deinceps volent, mentem advertant, hinc emendationem hinc ordinem hinc splendorem nobilissimo Comico comparari par est. Neque rursus ingratum fore speramus, quod Vaticanis Terentii picturis complementum adiungimus, et Donati praeterea Eugraphiique in eumdem Poetam curas Scholiaste tertio vetere cumulamus. Quod si nostro labori eruditorum hominum studia faveant, quos codices hac opella satis leviter praelibavimus, eos largiore fortasse commentatione deinceps explicabimus.

M. ACCI PLAVTI
FRAGMENTA INEDITA
ET VARIAE ALIQVOT LECTIONES
EX ANTIQVISSIMO PALIMPSESTO
BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE.

CAPTIVI

Huius Fabulae duo tantum folia supersunt in Codice, eaque plane lacera, ut nullus integer versus legi queat. Hoc unum deprehendi, Fabulam quae est in Codice revera esse eam quae extat in Editionibus inscripta Captiv. *Id autem noto, quia nonnulli existimasse videntur, alteram Plauti Fabulam intercidisse, quam inscriptam iudicabant* Captivi, *quum hanc editam vellent appellari* Captivi dvo, *qualem reapse titulum praeferunt nonnulli recentiores codices Ambrosiani: quorum tamen auctoritas plane infirmatur ab antiquissimo Palimpsesto, in quo titulus apertissime legitur* Captivi.

CASINA.

Act. Sc. v.
V. 2. 8. **Abduxi. sed tamen tenebrae ibi erant tamquam in puteo.**
9. **Cum senex .... incumbe inquam ....**
Reliqua eius scenae absunt a Codice, deficiente pagina: quod equidem ob invisam huius loci materiam vix est dolendum.

Act. Sc. v.
V. 4. 3. . . . . periculum. Peristi hercle. Age, accede huc modo.

4. Nunc ego te putam quom arbitrum extra consideam captavero.

5. . . . . sic e via

6. Iubeo . . . . . ego murmur . . . . . .

7. Nunc ego inter sacrum saxumque sum, nec quo fugiam scio (1).

8. . . . . canes lupinas . . . fuit . . . .

10. Hercle opinor . . . . illuc nunc ut nova vetus

11. Hac ibo *etc.*

Carmina igitur inedita septem sunt in Codice, quamvis occupent spatium octo versuum: nam secundum propter longitudinem sedem duplicem implet. Igitur qui scripsit in editionibus desunt octo versus, *videtur respexisse ad Codicem Ambrosiano similem.*

In sequente Codicis pagina extant praeterea novem alia carmina, quibus haec scena in editionibus item caret: sed oblitteratam materiam nemo leget.

Vidi denique aliquos versus ineditos, ad scenam primam et alteram huius Actûs pertinentes, sed posteriore scriptura plane obrutos.

CISTELLARIA.

Quinque in Codice reperi huius Fabulae folia inedita, quae habent versus circiter 180. Certe cuique legenti patet, in editionibus hanc Fabulam, valde esse mutilam. Reapse eius multos hiatus Ambrosiani Codices recentiores spatiis vacuis produnt.

(1) Hic versus paene totidem verbis extat Captiv. 3. 4. 84.

Ego ea, quae in foliis Palimpsesti antiquissimi legere potui pauca admodum in lucem profero.

Sed quid istum adicis. . . . .
Quia vivum . . . doleo . . . si tu vis (1) Volo.
At enim ne tota ponas pugnos tuos in imperio meo.
Numquam . . . . . . fidem . . . .
Sed ego primum Dii quia . . .
Sum nihili nihil . . .
Quae meam an . . . dignus . . .
. . . acerba laceret . . . frugi non quaeris
Praestat . . . quae con . . . cum . . .
Neque Deos neque homines aequom est facere, etsi posthac sim.
Quae mihi esset commendata et meae fidei concredita,
Quae esset aetatem mecum exactura, mecum in matrimonio
Compecta (2) sit, capere oportet, neque eam (3) unquam ponere.
Erili . . . . . . tribus multum credi oportere arbitror.
Quae . . . clamat . . . mariti sua ut . . . solita sis
Ob istuc invadier eum dignus deciens qui furca
Egomet laetor. Sed quid auctor nunc mihi est?
. . . . suspendas . . . . .
. . . . fiet.
. . . . hic insanit miser
. . . . nihil moror . . . . . .
Vbi sunt quae iussi? sane . . . . non est satis
Monuisse credo nocenti. Cum illaec sic facis
Vtrum deliras, quaeso, an amans somnias?
Qui equm me opli non vis loricam adducere.
Multos hastatos post id multos velites

---

(1) Personarum nomina in antiquissimo nostro Palimpsesto praeponuntur quidem scenarum initiis, sed deinceps omittuntur: relicto tamen spatiolo ad id loci (veluti hic) ubi ea interponi oportebat

(2) Cod. compecti.

(3) Cod. eas.

Multos cum multis. Haec tu (fe)ruor . . . .
Mihi fabulatus. Dixin ego istaec obsecro?
Modo quidem hercle dixistei non praesens quidem.
Praestigiator es, siquidem hic non es atque amens.
Video ego te amoris valde tactum toxico,
Adulescens (1): eo te magis volo monitum. Mone.
Cave sis cum amore tu unquam bellum sumpseris.
Quid faciam? Ad matrem eius devenias domum (2):
Expurges, iures, ores blanditer precibus,
Eamque exores ne tibi succenseat.
Expurgabo hercle omnia usque ad raucam ravim (3).
. . . .
Muliercula mea ornatula si sit ut quidem hercle scita;
Quamquam vetus cantherius sum (4), mihi nunc, ut ego opinor,
Adhinniret. Equolam possum ego hanc si detur sola soli (5).
Nimis opportune mihi evenit redisse Alcesimarchum:
Nam sola nulla invitior solet esse. . . . . .
Ne sola sis . . . cum . . . tu agas aliquid
Nimis . . . concinne ut hasce non Alcesimarchus:
Vt quo . . . deriderer . . . duris . . .
. . . . . . errat haec aedes olim quia amatores polluit.
Non . . . . quoque hercle fabulatu
Sed cum dicta huius interpretor haec hercle'st, ut ego opinor,
Meum quae corrumpit filium . . . .

---

(1) Patet personam aliquam loqui cum adolescente Alcesimarcho.

(2) Revera Alcesimarchus Act. 2. Sc. 1. venit ad Melaenidem, quae putabatur mater amicae eius Silenii. Hunc autem Plauti locum imitatus est Terentius Adelph. 3. 4. 27.

(3) Hic versus hactenus extabat decimus nonus inter Fragmenta Clitellariae. Quare vides editionum errorem. Scilicet similitudo vocabulorum Cistellaria et Clitellaria librarios aut quemvis alium decepit.

(4) Demipho senex hoc loco sine dubio loquitur.

(5) Hic versus hactenus extabat ultimus in Fragmentis editis Clitellariae. Recole autem et p. 18. n. 3. Porro hunc Plauti locum videtur imitatus Terentius Hecyr. 3. 2. 15.

. . . . . . quam videre dictis . . . . . . credo
Nam . . . . ea e disco deductas habet meus gratus. haec ubi astat
Hoc habeo tam . . . opinor, nam haec illum
Quid si adeam atque appellem mali damnique? inlecebras aut
. . . . postulabis
. . . . Vale
. . . . alter
. . . . quidvis
Quid ego usquam . . . .
Habent . . . . atque nostra
. . . .
Lenta se mater . . . quidem . . . innocenti
Do tibi . . . ullus nisi tibi . . . rarus quisquam
Sed iste . . . filius quidem . . .
Nisi . . . filius nemo est . . .
At ego moror . . . damnosos ante ullum
Quid . . . is ne est? Arbitror.
. . . . aufer manu
. . . aleas . . . . . . cur gaudet
. . . ad . . . . dolo.
Vt . . . .
Nos illata . . . aut qui . . .
. . . pone . . . . . . quae ita . . . loqui
. . . das mihi operam . . . . . .
. . . mihi molesta est quin adeo . . .
. . . . quaedam . . . si nescias
. . . . . . illam perdam . . .
. . . quam si hoc fallor . . . moror
. . . multum falli . . . . . . orat feres

EPIDICVS.

Act. Sc. v
III. 4. 87. . . . . mallenm
Sapientiorem vidi excusso manubrio.
Inanes fuerunt igitur Criticorum coniecturae ad hunc locum qui hactenus hiabat in edi-

tionibus. Sex alii recentiores Plauti codices Ambrosiani habent:

. . . . malleum
Sapientior est . . . . manubrio mulier.

BACCHIDES.

Huius Fabulae tria tantum folia in Codice supersunt, in iisque nihil fere notavi, nisi quod Act. IV. Sc. 9. v. 24. editiones habent:

Is Helenam abduxit.

At Codex deteriore, ut censeo, lectione

Si Helenam abduxit.

MOSTELLARIA.

In hac Fabula vidi duos versus, ni fallor, ineditos:

Act. Sc. v.
III. 3. 28. Dicam ut hinc res est quaeso ar(ma ferte) manum pueri (1).

In alio Mostellariae folio haec legebam:

Non edepol video. At ego video volturios duos (2).
. . . .
Puere atque . . . . hac me

MENAECHMI.

Huius quoque Fabulae versus aliquot ineditos mihi deprehendere visus sum, sed pagina prorsus oblitterata vix apices paucos retinet.

MILES GLORIOSVS.

Act. Sc. v.
II. 2. *Inter* v. 16. et 17. *inest versus ineditus:*

Quid tumultuas cum nostra familia? Occisi sumus.

Paginae duae huius Fabulae carent fere in

(1) Confer tamen huius Fabulae Act. 2. sc. 1. v. 37.
(2) Confer 3. 2. 147. et seqq.

Codice posteriore scriptura: itaque Plautinus textus percommode legitur cum praeclara varietate lectionum et versu inedito.

22. *Verba* in tegulis, *quae Gronovius dicit abesse ab antiquis codicibus, leguntur in antiquissimo Palimpsesto.*

26. Hos iube transire quantum possint, se ut videant domi.

Inter 29. et 30. *legitur versus ineditus:*

Profecto ut ne quoquam de ingenio degrediatur muliebri (1).

31. Vt eum qui se hic vidit verbis vincat, ne iste viderit.

48. Nixus laeva.

49. Ferit femur.

50. Dexterum ita vehementer, sed quod agat aegre suppetit.

54. Mento suffigit suo.

In aliis quoque Fabulae foliis aliquot vidi ineditos versus.

6. *Post* v. 73. *sequuntur duo inediti:*

Et ibi osculantem meum . . . hos . . .

Video ut videtur negem quo . . .

Act. Sc. v.

III. 1. *Inter* 124. et 125. *inest versus ineditus:*

Continuo excruciarer animi, sin forte fuisset febris,

Censerem emori *etc.*

Porro versus huius scenae 127. et 128. *qui in editionibus additi sunt, quosque Pareus in nullo ms. palatino reperit, ego item observavi abesse a Palimpsesto Ambrosiano. Et quidem Festus voc.* Valgos *laudat eos e* Scytha liturgo.

(1) Hunc ineditum hactenus Plauti versum imitatus est Terentius Hecyr. 2. 1. 3.

MERCATOR.

I. 1. 45. Verum hercle simia illa atque haedus m(e-
tuo)
Adportant atque . . . sse quo . . . auso . . .

3. *Post versum 120. sequuntur duo paene inediti.*
Sed ille quidam qui mandavit tibi, si emitur,
tum volet.
Si ego emo illi qui mandavit, tum ille nolit,
nihil agis.

PSEVDOLVS.

ARGVMENTVM FABVLAE INEDITVM.

Argumentum hoc scribitur in Codice minoribus rudioribusque litteris, ut e specimine constat. Iamvero Gellius libro III. cap. 3. testis est, a pluribus olim Grammaticis Plautum fuisse illustratum, nempe ab Aelio, Sedigitio, Claudio, Aurelio, Accio, Manilio, quorum omnium labores iampridem vixerunt. Fortasse hoc Argumentum alicuius e dictis Grammaticis foetus est.

Calidorus *scortum iuvenis Phoenicium*
Efflictim deperibat nummorum indigus.
Eandem miles qui viginti mulierem
Minis mercatus abilt, absolvit quindecim.
Scortum reliquit ad lenonem ac symbolum:
Vt qui attulisset signum simile cetero
Cum pretio (1), secum aveheret emptam mulierem.
Mox missus ad praehendendum (2) scortu' a milite
Venit calator militaris. nunc *artibus*
Adgreditur adulescentis servus Seudulus
Tamquam lenonis atriensis. Symbolum
Aufer (3). Minas quinque acceptas mutuas
Dat subditicio caculae cum symbolo.
Lenonem fallit sycophantacie (4) cacula.

---

(1) Cod. praetio.
(2) Cod. adpraehendit.
(3) Cod. adfert.
(4) Cod. secophantacia.

Scorto Calidorus (1) potitur vivo Seudulo (2).

Fabulae videtur praefixa litteris grandibus haec inscriptio.

M. IVNIVS M. FILENVS.

(B)is a(gunt m(e)

In Codice non extant nisi duo ultimi versus Prologi, qui subiunguntur Argumento a nobis nunc edito. Ergo iam ab eo tempore, quo noster Codex scribebatur, Plautinus Prologus mutilus erat. Porro qui duo supersunt versus, ii scripti sunt eadem prorsus manu qua reliquus textus Plautinus.

Act. Sc. v.

I. 5. *Inter* v. 7. *et* 8. *vidi versum ineditum:*

Sed dissimulabam. Iam illi *notus* filius.

Variae aliquot lectiones.

I. 2. 74. Male facis mihi. *omisso* male morigerus.

78. Deportatum erit.

82. Ain excetra.

3. 3. Nihil curassis.

64. Postilla omnes cautiores sunt.

81. Di meliora faxint

II. 4. 12. Te te tyranne. *bis tantum* te.

POENVLVS.

Act. Sc.

V. 1. *Versus Punici decem tantummodo in Codice sunt, iique immaniter differunt ab editionibus: sed Codex etiam hoc loco carie et posteriore scriptura male habitus est. Nos ea quae potuimus aegre eruere damus, et quidem litteras continuas indiscretis verbis, ut melius Codicis facies ipsa se prodeat, et quisque pro suo libito tam vexatum a Cri-*

(1) Cod. Calydorus, at Superius Calidorus.

(2) Cod. vivo Seudulo, sed tamen videtur scribendum astu aut fraude Pseuduli, aut aliquid simile.

ticis Plauti locum legat. Litteras autem dubias de more nostro parenthesi includimus.

Act. Sc. v.
V. 1. 1. Ythalonimualoniuthsicorathiis thymhimahymacomsyth
2. Cymb(al)iumamitala(ve)lotha(mita)
3. Iulecan(th)econaalonim(d)alumbar(id)echor
4. (Dat)si(l)l(i)thuneso(b)infsub(i)cs(i)llimbalim
5. (Esse)mi(te)damossonal(i)mnedubertefet
6. Denotun(mi)un(e)ccalthumucom mu(t)rolnful
7. Altanimavosduberithemhnaacha ristolem
8. Sih(iida) . . . . nasoe(basy)heltcot
9. Alemusduberiminp(i)mucopsuestiti
10. Aoccaaneol(i)orbodes . . . . as(t)i limlimmimoclus
2. 67. Gunebbalsamiml(i)rila
3. 22. Avamma(lli). . . . .
23. M(i)psta . . . .

Desinit in codice ut in editionibus Fabula hoc versu:

Act. Sc. v.
V. 6. 34. Si placuit, plausum postulat comoedia.

Tum proxime attexitur Scena septima quam etiam Io. Sambucus et Lipsius repererunt in mss. Et vulgo quidem eam Plauto abiudicant Critici: sed enim Ambrosianus Palimpsestus antiquissimus vetustam profecto eam comprobat et fortasse Plautinam. Verum pagina desinit in versu decimo: quare reliqui versus desiderantur. Quod autem non semel monui, versus Plautini in Palimpsesto nostro alias saepe sequuntur metricas leges, et multa lectionum varietate abundant: cuius rei specimen esto etiam huius scenae Frag

mentum, quod mirifice congruit cum Vaticano edito a Lipsio Antiq. Lect. V. 19.

7. 1. Quam rem agis miles (1), quilibet patruo meo
Loqui inclementer? Ne mirere mulieres
Quod eum sequuntur: modo cognovit filias
Suas esse hasce ambas. Hem quod verbum meas aures
Tetigit? Vnde hae (2) perierunt? Domo
Carthaginienses sunt. At ego sum perditus,
Illud ego metui semper ne cognosceret (3)
Eas aliquis, quod nunc factum est. Vae misero mihi!
Periere opinor duodeviginti minae,
Qui hasce emi. Et tute ipse peristi, Lyce.

PERSA.

Act. Sc. v.
III. 3. *Post verbum nonum sequitur ineditus:*
Non mihi censebam tantum argenti fore.
IV. 3. 37. Chrysopolim Persae *pro* Eleusipolim Persae.
4. *Post versum 47. duo paene inediti sunt:*
48. Ne temere hanc te emisse dicas me impulsore aut inlice.
49. Volo te percontari. Quin laudo inquam consilium tuum.
50. Nisi molestum *etc.*
8. *Post ultimum versum additur ineditus:*
Tunc quando abiero. Quin taces? scio quid velis

RVDENS.

Rudentis pauca admodum folia in Codice sunt, eaque plerumque pessime habita. Varias tamen aliquot lectiones notare non piget.

(1) Cod. melius.
(2) Cod. haec.
(3) Codex videtur habere cognosceretur deponenti forma, qualem interdum habet verbum comperio.

Act. Sc. v.

II. 6. 34. Hince. 44. Quom vestimentis. 45. Ne thermipolium. 46. Ita salsam praehibet.
50. Vt quom. 53. Iure optimo. 54. Qui? qui auderem.

II. 6. 62. Conpactum. 65. Ad unam hanc tuniculam. 70. Adulescens Plesidippus. 71. Quo ab arrabone.

7. 17. Dum arescunt mea: in aliquo tibi gratiam referam loco. 18. Tegillum eccillum.

III. 4. 66. Quom coniecturam. 69. Dum ego ero adduco meum. *mendose.* 70. Quaere erum *etc.* maximo. 72. Ne habitat aut promisimus. 74. *est versus ineditus, sed oblitteratus:* (Cape) modo ego . . . . . . venero.

5. 7. Istos ambos. 8. Non hercle equidem censeo. 12. Si te non ludos pessimos. *Post versum* 12. *repetitur versus decimus* Verum *etc.*

STICHVS.

Act. Sc. v.

I. 3. 1. Famem fuisse suspicor matrem mihi
2. Nam postquam natus sum, satur numquam fui.
Neque quisquam melius referet matri gratiam,
3. Quam ego matri meae retuli invitissimus.
5. Nam illa me *etc.*
12. Sed matrem parere nescio: nec quid agam scio.

Versu porro tertio hactenus inedito sanatur locus hians Plauti: iamque licet expellere versum Eam mihi numquam *etc. quem tanta confidentia Acidalius olim tuitus est.*

Act. Sc. v.

I. 3. 72. Nulli meliores esse parasitos sinam,
73. Vel unctiones graecas sudatorias
74. Vendo vel alias malacas crapularias,
77. Ac riginosam strigilem.

II. 2. *Inter v. 62. et 63. vidi versum ineditum:*
.... est tandem aliquando inportunam exigere ......

III. 1. *Inter v. 36. et 37. sunt quinque versus inediti sed vix legendi:*

1...
2................. nam meae
3. At ..... ego eum ven ....
4. Dari ut eum verberabundum adducam domum.
5. Parata ... faciam ut sit egomet ... moror

37. Atque id ne vos miremini hominis servoli
Versus 42. huius scenae, qui in editionibus includitur parenthesi, abest a Codice.

2. 18. Locata est opera *pro* vocata est opera.
Versibus 29. et 30. interponuntur in Codice versus inediti:
Sed quoniam nihil processit, at ego ha(ud) ero.
Apertiorem (aget) vix ita plane loquar.

IV. 1. *Inter v. 29. et 30. est ineditus:*
Haec si ita ut volo conficio ..... ait per annos

2. *Versus 31. est alius ab edito:*
.... ero negatas im ... nunc consilio ... opu'st.

56. Potione iuncea, *non* vincea *ut editiones.*

TRINVMMVS.

Act. Sc. v.
III. 3. 16. Nunc si opperiri vis adventum Charmidis,
17. Perlongum est: huic ducendi interea abs cesserit
Lubido: atque ea condicio huic vel primaria est.
18. Eadem omnia istaec veniunt in mentem mihi.
Nota 1. in editis versum 17. pro ducendi *habere* ducenti *quod recta sententia caret.*
Nota 2. versum ineditum inter 17. et 18.

TRVCVLENTVS.

Truculentum magnopere esse mutilam nemo ignorat. Huius tres fere inediti versus mihi occurrerunt.

Act. Sc. v.
II. 4. 32. Quod tu hic *etc.*
Quid id est? primum cum tuis es aucta liberis,
33. Cumque bene provenisti *etc.*
Concedite hinc vos intro atque operit' ostium.
Tu nunc supersus solus sermoni meo es:
34. Tibi mea consilia *etc.*

VIDVLARIA.

Quid . . . . . . qui des. . .
Sed quidnam ego . . .
. . . . . . audivisti quid . . .
Qu . . . vocum . . . at at . . . . . .
. . . possum opinor . . .
Est ita an mer(ito) servias q. . . dis quid. .
Quid tu . . .
Nam qur . . . . . . miror
Non sumsi quidem . . .
Laboriosam . . . at Syrus . . .
Vt ita . . . aliquan . . . . . .
Tali si ac tantis tuae sunt consuetae manus
Atque . . .
Mollitia urbana aequ. . . ac orbus . . .
Misero . . .
Quod ais . . . ut . . .
. . . opus . . . malo
Quid . . . quam Syrum . . .
. . . quod . . . us . . .
. . . mem . . .
. . . Pol eq(uidem) credo mercennarium
. . . quam qui diu
. . . mereo ne tum quicquam tuis
Nequ . . . non . . . o domum

. . . sororem gorginem (1)
Vicinus igitur est . . .
Seu quem . . . hunc novit cum
Hic . . . his . . . ego adducito
. . . arcam . . . prebe
. . . quam hic . . .
. . . quaeram postquam
. . . erit . . .
Tam scio quam . . . stare
Nisi quod ego meis . . .
(Hic) astabo atque observabo siquem ami-
(cum) . . .

DINIAS NICODEMVS CACISTVS.

Ne tu edepol hodie miserias multas tuas
Mihi naravisti, eoque a(udiere) maxume
Et apertius si . . . quia me miserebat tui.
Illic est adulescens quem omn . . .
Etiam ego age ig(itur) . . .
In opus ves . . . cavet qua . . .
Nil ha . . . quam . . .
Tu er(is) . . .
Egen . . .
Qui . . .
. . . faenus mihi nullum duis
. . . illum . . .
Sed qui . . . postulo
Faeneraturum enim . . .
Quam ad . . . unum . . .

C O L A X.

Tres huius Fabulae versus nuper a nobis editos cum Frontone (2) *addimus Fragmentis novis Plautinis.*

Qui data fide firmata fidentem fefellerint

(1) Ita Cod. gorginem. Suspicabar autem emendandum esse virginem.
(2) Epistolarum ad M. Caesarem II. 9.

Subdoli subsentatores, regi qui sunt proximi,
Qui aliter regi dictis dicunt, aliter in animo habent.

Plauti versus inediti (quantum vidi) sunt circiter LX. *integri. Multi praeterea abrupti. Denique Argumentum Pseudoli ineditum habet versus* XV.

SPECIMINIS EXPLICATIO.

I. Plauti Miles gloriosus Act. 2. Sc. 2. v. 33. et seqq.

II. Vidulariae Fragmentum.

III. Extremi versus Argumenti inediti ad Pseudolum.

Codex est palimpsestus, ut diximus in praefatione. Superinductam tamen scripturam (quae est pars Bibliorum veteris Testamenti) ad saeculum circiter VII. *referendam ideo in specimine omisimus, ne Plautinorum carminum splendidam calligraphiam impediremus.*

us

I. LITIN

AUI

URI

DOM

II. ACI

ASIU

XUN

III. me

ec

uo